

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Indrė AUŠKALNYTĖ, Simona VENCKUTĖ

**TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ LIETUVOJE ANALIZĖ
IR PERSPEKTYVŲ VERTINIMAS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2011

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Indrė AUŠKALNYTĖ, Simona VENCKUTĖ

TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ LIETUVOJE ANALIZĖ
IR PERSPEKTYVŲ VERTINIMAS

Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04 S)

Mes, Indrė Auškalnytė ir Simona Venckutė, teigiame, kad magistro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiame Ekonomikos studijų programos magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti, yra originalus autorinis darbas

.....
(parašas)

Magistro darbo autorius Indrė Auškalnytė, Simona Venckutė

(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas dr. Dalia Rudytė

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas _____

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Indrė Auškalnytė, Simona Venckutė

Tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje analizė ir perspektyvų vertinimas

Magistro darbas

Magistro darbe nagrinėjamos tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje 2005 – 2010 metų laikotarpiu. Analizuojamos tiesioginių užsienio investicijos pagal ekonomines veiklos sritis bei ekonominių rodiklių glaudumas šiose srityse. Darbe siekiama įvertinti tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymą skirtinguose ekonominiuose veiklos sektoriuose, siekiant išanalizuoti glaudumą su ekonominiais rodikliais.

SUMMARY

Indrė Auškalnytė, Simona Venckutė

Foreign direct investment in Lithuania analysis and evaluation of the perspectives

Master's work

Research deals with foreign direct investment in Lithuania 2005 - 2010 period. Analysis of foreign direct investment by economic activity and economic indicators of precision in these areas. The paper aims to assess the distribution of foreign direct investment in different economic sectors of action provides for precision analysis of economic indicators.

TURINYS

ĮVADAS	9
1. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ EKONOMINIS PAGRINDIMAS	12
1.1 Tiesioginių užsienio investicijų reikšmė šalies ekonomikai.....	12
1.2. Tiesioginių užsienio investicijų formos ir strategijos.....	25
1.3. Tiesioginių užsienio investicijų priežastys ir tikslai.....	30
1.4. Tiesiogines užsienio investicijas skatinantys ir ribojantys veiksniai	36
1.5 Tiesioginių užsienio investicijų veiklos teisinis reglamentavimas	40
1.6 Tiesioginių užsienio investicijų ekonominei analizei taikomi metodai	44
2. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ ANALIZĖ LIETUVOJE 2005–2010 m.	51
2.1. Tiesioginių užsienio investicijų struktūra ir dinamika Lietuvoje 2005 - 2010 m.	51
2.1.1. Tiesioginių užsienio investicijų srautų analizė	51
2.1.2. Tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, analizė.....	53
2.1.3. Tiesioginių užsienio investicijų pagal šalis investuotojas analizė	54
2.1.4. Tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymo Lietuvoje pagal ekonominės veiklos rūšis analizė	59
2.2. Tiesioginių užsienio investicijų ir ekonominių rodiklių, pagal ekonomines veiklos rūšis, glaudumas Lietuvoje 2005-2010m.	65
2.2.1. Tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės, pagal ekonomines veiklos rūšis, analizė 2005 – 2010 m.	66
2.2.2. Tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo, pagal ekonomines veiklos rūšis, analizė 2005 – 2010 m.	72
2.2.3. Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo, pagal ekonomines veiklos rūšis, analizė 2005 – 2010 m.	77
2.2.4. Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo užmokesčio, pagal ekonomines veiklos rūšis, analizė 2005 – 2010 m.	84
3. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ PROGNOZĖS LIETUVOJE	96
3.1. Tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje prognozavimas 2011 ir 2012m.	96
3.2. Tiesioginių užsienio investicijų perspektyvų vertinimas ekspertų požiūriu.	101
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	104
LITERATŪRA	107
PAGRINDINIŲ TRUMPINIŲ ŽODYNAS	111
PRIEDAI	112

LENTELIŲ SĄRAŠAS

- 1.1 lentelė.** Sąvokos „Investicija“ apibrėžimai;
- 1.2 lentelė.** Tiesioginių užsienio investicijų apibrėžimai;
- 1.3 lentelė.** Tiesioginių užsienio investicijų formų palyginimas;
- 1.4 lentelė.** Tiesioginių užsienio investicijų priežasčių grupavimas pasiūlos ir paklausos požiūriu;
- 1.5 lentelė.** Užsienio investicijas Lietuvoje reglamentuojantys dokumentai;
- 2.1 lentelė.** Tiesioginių užsienio investicijų srautai ir jų pokytis Lietuvoje pagal šalis investuotojas, 2005-2010 m.;
- 2.2 lentelė.** Tiesioginės užsienio investicijos pagal ekonomines veiklos rūšis Lietuvoje 2005-2010 m.

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

- 1.1 pav.** Investicijų skirstymas pagal požymius;
- 1.2 pav.** Užsienio investicijų klasifikacija;
- 1.3 pav.** Investicijų dalys, teigiamai įtakojančios darbo našumą;
- 1.4 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų poveikis šalies ūkiui;
- 1.5 pav.** Užsienio investicijų formos;
- 1.6 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų prižasčių grupės;
- 2.1 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų srautai ir pokytis Lietuvoje 2005-2010 m.;
- 2.2 pav.** Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui 2005-2010 m. ir jų pokytis;
- 2.3 pav.** Tiesioginės užsienio investicijos pagal veiklos sritis, sulaukusias daugiausia;
- 2.4 pav.** Tiesioginės užsienio investicijos pagal veiklos sritis, sulaukusias mažiausiai investicijų 2005 – 2010 m.;
- 2.5 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės dinamika žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės veiklos (A) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.;
- 2.6 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės dinamika apdirbamosios gamybos (C) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.;
- 2.7 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės statybos veiklos (F) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.;
- 2.8 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės dinamika prekybos, viešbučių ir restoranų, transporto, sandėliavimo ir ryšių veiklos (GH) sektoriuose 2005 – 2010 m. laikotarpiu.;
- 2.9 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės dinamika finansinio tarpininkavimo, nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (KL) sektoriuose 2005 – 2010 m. laikotarpiu.;
- 2.10 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo dinamika žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės veiklos (A) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.;
- 2.11 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo dinamika pramonės veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.;
- 2.12 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo dinamika statybos veiklos (F) sektoriuje 2005 – 2010 m.;
- 2.13 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo dinamika prekybos, viešbučių ir restoranų, transporto, sandėliavimo ir ryšių veiklos (GJ) sektoriuose 2005 – 2010 m. laikotarpiu.;

- 2.14 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo dinamika finansinio tarpininkavimo, nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (KL) sektoriuose 2005 – 2010 m. laikotarpiu.
- 2.15 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo dinamika žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės veiklos (A) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.16 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo dinamika kasybos ir karjerų eksploatavimo veiklos (B) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.17 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo dinamika apdirbamosios gamybos veiklos (C) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.18 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo elektros, dujų ir vandens tiekimo veiklos (D) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.19 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų darbo našumo statybos veiklos (F) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.20 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo dinamika nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos veiklos (L) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.21 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo dinamika švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo veiklos (PQ) sektoriuose 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.22 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės (A) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.23 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika kasybos ir karjerų eksploatavimo veiklos (B) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.24 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika apdirbamosios gamybos veiklos (C) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.25 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio elektros, dujų ir vandens tiekimo sektoriuje veiklos (D) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.26 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio statybos veiklos (F) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.27 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika didmeninės ir mažmeninės prekybos veiklos (G) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.28 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika transporto ir sandėliavimo veiklos (H) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.29 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika viešbučių ir restoranų veiklos (I) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;
- 2.30 pav.** Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika finansinio tarpininkavimo veiklos (K) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;

2.31 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio pašto ir telekomunikacijų veiklos (J) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;

2.32 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos veiklos (L) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;

2.33 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo veiklos (PQ) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu;

3.1 pav. Tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje srautai 2005 – 2010 m. ir prognozė 2011 - 2012 metams.

3.2 pav. Tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, Lietuvoje dinamika ir prognozė 2011 ir 2012 m.

3.3. pav. Tiesioginių užsienio investicijų pagal ekonomines veiklos rūšis prognozė 2011 – 2012 m.

IVADAS

Šalies ekonominės plėtros tempus dažniausiai lemia investicijos. Investuoti galima išperkant dalį užsienio kompanijų akcijų, investuojant į vyriausybės leidžiamus vertybinius popierius, tačiau tokia pasirinkta investuotojo strategija nedaro žymios įtakos kampanijų ar valstybės valdymui. Dėl to, ypač reikšmingos yra tiesioginės užsienio investicijos, kai formuojamos bendros ar užsienio kapitalo įmonės. Tiesioginės užsienio investicijos turi svarbią reikšmę kiekvienos šalies ekonomikos augimui, nes jų pagalba skatinamas gamybos augimas, eksportas, keliama prekių ir paslaugų kokybė, atsiranda naujų darbo vietų. Tiesioginės užsienio investicijos suteikia įmonėms galimybę sėkmingiau konkuruoti laisvosios rinkos sąlygomis.

Šalys, siekiančios vykdyti efektyvią tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo politiką, turi mokėti konkuruoti ir išryškinti savo šalies privalumus. Tai atliekama aktyviai formuojant šalies įvaizdį ir pristatant save, kaip verslui ir investicijoms patrauklią valstybę, populiarinant ir pabrėžiant šalies privalumus. Lietuvoje, kaip besivystančioje šalyje, siekiama kuo spartesnio ekonominio augimo, o tiesioginės užsienio investicijos laikomos vienu iš veiksmų skatinančių ekonominę plėtrą.

Investicijos - piniginės lėšos ir įstatymais bei kitais teisės aktais nustatyta tvarka įvertintas materialusis, nematerialusis ir finansinis turtas, kuris investuojamas siekiant iš investavimo objekto gauti pelno (pajamų), socialinį rezultatą švietimo, kultūros, mokslo, sveikatos ir socialinės apsaugos bei kitose panašiose srityse arba užtikrinti valstybės funkcijų įgyvendinimą. Užsienio investicijos - užsienio valstybių, tarptautinių organizacijų, užsienio fizinių ir juridinių asmenų investicijos. Darbe bus analizuojamos tiesiogines užsienio investicijas, kurios suteikia teisę užsienio investuotojui daryti įtaką įmonės valdymui. Šių investicijų pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės.

Šiuo metu savarankiškų šalių verslai susiję bei priklausomi būtent nuo užsienio prekybos ir užsienio investicijų. Lietuvai, kaip mažai šaliai, kurios eksporto – importo bendrojo vidinio produkto sudedamoji dalis sudaro didelį lyginamąjį svorį, užsienio investicijų plėtra tampa labai svarbiu uždaviniu. Siekiant nustatyti tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje kitimo tendencijas, šiame darbe analizuojamas 2005-2010 m. laikotarpis.

Temos naujumas. Šiame darbe siekiama atlikti išsamesnę tiesioginių užsienio investicijų, pagal ekonominius veiklos sektorius, Lietuvoje analizę 2005-2010 m. bei numatyti jų perspektyvas.

Temos aktualumas. Pasaulio ekonominėje sistemoje visada didelę reikšmę turėjo kapitalo įdėjimai įvairiomis formomis. Tai aktualu visoms šalims, nes užsienio investicijų pritraukimas tapo vienas svarbiausių uždavinių kiekvienos šalies tiek ekonominei, tiek

tarptautinei politikai. Efektyvus vidinių ir išorinių resursų panaudojimas sąlygoja valstybės klestėjimą, skatina reformas, bei kitus teigiamus pokyčius šalies viduje, jos infrastruktūroje ir visuose kitose sektoriuose. Lietuva palyginus su kitomis Europos Sąjungos šalimis nepriklausoma yra vos dvidešimt metų. Po šio įvykio, Lietuva negalėjo didžiuotis nei dideliu eksportu į kitas šalis, nei patraukliu įvaizdžiu, nei stabilia politika ar pažangiomis technologijomis. Kad tarptautinė prekyba atsigautų, reikalingi ir nauji produktai atitinkantys tarptautinius reikalavimus, o tai siejama su naujomis technologijomis ir didelėmis investicijomis. Lietuvoje vietinis investavimas labai mažas ir neefektyvus, dėl to reikalingas technologinis investavimas iš šalių kurios turi tarptautinę patirtį. Per porą dešimtmečių Lietuvoje buvo fiksuojamas spartus ekonomikos augimas, mažėjantis nedarbo lygis, ir greitai kylantis pragyvenimo lygis, kai Lietuva 2004 m. įstojo į Europos Sąjungą. 2008 m. prasidėjus pasaulinei ekonominei krizei Lietuva stipriai ir per daug skaudžiai nukentėjo nuo šio reiškinio, o padariniai bus jaučiami dar ne vienerius metus. Dėl šios priežasties užsienio kapitalo atėjimas Lietuvai yra ypač svarbus bei prioritetas norint atgaivinti ir stabilizuoti šalies ekonomiką.

Darbo problema. Tiesioginių užsienio investicijų srantai skatina ekonominius pokyčius šalyje. Ypač tiesioginės užsienio investicijos gali įtakoti įvairių ekonominių veiklos sektorių vystymąsi bei plėtojimą. Darbe siekiama išsiaiškinti kokios ekonominės veiklos šakos sulaukia daugiausia tiesioginių užsienio investicijų bei kokią įtaką jos daro makroekonominiams rodikliams Lietuvoje.

Darbo objektas. Tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje.

Darbo tikslas. Išanalizuoti tiesiogines užsienio investicijas ir atskleisti tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymą skirtinguose ekonominiuose veiklo sektoriuose, siekiant parodyti glaudumą su ekonominiais rodikliais.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti tiesioginių užsienio investicijų reikšmę šalies ekonomikai ir nustatyti veiksnius, skatinančius ir ribojančius tiesiogines užsienio investicijas.
2. Atlikti 2005 - 2010 m. tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje analizę pagal šalis investuotojas, pagal ekonomines veiklos šakas, bei tiesioginių užsienio investicijų glaudumą su ekonominiais rodikliais.
3. Prognozuoti tiesioginių užsienio investicijų apimtį Lietuvoje 2011 – 2012 m. bei nustatyti 2011 – 2012 m. tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje perspektyvas.

Hipotezė. Didesnės tiesioginės užsienio investicijos į skirtingas ekonomines veiklos šakas, skatina spartesnę skirtingų sektorių vystymąsi, bei gerina makroekonominius rodiklius.

Darbo metodai :

1. Mokslinės literatūros bei norminių dokumentų analizė;
2. Statistinių duomenų grupavimas, lyginimas, detalizavimas ir apibendrinimas;
3. Koreliacinė ir regresinė analizė;
4. Prognozavimas tiesioginio trendo metodu.

Darbo teorinėje dalyje, analizuojant mokslinę literatūrą, remiantis moksliniuose periodiniuose ir kito pobūdžio straipsniuose išdėstytomis mokslininkų bei įvairių analitikų mintimis, nagrinėjant LR įstatymus bei įvairių institucijų duomenis pateikiami tiesioginių užsienio investicijų pagrindiniai teoriniai parametrai: samprata, formos, strategijos, prielaidos bei tikslai, svarba šalies ūkiui, skatinantys bei ribojantys veiksniai. Šio darbo analitinėje - tiriamojoje dalyje, remiantis mokslinės abstrakcijos ir analizės metodais, nagrinėjama tiesioginių užsienio investicijų struktūra, o naudojant koreliacinės ir regresinės analizės metodus pateikiami kiekybiniai tiesioginių užsienio investicijų struktūros rodikliai bei jų analitinis pagrindimas. Trečiojoje darbo dalyje pateikiami tiesioginių užsienio investicijų vertinimai ekspertų požiūriu bei jų prognozės.

1. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ EKONOMINIS PAGRINDIMAS

Investicijos yra šalies ekonomikos variklis, įtakojantis ekonominę plėtrą ir skatinantis ekonomines bei socialines reformas. Veikiančios kaip šalies ekonominio ir politinio patrauklumo rodiklis investicijos yra labai svarbus veiksnys mažoms ir besivystančioms šalims. Bendru požiūriu, investicija reiškia tam tikro kapitalo įdėjimą į objektą, siekiant iš jo gauti rezultatą - pajamas, pelną. Ypač svarbios yra užsienio investicijos, kurios šalių ekonomikai daro vis didesnę poveikį.

Šiame skyriuje išanalizavus, apibendrinus užsienio ir Lietuvos autorių mintis bei teiginius, pateikiama tiesioginių užsienio investicijų samprata, formos ir strategijos, priežastys ir tikslai. Taip pat jų reikšmė šalies ekonomikai. Pasitelkus įvairių autorių mintimis išskiriami tiesiogines užsienio investicijas skatinantys ir ribojantys veiksniai. Atliekama užsienio investicijas reglamentuojančių teisės aktų analizė.

1.1 Tiesioginių užsienio investicijų reikšmė šalies ekonomikai

Pastaruosius trisdešimt metų tarptautinė prekyba ir investavimas augo daug greičiau nei kiti ekonominiai rodikliai, nes kompanijos skverbiasi į užsienio rinkas, plėtodamos prekių ir paslaugų importą ir eksportą, skirtingose šalyse įdarbindamos vis daugiau darbuotojų, vystydamos aukštesnį technologinį lygį tiek vietinėse, tiek kitų šalių rinkose. Kaip žinia, ekonomikos vystimuisi, tobulėjimui, plėtrai reikalingos lėšos. Dažnai savų lėšų ekonominiams procesams skatinti nepakanka, todėl užsienio investicijų pritraukimas į šalį neretai yra vienas iš svarbiausių ekonominių šalies augimą lemiančių veiksnių. Investicijos dažniausiai paliečia konkrečias šalies įmones, padeda joms tapti konkurencingesnėmis, padeda diegti naujoves, naudoti pažangius valdymo būdus. Toks įmonių veiklos gerinimas skatina jų produktyvumą, našumą, didina pelną, o tai teigiamai atsiliepia visos šalies ekonomikai. Kaip teigia Ginevičius R. (2005), ilgalaikė ir efektyvi firmų veikla, jų teisinga plėtra bei konkurencingumo gerinimas labai priklauso nuo investicinio aktyvumo lygio bei investicinės veiklos apimčių [20].

Aprašant ir analizuojant investicijas, visų pirma svarbu apibrėžti pačią investicijų sąvoką, nusakyti jos kilmę, tam, kad būtų aišku ir suprantama, kas laikoma investicijomis. Terminas „*investicijos*“ kilęs iš lotyniško žodžio „*invest*“, reiškiančio „įdėti“. Platesniu požiūriu investicija reiškia kapitalo įdėjimą siekiant paskesnio jo padidėjimo. Kartu kapitalo prieaugio turi pakakti tam, kad investuotojui būtų kompensuota tai, kad jis šiuo metu atsisako naudoti turimas lėšas, jis taip pat turi būti įvertintas už riziką ir jam turi būti atlyginti būsimi infliacijos nuostoliai [81].

Kapitalo prieaugio šaltinis ir pagrindinis investicijų įgyvendinimo motyvas yra gaunamas iš jų pelnas. Šie du procesai - kapitalo įdėjimas ir pelno gavimas - gali vykti skirtingais laikotarpiais.

Skirtingi šaltiniai pateikia įvairius investicijų apibrėžimus ir aiškinimus, tačiau iš esmės jie nusako tą patį. 1.1 lentelėje pateikiamos mokslinėje literatūroje ir norminiuose aktuose aptinkamos sąvokos „investicija“ apibrėžimai.

1.1 lentelė

Sąvokos „Investicija“ apibrėžimai

Autorius, metai	Apibrėžtys
Vaitkevičiūtė V., 2007 m.	Ilgalaikiai kapitalo įdėjimai į ūkio šakas arba vertybiniais popieriais pirkti, siekiant pelno.
Cibulskienė D., Butkus M., 2007 m.	Kapitalo įdėjimas siekiant jo padidėjimo; kapitalo prieaugio turi pakakti, tam, kad investuotojui būtų atlyginta už tam tikru periodu turimas, bet nenaudojamas lėšas, jis turi būti apdovanotas už riziką ir jam turi būti atlyginti būsimi infliacijos nuostoliai; bet kurios rūšies turtas, investuotas vieno investuotojo tam tikroje teritorijoje su sąlyga, kad investicija atliekama pagal tos teritorijos įstatymus.
Ginevičiaus R. ir kt. 2005 m.	Kapitalo įdėjimas siekiant paskesnio jo padidėjimo; kartu kapitalo prieaugio turi pakakti tam, kad investuotojui būtų kompensuota tai, kad jis šiuo metu atsisako naudoti turimas lėšas, jis taip pat turi būti įvertintas už riziką ir jam turi būti atlyginti būsimi infliacijos nuostoliai.
Samuolis G., 2002 m.	Sutapatinamas su terminu „kapitaliniai įdėjimai“, tokiu atveju investicijos yra lėšų įdėjimas pagrindinių priemonių atnaujinimui (pvz., pastatų, įrengimų ir pan.); kapitaliniai įdėjimai suprantami daug siauresne prasme ir gali būti kaip viena iš investicinių formų, bet ne jų visiškas analogas.
LR investicijų įstatymas, 1999 m.	Piniginės lėšos ir įstatymais bei kitais teisės aktais nustatyta tvarka įvertintas materialusis, nematerialusis ir finansinis turtas, kuris investuojamas siekiant iš investavimo objekto gauti pelno (pajamų), socialinį rezultatą (švietimo, kultūros, mokslo, sveikatos ir socialinės apsaugos bei kitose panašiose srityse) arba užtikrinti valstybės funkcijų įgyvendinimą.
Bivainis J., Griškevičius A., Jakštas V. 1997m.	Tai lėšos materialiajam ilgalaikiam ar finansiniam turtui kurti, įsigyti arba modernizuoti ir nematerialiajam turtui įsigyti, siekiant gauti socialinį ar ekonominį rezultatą.

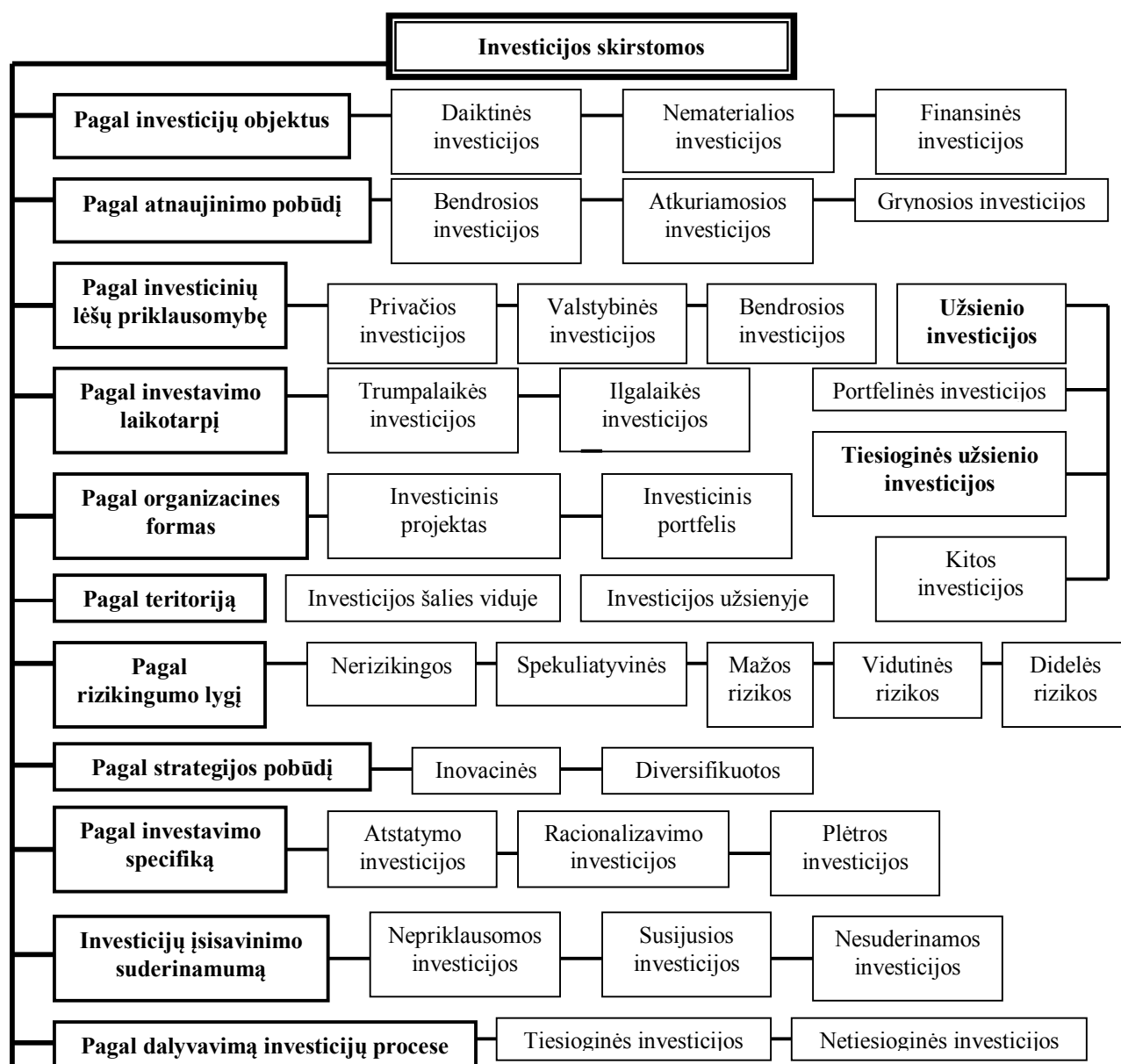
Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis lentelėje nurodytais šaltiniais

Investicijos dažniausiai apibrėžiamos kaip piniginių lėšų įdėjimas, tačiau kapitalo investavimas gali būti vykdomas ne tik pinigais, bet ir kitomis formomis (turtu, finansiniais instrumentais, nematerialiais aktyvais ir t.t.). Taip pat daug kur pažymima, kad investicijos yra ilgalaikis lėšų įdėjimas. Atskiros investicijų formos yra ilgalaikės, tačiau investicijos gali būti ir trumpalaikės, pavyzdžiui, trumpalaikiai finansiniai įdėjimai į akcijas, taupomuosius sertifikatus, trumpalaikes obligacijas ir t.t. [81].

Aptarus šiuos investicijų aspektus, matyti, jog dažniausiai yra investuojamos piniginės lėšos, t.y. materialūs kapitaliniai įdėjimai, kurie gali būti kur kas plačiau panaudojami, nei nematerialūs kapitaliniai įdėjimai (pvz., licencijos, patentai ir kt.). Taigi, investicijomis laikoma ne tik piniginės lėšos, bet ir atitinkama patirtis, autorinės teisės, komercinės žinios ir kiti panašūs dalykai.

Charakterizuojant investicijų ekonominę esmę, šiuolaikinėje literatūroje investicijų terminas dažnai traktuojamas klaidingai arba labai siaura prasme. Dažniausia klaida yra ta, kad bet koks lėšų įdėjimas, kuris gali ir nedidinti nei kapitalo prieaugio, nei pelno, suprantamas kaip investicijos. Tokiam lėšų įdėjimui dažniausiai priskiriamos taip vadinamos investicijos televizorių, automobilių, butų ir panašioms pirkimams, kurios savo ekonominiu turiniu nepriklauso investicijoms. Įsigyjant šias prekes, lėšos tiesiogiai naudojamos ilgalaikiam vartojimui, išskyrus jei jų įsigijimo tikslas yra pardavimas [81].

Norėdami analizuoti, planuoti ir apskaityti investicijas, turime jas klasifikuoti pagal tam tikrus požymius, nes investicijos į įvairias verslo ir socialines sferas patenka įvairiomis formomis. Remiantis LR įstatymais bei įvairių autorių pateikiamu investicijų skirstymu, investicijų pasiskirstymas vaizduojamas *1.1 paveiksle*.

1.1 pav. Investicijų skirstymas pagal požymius

Šaltinis: Sudaryta autorių, remiantis Mackevičius J. (2007), Norvaišienė R. (2005), Ginevičius R. (2005) Agar Ch. (2005), McConnell C. S.(2004).

Investicijų skirstymo būdų gali būti pačių įvairiausių, priklausomai nuo to kam, kokiu tikslu jis atliekamas. *Pagal investicijų objektus* išskiriamos: daiktinės investicijos, kurios reiškia lėšų įdėjimą įrengimais, prekių atsargomis bei žaliavomis, nematerialios investicijos, kurios apibūdinamos kaip inovacinės investicijos, nes į šias investicijas patenka mokslo bei technikos pažangos investicijos, žmogiškasis kapitalas, socialinės investicijos, netiesioginė reklama, bei finansinės investicijos, kurios apima investicijas į įvairius finansinius instrumentus, iš kurių didžiausią dalį sudaro investicijos į vertybinius popierius [81].

Pagal dalyvavimo investavimo procese pobūdį išskiriamos tiesioginės investicijos bei netiesioginės (portfelinės) investicijos. Pasak Norvaišienės R., (2005) tiesioginės investicijos – tai investicijų forma, investuotojui suteikianti tiesioginę nuosavybės teisę į vertybinius popierius ir turtą. Investuojant įsigyta kapitalo dalis suteikia investuotojui galimybę kontroliuoti arba daryti nemažą įtaką ūkio subjektui. Netiesioginės (portfelinės) investicijos – tai investicijos per įgaliotus asmenis ar finansines institucijas, o investuojant įsigyta kapitalo dalis nesuteikia investuotojui galimybės daryti svaresnę įtaką ūkio subjektui.

Cibulskienė D., (2007) išskiria investicijas *pagal atnaujinimo pobūdį*. Tokios investicijos skirstomos į bendrąsias investicijas, kurios apibūdinamos kaip per tam tikrą laikotarpį investuotas kapitalas į pagrindines gamybines priemones ir nematerialaus turto atnaujinimą (atkūrimą), atkuriamąsias (renovavimo) investicijas, kurios įvardijamos, kaip priemonė investuojamo kapitalo pagrindinių gamybinių instrumentų nusidėvėjimui ir nematerialaus turto amortizacijai padengti. Taip pat pagal atnaujinimo pobūdį skiriamos grynosios investicijos, kurios apibūdina per tam tikrą laikotarpį investuoto kapitalo apimtis, kurios yra didesnės nei pagrindinių gamybinių priemonių nusidėvėjimas bei nematerialaus turto inventorizacija.

Pagal investavimo laikotarpį investicijos būna trumpalaikės investicijos kai kapitalas investuojamas ne ilgesniam kaip vienerių metų laikotarpiui ir ilgalaikės investicijos kai kapitalas investuojamas ilgesniam kaip vienerių metų laikotarpiui. Toks laikotarpis pasirinktas dėl apskaitos supaprastinimo todėl reikia detalizuoti. Ilgalaikės investicijos išskiriamos pagal laikotarpius iki 2 metų; nuo 2 iki 3 metų; nuo 3 iki 5 metų; virš 5 metų. Atitinkamai pagal šią detalizaciją yra skaičiuojamas atitinkamas investicijų atsipirkimas [81].

Pagal investicinių išteklių priklausomybę skiriamos valstybės investicijos, privačios investicijos, užsienio investicijos. Kaip teigia Norvaišienė R. (2005), investicijos valstybės poreikiams tenkinti, nacionalinio biudžeto, valstybės (savivaldybių) fondų lėšomis, Lietuvos valstybės (savivaldybių) vardu gautomis paskolomis, valstybės (savivaldybių) įmonių lėšomis ir kitu valstybės (savivaldybių) suteikiamomis paskolų garantijomis vadinamos valstybės investicijomis. Privačios investicijos - LR ir užsienio privačios nuosavybės teisės subjektų

investicijos. Užsienio investicijos – investicijos, atliekamos kitų valstybių, užsienio fizinių asmenų ar įmonių, organizacijų.

Pagal teritoriją investicijos būna investicijos šalies viduje, kai lėšų įdėjimas vykdomas į investicinius objektus esančius tos šalies teritorijoje ir investicijos užsienyje, kai lėšų įdėjimas vykdomas į investicinius objektus, esančius už tos šalies ribų.

Pagal investicijų įsisavinimo suderinamumą, Cibulskienė D., (2007) nurodo, jog investicijos būna nepriklausomos – kai kapitalas investuojamas į nesusijusius ir vienas nuo kitos nepriklausančius objektus, ir vieno objekto pasirinkimas nesumažina kito investicinio projekto įgyvendinimo galimybių. Susijusios investicijos, kaip nurodo autorė, yra priklausomos viena nuo kitos investicijos, kurios gali būti įgyvendintos tik kartu. Nesuderinamos investicijos būna, kai kapitalo įdėjimas vyksta į objektus, kurie yra analogiški, atlieka tas pačias funkcijas. Šie objektai konkuruoja tarpusavyje, dėl to pasirinkus vieną nesuderinamą investicijų aibę, kitos iš karto turi būti atmestos t.y. tos pačios aibės kitos investicijos nebegali būti įgyvendinamos.

Pagal organizacinę formą. Pasak, Mackevičiaus, J. (2007) investicinis projektas – tai tam tikras užbaigtas investicinės veiklos objektas, vienos investicijų formos realizavimas. Investicinis portfelis – vieno investuotojo turimų investicinių instrumentų visuma.

Pagal rizikingumo lygį, Mackevičius J. (2007) skiria investicijas su minimalia rizika, kurios pasižymi nedidele, bet stabilia ir patikima grąža. Augant pelningumui įprastai auga ir rizikos laipsnis, todėl pelno gavimo galimybės didelės rizikos investicijose yra nepastovios arba nedidelės. Toliau augant neapibrėžtumui, tokios investicijos tampa spekuliatyvinėmis.

Pagal strategijos pobūdį. Inovacinės investicijos leidžia išsaugoti ir didinti įmonės sėkmės potencialą. Jos lemia įmonės konkurencingumą ateityje. Svarbiausios yra investicijos, skirtos naujų produktų ir gamybos technologijų kūrimui ir įdiegimui. Diversifikuotos investicijos, kaip teigia Mackevičius J. (2007), tai yra investicijos, kuriomis išplečiamos esamos veiklos sritys. Tokios investicijos dažniausiai daromos siekiant: 1) išnaudoti sinergetinį efektą tarp senų ir naujų veiklos sričių; 2) įsigyti naujas technologijas arba žinias; 3) išsklaidyti ir sumažinti riziką.

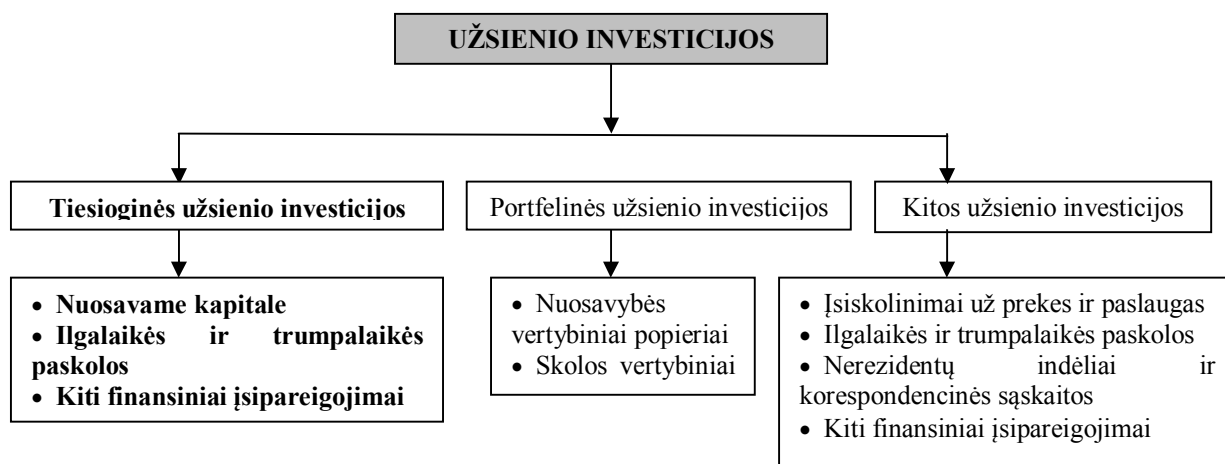
Pagal investavimo aplinką. Kaip teigia Agar Ch. (2005), atstatymo investicijos – tai investicijos, kurių tikslas pakeisti fiziškai ar morališkai susidėvėjusius įrengimus. Jos reikalingos, jei neapsimoka daryti įrengimų kapitalinį remontą arba laukti, kol bus sukurtos geresnės technologijos. Racionalizavimo investicijos – tai investicijos, daromos siekiant, kad be žalos gamybiniams pajėgumams būtų sumažinti gamybos, valdymo ar realizacijos kaštai. Plėtros investicijos – tai investicijos, kurios didina esamą gamybinį pajėgumą papildomų įrengimų, įrangos ir kitų priemonių įsigijimo sąskaita. Jos daromos tam, kad geriau išnaudotų paklausos potencialą arba kad sukauptų pajėgumą, reikalingą prasiskverbimo į naują rinką ar rinkos

plėtimo strategijai įgyvendinti ateityje. Svarbu pažymėti, jog tai negalutinė ir nevienintelė investicijų klasifikacija, galimos ir kitokios investicijų klasifikavimo variacijos.

Šiame darbe svarbiausia išskirti investicijų rūšis pagal investicinių išteklių priklausomybę, konkrečiau – *tiesioginės užsienio investicijos*, kurias atlieka užsienio investuotojas. Kaip teigiama Lietuvos regioninių tyrimų instituto parengtose smulkaus ir vidutinio verslo plėtros kaimo vietovėse strategijos ir priemonių gairėse, šios investicijos šalies ūkiui ir konkrečioms įmonėms yra pačios svarbiausios, nes teikia didžiausią finansinę „paramą“ plėtojant verslą ar kitą veiklą [96].

Dažnai tenka susidurti su problema, kad neskiriamos „užsienio investicijų“ ir „tiesioginių užsienio investicijų“ sąvokos. Pasak Kūvykaitės R. (1997), *užsienio investicijomis* vadinami ilgalaikiai kapitalo įdėjimai į kurią nors ūkio šaką užsienyje. Šiandien pasaulyje nėra šalių, kurios neimportuotų kapitalo viena ar kita forma. Tokie autoriai kaip G. Samuolis, V. Navickas, V. Pilinkienė ir kiti užsienio investicijas suskirsto į tris pagrindines grupes: tiesiogines, portfelines ir kitas užsienio investicijas. 1.2 paveiksle pateikiamas G. Samuolio (2000) investicijų skirstymas.

1.2. pav. Užsienio investicijų klasifikacija
Šaltinis: Samuolis, G. (2000).

Tiesioginės užsienio investicijos, kaip teigia Pilinkienė V. (2008) – tai ilgalaikiai kapitalo įdėjimai kreditų ar nuosavybės teisės forma į užsienio įmonę, kontroliuojamą investuotojo. Ši autorė portfelines užsienio investicijas apibūdina taip: tai mažesnė kaip 10 proc. balsavimo teisių turinti užsienio investicija, kuri paprastai laikoma netiesiogine. 10 proc. nuosavybės teisė pripažįstama kaip žemutinė riba, iki kurios tiesioginis užsienio investuotojas turi galimybę daryti įtaką tiesioginio investavimo įmonės valdymui ir nereikalauti absoliučios kontrolės, tačiau Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (OECD) rekomendacijose numatoma galimybė šalims būti lanksčioms 10 proc. kriterijaus atžvilgiu. Prie tiesioginių užsienio investicijų kai kurios šalys gali priskirti investicijas - tai daroma ir Lietuvoje – ir su mažesniu

negu 10 proc. nuosavybės teisės lygiu, kai investuotojas gali daryti didelę įtaką tiesioginio investavimo įmonės valdymui kitais svertais: atstovaudamas direktorių taryboje, dalyvaudamas politikos formavime, pakeisdamas vadovaujantį personalą, teikdamas techninę informaciją ar ilgalaikius kreditus ir t.t. [76;86].

Samuolis G. (2000) *kitas užsienio investicijas* apibūdina kaip finansinius ryšius su užsieniu, kurie nepatenka į pirmas dvi dalis (tiesiogines ir portfelines užsienio investicijas). Tai gali būti ilgalaikės ir trumpalaikės paskolos, taip pat paskolos gautos valstybės vardu ir su valstybės garantija, prekybinės skolos, užsienio juridinių ir fizinių asmenų indėliai bankuose bei kiti panašūs finansiniai įsipareigojimai.

Tarptautinis Valiutos fondas išskiria ne tris, o keturis funkcionalinius investicijų tipus, tai yra [97]:

1. tiesioginės investicijos,
2. portfelinės investicijos,
3. kitos investicijos (prekybos kreditai, paskolos, įvairių fondų kreditai, paskolos ir pan.).
4. investicijos iš rezervinių fondų (naudojami specialūs, daugumoje tarptautiniai fondai, pvz. Tarptautinis Valiutos fondas ir pan.)

Rinkos ekonomikos sąlygomis svarbiausios iš užsienio investicijų yra tiesioginės užsienio investicijos. Svarbiausia yra atsakyti į klausimą, kas yra tiesioginės užsienio investicijos ir kam reikalingos. Bandant atsakyti į šį klausimą, 1.2 lentelėje (žemiau) pateikiami įvairioje literatūroje surinkti ir tarptautinėje praktikoje vartojami tiesioginių užsienio investicijų apibrėžimai.

Apibendrintai galima pasakyti, kad iš esmės tiesioginės užsienio investicijos yra tiesioginiai užsienio kapitalo srautai į šalį. Juos sudaro: įsigytos akcijos, reinvestuotos pajamos, paskolos ūkio subjektams, kiti kapitalo srautai, susiję su investuojančios ir investicijas priimančios šalies įsipareigojimais, gamybos proceso organizavimas kitose šalyse (įmonės filialai, bendros įmonės ir pan.).

Aiškiausiai ir tiksliausiai tiesiogines užsienio investicijas apibrėžia K. Valančius (2005), dėl to šiame moksliniame tiriamajame darbe bus remiamasi būtent šio autoriaus pateiktu tiesioginių užsienio investicijų apibrėžimu. *Tiesioginės užsienio investicijos* - tai investicijos, kurių pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės, t. y. tokios užsienio investicijos, kurias suteikia teisę užsienio investuotojui daryti įtaką įmonės valdymui.

Tiesioginių užsienio investicijų apibrėžimai

Autorius, metai	Apibrėžimai	Reikšminiai žodžiai
Ginevičius R., Rakauskienė O. ir kt., 2005 m.	Užsienio firmos kontrolinio paketo įsigijimas; pati firma užsienio valstybėje įkuria antrinę firmą; prie pirmųjų investicijų pridedama dar investicijų arba įkuriamas dar vieną firmą.	Kontrolinio paketo įsigijimas; naujos įmonės įkūrimas;
Jeffrey P. Graham, Barry Spaulding R., 2005	Šalies fizinės investicijos į užsienio šalies ūkį bei pramonę	Fizinės investicijos
Langvinienė N., Vengrauskas P., Žitkienė R., 2004 m.	Užsienio kapitalo įdėjimas į gamybinius, negamybinius objektus, kurio pagrindu susiformuoja ilgalaikiai santykiai ir interesai.	Kapitalo įdėjimas
Navickas V., 2003 m.	Investicija, kurios pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai santykiai ir interesai tarp tiesioginio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės; 10 ir daugiau proc. paprastųjų akcijų arba balsavimo teisių paprastai pripažįstama kaip žemutinė riba, nuo kurios tiesioginis užsienio investuotojas turi galimybę dalyvauti tiesioginio investavimo įmonės valdyje.	Investuotojo įtaka įmonės valdymui
Kvainauskaitė V., 2003m.,	Tiesioginės užsienio investicijos į šalį yra tokios, kurios padidina užsieniečių, valdančių verslo įmonę šalyje, nuosavybę, ir į mokėjimų balansą yra įrašomos kaip kreditas.	Ilgalaikiai kapitalo įdėjimai; nuosavybės teisės forma
Dunning J. H., 1999 m.	Investicijos, kurių pagrindu susiformuoja tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės ilgalaikiai santykiai bei interesai.	Ilgalaikiai santykiai ir interesai
LR investicijų įstatymas, 1999 m.	Investicijos ūkio subjektui steigti bei įregistruoto ūkio subjekto kapitalui ar jo daliai įsigyti, taip pat reinvesticijos, paskolos ūkio subjektams, subordinuotos paskolos, jei investuojama siekiant užmegzti arba palaikyti ilgalaikius tiesioginius investuotojo ir ūkinio subjekto, į kurį investuojama, ryšius ir investuojant įsigyta kapitalo dalis suteikia investuotojui galimybę kontroliuoti ar daryti nemažą įtaką ūkio subjektui	Ilgalaikiai tiesioginiai ryšiai; įtaka ūkio subjektui;
Kuvykaitė R. 1995 m.	Ilgalaikiai kapitalo įdėjimai kreditų ar nuosavybės teisės forma į užsienio įmonę, kontroliuojamą investitoriaus.	Ilgalaikiai kapitalo įdėjimai;
Lietuvos bankas	Tarptautinių investicijų kategorija, kuri atspindi ilgalaikius ekonominius finansinius santykius, tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės tarpusavio interesus.	Ilgalaikiai ekonominiai finansiniai santykiai
Lietuvos statistikos departamentas	Statistikos departamentas siūlo tiesioginėms užsienio investicijoms priskirti ne tik pirminį kapitalo įdėjimą, bet ir visas vėlesnes investuotojo ir investavimo įmonės operacijas	Kapitalo įdėjimas

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis lentelėje nurodytais šaltiniais

Tiesioginės užsienio investicijos yra tik sudedamoji užsienio investicijų dalis. R. Ginevičius (2005) pačias tiesiogines užsienio investicijas suskirsto į *horizontaliąsias*, kai investuojama į firmą esančią toje pačioje pramonės šakoje ir *vertikaliąsias*, kai investuojama į firmą, kuri teikia žaliavas ar tarpininkauja.

Eurostat parengtoje metodologijoje tiesiogines užsienio investicijas yra siūloma skirstyti į *įeinančias tiesiogines užsienio investicijas* - užsienio įmonių investicijos į šalies įmones, siekiant ekonomikos augimo; ir į *išeinančias tiesiogines užsienio investicijas*, kai vidaus rinkos įmonės investuoja į užsienio firmų filialus [70].

Kaip teigia Pilinkienė V. (2008) tiesiogines užsienio investicijas sudaro tiesioginiam užsienio investuotojui tenkanti įmonės nuosavo kapitalo dalis, kuri priklauso nuo turimų balsavimo teisių, tai yra nuo turimos įstatyminio kapitalo dalies ir reinvesticijos, kurios

įvardijamos kaip įmonėje likusi tiesiogiai užsienio investuotojui priklausanti pelno dalis, nepaskirstyta dividendų forma, kuri apskaičiuojama priklausomai nuo turimos įmonės balsų dalies. Taip pat tiesiogines užsienio investicijas sudaro tiesioginio užsienio investuotojo ilgalaikės ir trumpalaikės paskolos, suteiktos investavimo įmonei (paskolos, gautos valstybės vardu ir paimtos su Vyriausybės garantija, nėra tiesioginės užsienio investicijos) bei kitos įmonės kapitalas kuris apibūdinamas kaip tiesioginio užsienio investuotojo ir investavimo įmonės prekybinės skolos, priskaičiuoti, bet neišmokėti dividendai, privilegijuotos akcijos, nesuteikiančios teisių į turtą likviduojant įmonę, palūkanos už paskolas ir t.t.

Tiesioginio užsienio investuotojo sąvoką apibrėžia Samuolis G. (1998), kuris teigia, kad tai fizinis asmuo, akcinė arba neakcinė valstybinė arba privati įmonė, vyriausybė, tarpusavyje susijusi fizinių asmenų grupė, tarpusavyje susijusių akcinių ir (arba) neakcinių įmonių grupė, turinti tiesioginio investavimo įmonę užsienio šalyje ar šalyse. Pilinkienė, V. (2008) teigia, jog investuotojai gali būti skirstomi į tris pagrindines grupes, kurių tikslai skirtingi, be to, skiriasi jų finansinis pajėgumas (finansinių išteklių pajėgumas) ir mokesčių statusas. Šios trys investuotojų grupės įvardijamos kaip:

- *fizinių asmenų grupė, kuri įvardijama kaip žemiausio finansinio pajėgumo grupė, kadangi ją sudaro atskiri asmenys, o ne jų grupės. Pasaulinė praktika rodo, kad labiau populiarėja investavimas į vertybinius popierius ir vis daugiau individų įsitraukia į šią veiklą;*
- *finansiniai (instituciniai) investuotojai – tai finansinės kompanijos, kurios valdo joms patikėtus finansinius išteklius. Finansinė investicija koncentruota į likvidžių akcijų ar obligacijų valdymą (tų akcijų, kuriomis galima laisvai prekiauti rinkoje);*
- *strateginiai investuotojai dėl savo korporacinių tikslų vienaip ar kitaip investuoja į kitus juridinius subjektus. Lietuvoje strateginius investuotojus galima būtų padalyti į užsienio strateginius investuotojus (tiesioginiai užsienio investuotojai) ir Lietuvos strateginius investuotojus.*

Samuolis G. (1998) apibrėžia *tiesioginio investavimo įmones*, kurios yra akcinės arba neakcinės įmonės, kuriose tiesioginiam užsienio investuotojui priklauso 1/10 ar daugiau visų balsavimo teisių akcinėje bendrovėje arba tam ekvivalentiška dalis neakcinės įmonės kapitale. Tiesioginio investavimo įmonės skirstomos į dukterines bei partnerines kompanijas, filialus.

Kūvykaitė, R. (1997) teigia, jog tiesioginės užsienio investicijos susijusios su didelėmis išlaidomis ir rizika. Todėl prieš investuodamas užsienyje investuotojas turi atsakyti į klausimus: koks tiesioginių investicijų tikslas. Ar negalima to tikslo pasiekti kitu būdu, investuoti vienam, kartu su užsienio ar vietos partneriais, kaip pasirinkti investicijų objektą ir kt.

Kuo daugiau bus užsienio investuotojų investuojančių savo lėšas, tuo geriau šalies ekonomikai. Dažniausiai investicijos ateina į įmones. Taigi, kuo daugiau ir geriau įmonės

finansuos savo verslą, diegs naujoves, atnaujins produkcijos asortimentą, plės veiklą ir panašiai, tuo daugiau didės jų našumas bei uždirbamas pelnas. Viso to dėka, klesti ir šalies ekonomika, pavyzdžiui, surinkdama pelno mokesčius iš sėkmingai dirbančių įmonių. Kadangi įmonių gerovės augimas tiesiogiai įtakoja šalies ekonomikos augimą, todėl labai svarbu skatinti ir pritraukti investicijas į šalį.

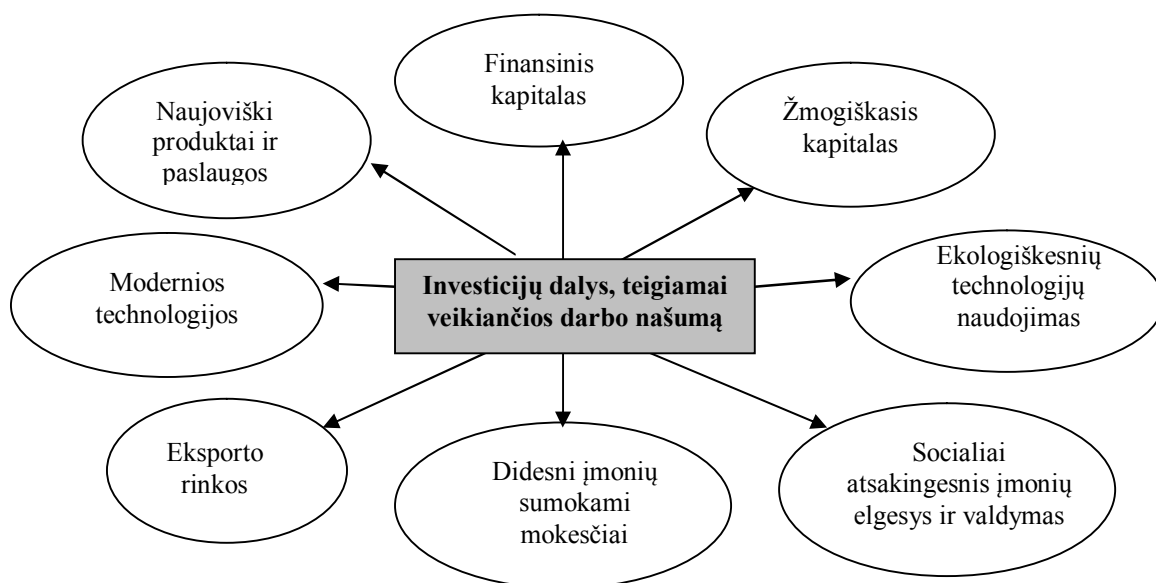
Žemės ūkio ministerijos paskeltame monitoringe kalbama, jog tiesioginės užsienio investicijos įvardijamos kaip viena iš efektyviausių priemonių ekonomikos augimui plėtoti, nes finansinė parama, ypač mažesniems miestams yra būtina. Tiesioginės užsienio investicijos apibūdinimams kaip teigiamas dalykas šalies ekonomikai, tačiau esama ir tam tikros kritikos dėl tiesioginių užsienio investicijų naudojimo globaliame versle. Todėl svarbu žinoti, kokį poveikį tiesioginės užsienio investicijos gali turėti šalies ūkiui.

Piggott J. (2006) teigia, jog daugybė šalių stengiasi pritraukti tiesiogines užsienio investicijas vildamiesi, kad kapitalo įtekėjimai turės teigiamos įtakos ekonomikai. Tiesioginių užsienio investicijų įtaką yra labai sunku pamatuoti, todėl, kad neįmanoma sužinoti, kas būtų įvykę, jei investicijos nebūtų atėjusios. Tradicinis ir plačiausiai paplitęs požiūris yra toks, jog tiesioginės užsienio investicijos apskritai turi teigiamos įtakos ekonominei integracijai ir nuosekliai specializacijai remiantis lyginamuoju pranašumu. Taip pat minimas gebėjimas naudoti augančias pajamas ir išaugusias konkurencijos nauda vartotojams. Diskutuotinos ir kitos sritys: tiesioginių užsienio investicijų įtaką darbo rinkai, kapitalo rinkai, technologiniams pokyčiams, vadovavimo metodams ir mokėjimų balansui.

Tiesioginės užsienio investicijos įtakoja darbo našumą ir investicijas. Darbo našumas dar vadinamas darbo efektyvumu. Išsivysčiusioms valstybėms būdingas nuolatinis darbo našumo didėjimas. Darbo našumas didėja tobulėjant žmogaus darbo įgūdžiams ir naudojant geresnius įrankius bei mašinas. Pavyzdžiui, žemės ūkyje, jis priklauso ir nuo žemės derlingumo bei meteorologinių sąlygų. Piggott J. (2006) teigia, jog tiesioginės užsienio investicijos teigiamai įtakoja darbo rinką priimančioje šalyje. Tokie tiesioginiai teigiami aspektai: sukuriama naujos darbo vietos, tarptautinės kompanijos sukuria perteklius ir padidėja bendros vietinių darbuotojų žinios netiesioginiu būdu, ir tai padidina darbo jėgos produktyvumą.

Veitas V. (2007) kalba apie tai, kaip investicijų atitekėjimas į šalį įtakoja darbo našumą, kaip materialinės investicijos veikia darbo produktyvumą. Nurodomos sritys, į kurias investavus tikėtina, jog tai teigiamai atsilieps išaugusioms produkcijos ar paslaugų apimtims. Jo nuomone, ilgu laikotarpiu darbo našumas tiesiogiai priklauso nuo materialinių investicijų lygio (su tam tikru pavėlavimu laike). Tai yra, jeigu materialinių investicijų lygis kažkurį laikotarpį yra pakankamai aukštas, galima daryti išvadą, kad sekančiais laikotarpiais augs darbo našumas. Ir

atvirkščiai. Veito V. (2007) išskirtos sudedamosios investicijų dalys, teigiamai įtakančias darbo našumą, vaizduojamos 1.3 paveiksle.

1.3. pav. Investicijų dalys, teigiamai įtakančios darbo našumą.
Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis V. Veitas (2007).

Kalbant apie šiuos veiksnius galima teigti, jog finansinis kapitalas yra skirtas pastatams statyti, naujiems įrengimams pirkti, darbuotojams apmokyti. Modernios technologijos įtakoja naujoviškų verslo procesų augimą. Konkurencingumas tarptautinėse rinkose vykdomas dėl naujoviškų produktų bei paslaugų atsiradimo rinkoje. Naujoviškos technologijos reikalauja aukštesnės darbuotojų kvalifikacijos, todėl investicijos vysto žmoniškąjį kapitalą. Kalbėdami apie eksporto rinkas, galime teigti, jog tiesioginių užsienio investicijų atveju, nauja pastatoma įmonė jau turi eksporto rinkas, tarptautinį prekybos tinklą bei partnerius, todėl sugeba parduoti pagaminamus produktus geriausiomis sąlygomis. Kiti 1.3 paveiksle nurodyti teigiami tiesioginių užsienio investicijų veiksniai, nesusiję tiesiogiai su produktyvumu, tačiau įtakoiantys gyvenimo gerovę yra ekologiškesnių gamybos technologijų naudojimas, geresnė darbo sąlygų kokybė, įmonių didesnė atsakomybė valdyme, didesni įmonių sumokami mokesčiai. Nepaisant to, jog kai kuriais atvejais, dėl naujų technologijų diegimo, gali sumažėti darbo vietų skaičius, tiesioginių užsienio investicijų įtaka darbo rinkai, teikia daugiau naudos, nei patiria žalos.

Tiesioginės užsienio investicijos – konkurencija vietinėms įmonėms. Tiesioginių užsienio investicijų atėjimas į šalį gali turėti ne tik teigiamų pasekmių, bet ir neigiamų, nors pastarosios yra kur kas mažiau reikšmingos nei tiesioginių investicijų teikiama nauda. Tačiau vis dėl to, atkreipiant dėmesį į tuos neigiamus niuansus, galima pastebėti ir išskirti tokias sritis: vietos įmonės nebesugebės konkuruoti su pažangias technologijas diegiančiomis užsienio kompanijomis ir bus išstumtos iš rinkos. Dėl tų pačių technologijų bei darbo proceso tobulinimo gali reikėti mažiau darbuotojų (nors dažniausiai tiesioginės užsienio investicijos kuria naujas

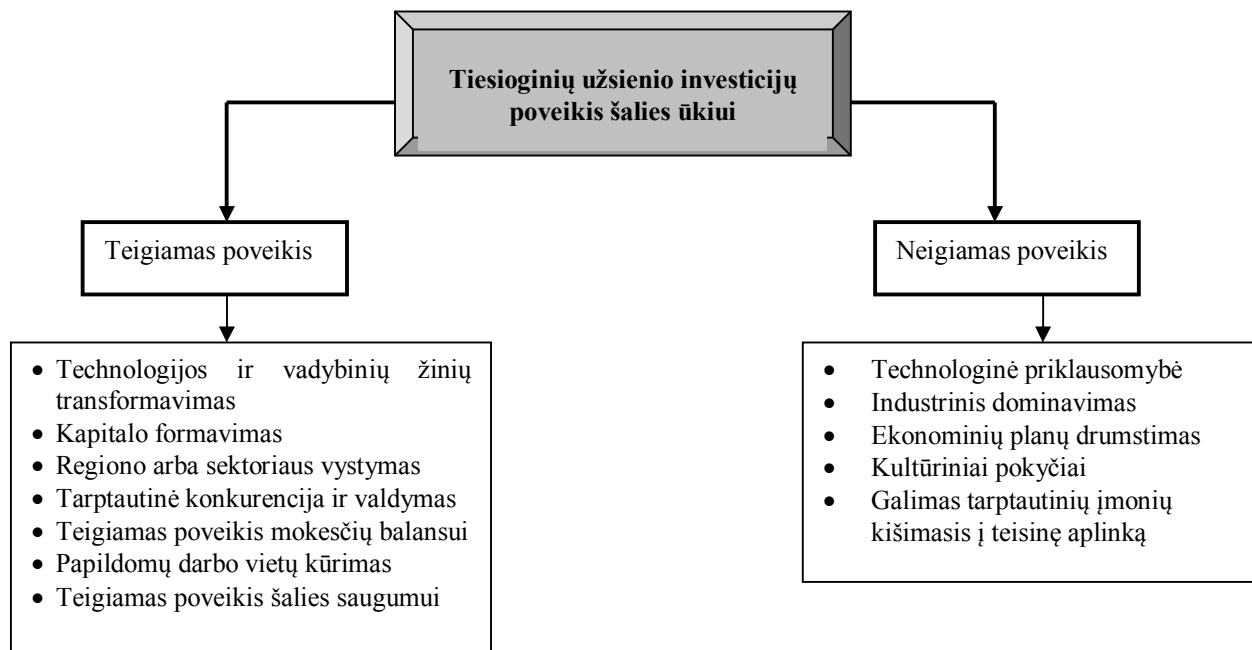
darbo vietas), taip pat iš tiesioginių užsienio investicijų gaunamos pajamos gali iškeliauti iš valstybės ribų, o tai neigiamai įtakoja šalies ekonomiką ir Mokėjimų balanso einamąją sąskaitą. Neigiamų niuansų yra ir daugiau, tačiau vienas iš svarbiausių tai, jog vietos įmonės gali nebesugebėti konkuruoti, nors kita vertus, jos turi tobulėti ir sugebėti prisitaikyti prie pakitusių rinkos sąlygų.

Pasak Veito V. (2007), dažnai girdima abejonė dėl tiesioginių užsienio investicijų yra ta, kad tiesioginės užsienio investicijos privers bankrotuoti vietos įmones, arba ir taip sunkiai išsilaikančioms vietos įmonėms teks didinti darbuotojų atlyginimus, dėl konkurencijos, geriausi darbuotojai išeis į geriau apmokamas vietas, t.t. Tačiau, nepaisant to, jog dėl tiesioginių užsienio investicijų atsiranda grėsmė vietos įmonėms, darbo rinkai, ekologiniams niuansams, tiesioginės užsienio investicijos visgi teigiamai įtakoja tiek darbo rinką, tiek įmones, tiek ir šalies ekonomiką.

Tiesiogines užsienio investicijas priimančios šalys vystimosi procese atlieka svarbų vaidmenį, ypač teikdamos kapitalą ir technologijas, o su jomis kartu - ir įgūdžius, praktinę patirtį ir prieigą prie rinkos, ir visa tai padeda gerinti išteklių naudojimo veiksmingumą ir didinti produktyvumą. Priimančiųjų šalių teikiamos paskatos - patrauklumo veiksniai - ir regioninis bendradarbiavimas gali teikti daugiau finansinio stabilumo, užtikrinti geresnį politikos koordinavimą, geresnį infrastruktūros planavimą ir dinamiškesnį pramonės vystimąsi, galintį padėti sukurti palankesnę investavimo aplinką ir vidaus, ir užsienio įmonėms [61].

K. Evans (2002) teigia, jog tiesioginės užsienio investicijos gali paskatinti pramonės plėtrą, ekonomikos augimą. Ši investicijų rūšis teikia ekonomikai didelę naudą. Tiesioginės užsienio investicijos padeda sustiprinti ekonominį šalies potencialą. Jos didina vietos įmonių veiklos efektyvumą ir produktyvumą.

Kaip jau buvo minėta, priimančiosios šalies vyriausybės ir investuotojo santykiai labai nevienareikšmiški. Viena vertus, šalis pripažįsta ir vertina užsienio investicijų įtaką šalies ekonomikai, kita vertus, bijo užsieniečių dominavimo. Taigi, užsienio kapitalo perkėlimas iš vienos šalies į kitą gali vienu metu prieštaringai įtakoti šalies ekonominį augimą: vienoje ūkio šakose ar pramonės sektoriuose tiesioginės užsienio investicijos gali prisidėti prie ekonominio augimo ir plėtros, papildyti ir suaktyvinti vietinių įmonių veiklą ir rezultatyvumą, bet kituose, esant tam tikroms aplinkybėms, ir sutrikdyti. Dėl to galima išskirti teigimą ir neigimą tiesioginių užsienio investicijų poveikį šalies ūkiui, kurie vaizduojami *1.4 paveiksle*.

1.4 pav. Tiesioginių užsienio investicijų poveikis šalies ūkiui

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių remiantis: Samuolis G., Pilinkienė, V.

Teigiamas poveikis. Tiesioginės užsienio investicijos per pastaruosius 40 metų labai prisidėjo prie ekonominio pasaulio vystymo. Jos traukia kapitalą į projektus, kurių vietinis kapitalas negalėtų patenkinti. Šis procesas panaudojamas technologijų pritaikymui, regionų ar šalies ekonominiam vystymui. Diegiamos naujos ir progresyvios vadybos idėjos. Tai labiausiai būdinga toms ekonominėms veikloms, kurios tradiciškai laikomos strateginėmis ir nuo senų laikų buvo valstybės nuosavybė. O privati bendrovė beveik visada produktyvesnė nei valstybinė. Šiuolaikinėje rinkoje dauguma įmonių labiau vertinamos dėl turimų technologinių ir verslo ryšių. Įmonės, kurios turi stiprius ryšius, gali greičiau perimti naujas technologijas ir įdiegti jas gamyboje, o žinant, jog užsienio kompanijos turi gerą verslo kontaktų tinklą daugelyje šalių, užsienio investicijos yra svarbios užsienio rinkų plėtrai. Įmonės lygyje tiesioginės užsienio investicijos suintensyvina konkurenciją ir ekonominę naudą, didina produktyvumą ir mažina kainas. Intensyvesnė konkurencija apima naujas technikas, produktus, paslaugas ir idėjas.

Tiesioginės užsienio investicijos teigiamai veikia ilgalaikius mokėjimo balansus ir didina šalies pozicijas tarptautinėse kapitalo rinkose. Tiesioginių užsienio investicijų įplaukos vėliau padeda valstybei taupyti pinigus, nes padidėja šalies galimybės skolintis iš užsienio už mažesnes palūkanas. Taip pat yra sąlygojamos padidėjusios mokesčių įplaukas į valstybės išdą, tuo pačiu nuimdamos dalį mokesčių naštos nuo vietos įmonių ir gyventojų

Svarbiausios užsienio investicijų priėmimo priežasčių yra tai, jog, dažnai užsienio kapitalo turinčios įmonės pradeda veiklą mažindamos darbuotojų skaičių, bet vėliau, plečiant veiklą, sukuriama naujos darbo vietos, pagerėja darbo sąlygos. Dėl šių priežasčių tobulėja darbo

jėga, gerėja jos kokybė, tarptautinėse firmose mokami didesni atlyginimai. Užsienio kompanijos investuoja į darbuotojų kvalifikacijos kėlimą bei naujų darbo įgūdžių formavimą.

Ekonominiu apsektu, darbo užmokestis yra nacionalinio produkto dalis, kuri atspindi visuminius mokėjimus už darbą ir paslaugas. Makroekonominiu požiūriu darbo užmokestis yra namų ūkių disponuojamų pajamų dalis. Pastarosios yra asmeninių pajamų dalis, o šios – nacionalinių pajamų dalis. Nacionalinės pajamos įeina į grynojo nacionalinio, bendrojo vidaus produkto bei bendrojo nacionalinio produkto sudėtį: Taigi iš esmės darbo užmokestį galima apibrėžti, jog tai pinigine forma išreikštas pajamų šaltinis, vertinamas kaip nacionalinių pajamų dalis, kurią visuomenė moka savo nariams pagal jų sunaudotą darbo kiekį bei kokybę jų materialiniams ir kultūriniais poreikiams tenkinti [45].

Tiesioginės užsienio investicijos teigiamai veikia investicijas gaunančios šalies saugumą, skatina didesnę šalies suinteresuotumą išlaikyti ilgalaikį suverenitetą ir demokratijos stabilumą. Kitos šalys žinodamos, kad šalyje sparčiai auga tiesioginės užsienio investicijos, drąsiau remia ekonomiškai besivystančios šalies nepriklausomybę ir narystę tarptautinėse organizacijose. Užsienio investuotojai suinteresuoti, kad investuojančių šalių vyriausybės užtikrintų šalies į kurią investuojama saugumą.

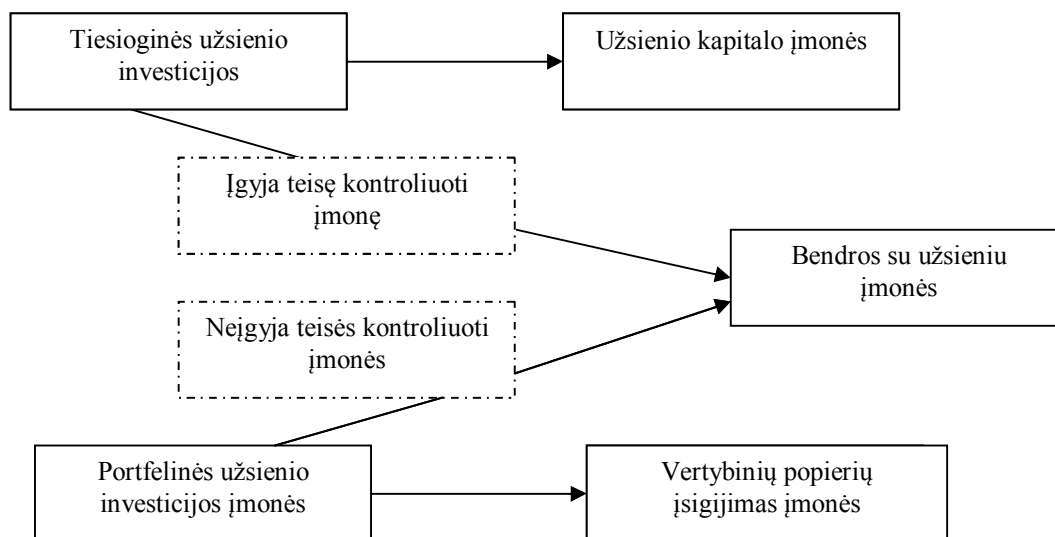
Neigiamas poveikis. Neretai pastebimas stipri valdžios priklausomybė nuo užsienio investuotojų, nes su priėmusia investicijas šalima užsienio investuotojai ne visada dalijasi gaunama nauda. Tuo pačiu gali būti įgyjama technologinė priklausomybė nuo užsienio inversijas suteikusio objekto. Tai sukelia šalies ūkio ekonomikos nestabilumą, kyla nesutarimų dėl darbo apmokėjimo, žaliavų kainų. Užsienio kompanijos, atlikdamos bendrus su priimančia šalima mokslinius tyrimus, panaudoja tos šalies kvalifikuotų asmenų žinias ir idėjas. Kaip žinia, užsienio investicijos gali paveikti net šalies kultūrinius įpročius. Be to, užsienio investuotojai dažniausiai nori paveikti Vyriausybės veiklą, siekdami ekonominės ir politinės galios.

Bendrajai prasme galime sakyti, jog tiesioginės užsienio investicijos - tai investicijos, kurių pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės. Tai tokios užsienio investicijos, kurios suteikia teisę užsienio investuotojui daryti įtaką įmonės valdymui. Nors skirtingi šaltiniai pateikia įvairius tiesioginių užsienio investicijų apibrėžimus ir aiškinimus, tačiau iš esmės jie nusako tą patį. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas į šalį yra vienas iš svarbiausių ekonominę šalies augimą lemiančių veiksnių. Kuo daugiau ir geriau įmonės finansuoja savo verslą, diegia naujoves, atnaujina produkcijos asortimentą, plečia veiklą ir pan., tuo labiau didėja jų našumas bei uždirbamas pelnas. Viso to dėka, klesti ir šalies ekonomika.

1.2 Tiesioginių užsienio investicijų formos ir strategijos

Tiesioginių užsienio investicijų formos apibrėžiamos, kaip užsienio valstybių, tarptautinių organizacijų, užsienio fizinių ir juridinių asmenų investavimo būdai, kuriais jie investuoja savo kapitalą Lietuvos Respublikoje.

Navickas V. (2008) pateikia pagrindines tiesioginių užsienio investicijų formas - bendrosios ir užsienio kapitalo įmonės (1.5 pav.).

1.5 pav. Užsienio investicijų formos

Šaltinis: Navickas, V.(2008 m.) Europos sąjungos rinkų ypatumai: mokomoji knyga

Kaip jau buvo minėta, labiausiai paplitusios tiesioginės užsienio investicijos, kai užsienio investuotojui priklauso didesnė įmonės turto dalis ir jis, dalyvaudamas valdyme, gali kontroliuoti įmonės veiklą.

Pilinkienė V., (2008) skirtingai nei Navickas, V.(2008) savo darbuose išskiria tokias *tiesioginių užsienio investicijų formas*:

1. Naujų įmonių statyba – tai forma, kuri reikalauja pradėti visas operacijas nuo pačios pradžios. Investuojanti įmonė gali pasirinkti vietą, geriausiai atitinkančią reikalavimus, ir sukurti modernias, šiuolaikines gamyklas. Tam dažnai pritariama, nes tokios investicijos, sukuria daug naujų darbo vietų. Vadybininkai nesusiduria su esamomis skolomis, personalas neverčiamas dirbti su senais įrenginiais, netenka kovoti keičiant senuosius darbo įpročius, kuriuos gina atkaklios profsąjungos, ir t.t. Kuriant įmones, iškyla ir šalių kultūrinių skirtumų problema. Naujausi tyrimai rodo, jog, esant dideliems kultūriniais skirtumams, įmonei verčiau sukurti naują gamyklą ar atstovybę, o ne pirkti ir pertvarkyti esamą. Tačiau sėkmingas investicijų įgyvendinimas ilgai trunka, yra brangus; žemė geriausiose vietose dažnai būna jau užstatyta, labai brangi arba neparduodama užsieniečiams. Naujas statybas riboja šalies teisinės, kultūrinės ir ekonominės aplinkos aspektai.

2. Užsienyje veikiančių įmonių pirkimas yra viena patraukliausių tiesioginių užsienio investicijų formų, kurios paskatos yra akivaizdžios - investuotojas greitai perima visišką įsigytos

struktūros kontrolę t.y. iš karto gauna pastatus, įrengimus, darbuotojus, patentus ir platinimo tinklą. Tačiau investuotojas prisiima ir pirktosios įmonės finansinius, valdymo ir kitus įsipareigojimus. Be to, pirkdamas veikiančias įmones, jis susiduria su kapitalo poreikiu.

3. Bendros su užsienio kapitalu ir užsienio kapitalo įmonės sukuriamos tada, kai dvi ar daugiau įmonių sutaria vystyti bendrą veiklą. Bendra su užsienio kapitalu įmonė - tai tokia bendradarbiavimo su užsienio partneriais forma, kuriai būdinga bendra gamybinė ir komercinė veikla, bendras valdymas, pelno ir rizikos pasidalijimas. Užsienio kapitalo įmonė - ūkio subjektas, kurio nuosavas kapitalas priklauso užsienio investuotojui. Bendros su užsienio kapitalu ar užsienio kapitalo įmonės skatinamos mokesčių ir muitų lengvatomis, joms teikiamos investuotojų pelno, pajamų dividendų bei interesų gynimo garantijos. Be to, leidžiama savo pelną, pajamas ar dividendus išvežti vidaus rinkoje nupirktų prekių bei paslaugų forma arba reinvestuoti į ūkį. Bendrų su užsieniu įmonių kūrimas apsaugo nestabilios ekonomikos šalis nuo vidaus ūkio subjektų žlugimo ir užsieniečių kontrolės rizikos.

Pilinkienės, V (2008 m.) pateikia tiesioginių užsienio investicijų formų palyginimo lentelę (1.3 lentelė):

1.3. lentelė

Tiesioginių užsienio investicijų formų palyginimas

	Naujų įmonių statyba	Esamų įmonių užsienyje pirkimas	Bendros su užsienio kapitalu ir užsienio kapitalo įmonės įkūrimas
Privalumai	<ul style="list-style-type: none"> • Nereikia ieškoti partnerių; • Lengvai formuojama nauja įmonės veiklos strategija ir politika; • Kuriamos naujos darbo vietos; 	<ul style="list-style-type: none"> • Greitai perimamas įsigytos struktūros (įmonės) turtas ir kontrolė; • Nereikia formuoti personalo, rūpintis patentų, licencijų ar kitų reikalingų dokumentų gavimu; 	<ul style="list-style-type: none"> • Vietinio partnerio dalis įstatiniame kapitale gali būti papildomas finansavimo šaltinis; • Vietinis partneris suteikia daug informacijos apie savo šaką, rinką, jis gerai žino šalies socialinę, politinę ir ekonominę aplinką;
Trūkumai	<ul style="list-style-type: none"> • Nėra finansavimo šaltinių; • Sunkumai įeinant į rinką; • Informacijos apie šalies mikro ir makro aplinką trūkumas; • Didelis atotrūkis tarp investicijų pradžios ir to momento, kai objektas pradamas eksploatuoti; • Kultūriniai skirtumai; 	<ul style="list-style-type: none"> • Greitai perimamas įsigytos struktūros (įmonės) turtas ir kontrolė; • Nereikia formuoti personalo, rūpintis patentų, licencijų ar kitų reikalingų dokumentų gavimu; 	<ul style="list-style-type: none"> • Vietinio partnerio dalis įstatiniame kapitale gali būti papildomas finansavimo šaltinis; • Vietinis partneris suteikia daug informacijos apie savo šaką, rinką, jis gerai žino šalies socialinę, politinę ir ekonominę aplinką;

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis, Pilinkienė, V. (2008).

Kaip matoma iš pateiktos palyginimo lentelės lengviausia formuoti naujų įmonių statybą, tačiau sunkiau šias investicijas plėtoti, nes susiduriama su informacijos, finansavimo, kultūriniais barjeriais. Lengviausia investicijas plėtoti, kai kuriama bendra su užsienio kapitalu įmonė, nes tada mažiau dėmesio galima skirti rinkos, socialinės – kultūrinės aplinkos tyrimui bei pažinimui, dėl to, kad visą šią informaciją investuotojui gali pateikti užsienio partneris. Tačiau šios formos

investicijos turi ir nemažai esminių trikdžių, ypač dėl užsienio partnerių patikimumo, dėl ko investuotojas labai rizikuoja investuodamas savo kapitalą.

Tiek Pilinkienė, V (2008), tiek Navickas, V.(2008) kalba apie bendrųjų įmonių svarbą, nes tai viena iš bendradarbiavimo su užsienio partneriais forma, kuriai būdingas bendras su užsienio partneriais kapitalas, bendra gamybinė - komercinė veikla; bendras valdymas, bendras pelno (nuostolių) bei rizikos pasidalijimas. Bendrosios įmonės teisinis tipas nustatomas šalių susitarimu, vadovaujantis įmonės registracijos šalyje galiojančiais įstatymais. Taip pat svarbios bendrųjų įmonių rūšys, kurios būna: individuali (personalinė) įmonė; tikroji ūkinė bendrija; komanditinė ūkinė bendrija; akcinė bendrovė; žemės ūkio bendrovė; kooperatinė bendrovė.

Bendrosios įmonės, pasak Navicko V. (2008) gali būti klasifikuojamos pagal įvairius kriterijus: dalyvių skaičių, veiklos pobūdį, investuojamo kapitalo materializacijos laipsnį. Kūvikaitė, R. (1997) teigia, jog bendrosios įmonės plačiai paplito kuriantis tarptautinėms strateginėms įmonių sąjungoms, nes šių sąjungų tikslas yra padėti įmonėms pasiekti specifinį tikslą, ko ji viena negalės padaryti.

Kita investicijų forma gali būti užsienio kapitalo įmonė, kuri laikoma ūkio subjektu, kurio nuosavas kapitalas priklauso užsienio investuotojui (investuotojams). Užsienio kapitalo įmonę gali steigti tiek užsienio įmonės, tiek užsienio piliečiai ar asmenys be pilietybės, nuolat gyvenantys užsienyje.

Bendrai kalbant, tiesioginių užsienio investicijų formos leidžia įmonėms išlaikyti savo tarptautinio verslo kontrolę ir didinti pelno procentą. Tačiau tiesioginės užsienio investicijos yra žymiai rizikingesnis ir sudėtingesnis įmonės internacionalizavimo būdas. Dėl jų firmos patiria didelę politinę ir ekonominę riziką, galimi nuostoliai tuo atveju, jei nepalankiai keistųsi valiutos kursas. Svarbi ir valstybinė politika: šalys, iš kurių investuojama, gali trukdyti investicijoms tiesiogine pelno ar kapitalo kontrole; šalys, į kurias investuojama, gali skatinti investicijas apdraudimu nuo politinės rizikos [30].

Kitas svarbus tiesioginių užsienio investicijų etapas yra investicijų strateginis parengimas. Sėkmingas tiesioginio investavimo procesas gali užtikrinti rezultatyvią įmonių veiklą, duoti pelną ir atvirkščiai, netinkamai valdant investicijas, neskaičiuojant ir neįvertinant įvairiausių veiksnių, galima patirti nuostolius. Todėl prieš investuodama savo kapitalą užsienyje, kiekviena įmonė turi įvertinti tiesioginių užsienio investicijų motyvus, tikslą ir įvairius jo įgyvendinimo būdus, investicijų objektą, galimybes investuoti kartu su kitais partneriais.

Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas svarbus kiekvienos šalies (ypač besivystančių) ekonominio augimo rodiklis, priklausantis nuo politinių sprendimų tobulumo ir strateginio vientisumo, sprendžiant apmokestinimo, privatizavimo, politinio skaidrumo, biurokratijos kliūčių mažinimo ir kitus aktualius klausimus, taip pat nuo gamybos didėjimo,

finansinio stabilumo, verslo infrastruktūros padėties. Tai yra gana sudėtinga, kadangi kiekviena šalis skirtinga savo politiniais, ekonominiais, finansiniais, gamybiniais bei kitais strateginiais ištekliais, kuriais remiantis plėtojamos investicijų pritraukimo strategijos. Tai gi, pirmiausia investuotojas turi turėti aiškią viziją bei strateginių veikslių planą kaip sėkmingai įsiskverbti ir įsitvirtinti užsienio rinkoje.

Phatak (2005) nurodo, jog planavimo procesas apima keletą etapų, kurie būtini prieš nusprendžiant investuoti kapitalą užsienio šalyje. Pirmiausia, investuotojas turi turėti aiškius identifikuotus tikslus ir motyvus, bei preliminarią šalies atranką. Taip pat, svarbu apsibrėžti ir žinoti naujos rinkos galimybes bei apribojimus. Investuotojas turi įvertinti savo gebėjimus, išteklius, žinias t.y. turi įvertinti įmonės technologinius pajėgumus, darbuotojų kvalifikacinį parengimą, kad galėtų sėkmingai plėsti savo veiklą užsienio rinkoje. Be to, svarbu pasirinktas šalis lyginti tarpusavyje, jas reitinguoti ir priimti patį palankiausią sprendimą, ir tuomet numatyti tinkamiausią į užsienio rinką skverbimosi būdą.

Langvinienė N. ir kt. (2004) apibrėžia, jog tiesioginių užsienio investicijų strategijos gali būti orientuotos:

- Į *produktą*, kai specifinio produkto savybės, galimybės bei sudėtis, padeda įmonei progresuoti. Tokias tiesioginių užsienio investicijų strategijas dažniausia naudoja pramonės įmonės, kurių veikla tiesiogiai susijusi su gamtos ištekliais (pvz., nafta ir dujomis). Be to įmonės turi investuoti į tyrimus, susijusius su šių produktų gamyba, paklausa ir t.t.
- Į *rinką* orientuota strategija susijusi su naujų rinkų paieška, kurias aptarnauja užsienio kapitalo vietinės gamybos įmonės ir paskirstymo kanalai.
- Į *technologijas* orientuotos strategijos naudojamos, kai technologinis išsivystymas ir naujumas yra laikomas esminiu konkurenciniu pranašumu.
- Į *pažangią patirtį* orientuota tiesioginių užsienio investicijų strategija kai įmonė, esminiu pranašumu laiko intelektinę nuosavybę, kuria pagal individualius susitarimus gali perduoti kitoms įmonėms.

Kai kurios didelės užsienio kompanijos kalba apie tai, jog būtina atlikti kuo daugiau analitinių tyrimų ir pateikia tokias tiesioginių užsienio investicijų strategijas: žmogiškojo kapitalo analizė (*Human Capital Analysis*), geografinio kintamojo konkurencinė kainų analizė (*Geo-variable Competitive Cost Analysis*), kokybinė faktorinė analizė (*Qualitative Factor Analysis*), rinkos analizė (*Market Analysis*) ir kt.

Kiekviena šalis skirtinga savo politiniais, ekonominiais, finansiniais, gamybiniais bei kitais strateginiais ištekliais. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas ekonominio augimo rodiklis, priklausantis nuo šalies išteklių valdymo, jų panaudojimo bei politinių sprendimų

priėmimo. Šis procesas yra sudėtingas, dėl to plėtojamos įvairios investicijų pritraukimo strategijos. Užsienio investicijų formos, apibendrintai, yra užsienio valstybių, tarptautinių organizacijų, užsienio fizinių ir juridinių asmenų investavimo būdai, kuriais jie investuoja kapitalą kitoje šalyje. Pagrindinės tiesioginių užsienio investicijų formos yra naujų įmonių statyba,, užsienyje veikiančių įmonių pirkimas, bendros su užsienio kapitalu ir užsienio kapitalo įmonės.

1.3 Tiesioginių užsienio investicijų priežastys ir tikslai

Tiesioginių užsienio investicijų teorija dažnai bando atsakyti į klausimą kodėl įmonės investuoja užsienyje. Į šį klausimą galima atsakyti įvairiai. Viena iš svarbiausių priežasčių patekti į užsienio rinkas yra noras padidinti pardavimų apimtį, kai firma jau sėkmingai parduoda savo produkciją vietinėje rinkoje. Kita, nemažiau svarbesnė, priežastis – noras sumažinti gamybos kaštus gaminant ten, kur pigiau, o parduodant ten, kur brangiau.

Kodėl nacionalinės įmonės apsisprendžia įeiti į užsienio rinkas, aiškina keletas plačiai paplitusių teorijų, tačiau visos jos orientuotos tik į tam tikrą užsienio investicijų aspektą, tam tikrą pagrindinių veiksnių grupę. Tuo tarpu įmonės apsisprendimą investuoti užsienyje dažniausiai lemia veiksnių kompleksas, kuris remiasi įvairiomis teorijomis, kurias pateikia Navickas, V (2008).

1. *Monopolinių privalumų (pranašumų) teorija.* Ši teorija, išsivysčiusi dar šeštame – septintame XX a. dešimtmetyje bei išsamiai išanalizuota R. Grosse ir D. Kujawa (1988), teigia, jog turėjimas svarbių privalumų, sukuriančių monopolistinį pranašumą šalies viduje, suteikia galimybę per užsienio investicijas įsiskverbti į užsienio rinkas. Tokiu būdu užtikrinami konkurenciniai privalumai - tai kompanijos specifinės charakteristikos, kurios leidžia kompanijai veikti efektyviau nei konkurentai, siekiant gamybos efektyvumo, mažesnės kainos, geresnio serviso ir t.t. konkrečioje šalyje. Tokie pranašumai gali būti, pavyzdžiui, aukštesnė technologija, visuotinai žinomas firmos ženklas ar sutaupymas dėl gamybos masto. Tarptautinėje rinkoje veikianti prekybos kompanija prieš vidaus rinkoje veikiančią įmonę įgyja pranašumą dėl jos galimybių plėtoti tarptautinio marketingo funkciją, naudoti užsienio kapitalo veiksnius, siekti didžiausio veiklos efektyvumo bei mažesnės rizikos per tarptautinę kapitalo diversifikaciją.

2. *Internacionalizacijos teorija* remiasi sutarčių sudarymo kaštais, patiriamais sudarant sutartis. Tai derybų, kontrolės, sutarties pasirašymo kaštai. Tiesioginės užsienio investicijos prieš kitas alternatyvas pasirenkamos todėl, jog sutarčių (licencijų, privilegijų, tiekimo ir pan.) sudarymo ir vykdymo kaštai pernelyg aukšti ir egzistuoja didesnė kompanijos veiklos užsienyje rizika nei pačiai įmonei turint ir valdant savo padalinius užsienyje. Internacionalizacijos sąvoką

ši teorija aiškina kaip kompanijos plėtimąsi, skverbiantis į naujas rinkas, pereinant į naujas jos prekių gyvavimo ciklo stadijas. Optimalus sprendimas dėl tiesioginių užsienio investicijų turi būti priimtas, įvertinus produkto stadiją, firmos konkurencinius privalumus bei alternatyvių projektų kaštus.

3. *Eklektinė teorija.* Nors internacionalizacijos teorija ir nurodo, kodėl firmos pasirenka užsienio investicijas kaip įėjimo į užsienio rinkas būdą, ji nenusako, kodėl produkcija turi būti gaminama (parduodama) užsienyje. Ši problema buvo įvertinta eklektinėje teorijoje. Tiesioginių investicijų teorija, pasiūlyta Dunning J. dar 1977 m., apima monopolijos ir internacionalizacijos teorijos elementus, ir dar papildo juos kompanijos išdėstymo tarptautinėje rinkoje privalumais. Teorija naudinga tuo, kad įgalina priimti sprendimą ne tik atsižvelgiant į kainas ar paklausos veiksnius, bet ir įvertinti rinkos dydį, rizikingumą, vietą ir t.t. Sprendimas apie investicijas turi būti priimtas, atsižvelgiant į šias tris veiksnių grupes: savininko privalumus (kompanijos konkurenciniai privalumai: technologijos, valdymo struktūros lankstumas, galimybė gauti kreditavimą plėtrai ir pan.); vietos privalumus (tikslinės šalies rinkos kainų tendencijos, ekonominė ir politinė šalies rizika, rinkos reguliavimas); tarptautinius privalumus, kuriuos įgis firma, įėjimui į užsienio rinką tiesiogines investicijas naudodama vietoj kitų galimų alternatyvų.

4. *Tarptautinio produkto gyvavimo ciklo teorija* plačiai taikoma marketinge, tarptautiniuose ekonominiuose santykiuose, įgyja dar vieną aspektą, susijusį su informacija, technologijomis ir darbo jėgos kaštais kuriant produktą. Ši teorija teigia, kad naujiems produktams sukurti reikia aukštos kvalifikacijos darbuotojų ir didelių kapitalo įdėjimų, kurie koncentruojasi itin išsivysčiusiose šalyse. Čia sukurtiems produktams pasiekus brandos stadiją, kai atsiranda daug konkurencingų produktų, šių gamyba perkeliama į besivystančias šalis, ir taip įgyjama kainų pranašumo dėl pigios darbo jėgos ir masinės gamybos efekto. Produkto gyvavimo ciklo teorija paaiškina užsienio investavimą, t.y. atsižvelgiant į produkto gyvavimo stadiją, galima nustatyti, kada naudingiau produktą gaminti pirminėje bendrovėje, o kada investuoti ir gaminti užsienyje.

Pilinkienė, V (2008), skirtingai nei Navickas, V (2008), išskiria dar ir penktąją tiesioginių užsienio investicijų teorijos dalį:

5 *Sekimo teorija.* Kartais kompanija priverstinai investuoja užsienyje. Tokius atvejus aiškina sekimo paskui klientus arba sekimo paskui konkurentus teorijos. Yra daugybė kompanijų, kurios parduoda savo produkciją užsienyje netiesioginiu būdu, t.y. jų gaminiai yra kitų kompanijų gaminių komplektuojamosios dalys. Jei pastarosios kompanijos plečia savo veiklą užsienio šalyse, joms gali ekonomiškai (pavyzdžiui, dėl transportavimo kaštų) neapsimokėti pirkti šias dalis. Tuomet, nenorėdamos prarasti klientų, savo veiklą kartu plečia ir pirmosios kompanijos. Oligopolinėse šakose, t.y šakose, kuriose yra nedaug gamintojų, dažnai

susiklostą situacija, kai iš karto keletas investuotojų, kartais visai nepriklausomai vienas nuo kito, sukuria gamybinius pajėgumus konkrečioje šalyje per labai trumpą laikotarpį. Dažniausiai tai aiškinama vidiniais arba išoriniais pasikeitimais, veikiančiais oligopolininkus vienu metu.

Palyginus Navicko V (2008) ir Vengrausko V. (2004) moksliniuose šaltiniuose pateikiama medžiaga, galime teigti, jog tiesiogines užsienio investicijas įtakoja tokie makroekonominiai veiksniai:

1. Pasaulinės prekybos padidėjimas, naujų rinkų atvėrimas;
2. Naujų technologijų vystymas, perkeltas jas iš vienos šalies į kitą;
3. Šalių ekonomikų liberalizavimas pasaulio mastu (valiutų kontrolės, pelno repatriacijos kontrolės pašalinimas);
4. Regioninių prekybos blokų su bendrais išoriniais tarifais įkūrimas bei bendrų rinkų kūrimas.

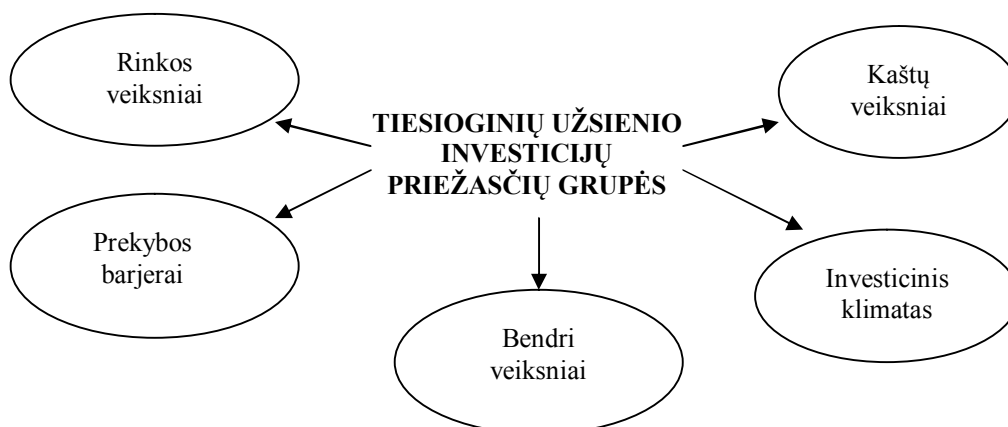
Investicijas taip pat lemia eksporto skatinimas, prekybos barjerų išvengimas, palanki tiesioginių investicijų pritraukimo politika užsienio šalyje, gamybos kaštų sumažinimas. A. Pessoa (2007) papildomai išskiria, jog tiesioginių užsienio investicijų priežastis lemia:

- a) technologinio pažangumo, išsivystymo lygio skirtumai tarp šalies bei užsienio organizacijų;
- b) palankus investicinis klimatas, šalies išteklių produktyvus naudojimas bei jų gerinimas. Tikėtina, labiau traukia investuotojus, kas kuria teigiamus tiesioginių užsienio investicijų srautus;
- c) eksporto skatinimas, siekiant sukurti „grupavimosi“ efektą (*clusteringeffect*). Dažniausiai tiesioginės užsienio investicijos, orientuotos į eksporto plėtrą, tikslingai siekia didinti firmos konkurencingą, padėti tarptautinėje rinkoje.

Galima teigti, jog įmonių motyvacija investuoti užsienio šalyse taip pat lemia vietinių investicijų sukelti sunkumai komunikuojant, kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, didelės administracinės išlaidos, susijusios su užsienio šalių operacijų organizavimu, bei nepriklausomų paskirstytojų kaštai. Be to, Vengrauskas V. (2004) taip pat kalba, jog pradėti gamybą užsienyje gali skatinti dideli eksporto kaštai, galimybė gauti užsienio šalies paramą, aukšti licencijų ir intelektinės nuosavybės reikalavimai, menkas darbo našumas vietinėje rinkoje, vietinių poreikių tenkinimas, palankios ekonominės sąlygos tam tikrose šalyse – moki rinka, didesnės vartotojų pajamos, finansinių išteklių lengvesnis pasiekiamumas, žemesnės palūkanų normos, mokesčiai ir t.t.

Priešingai nei Vengrauskas V. (2004), Pilinkienė, V. (2008) šiuos veiksnius klasifikuoja į grupes, bei išskyrusi šių grupių pagrindinius privalumus ir trūkumus, išskiria penkias tiesioginių užsienio investicijų priežasčių grupes, kurios pavaizduotos 1.6 paveiksle.

1.6 pav. Tiesioginių užsienio investicijų priežasčių grupės
Šaltinis: sudaryta darbo autorių

Rinkos veiksnių priežasčių grupės pagrindinis veiksnys yra rinka, jos dydis, galimi augimo tempai. Papildomi rinkos segmentai padeda užtikrinti atitinkamą pelno lygį ir lyderio pozicijas. Dažnai įmonės investuoja užsienyje, siekdamos išsaugoti klientus toje šalyje, kad jų nepasiglemžtų vietinės rinkos įmonės ir nesusilpnėtų įmonės autoritetas savoje šalyje. Tai gi, pagal Vengrausko V. (2004) pateiktus makroekonominis veiksnis, rinkos veiksnių priežasčių grupei galime priskirti pasaulinės prekybos padidėjimą, naujų rinkų atvėrimą; šalių ekonomikų liberalizavimą pasaulio mastu, regioninių prekybos blokų su bendrais išoriniais tarifais įkūrimas bei bendrų rinkų kūrimas.

Kai priežasčių grupė yra *prekybos barjerai*, tuomet tiesioginės užsienio investicijos leidžia panaikinti prekybos barjerus ir suteikia teisę veikti kaip vietinei įmonei, neveikiamai muitų tarifų ir kitų prekybinių apribojimų. Tai pagal Vengrauską V. (2004) - naujų technologijų vystymas, perkeliant jas iš vienos šalies į kitą;

Esant *kaštų veiksnių* priežasčių grupei dauguma tarptautinių įmonių padeda išsaugoti retas žaliavas ir taip užtikrina pigesnes žaliavas savai produkcijai. Dėl transportavimo išlaidų firma vengia importuoti žaliavas iš kurios nors šalies, ypač kai ji planuoja pagamintą produktą pateikti vartotojams toje šalyje, iš kurios tiekia žaliavas. Tokiomis sąlygomis pravartu gaminti produktą šalyje, kurioje yra reikalingų žaliavų. Investuodamos užsienyje, įmonės pritraukia pigesnę darbo jėgą, žemesnius kapitalo kaštus, pasinaudoja vyriausybės taikomomis finansinio ir nefinansinio skatinimo priemonėmis.

Investicinis klimatas, kai investicijas skatina teigiamas visuomenės požiūris į tiesiogines užsienio investicijas, politinis stabilumas, nuosavybės maži apribojimai, valiutos kurso reguliavimo veiksniai, tarptautinės prekybos stabilumas, palanki mokesčių struktūra, draugiški tarpusavio šalių santykiai. Politinis stabilumas yra pastovų investicijų srautą užtikrinantis veiksnys. Be to šalys, kuriose politinė situacija yra stabili, o permainos lengvai prognozuojamos,

pritraukia didesnius investicijų srautus. Politinis nestabilumas gali įtakoti valiutos kursą. Investuojančios įmonės reikalauja, kad būtų išvystyta infrastruktūra, tačiau dėl politinio stabilumo padarinių, šalis investuotojos susiduria su problemomis – padidinti mokesčiai, papildomos išlaidos kelių infrastruktūros, ryšių gerinimui. Iš esmės, kuo daugiau politinio nestabilumo, tuo brangiau ir mažiau patraukli tampa šalis investuotojoms. Žinoma tai nereiškia, kad nebus jokių tiesioginių užsienio investicijų, tiesiog įmonės turės didesnę dalį pelno skirti rizikos kompensavimui. [95].

Bendrų veiksnių viena iš priežasčių gali būti didesnio pelno siekimas, firmos įvaizdžio kūrimas ir kt.

Vengrauskas V. (2004) ir Pilinkienė, V. (2008) akcentavo ir klasifikavo makroekonominius veiksnius, kaip pagrindinį tiesioginių užsienio investicijų priežastingumą, tačiau Navickas, V. (2008) pateikia tiesioginių užsienio investicijų priežasčių grupavimą, nagrinėjant investicijų reiškinį pasiūlos ar paklausos požiūriu. Remiantis Navicko, V. (2008) investavimo užsienyje paklausos ir pasiūlos grupavimu, 1.4 lentelėje pateikiamos pasiūlos ir paklausos pozicijos.

1.4. lentelė

Tiesioginių užsienio investicijų priežasčių grupavimas paklausos ir pasiūlos požiūriu

Pasiūlos pozicija	Paklausos pozicija
Gamybos išlaidų sumažinimas	Įeiti į naujas rinkas
Pristatymo kaštų sumažinimas	Importo apribojimai
Žaliavų įsigijimas	Nuolatinis buvimas vietinėje rinkoje
Galutinio produkto surinkimas	Išvengti taisyklės „pirk vietinės gamybos prekę“.
Padidinti tiekėjų skaičių	Firmos įvaizdžio kūrimas
	Sekti konkurentų pavyzdžiu

Šaltinis: Navicas, V.(2008), Europos sąjungos rinkų ypatumai.

Pagal pateiktą lentelę, galime skirti, jog *pagal pasiūlą investavimo užsienyje priežastys* yra gamybos išlaidų sumažinimas, kurios esmė yra jog investavus užsienyje, galima vykdyti gamybą ir pardavimą toje šalyje arba pagamintą produkciją eksportuoti. Šiam tikslui pirmiausia reikia atlikti tyrimus, kad firma galėtų išsiaiškinti, kad įmanoma pagaminti pigiau užsienyje nei namuose (mažesnis darbo užmokestis, pigesnis nekilnojamas turtas ir k.t.). Paklausos pozicija šiuo požiūriu yra įėjimas į naujas rinkas, kai investuojama užsienyje ir vykdoma gamyba investicijas priimančioje šalyje, siekiant padidinti produkcijos pardavimo apimtį. Kita *Pagal paklausą investavimo užsienyje priežastis* yra importo apribojimas - tiesioginis investavimas gali pateikti priimtina alternatyvą, jei produkcijos kiekis ribojamas kvotomis. Investuojant ir gaminant toje šalyje paklausa yra patenkinama. Atitinkamai šiai pozicijai paklausos požiūriu analizuojame pristatymo kaštų sumažinimą. Jei investuojanti šalis ir investicijas priimanti šalis yra toli viena nuo kitos, tai pristatymo kaštai būtų minimizuoti, gaminant produkciją investicijas

priimančioje šalyje, net jei tai daryti būtų pigiau investuojančioje šalyje. Pasiūlos pozicija - žaliavų įsigijimas, yra analogija paklausos pozicijai - nuolatiniam buvimui vietinėje rinkoje. Ši pozicija sudaro galimybę firmoms parduoti daugiau produkcijos, nes vartotojai, įsigiję prekę, mano, kad firma suteiks visas paslaugas, susijusias su prekių aptarnavimu. Tokios firmos gali greičiau reaguoti į kintančius vartotojo poreikius. Galutinio produkto surinkimas, kai produktas surenkamas užsienyje dėl pigesnės darbo jėgos, bei padidintas tiekėjų skaičius, kai firmos, gaminančios bet kurios rūšies produktą ar teikiančios paslaugas, žino, kad geriau turėti įvairių tiekimo šaltinių yra dar dvi pagal pasiūlą investavimo užsienyje išskiriamos priežastys. Pagal paklausą investavimo užsienyje priežastys yra išvengti taisyklės „pirk vietinės gamybos prekę“. Dauguma šalių reikalauja, kad šalies vyriausybė pirktų tik vietinės gamybos produkciją, jei ji atitinka užsieniečių siūlomų analogiškų prekių kokybę ir kainą. Investavus į įmonę, galima išvengti tokių apribojimų. Firmos įvaizdžio kūrimas - įsigijus tokią įmonę, susiklosto teigiamas šalies piliečių požiūris, nes kuriamos naujos darbo vietos, mokami mokesčiai į valstybės biudžetą ir panašiai. Tiek vartotojai, tiek šalies vyriausybė ima labiau pasitikėti užsienio investuotojais, o dėl pasitikėjimo didėja ir parduodamos produkcijos kiekis. Dar viena pagal paklausą investavimo priežastis yra sekti konkurentų pavyzdžiu. Jei firmos konkurentai įkuria antrinę įmonę užsienyje, siekdami padidinti pardavimų apimtį, tai firma gali pasekti konkurentų pavyzdžiu. Kaip teigia, Navickas, V. (2008), šių priemonių pagalba užkertamas kelias atsirasti monopolijai.

Barzdenytė, B. (1999) teigia, jog pagal Deloitte Touche Tohmatsu International tyrimus, pasaulio investuotojai siekia: augimo galimybių, priklausomybės nuo vietinės rinkos sumažinimo ir kaštų sumažinimo. Tiesioginių užsienio investuotojų srautų analizė patvirtina, kad tarptautiniai investuotojai dažniausiai siekia augimo galimybių. Praktika rodo, kad tiesioginės užsienio investicijos eina ten, kur yra augimas, o ne sukelia jį. Didžiausi tiesioginių užsienio investicijų srautai vyksta tarp išsivysčiusių, aukštas pajamas turinčių šalių. Investicijos į besivystančias šalis vykdomos arba dėl didelės rinkos, arba dėl pigių išteklių. Bet į vargingiausias šalis ir dėl šių motyvų tiesioginės užsienio investicijos nedaromos. Jos koncentruojasi vidutinių pajamų šalyse su gera infrastruktūra ir kvalifikuota darbo jėga.

Darbo jėgos kaštai vaidina santykinai mažą vaidmenį priimant sprendimą dėl investicijų besivystančioje šalyje ir šių kaštų skirtumas mažėja esant ekonominiam augimui. Tiesioginių užsienio investicijų motyvai kiti, tokie kaip gamtinių išteklių artumas, nepalankus valiutų kursas, importo suvaržymai ir t.t. Bendru atveju veiksniai, motyvuojantys tiesiogines užsienio investicijas į besivystančias šalis, yra panašūs kaip kad investuojant į išsivysčiusias šalis (greitesnis augimas, poreikis dalyvauti augančiose rinkose, transportavimo kaštų sumažinimas, infrastruktūros kokybė, darbuotojų kvalifikacija ir darbo našumas).

Strateginiai tikslai ir strateginiai planai, įvertinantys technologinius ryšius turi lemiamos įtakos pasirenkant stambių investicijų objektą. Veiksmai grindžiami gamybos masto, arba didėjančio veiksmų efektyvumo sąlygojamu efektu. Tai yra, siekiama ilgalaikio ir nemažėjančio efekto, o ne tenkinamasi trumpalaikiu efektu.

Bazdenytė, B. (1999) teigia, jog didėja regioninės ekonominės integracijos pastangos tiek išsivysčiusių, tiek besivystančių šalių tarpe. Regionalizmas yra vertinamas kaip priemonė integruojantis į pasaulio ekonomiką. Užsienio investuotojai renkasi investuoti objektus vertindami galimą realizavimo rinką kaip regioninę, o ne atskiros šalies rinką.

Investavimo užsienyje priešasčių galime įvardyti daug – vienos jų noras patekti į užsienio rinkas, kitos - noras padidinti pardavimų apimtį ar galimybė sumažinti gamybos kaštus gaminant ten, kur pigiau, o parduodant ten, kur brangiau. Tačiau dažniausiai apsisprendimą investuoti užsienyje lemia keletas veiksnių, kurie remiasi įvairiomis teorijomis, tokiomis kaip monopolinių privalumų (pranašumų), internacionalizacijos, eklektinė teorija, tarptautinio produkto gyvavimo ciklo teorija bei sekimo teorija.

1.4 Tiesiogines užsienio investicijas į Lietuvos ūkį skatinantys ir ribojantys veiksniai

Norint įvertinti užsienio investicijas sąlygojančius veiksnius, reikia atlikti investicinio klimato analizę. Tai reikštų įvairių veiksnių - socialinių, ekonominių, organizacinių, teisinių, politinių, kultūrinių - tyrimą ir įvertinimą.

Pasak Navicko, V (2008), pažangių technologijų pritraukimas, racionalus gamybos pajėgumų išdėstymas, pajamų ir eksporto didinimas, nacionalinės ekonomikos ir jos valdymo metodų modernizavimas, papildomos konkurencijos vietos pramonei sudarymas dėl žemesnių kainų ir gamybos efektyvumo, valdymo ir techninio patyrimo perėmimas, išėjimas į naujas realizavimo rinkas, naujų darbo vietų kūrimas ir kt. – tai užsienio investicijų pagalba sprendžiamos ekonomikos problemos ir uždaviniai. Investicinio klimato struktūra bei investicijas įtakojantys veiksniai pateikiami darbo *I priede*.

Pagal LR Vyriausybės patvirtintą Investicijų skatinimo 2008 - 2013 metų programą prioritetu laikomos tokios tiesioginės investicijos, kurios susijusios su šalies ūkio struktūriniais pokyčiais – aukštųjų ir vidutiniškai aukštų technologijų sektorių plėtra arba didelės pridėtinės vertės produktus kuriančių įmonių gausinimu bei užimtumo problemų sprendimu ir geros kokybės darbo vietų kūrimu, ypač aukštos kvalifikacijos specialistų (ir išvykusių į užsienį lietuvių) pritraukimu [86].

Šiems tikslams pasiekti būtina įgyvendinti investicijų skatinimo priemones. Viena šių priemonių yra spartinti žinių ekonomikos plėtrą. Šia programa siekiama atlikti Lietuvos rinkos

galimybių bei poreikių analizę pritraukiant užsienio juridinius asmenis, kryptingai veikti (užmegzti ryšius, inicijuoti vizitus ir kt.) siekiant, kad juridiniai asmenys pradėtų vykdyti veiklą (steigtų savo filialus, padalinius ir kt.) Lietuvoje. Rengiamoje aukštojo mokslo reformoje siekiama nustatyti tikslą optimizuoti rengiamų studentų paruošimo kokybę, nemažinant aukštojo mokslo finansavimo. Vienas investicijas skatinančių veiksnių įvardijamas e – verslo sektoriaus augimas. Elektroninio verslo koncepcijai pritarta 2001 m. birželio 25 d. LR vyriausybės nutarimu [83]. Lietuvos vyriausybės politika padeda vystyti elektroninę komerciją ir sudaro sąlygas skaitmeninei „verslas - verslui“ aplinkai atsirasti.

Antroji priemonė yra didinti darbo santykių reglamentavimo lankstumą. Taip pat siekiama gerinti mokymo kokybę profesinio mokymo įstaigose ir didinti jų visuomeninį pripažinimą. Atlikti perspektyvinio specialistų poreikio prioritetinėms ūkio šakoms analizę.

Kaip teigia V. Navickas (2008 m.), patirtis rodo, kad daugiausiai užsienio investicijų sulaukia tos šalys, kuriose stabili politinė ir ekonominė padėtis, tvirta nacionalinė valiuta ir palanki investicijoms aplinka. Išsivysčiusios šalys minėtas sąlygas visiškai patenkina, dėl to jų vertinti nereikia. Kitose šalyse paprastai vertinamas ne tik sąlygų palankumas, bet ir jų dinamika.

Svarbu pažymėti, jog tiesioginių užsienių investicijų politika šalies ekonomikai gali turėti tiesioginės ir netiesioginės įtakos. Vengrauskas V. (2004) išskiria tris būtinas sąlygas efektyviam tiesioginių užsienio investicijų panaudojimui. Pirma, vietinio kapitalo užsienio kapitalas nepakeičia, jei kalbame apie konkurenciją prekių, paslaugų ir finansų rinkose. Antra, tiesioginės užsienio investicijos laikomos produktyvesnės nei vietinių rinkų investicijos. Trečioji sąlyga numato, jog tiesioginės užsienio investicijos gali būti priemonė perduoti naujas idėjas, technologijas bei darbo praktiką vietinėms rinkoms. Tokios priemonės skatina rinkų konkurencingumą, dėl kurio vietinių rinkų gamintojai yra priversti efektyviau vykdyti ir planuoti gamybą, bei skatina technologinį gamybos išsivystymą. Vadinasi, tiesioginė įtaka reiškiasi, kai tobulinami gamybos ištekliai, įrengimai, transportas, vykdoma naujų gamyklų statyba. Šiuos veiksnius įmonės daugiau ar mažiau gali numatyti, kontroliuoti, planuoti išteklių srautus, taip sumažinant neigiamus padarinius. Tačiau įmonės susiduria su makroekonominiais rodikliais, kurie reiškiasi kaip netiesioginė įtaka. Tokiais rodikliais galime laikyti nedarbą, eksporto augimą, išteklių naudojimo ir taupymo apimtį. Multinacionalinės įmonės labiau nei vietinės rinkos yra suinteresuotos eksporto didinimu, nes dažniausiai tokios įmonės turi daugiau patirties tarptautinėse rinkose, marketingo srityje. Todėl, kaip teigia Vengrauskas V. (2004), tiesioginės užsienio investicijos netiesiogiai (pozityviai) veikia ir eksportą, jei multinacionalinės įmonės vykdo produktyvų žaliavų perdirbimą, skatina nuo importo „pereiti“ prie eksporto, vykdo tarptautinę rinkodarą prekių ir paslaugų srityse. Tam, kad tiesioginės užsienio investicijos teigiamai veiktų nedarbą, būtinos labai aukštos technologijos ir nuolatinis jų tobulinimas ir

skatinimas, multinacionalinės įmonės pirmenybę teikia į aukšto produktyvumo įmones bei moka didelį darbo užmokestį, bei pagal vietinėje rinkoje numatytus darbo įstatymus vykdo darbuotojų saugos reikalavimus, siunčia juos į kvalifikacinius kursus, leidžia užimti valdančių asmenų pareigas. Tai gi svarbu, kad šios sąlygos būtų tenkinamos, kad tiesioginės užsienio investicijos teigiamai įtakotų besivystančias šalis, tačiau neturėtų neigiamos įtakos vietiniams gamintojams.

Trečiasis investicijų skatinimo programos siekis yra gerinti Lietuvos kaip patrauklios investuoti šalies įvaizdį, užtikrinti išsamios ir patrauklios informacijos apie Lietuvos ekonomiką, investicinę aplinką, sėkmės istorijas. Programos siekiai yra parengti Lietuvos ekonomikos ir verslo bei investavimo sąlygų pavyzdinį pristatymą, nuolat papildyti jį naujausia turima informacija ir teikti visoms valstybės institucijoms siekiant įvaizdžio formavimo suderinamumo tarp institucijų. Užtikrinti finansinę paramą parengtoje Lietuvos įvaizdžio formavimo strategijoje numatytiems investicijų ir verslo aplinkos pristatymo priemonėms įgyvendinti. Siekiant maksimaliai išnaudoti galimybes pritraukti užsienio investicijas į šalį, būtina kurti palankų šalies įvaizdį pasaulyje, skleisti informaciją apie investavimo galimybes šalyje ir numatomus investicijų projektus, užmegzti glaudžius ryšius su potencialiais užsienio investuotojais. Tam tikslui buvo įkurta Lietuvos investicijų agentūra, kuri vėliau reorganizuota į Lietuvos ekonominės plėtros agentūrą (LEPA). Pagal Davulį, G. (2003) LEPA atliko nemažą darbą pritraukiant į šalį tiesiogines užsienio investicijas, kurios yra šalies ekonominės ir socialinės plėtros pagrindas. Ši institucija plečia veiklą steigdama savo padalinius užsienio šalyse. Užsienio investuotojams sudaromos galimybės susipažinti su Lietuvoje rengiamais investicijų projektais ir pateikti savo siūlymus dėl šių projektų.

Taip pat svarbus veiksnys siekiant pritraukti užsienio investicijas yra Lietuvos narystė NATO ir Europos Sąjungoje (ES). Lietuvos narystė šiuose blokuose dėl padidėjusio ekonominės, politinės ir socialinės aplinkos stabilumo suteikia ir vietinėms, ir užsienio įmonėms papildomų verslo vystimosi galimybių. Kaip teigia Navickas, V. (2008)., Būdama šių tarptautinių organizacijų narė, Lietuva tuo pačiu metu palaiko glaudžius ekonominius santykius ir su kaimyninėmis Rytų Europos šalimis. Jos strateginė geografinė padėtis tarp ES ir NVS ypač palanki verslo aplinkai. O jūriniai, ir sausumos keliai Lietuvoje jungia Vakarų su Rytai, Šiaurę su Pietumis.

Ketvirtasis veiksnys yra sukurti konkurencingą investicinę aplinką. Siekiama iš dalies finansuoti darbuotojų mokymo ir perkvalifikavimo paslaugų kainos sumažinimą investuotojams, investuojantiems į naujų gaminių ir paslaugų, skirtų eksportui gamybą ir/arba mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP). Taip pat šio tikslo įvykdymui, norima parengti teisės aktų projektus, numatančius galimybę naudotis pelno mokesčio lengvatomis investuotojams, investuojantiems į visas aukštosios ir vidutiniškai aukštosios technologijos pagal

tarptautinę klasifikaciją priskiriamas veiklos sritis ir MTEP, tokiu būdu iš dalies finansuojant reikalingos susisiekimo ir inžinierinės infrastruktūros privedimą [85].

Penktasis faktorius yra užtikrinti verslui palankią mokestinę ir teisinę aplinką. Šiam tikslui pasiekti rengiami įstatymų pakeitimo projektai siekiant pagerinti pelno, valstybinio socialinio draudimo mokesčių įstatyminę bazę. Remiantis Europos komisijos Lietuvos ekonominės politikos prioritetų bendrojo vertinimo pateiktomis išvadomis, galime teigti, jog tiesioginių užsienio investicijų skatinimas Lietuvoje yra vienas iš prioritetinių šalies ekonominės politikos kryptių. Užsienio investicijos pirmiausia skatinamos kuriant joms palankią teisinę aplinką. Investicijų režimas šalyje yra gana liberalus. Užsienio investuotojai naudojami tokiais pat teisėmis kaip ir šalies investuotojai. Investuotojams priklausantis turtas pinigine arba materialia forma gali būti laisvai išvežamas iš šalies [99]. Užsienio kreditoriaus suteiktos paskolos šalies ekonominės ir socialinės plėtros programoms įgyvendinti gali būti apdraustos valstybės lėšomis arba joms gali būti suteikiamos valstybės garantijos. Užsienio investicijos skatinamos ir įgyvendinant naujus verslo organizavimo būdus.

Šeštuoju tikslu siekiama gerinti ir greitinti teritorijų planavimo ir statybų procesus. Sugriežtinti atsakomybę juridiniams asmenims, atsakingiems už tam tikrų teritorijų planavimo ir statybų sąlygų sąvado dalių parengimą. Parengti LR teritorijų planavimo įstatyme pakeitimo projektą, nustatyti apribojimus regionų viršininkų administracijų ir savivaldybių darbuotojams papildomai dirbti darbą ir (ar) teikti paslaugas privačiame sektoriuje teritorijų planavimo ir statybų procesuose, nesuderinamą su darbu minėtose institucijose. Siekiant sudaryti sąlygas miestų ir rajonų savivaldybėms planuoti likusios valstybinės žemės nuomos ar pardavimo procesus, siūlyti, esant reikalui, savivaldybėms skirti papildomus žmoniškuosius ir organizacinius išteklius žemės sklypų ribų planų rengimui ir iki 2007 m. gruodžio 31 d. baigti žemės reformą, grąžinant žemę jos teisėtiems savininkams [88].

Navickas, V. (2008) išskiria, jog užsienio investicijas skatina ir gerai išvystytas Lietuvos transporto infrastruktūros tinklas. Europos Sąjungos komisija apibūdina Lietuvą kaip regiono transporto kelių centrą – 2 iš 10 prioritetinių Europos tranzito koridorių yra Lietuvoje. Pagrindiniai Lietuvos pramonės centrai tarpusavyje sujungti 4 juostų keliais, atitinkančiais visus ES standartus. Taip pat Lietuvoje veikia 4 tarptautiniai aerouostai, neužšalantis Baltijos jūros pakrantės uostas Klaipėdoje.

Septintasis prioritetinis veiksnys yra pramoninių teritorijų plėtra. Davulis G., (2003) išskiria, jog vienas iš tiesioginių užsienio ir šalies investicijų pritraukimo formų yra laisvųjų ekonominių zonų (LEZ) steigimas Lietuvoje. Kuriant LEZ tikėtasi spartinti tolygią šalies regionų ekonominę plėtrą tiesioginių užsienio investicijų dėka. 1995 m. birželio 28 d. buvo priimtas LR ekonominių zonų pagrindų įstatymas [34]. Laisvoji ekonominė zona - tai ūkinei - komercinei ir

finansinei veiklai skirta teritorija, kurioje yra šio įstatymo nustatytos ūkio subjektams specialios ekonominės ir teisinės funkcionavimo sąlygos (plačiau žr. 2 priede) [84]. Po metų buvo priimti ir atskirų laisvųjų ekonominių zonų – Kauno, Klaipėdos, Šiaulių (šiuo metu nebeveikianti) – įstatymai. Šie įstatymai sukuria palankias mokesčių muitų bei kitas lengvatines ūkinės veikos laisvojoje ekonominėje zonoje teises sąlygas. Zonoje galioja LR konstitucija ir zonos įstatymas.

Nepaisant didėjančių tiesioginių užsienio investicijų, investicijos į Lietuvą yra kur kas mažesnės nei į kitas Vakarų Europos šalis. Kaip teigia Samuolis G., (2008), užsienio investuotojai teigiamai vertina Lietuvos ekonominį persitvarkymą, bet pabrėžia kad Lietuvai dar trūksta politinio stabilumo ir rinkos skaidrumo. Pagrindiniais trūkumais Lietuvoje yra nurodomi:

- Nepakankamas įstatymų stabilumas – dažni įstatymų pasikeitimai, aiškumo bei teisinės sistemos vientisumo stoka, įstatymų pakeitimai nėra viešai svarstomi.
- Didėjančios teisėsaugos problemos – korupcija, muitinių darbo trūkumai, mokesčių vengimas, organizuotas nusikalstamumas.
- Nepakankamai patikima ir stabili finansų sistema.
- Nepakankamai operatyvus investuotojų problemų sprendimas.

Kaip matome trukdančių investicijoms veiksnių Lietuvoje nėra daug. Šiuo metu galima konstatuoti, jog Lietuvoje sudarytos pakankamos ir palankios sąlygos investuoti į įvairias pramonės ir verslo sritis.

Investicijos turėdamos tiek neigiamos, tiek teigiamos įtakos šalies ūkiui bei ekonomikai, bet kokių atveju turi būti skatinamos dėl to, kad plėtojamas konkurencingumas, naujos technologijos, suteikiamos sąlygos darbuotojų kvalifikaciniam tobulinimui. Taip pat gerinamos šalies rinkos, socialinės, finansinės, motyvacinės, gamtinės, informacijos platinimo ir kitos sąlygos. Užsienio investuotojui Lietuva patraukli dėl narystės NATO ir Europos Sąjungoje, dėl politinės, ekonominės, socialinės aplinkos stabilumo bei nuolatinio vystimosi galimybės. Gerai išvystytas Lietuvos transporto infrastruktūros tinklas bei laisvųjų ekonominių zonų steigimas taip pat teigiamai veikia investuotojus, nes tokiomis priemonėmis siekiama maksimaliai išnaudoti šalies potencialą, vykdyti tarptautinius projektus, taip kuriant teigiamą šalies įvaizdį. Nuolatinė įstatymų kaita, nestabili finansų sistema, muitai, mokesčiai, nepakankamas administravimo lygis – veiksniai leidžiantys neigiamai vertinti tiesioginių užsienio investicijų aplinką Lietuvoje.

1.5 Tiesioginių užsienio investicijų veiklos teisinis reglamentavimas

Palankų investicinį klimatą bei užsienio kapitalo judėjimą valstybėje formavo įstatymai, ginantys užsienio investuotojų interesus. Taip pat laipsniškas užsienio investicijų įstatymo

liberalizavimas, supaprastintos bendrų ir užsienio kapitalo įmonių steigimo procedūros, šalinami biurokratiniai slenksčiai, kliudę sutvarkyti bendrų ar užsienio kapitalo įmonių kūrimo formalumus. Atskiros įstatyminės bazės būtent tiesioginėms užsienio investicijoms nėra, todėl darbe analizuosime užsienio investicijų teisinį reglamentavimą, kuris galioja ir yra taikomas ir mūsų nagrinėjamos tiesioginėms užsienio investicijoms.

Lietuvoje užsienio investicijas reglamentuojantys įstatymai išleisti daug vėliau nei kitose Vidurio ir Rytų Europos šalyse. Spartesni investiciniai procesai pastebimi tik po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Pirmaisiais nepriklausomybės metais ši politika gana dažnai keitėsi. Pirmaisiais metais buvo įteisinta nemažai lengvatų ir privilegijų užsienio investuotojams. Bet tuo pačiu neapsieita ir be apribojimų bei draudimų, siekiant išvengti pavojų, kuriuos galėtų kelti neribojamos užsienio investicijos. Vėliau tos lengvatos, ribojimai ir draudimai buvo mažinami. [14]. Užsienio investicijas reglamentuojančių įstatymų raidos etapai Lietuvoje vaizduojami 1.5 lentelėje.

1.5 lentelė

Užsienio investicijas Lietuvoje reglamentuojantys dokumentai

Dokumento pavadinimas, metai	Esmė
LR investicijų įstatymo pakeitimo įstatymas, 2010 m.	13 straipsnio pakeitimo, dėl su investuotojais sudaromų investicijų sutarčių, kuriose nustatomos specialios investavimo ir verslo sąlygos.
LR investicijų įstatymo straipsnių papildymo ir pakeitimo ir įstatymo papildymo įstatymas, 2009 m.	2, 4 straipsnių papildymas ir pakeitimas, dėl investavimo, sudarant valdžios ir privataus subjektų partnerystės sutartis, sampratos išaiškinimo.
LR investicijų įstatymo pakeitimo įstatymas, 2003 m.	13 straipsnio papildymas dėl investicijų skatinimo būdų papildymo.
LR investicijų įstatymas, 1999 m.	Nustatyti investavimo LR sąlygas, investuotojų teises ir investicijų apsaugos priemones visų rūšių investicijoms; Šis įstatymas pakeitė užsienio kapitalo investicijų įstatymą.
LR užsienio kapitalo investicijų įstatymo papildymas, 1996 m.	ES atitinkančių reikalavimų teisinis reglamentavimas ir 1995 m. priimto užsienio kapitalo investicijų įstatymo papildymas.
LR užsienio kapitalo investicijų įstatymas, 1995 m.	Nustatyti LR juridinių bei fizinių asmenų ir užsienio valstybių investavimo subjektų santykius, atsirandančius investuojant užsienio kilmės kapitalą
Pirmasis LR užsienio investicijų įstatymas, 1990 m.	Sudaryti palankias sąlygas užsienio kapitalui investuoti LR ir nustatyti investavimo tvarką.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais

Dar prieš paskelbiant šalies nepriklausomybę 1990 m. kovo 11d. vienas iš pirmųjų įstatymų, kuriuos priėmė tuometinė Lietuvos Aukščiausioji Taryba, buvo įstatymas, reglamentuojantis užsienio kapitalo investicijas šalyje. Taigi užsienio investicijų teisinio reguliavimo bazės kūrimas pradėtas 1990 m. priėmus LR įmonių įstatymą. 1990 m. gruodžio 29d. Lietuvos Seimas priėmė Užsienio investicijų LR įstatymą [35]. Įstatymas patvirtino pagrindines užsienio investicijų tarptautinėje praktikoje taikomas garantijas: valstybinė investicijų apsauga, draudimas diskriminuoti užsienio investicijas, jas nacionalizuoti ar rekvizuoti. Numatytos nuostatos, kurios reglamentuoja jog nuostoliai, kuriuos patirs užsienio

investuotojai dėl LR valstybinio valdymo organų ir pareigūnų veiksmų, turės būti atligintina remiantis tarptautinės teisės normomis. Pagal numatytas ir pripažintas tarptautines teisės normas, investuotojai turi galimybę kreiptis ne tik į Lietuvos, bet ir į užsienio šalių teisingas instancijas pateikiant ieškinį sprendžiant turtinius ginčus. Šis įstatymas suformulavo bendrus principus bei reikalavimus užsienio investuotojų komercinei ūkinei veiklai. Pagal šį įstatymą šiai veiklai taikomi tie patys reikalavimai kaip ir šalies subjektams, išimties taikomos pagal tam tikras įstatyme numatytas nuostatas. Dar vienas iš svarbesnių žingsnių buvo 1995 m. priimtas LR užsienio kapitalo investicijų įstatymas, kuris papildė ir patobulino buvusį įstatymą [36]. LR investicijų įstatymas, priimtas 1990 m., nustato vienodas sąlygas visiems investuotojams - tiek užsienio tiek ir nacionaliniams. Užsienio partneriui duota laisvė pasirinkti gamybos technologiją, nustatyti bendrą įmonės politiką, organizuoti apskaitą, valdymą, materialinį aprūpinimą, darbo apmokėjimą. Užsienio investuotojai gavo teisę savo visiškai apmokėtas akcijas parduoti, dovanoti, įkeisti ar kitaip jomis disponuoti (pagrindiniai įstatymai, reglamentuojantys užsienio investicijas LR, plačiau aprašyti 3 priede).

Išanalizavus Tiesioginių užsienio investicijų teisinius aktus, galime apibrėžti investicijų įstatymo nagrinėjamu laikotarpiu pokyčius. 2003 m. kolektyvinio investavimo subjektų įstatymas reglamentuoja investicinių fondų bendraturčių, investicinių kintamojo kapitalo bendrovių apsaugą. Šiuo įstatymu siekiama suderinti kolektyvinio investavimo subjektų reglamentavimą su ES teisės aktu. 2009 m. išleisti šio įstatymo pakeitimai. Esminiai pokyčiai – naujų sąvokų įvedimas, bei valdymo įmonių akcijų įsigijimo ir perleidimo naujos nuostatos. Finansinių priemonių rinkų įstatymas, išleistas 2007 m., papildytas 2009 m. apibrėžia visuomeninių santykių reguliavimo, investuotojų interesų apsaugos bei sisteminės rizikos ribojimų faktorius. Šio įstatymo vienas iš tikslų yra suderinti finansinių priemonių rinkų reglamentavimą su ES teisės aktais. Be to šiame įstatyme yra numatyti reikalavimai finansų įmonėms, kredito įstaigoms, fiziniams ir juridiniams asmenims [89].

Įstatymų ir kitų norminių aktų, reguliuojančių investicinę politiką, leidimas yra viena svarbiausių sąlygų realizuojant valstybės investicinę politiką. Lietuvoje yra numatytos investicinės veiklos valstybinio reguliavimo normos, kurios taip reguliuoja investicinę veiklą.

Investicinių objektų ir sferų reguliavimas apsprendžia bendrus jų parinkimo reikalavimus, taip pat formuoja prioritetas investavimo kryptis. Veikianti įstatyminė bazė nustato, kad investicinės veiklos objektais gali būti bet kuris turtas, tame tarpe visų ekonomikos šakų ir sferų pagrindiniai fondai ir apyvartinės lėšos. Taip pat vertybiniai popieriai, piniginiai indėliai, intelektualinės vertybės ir kiti nuosavybės objektai, o taip pat ir turtinės teisės. Niekas neturi teisės apriboti investitorių pasirenkant investicinį objektą, išskyrus atvejus, numatytus įstatymuose.

Investicinės veiklos mokesčių reguliavimas nukreipia investicijas į prioritetines ekonomikos sferas remdamasis atitinkamų mokesčių dydžiu ir jų lengvatų nustatymu. Efektyvesnis investicinės veiklos reguliavimas vykdomas suteikiant atitinkamas mokesčių lengvatas. Tokiu būdu kompanija, kurios įstatiniame kapitale yra investicija (užsienio), neapmokestinama atitinkamais mokesčiais. Mokesčių lengvatos yra taikomos investiciniams subjektams, kuriant LEZ Lietuvoje [81].

Investicinės veiklos reguliavimas suteikiant finansinę pagalbą kol kas deklaruotinas tik teisiniais aktais ir neturi plataus pritaikymo praktikoje. Finansinės pagalbos suteikimas kiekvienais metais yra svarstomas tvirtinant kitų metų valstybės biudžetą ir paprastai ši suma nebūna didelė ir su kiekvienais metais mažėja. Net ir išskiriamos tokio pobūdžio lėšos dažniausiai atitenka valstybiniam sektoriui, naudojant atitinkamą kredito politiką.

Finansinių investicijų reguliavimas skirtingai nuo realių investicijų turi tam tikrų ypatybių. Šio reguliavimo teisinį pagrindą sudaro Lietuvos įstatymai ir norminiai aktai. Investicijų apsaugos užtikrinimą valstybiniai organai vykdo įvairiomis formomis. Pirmiausia valstybė garantuoja tokią apsaugą nepriklausomai nuo investicijos nuosavybės formų. Visiems investitoriams nepriklausomai nuo jų pobūdžio užtikrinamas lygiateisis investicinės veiklos teisinis pagrindas. Jis užtikrina, kad nebus taikomos diskriminacinio pobūdžio priemonės, draudžiančios investicijų valdymą, jų panaudojimą bei likvidavimą. Tam tikrais teisės aktais yra reglamentuota įdėtų investicijų ir jų rezultatų išvežimo sąlygos ir tvarka. Tam tikros investicijos gauna ypatingą apsaugą, kuri pasižymi valstybės garantija.

Be LR investicijų įstatymo, užsienio investicijų veiklą reglamentuoja ir kiti norminiai aktai. Tai yra: mokesčių ir jų administravimo įstatymas, įmonių, komercinių bankų, konkurencijos, bankroto, laisvų ekonominių zonų, koncesijų, hipotekos ir kt. Vienodas nediskriminacinis užsienio ir vietinių investuotojų traktavimas, kaip teigia Džiugaitė, R ir Nadzveckas, J. (2001), iš esmės yra užtikrinamas Lietuvos įstatymų, Asociacijos su Europos Sąjunga, dvišalėse investicijų skatinimo apsaugos ir kitose Lietuvos pasirašytose tarptautinėse sutartyse (plačiau apie užsienio investicijų apsaugos priemones Lietuvoje žr. *4 priede*).

Lietuvoje galiojantys teisės aktai kartu su investuotojų teisėmis nustato ir tam tikras jų pareigas. Taigi, investuotojas privalo:

- teikti finansiniams organams deklaracijas apie vykdomų investicijų apimtį ir šaltinius;
- gauti būtiną leidimą ar suderinimą norint atlikti statybą (plačiąja prasme) iš atitinkamų valstybinių organų ir tarnybų (siekiama proporcingai skatinti visų ūkio šakų plėtojimą);
- gauti investicinių objektų dalies, kurioje numatomas technologinių, sanitarinių-higieninių, radiacinių, ekologinių ir architektūrinių reikalavimų atlikimas, normas bei ekspertizės išvadas;

- gauti licenziją specialių rūšių darbams, kurie reikalauja atitinkamos vykdytojo atestacijos, atlikti.

Be to, kaip teigia Ginevičius R., ir kiti. (2005) investicinės veiklos subjektai privalo laikytis nustatytų valstybinių normų ir standartų, teikti nustatyta tvarka buhalterinę ir statistinę atskaitomybę, neleisti nesąžiningos konkurencijos bei vykdyti antimonopolinio reguliavimo reikalavimus [20].

Akivaizdu, jog ne vien tik teisinės garantijos lemia stambesnių užsienio investicijų įplaukas, tai lemia ir stabili ekonomika bei šalies politinė aplinka. Tačiau teisinį investicijų pagrindą reikia tobulinti, kad užsienio investuotojai galėtų geriau suvokti teises, pareigas, kad būtų visapusiškai tenkinami šalių interesai, kas, žinoma, skatintų racionaliau investuoti užsienio kapitalo šalies ūkyje.

Lietuvos politika užsienio investicijų atžvilgiu per nepriklausomybės laikotarpį keitėsi. Pirmaisiais metais buvo įteisinta nemažai lengvatų ir privilegijų užsienio investuotojams. Kartu buvo nustatyti ir ribojimai bei draudimai užsienio investicijoms. Pagrindinis įstatymas reglamentuojantis tiesiogines užsienio investicijas buvo priimtas 1990 m. Jame suformuoti bendri principai bei reikalavimai užsienio investuotojų komercinei ūkinei veiklai. Šio įstatymo pagrindinės nuostatos išlieka vėliau priimtuose įstatymuose. Taip pat užsienio investicijų veiklą reglamentuoja norminiai aktai - mokesčių ir jų administravimo įstatymas, įmonių, komercinių bankų, konkurencijos, bankroto, laisvų ekonominių zonų, koncesijų, hipotekos ir kt. Lietuva vykdydama tarptautinius įsipareigojimus užtikrina vienodą nediskriminacinį užsienio ir vietinių investuotojų traktavimą, kuris užtikrinamas Lietuvos įstatymuose, dvišalėse investicijų skatinimo apsaugos ir kitose sutartyse.

1.6 Tiesioginių užsienio investicijų ekonominei analizei taikomi metodai

Atliekant empirinius tyrimus, svarbiausia yra metodika, kuria remiantis aiškiai žinoma, kas ir kokiais metodais bus tiriama, kokių tikslų bus siekiama. Tyrimo metodikos pasirinkimas daugiausia nulemia tyrimo vertę ir išvadų pagrįstumą.

Mokslininkai Martišius (2001), Čekanavičius (2004), Rudzikienė (2005), teigia, jog reiškinų tarpusavio ryšių tyrimams dažnai taikomi regresijos modeliai. Autoriai taip pat pabrėžia, jog šios analizės pranašumas yra tai, kad dažniausiai procesai ekonomikoje kinta lėtai, ir taikant tiesinį regresijos modelį jie prognozuojami pakankamai tiksliai.

Regresinės analizės pagrindas - kiekybinė funkcija aprašoma tiriamojo rodiklio priklausomybė nuo lemiančių veiksnių reikšmių kitimo. Tiesinės regresinės analizės tyrimo tikslai yra:

1. Nustatyti ryšių stiprumą tarp priklausomo kintamojo ir labiausiai reikšmingų veiksnių bei rasti tų ryšių formas ir analitines išraiškas.

2. Nustatyti, ar egzistuoja stochastinis ryšys tarp priklausomo kintamojo, žymimo Y , ir nepriklausomų kintamųjų, žymimų X_i , kur $i = 1, \dots, n$, n – nepriklausomų kintamųjų skaičius;

3. Nustatyti ryšių stiprumus, formas bei analitines išraiškas.

Tiesinio regresinio modelio tinkamumui tikrinti naudojami:

- 1) koreliacijos koeficientas;
- 2) determinacijos koeficientas;
- 3) pataisytasis determinacijos koeficientas.

Ryšių tarp atskirų rodiklių stiprumui nustatyti Rudzkienė V. (2005) siūlo skaičiuoti porinius koreliacijos koeficientus, kurie parodo tiesinės priklausomybės tarp dviejų rodiklių stiprumą – X (priežastis) ir Y (pasekmė). Tai padeda gilesniam ryšiui nustatyti - ar egzistuoja stochastinis ryšys tarp šių elementų. Tai atliekama, skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir vertinant jo reikšmingumą pagal statistiką. Koreliacijos koeficientas kinta nuo -1 iki 1. Kuo reikšmė artimesnė vienetui, tai parodo stipresnę ryšį, kuo artimesnė nuliui – liudija, kad priklausomybė mažėja, o jei lygi nuliui – nėra. Teigiamos koreliacijos koeficiento reikšmės parodo tiesioginę priklausomybę, neigiamos – atvirkštinę.

Pagal Čekanavičių V. (2004) koreliacijos stiprumo interpretacija yra tokia:

- nuo 0,9 iki 1,0 arba nuo -0,9 iki -1,0 koreliacija laikoma labai stipria;
- nuo 0,7 iki 0,9 arba nuo -0,7 iki -0,9 stipri koreliacija;
- nuo 0,5 iki 0,7 arba nuo -0,5 iki -0,7 koreliacija yra vidutine;
- nuo 0,3 iki 0,5 arba nuo -0,3 iki -0,5 koreliacija laikoma silpna ;
- nuo 0,3 iki -0,3 labai silpna arba nereikšminga koreliacija.

Statistikoje koreliacinė priklausomybė yra išreiškiama regresijos lygtimis. Viena priklausomybės forma, kaip jau minėta, yra tiesinė regresija. Ji išreiškiama lygtimi:

$$y = \beta x + a \quad (1)$$

Šioje lygtyje tiriamos y reikšmės, o b ir a – nežinomi koeficientai (konstantos). Sudarius lygtį b parametras parodo, vidutiniškai keliais vienetais pakinta požymio y reikšmė, kai x reikšmė padidėja vienu vienetu [26].

Bagdonas E. (2004) tiesiniame regresijos modelyje dar prideda ir ε – atsitiktinę paklaidą, nes kintamieji gali priklausyti ir nuo kitų atsitiktinių kintamųjų.

$$y = \beta x + a + \varepsilon \quad (2)$$

Sudarius modelį, būtina iširti, ar šis modelis gerai tinka turimiems duomenims analizuoti ir įvertinti. Vienas iš būdų - skaičiuoti determinacijos koeficientą. Jis naudojamas kaip regresijos

modelio tinkamumo indikatorius: didesnis determinacijos koeficientas reiškia, kad stebėjimai yra labiau koncentruoti apie mažiausiųjų kvadratų metodu gautą tiesę.

Praktikoje taikant regresinę analizę, dažniausiai reikalaujama, kad determinacijos koeficientas R^2 būtų $\geq 0,25$. Jeigu $R^2 < 0,25$, labai abejotama, ar tiesinės regresijos modelis tinka. Determinacijos koeficientu R^2 įvertinamas modelio tikimas visai populiacijai dažnai būna per daug optimistinis. Pataisytasis determinacijos koeficientas tiksliau įvertina modelio tikimą duomenims.

Statistinė analizė yra vienas iš metodų, taip pat naudojamas norint išanalizuoti tiriamo objekto turinį, jo kitimą. Statistinei analizei taikomos trys metodų grupės: statistinio stebėjimo, statistiniu duomenų suvedimo ir analizės. Statistikoje tiek tiriami reiškiniai, tiek metodai yra vienas su kitu susiję. Todėl būtina ištirti ne tik reiškinio kitimą, bet ir jų tarpusavio ryšį.

Kaip teigia Kunigėlytė L. (1986), statistikos mokslo esmė yra kiekvienu konkrečiu atveju pasirinkti tuos rodiklius, jų skaičiavimo metodus ir būdus, kurie geriausiai atitinka tiriamo reiškinio turinį. Šiame darbe pasirinkome šiuo statistinius metodus: paprastasis aritmetinis vidurkis, paprastoji dispersija, vidutinis kvadratinis nukrypimas, viso laikotarpio absoliutus padidėjimas, vidutinis absoliutus padidėjimas, grandininių rodikliu absoliutus padidėjimas, padidėjimo tempas.

Vidurkis – tai apibendrinantis kiekybinis rodiklis, išreiškiantis vienerūšių reiškinų tipišką lygį, šiuo atveju vidutinį investicijų dydį. Analizuojant paskirstymo eilutes, iš konkrečių empirinių duomenų apskaičiuojamas aritmetinis statistinis vidurkis [22]. Gražytė – Molienė O. (2004) išskiria dvi vidurkio formas: paprastas ir svertinis. Paprastasis aritmetinis vidurkis, kaip teigia Genienė M. (1998) apskaičiuojamas, kai dydžiai, iš kurių reikia skaičiuoti vidurkį, kartojasi po vieną arba vienodą kartą skaičių. Paprastasis aritmetinis vidurkis skaičiuojamas iš pirmųjų (nesugrupuotų) duomenų, pagal formulę:

$$\bar{X}_{aritmetinis} = \frac{\sum x_i}{n} \quad (3)$$

Čia x_i – požymio reikšmės,

n – požymių skaičius.

Vidurkis yra tam tikro požymio daugelio individualių reiškinų apibendrinanti charakteristika. Jis apibūdina tą bendrą, kas slepiasi vienerūšės visumos kiekviename vienetė. Kartu jis paslepia atskirų visumos vienetų individualias ypatybes, susijusias su atsitiktinėmis aplinkybėmis. Vidurkis, priklausantis ne vienam atvejui, o reiškinų visumai, turi santykinį pastovumą. Tai padeda atskleisti vystymosi dėsningumus. Be to, jis palengvina rodiklių, priklausančių visumoms, turinčioms skirtingą vienetų skaičių, palyginimą [27]. Panaudojant statistinius vidurkius, galima palyginti dvi skirtingas visumas.

Dispersija yra vienas iš svarbiausių variacijos rodiklių. Ji išreiškiama kaip požymio reikšmių nukrypimų nuo aritmetinio vidurkio kvadratų vidurkis. Paprastoji dispersija apskaičiuojama pagal šią formulę:

$$\sigma^2 = \frac{\sum(x - \bar{x})^2}{n} \quad (4)$$

Čia

x – požymio reikšmė,

$\bar{x}$ – požymių vidurkis,

n – požymių skaičius.

Keliant nukrypimus kvadratu, panaikinamas jų ženklas. Taip išreikšta variacija atveria platesnes statistinės analizės galimybes, nes ja pagrįsta daugelis kitų rodiklių. Tačiau interpretuojant dispersiją kyla problemų dėl jos išraiškos – mat apskaičiuota dispersija išreiškiama kvadratu. Todėl norint gauti realią išraišką, iš dispersijos traukiama kvadratinė šaknis ir gaunamas vidutinis kvadratinis nukrypimas:

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum(x - \bar{x})^2}{n}} \quad (5)$$

Čia

x – požymio reikšmė,

$\bar{x}$ – požymių vidurkis,

n – požymių skaičius.

Absoliutus padidėjimas vadinamas dinaminės eilutės dviejų lygiu skirtumas. Jis rodo dinamikos eilutės lygio padidėjimą arba sumažėjimą ir gali turėti teigiama arba neigiamą ženklą. Jeigu yra ieškomas dinamikos eilutės viso laikotarpio absoliutus padidėjimas (sumažėjimas):

$$\Delta y = y_n - y_1 \quad (6)$$

y – absoliutus padidėjimas (sumažėjimas),

y_n – paskutinis dinamikos eilutės lygis,

y_1 – pirmas dinamikos eilutės lygis.

Absoliutus padidėjimas rodo, keliais vienetais absoliučią išraišką padidėjo ar sumažėjo dinamikos eilutės vėlesnio (lyginamojo) laikotarpio lygis, palyginus su ankstesnio (bazinio) laikotarpio lygiu. Teigiamas skirtumas rodo reiškinio didėjimą, neigiamas – mažėjimą [21]. Analizuojant dinamikos eilutes, ieškomas ir vidutinis absoliutus padidėjimas. Jis gaunamas:

$$\Delta \bar{y} = \frac{y_n - y_1}{n - 1} \quad (7)$$

Tuo atveju, kai ieškomas vidutinis absoliutus padidėjimas reikalinga apskaičiuoti ir gretimu laiko momentu (grandininis rodiklis) absoliutu padidėjimą (sumažėjimą). Pastarajam apskaičiuoti naudojama ši formulė:

$$\Delta y = y_n - y_{n-1} \quad (8)$$

Δy – absoliutus padidėjimas (sumažėjimas),

y_n – atskiros dinamikos eilutės lygis,

y_{n-1} – dinamikos eilutės lygis, esantis prieš lygį y_n .

Padidėjimo tempu vadinamas absoliutaus padidėjimo santykis su lygiu, kuris pasirenkamas lyginamąja baze. Padidėjimo tempas išreiškiamas tiek absoliutiniais, tiek santykiniais dydžiais. Jis gali būti teigiamas, neigiamas ar lygus nuliui. Teigiamas padidėjimo tempas rodo, kad tiriamas reiškinys padidėjo, neigiamas – sumažėjo, nulis – reiškinys nepakito. Padidėjimo tempas, palyginti su ankstesniu, t.y. prieš jį esančiu lygiu, apskaičiuojamas pagal formulę:

$$T_p = \frac{y_n - y_{n-1}}{y_{n-1}} = \frac{\Delta y}{y_{n-1}} \quad (9)$$

T_p – padidėjimo tempas,

y_n – ataskaitinio laikotarpio dinamikos eilutės lygis,

y_{n-1} – prieš ataskaitinį lygį esantis dinamikos eilutės lygis,

$y_n - y_{n-1}$ – absoliutus padidėjimas [51].

Padidėjimo tempai rodo kiek procentu padidėjo ar sumažėjo tiriamas reiškinys vėlesniu laikotarpiu, palyginus su praėjusiu. Tempai gali būti teigiami, neigiami ir lygus nuliui. Teigiamas pokytis rodo, kad reiškinys padidėjo, neigiamas – sumažėjo, o nulinis – reiškinys nepakito [21]. Nagrinėjant reiškinio ryšį galime pastebėti, kad jie yra dviejų tipų: funkciniai ir koreliaciniai.

Dinamikos eilučių skaičiavimas. Absoliutinis pokytis – tai dviejų dinamikos eilutės lygių skirtumas. Tiesioginių užsienio investicijų kitimo ir pokyčio tempai skaičiuojami pagal formules:

$$\text{Kitimo tempai: } T_{d_{\text{bazinis}}} = \frac{y_i}{y_0} - 100\% \quad (10)$$

$$\text{Pokyčio tempai: } T_p = T_d - 100 \quad (11)$$

$$\text{Absoliuti padidėjimo 1\% reikšmė: } \Delta 1\% = 0,01 - y_{i-1} \quad (12)$$

Pagrindiniai dinamikos rodikliai skaičiuojami pagal formules:

$$S_{\text{dinamikobazinis}} = \frac{y_i}{y_0} * 100\% \quad (13)$$

$$S_{\text{dinamikosgrandininis}} = \frac{y_i}{y_{i-1}} * 100\% \quad (14)$$

Kitas svarbus darbo analizės aspektas yra prognozavimas. Ekonominių rodiklių, ypač prekių paklausos prognozavimas yra neatskiriama kiekvienos šalies, įmonės, ūkinio vieneto ekonominės veiklos dalis. Prognozavimas – tai būsimos nagrinėjamojo proceso eigos nustatymas, atsižvelgiant į turimą praktinį patyrimą ir priimtas teorines prielaidas. Prognozavimo uždavinį galima spręsti dviem būdais:

- * sudarant ekonominio objekto matematinį priežasties – pasekmės modelį;
- * naudojant dinamines eilutes.

Sprendžiant uždavinį pirmuoju būdu, reikia nustatyti, kurie veiksniai lemia prognozuojamo rodiklio kitimą. Tada pagal sudarytą matematinį modelį galima apskaičiuoti prognozuojamo ekonominio rodiklio reikšmę. Matematiniams modeliams sudaryti geriausiai tinka regresiniai modeliai.

Sprendžiant uždavinį antruoju būdu, nenagrinėjamos ekonominio rodiklio funkcionavimo priežastys, o tik stebima, kaip šis rodiklis ilgainiui kinta, ir sudaroma dinaminė eilutė. Dinamine eilute vadinama statistinių dydžių seka, rodanti, kaip, laikui bėgant, kinta ekonominis rodiklis.

Tiriant dinamines eilutes, tariama, kad yra žinomos eilutės reikšmės $y(t_i), (i = \bar{1}, n)$ laiko momentais $t_1 < t_2 < \dots < t_n$ ir visi stebėjimai atliekami vienodais laiko intervalais, t.y. $t_{i+1} - t_i = \Delta t$. Visos šios žinomos dinaminės eilutės reikšmės sudaro stebėjimo duomenis, pagal kuriuos parenkamas adekvatus ekonominio rodiklio prognozavimo modelis.

Naudojant prognozavimo modelius, reikia atsižvelgti į tai, kad prognozuojama reikšmė bus su paklaida. Šios paklaidos yra pasiskirsčiusios pagal normalųjį dėsnį ir jų pasiskirstymą nusako dispersija: kuo didesnė rodiklio dispersija, tuo didesnė ir prognozės dispersija. Taigi, sprendžiant prognozavimo uždavinį visuomet reikia nustatytinu dydžius: prognozuojamo rodiklio vidutinę reikšmę ir standartinę prognozės paklaidą. Prognozavimo modeliai yra trumpalaikiai ir ilgalaikiai, priklausomai nuo to, kuriam laikotarpiui sudaroma prognozė. Sudarant trumpalaikę prognozę, paprastai remiamasi dienos, savaitės, mėnesio, ketvirčio duomenimis ir numatomi vienas arba du rodiklio reikšmės intervalai į priekį. Ilgalaikėje prognozėje dažniausiai imami keleto metų duomenys ir sudaroma 5-10 metų ateities prognozė.

Tiesioginių užsienio investicijų prognozavimui naudojamas trendas, kuris skaičiuojamas:

$$y_i = a + bt \quad (15)$$

$$\begin{cases} na + b\sum t = \sum y_i \\ a\sum t + b\sum t^2 = \sum ty_i \dots \sum (y_i - y_i)^2 \rightarrow \min \end{cases} \quad (16)$$

Laiko charakteristikos (t) parenkamos taip, kad $\sum t = 0$, t.y. laiko eilutės numerių skaičiavimo pradžia perkeliama į nagrinėjamo laikotarpio vidurį.

Prognozuojant būtina *nustatyti prognozavimo paklaidą, kuri skaičiuojama pagal formulę:*

$$\mu = \frac{1}{n} \sum \left| \frac{y_i - y_t}{y_i} \right| * 100\% \quad (17)$$

Teisingas modelio parinkimas leidžia išsamiau ištirti nagrinėjamus veiksnius, jų dinamiką ir atskleisti tiriamo objekto turinį. Taip pat metodų parinkimas nulemia tyrimo vertę bei išvadų pagrįstumą. Darbe remiamasi regresinės bei koreliacinės analizės metodais, statistiniais metodais bei tiesinio trendo modelis. Manoma, jog šie metodai padės teisingai įvertinti tiesiogines užsienio investicijas bei leis atlikti išsamią analizę.

2. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ ANALIZĖ LIETUVOJE

Tiesioginės užsienio investicijos įvardijamos kaip viena iš efektyviausių priemonių ekonomikos augimui plėtoti. Svarbu kaip TUI kito per paskutinius metus, iš kokių šalių Lietuva sulaukė daugiausia investicijų, kuriose ekonominės veiklos srityse investicijų daugiausia, kaip TUI įtakoja šalies ekonominius rodiklius.

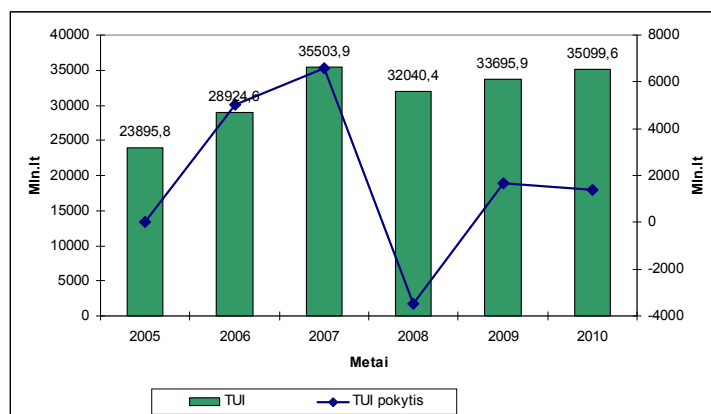
Pirmieji tiesioginių užsienio investicijų sandoriai Lietuvoje užfiksuoti 1987 m. dėl to galima teigti, jog Lietuva net ir būdama nepriklausoma šalis traukė užsienio investuotojus, nors TUI augantys rodikliai buvo stebimi tik atgavus nepriklausomybę (plačiau apie pirmuosius TUI sandorius Lietuvoje žr. 5 priede). Siekiant atskleisti TUI poveikį šalies ūkiui atliekama išsamesnė TUI analizė, siekiant padaryti atitinkamas išvadas apie TUI įtaką Lietuvos ekonomikai. Darbe TUI srautai nagrinėjami 2005 – 2010 m. laikotarpiui.

2.1 Tiesioginių užsienio investicijų struktūra ir dinamika Lietuvoje 2005 – 2010 m.

Lietuvoje, kaip besivystančioje šalyje, siekiama kuo spartesnio ekonomikos augimo, o TUI laikomos vienu iš veiksnių skatinančių ekonominę plėtrą. Tiksli ir teisinga TUI apskaita padeda įvertinti jų poveikį vietinės šalies ekonomikos augimui. Lietuvoje šį indeksą apskaito Lietuvos Statistikos departamentas (toliau – Statistikos departamentas) nuo 1996 metų. Nuo 1997 m. bendradarbiaujant su Lietuvos banku, Statistikos departamento gauta informacija panaudojama šalies mokėjimų ir tarptautinių investicijų balansų sudaryme. Siekiant išanalizuoti TUI struktūrą bei dinamiką Lietuvoje nagrinėjamu laikotarpiu, šioje darbo dalyje nagrinėjamos bendros (visos) TUI, TUI tenkančios vienam gyventojui, TUI pagal šalis investuotojas bei TUI atskirose ekonominiuose veiklos sektoriuose Lietuvoje.

2.1.1. Tiesioginių užsienio investicijų srautų analizė

TUI sąvoka buvo apibrėžta teorijos 1.1 skyriuje, 1.2 lentelėje. Tikslinga analizuoti nagrinėjamo laikotarpio bendrąsias TUI Lietuvoje. Remiantis Statistikos departamento duomenimis TUI 2005 – 2007 m. laikotarpiu nuolat augo. 2007 m. jos sudarė 35503,9 mln. litų, t.y. daugiausiai per visą nagrinėjamą šešerių metų laikotarpį. Tik 2008 m., nors ir nežymiai, TUI sumažėjo ir šiuo laikotarpiu sudarė 32040,4 mln. litų (2.1 pav.).

2.1 pav. Tiesioginių užsienio investicijų srantai ir pokytis Lietuvoje 2005-2010 m.
Šaltinis: Sudaryta autorių, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

TUI didėjo nuo 2005 iki 2007 m. Per šiuos metus TUI išaugo nuo 23895,79 mln. litų iki 35503,93 mln. litų, t.y. didėjo 11608,14 mln. litų (32,7 proc.). Užsienio investuotojus, 2005 - 2007 m. laikotarpiu, investuoti Lietuvoje skatino tai, jog šiuo laikotarpiu Lietuvos ekonomika buvo laikoma viena sėkmingiausių visoje ES. Šiuo laikotarpiu Lietuva darė itin didelę ekonominę pažangą, grindžiamą makroekonominio stabilumu ir ekonominiu lankstumu. Prie to neabejotinai prisidėjo ir pokyčiai mokesčių sistemoje.

2007 – 2008 m. laikotarpį TUI smarkiai krito, t.y. sumažėjo 3463,5 mln., litų (10,81 proc.). Tokį mažėjimą 2008 m. lėmė sunki ekonominė padėtis visame pasaulyje, įmonių akcinio kapitalo ir reinvesticijų sumažėjimas (2009-04-01 akcinis kapitalas ir reinvesticijos sudarė 23,28 mlrd. litų ir buvo 19,6 proc. mažesnės nei 2008-04-01, 28,97 mlrd. litų). Tačiau jau sekančiais metais – 2009 m. TUI skaičius Lietuvoje vėl ėmė kilti, lyginant su praėjusiais 2008m. padidėjimas buvo 1655,5 mln. litų, t.y. beveik 5 proc. augimas.

TUI srantai 2010 m. sudarė 35099,56 mln. litų ir palyginus su 2009 m. padidėjo 1403,70 mln. litų. Per metus investicijos padidėjo 4 proc. Tokį pokytį lėmė sumažėję tiesioginio investavimo įmonių (daugiausia pinigų finansinių institucijų) veiklos nuostoliai, t.y. sumažėjusios neigiamos reinvesticijos (žr. 6 priedas, 2 lentelė).

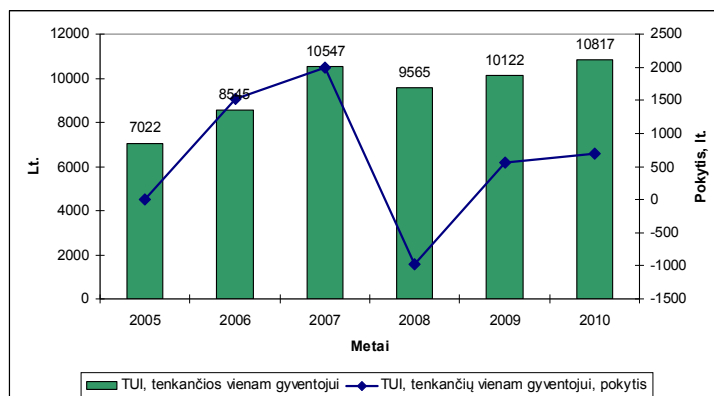
Nagrinėjamo laikotarpio (2005-2010 m.) absoliutus pokytis 11203,76 mln. litų. Tai rodo, jog TUI nuo 2005 iki 2010 m. išaugo beveik 1,5 karto. Analizuojant kiekvienus metus atskirai su (pasirinktais) baziniais 2005 m. gaunama, jog 2006 m. TUI padidėjo 21,04 proc., 2007 m. – 48,58 proc., 2008 m. 34,08 proc., o 2009 m. – 41,01 proc. ir paskutiniaisiais 2010 m. padidėjo 46,89 proc. (žr. 6 priedas, 3 lentelė).

Remiantis dinamikos eilutėmis (žr. 6 priedas) galima teigti, kad vidutiniškai kasmet TUI Lietuvoje daugėjo maždaug po 2240,75 mln. litų, tai yra vidutiniškai po 7,99 proc. Apskaičiavus variacijos rodiklį, buvo įsitikinta, jog vidutinis TUI pokytis gana tiksliai parodo nagrinėjamą visumą, nes variacija buvo gauta maža (žr. 6 priedas).

Apibendrintai galima teigti, jog 2005-2010 m. daugiausia TUI sulaukta 2005-2007 m. 2008 m. TUI apimtys mažėjo beveik 11 proc., tačiau jau 2009 m. bei 2010 m. TUI apimtys augo 4-5 proc. TUI teigiamai veikė pokyčiai mokesčių sistemoje, įgyvendinamos verslo skatinimo strategijos. 2010 m. pradžioje investicijų teigiamus pokyčius skatino pagerėjusi ekonominė padėtis pasaulyje, atsigavo inversijos į kai kuriuose veiklos sektorius. Pagrindinė TUI mažėjimo priežastis (2008 - 2009 m.)– neigiamų reinvesticijų sumažėjimas ir ekonominė krizė visame pasaulyje.

2.1.2. Tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, analizė

Tiesioginės užsienio šalių investicijos, kaip jau buvo minėta ir anksčiau, įtakoja šalies ir smulkesnių teritorinių administracinių vienetų ekonominę raidą bei ekonominės plėtros tendencijas. Svarbu analizuoti kiek tiesioginių užsienio investicijų teko vienam gyventojui Lietuvoje 2005-2010 metais ir kaip šiuo laikotarpiu šis dydis kito. 2.2 paveiksle pateikiamos TUI, tenkančių vienam gyventojui, apimtys ir pokytis 2005 - 2010 metų laikotarpiu.

2.2 pav. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančių vienam gyventojui 2005-2010 m. ir jų pokytis

Šaltinis: Sudaryta autorių, remiantis Statistikos departamento duomenimis.

Analizuojant 2.2 paveiksle pateiktus duomenis gaunama, jog nuo 2005 m. iki 2007 m. TUI vienam gyventojui nuolat didėjo ir tik lyginant 2007 m. su 2008 m. bei 2009 m. tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui mažėjo 982 lito (10,26 proc.) ir 425 lito (4,19 proc.) atitinkamai, o per visą nagrinėjamą laikotarpį šios investicijos padidėjo 3795 litų (35,08 proc.) (žr. 6 priede, 4 lentelė). Kaip jau buvo minėta anksčiau, TUI sumažėjimą 2008 m. lėmė įmonių akcinio kapitalo ir reinvesticijų sumažėjimas.

Pagal 6 priede 4 lentelėje atliktus skaičiavimus ir analizuojant kiekvienus metus atskirai su baziniais 2005 m., matoma, jog TUI, tenkančių vienam gyventojui, nuolat didėjo. Didžiausias pokytis fiksuojamas 2010 m. Šiuo laikotarpiu TUI, tenkančios vienam gyventojui, padidėjo net

54,04 proc. lyginant su baziniais 2005 m. Vidutiniškai kasmet šių investicijų daugėjo 759 litų, t.y. vidutiniškai 9 proc. kasmet.

Didžiausią įtaką TUI Lietuvoje sumažėjimui 2008 m. turėjo bendrųjų investicijų augimas, kuris tapo neigiamas anksčiau nei tikėtasi. Investicijos, susijusios su gyvenamąja ir negyvenamąja statyba (F), krito jau 2008 m. pradžioje. Investicijos į transporto priemones mažėjo dėl patiriamų sunkumų su transportu susijusiose veiklose, taip pat dėl griežtėjančių finansavimo sąlygų. Kito ūkio sektorių struktūra. Bendrąsias investicijas neigiamai veikė ir valdžios sektoriaus investicijų kritimas, nes pagal valstybės investicijų 2009 - 2011 m. programą dalis 2009 m. valdžios sektoriaus investicijų buvo perkelta į 2010 m.

Apibendrinus, galima teigti, jog TUI vienam gyventojui augo 2005-2007 m. 2008 m. TUI dydis, tenkantis vienam gyventojui sumažėjo daugiau nei 10 proc. tačiau jau sekančiais 2009 m. bei 2010 m. fiksuojamas šio dydžio augimas. Vidutiniškai kasmet TUI vienam gyventojui augo maždaug po 9 proc. Vienam gyventojui tenkančių investicijų pokytis tiesiogiai susijęs su bendrųjų TUI pokyčiais.

2.1.3. Tiesioginių užsienio investicijų pagal šalis investuotojas analizė

Tiesioginės užsienio investicijos naudingos abiem šalims – tiek investuojančiai tiek tai į kurią investuojama. Todėl svarbu atlikti ir TUI analizę pagal šalis investuotojas. TUI priimanti šalis gauna lėšų užsienio valiuta, o tai leidžia importuoti prekes ir paslaugas iš kitų šalių, taip didinant šalies eksporto apimtį. Dėl to šalyje didinama kuriamo produkto vertė. Taip pat TUI padeda sukurti daugiau darbo vietų, didinamas vietinis kapitalas taip didinant masto ekonomiką.

Toliau bus analizuojama atskirų šalių investicijos nuo bendrų investicijų 2005 – 2010 metų laikotarpiui. TUI pagal šalis investuotojas pateiktos 2.1 lentelėje. Iš pateiktos lentelės akivaizdu, kad 2005 m. Lietuva daugiausia TUI sulaukė iš Rusijos (24,61 proc.), Danijos (15,87 proc.), Švedijos (11,06 proc.) ir Vokietijos (10,68 proc.). Sekančiais 2006 metais didžiausios šalys investuotojos Lietuvoje buvo Lenkija (22,45 proc.), Danija (15,20 proc.) ir Švedija (10,51 proc.). 2007 metais Lietuva pritraukė daugiausiai TUI. Tais metais daugiausia investavo Lenkija (17,63 proc.), Danija (12,65 proc.) bei Švedija (11,43 proc.). 2008 metais, sumažėjus TUI srautams, Lietuvoje didžiausia šalis investuotoja liko Švedija (16,60 proc.), kuri tais metais į Lietuvą investavo daugiausiai per visą nagrinėjamą šešerių metų laikotarpį. 2009 metais didžiausios šalys investuotojos Lietuvoje buvo: Švedija (11,70 proc.), Lenkija (10,57 proc.) bei Vokietija (10,23 proc.). Paskutiniaisiais nagrinėtais 2010 m. tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje vėl padaugėjo ir kaip didžiausias šalis investuotojas būtų galima išskirti Lenkiją (11,65 proc.), Švediją (11,02 proc.), Daniją (10,54 proc.) bei Vokietiją (10,17 proc.). Reikia paminėti,

kad visos šios aukščiau paminėtos šalys 2005-2010 m. sudarė daugiau kaip 10 proc. visų tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje.

2.1 lentelė

**Tiesioginių užsienio investicijų srutai ir jų pokytis Lietuvoje pagal šalis investuotojas
2005-2010 m.**

Šalys investuotojos	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%	2009	%	2010	%
Iš viso	23895,79	100	28924,60	100	35503,93	100	32040,44	100	33695,86	100	35099,56	100
Danija	3791,62	15,87	4396,40	15,20	4491,14	12,65	2756,38	8,60	3356,61	9,96	3701,16	10,54
Estija	1776,55	7,43	1713,30	5,92	2030,07	5,72	2742,88	8,56	2498,13	7,41	2265,04	6,45
JAV	654,45	2,74	701,80	2,43	677,10	1,91	836,87	2,61	890,82	2,64	602,94	1,72
UK	425,70	1,78	392,90	1,36	621,19	1,75	667,45	2,08	513,93	1,53	340,00	0,97
Latvija	301,34	1,26	412,10	1,42	1633,02	4,60	1967,93	6,14	1421,26	4,22	1328,34	3,78
Lenkija	392,71	1,64	6492,60	22,45	6259,24	17,63	1921,91	6,00	3560,93	10,57	4087,94	11,65
Nyderlandai	704,93	2,95	710,70	2,46	1495,71	4,21	2116,36	6,61	2311,26	6,86	2497,87	7,12
Norvegija	488,50	2,04	766,00	2,65	1098,18	3,09	1248,58	3,90	1242,2	3,69	1162,05	3,31
Rusija	5879,93	24,61	1804,00	6,24	3467,02	9,77	1682,32	5,25	2150,01	6,38	2911,64	8,30
Suomija	1526,26	6,39	1932,80	6,68	1810,55	5,10	1768,36	5,52	1593,70	4,73	1601,74	4,56
Švedija	2643,89	11,06	3039,60	10,51	4056,59	11,43	5318,81	16,60	3942,11	11,70	3869,55	11,02
Vokietija	2552,34	10,68	2792,50	9,65	3040,34	8,56	3175,69	9,91	3445,95	10,23	3568,91	10,17
Kitos šalys	2757,57	11,54	3769,90	13,03	4823,78	13,59	5836,90	18,22	6768,95	20,09	7162,38	20,41

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis

Išskirti tarp šalių investuotojų reikėtų Lenkiją, kuri 2006 m., 2007 m. bei 2010 m. išsiskyrė, kaip daugiausiai investavusi šalis Lietuvoje. 2006 m. didelius TUI srutus iš Lenkijos lėmė Lenkijos koncerno „PKN Orlen S. A.“ investicijos į AB „Mažeikių nafta“. Rusijos investuotojams pardavus šios įmonės akcijas, Rusija nusmuko į gana žemą vietą tarp tiesioginių užsienio investuotojų Lietuvoje. Taigi pakanka vieno stambaus sandorio, ir bet kuri šalis Lietuvoje gali tapti metų investuotoju. Tačiau jau 2008 m. TUI iš šios šalies ženkliai sumažėjo (3,5 karto) perskaičius tos pačios AB „Mažeikių nafta“ akcinį kapitalą iš rinkos į normaliąją kainą.

Vieną didžiausių šalių investuotojų Lietuvoje taip pat įvardijama Švedija, iš kurios TUI daugiausiai sulaukta 2008 m. Šiuos metus lyginant su baziniais 2005 m. TUI padidėjo dvigubai. Apskaičius dinamikos grandininius rodiklius, nustatyta, jog TUI iš Švedijos 2006 m. sudarė 114,97 proc. 2005 m. lygio. 2007 m. lyginant su prieš tai buvusiais 2006 m. TUI didėjo 33,46 proc. Nuo 2007 m. iki 2008 m. TUI padidėjo 31,12 proc., o 2009 m. lyginant su 2008 m. TUI iš Švedijos sumažėjo 25,88 proc. Sumažėjimas išliko ir lyginant paskutiniuosius 2010 m. su 2009 m., kai mažėjimas sudarė 1,84 proc. (žr. 7 priede, 2 lentelė). Tokių TUI srutų iš Švedijos Lietuva sulaukia todėl, nes švedų įmonių Lietuvoje siūlomi produktai nepatiria konkurencijos,

todėl čia galima plėsti prekybą. Švedijos investuotojai Lietuvoje akcentuoja mažesnes gamybos, nuomos ir transportavimo sąnaudas, mažesnius mokesčius, motyvuotus specialistus. Tai ir skatina Švedijos įmones investuoti Lietuvoje. Tačiau gauti analizės duomenys rodo, jog paskutiniaisiais nagrinėjamais metais investicijų srautai pradėjo mažėti. Pagrindinės TUI srautų mažėjimo priežastis galima įvardinti nepalankią mokestinę aplinką, nelanksčią biurokratinę sistemą, kai kurių reikalingų žaliavų trūkumas. Pavyzdžiui, pagrindinio lietuviškų baldų pirkėjo - Švedijos koncerno "Ikea" investicijas Lietuvoje 2008 metais pristabdė medienos trūkumas. "Ikea" taip pat įvardijo, jog be medienos trūkumo, buvo keblumų ir perkant medieną iš valstybei priklausančių miškų urėdijų, nes tiekėjų skaičius didelis, o tai apsunkina procesą. Vis tik baldų pramonę užsakymais maitinanti švedų "Ikea" 2009 metais gerokai pagerino investicijų statistiką, įsigydama plokščių ir baldų gamybos UAB "Girių bizonas". Manoma, jog būtent ši Švedijos kompanija į Lietuvos baldų pramonę investavo per 250 milijonų litų.

Pagrindiniai Švedijos investuotojai Lietuvoje yra: „Telia“, kartu su Suomijos „Sonera“ įsteigusios konsorciumą „Amber TeleHolding“, yra investavusios į Lietuvos Telekomą, „Partek Insulation“, „Finfund, Nefco“ ir „EBRD“ (Švedijos, Suomijos ir JK kompanijos) investavo į BĮ „Partec- Paroc“, „Osman Trading“ AB, „Woodison Trading“ AB, „Ferrous Investment“ Ltd, „Distral S.A.“ (kartu su Airija, D.Britanija ir Kolumbija) į Klaipėdos Naftą, „Svenska Petroleum Exploration“ į Genčių Naftą.

Danijos investuotojai taip pat visada pasižymėjo aktyvumu, ypač telekomunikacijų srityje. Kai kuriuose regionuose 2009 m. danai buvo didžiausi investuotojai (Šiaulių regione – beveik 30 mln. eurų), o bendrai Lietuvoje 2010 m. TUI iš Danijos užėmė trečią vietą (2.2 lentelė). Atlikus dinamikos bazinių duomenų skaičiavimus paaiškėjo, kad 2010 m. TUI iš Danijos lyginant su baziniais 2005 m. sumažėjo 2,39 proc. 2009 m. lyginant su baziniais tiesioginės užsienio investicijos iš šios šalies mažėjo 11,47 proc., 2008 m. – 27,3 proc., ir tik 2007 ir 2006 m. lyginant su baziniais TUI padidėjo 18,45 proc. ir 15,95 proc. atitinkamai Šie skaičiavimai parodo, kad daugiausia šių investicijų iš Danijos Lietuva sulaukė 2007 m., o 2008 m. investicijos iš šios šalies ženkliai sumažėjo ir buvo ne ką didesnės kaip baziniais 2005 m. Tiesioginių užsienio investicijų skaičius iš Danijos labiausiai padidėjo nuo 2005 m. iki 2007 m., kai didėjimas siekė 18,45 proc. Nuo 2006 m. iki 2007 m. jos padidėjo tik 2,15 proc., o per sekančius metus (2007 – 2008 m.) investicijos mažėjo 38,62 proc. 2008 m. – 2009 m. investicijos augo 21,77 proc., o 2010 m. TUI didėjo 10,26 proc. lyginant su 2008 m. (*žr. 7 priede, 2 lentelė*).

Danijos stambiausias investuotojas yra žuvies apdirbimo koncerno „A.Espersen“ įsteigta bendrovė UAB „Espersen“. Tiesioginės užsienio investicijos iš Danijos 2005 – 2009 m. svyravo tarp 8 iki 16 proc. nuo bendros investicijų sumos ir pastebima jų didėjimo tendencija iki pat 2007

m., kai TUI iš Danijos sudarė 4491,1 mln. litų. Beje, 2007 m. Danija buvo antroje vietoje pagal investavimo srautus Lietuvoje. Tai parodo danų investuotojų stabilią politiką Lietuvos atžvilgiu. Ir tik 2008 m. šios šalies investavimas smarkiai krito iki 2756,4 mln. litų (t.y. beveik dvigubai mažiau nei 2007 m.). Tokiam Danijos investicijų mažėjimui įtakos turėjo apdirbamosios gamybos, elektros dujų ir vandens bei finansinio tarpininkavimo veiklos įmonių tiesioginių užsienio investicijų apimtys sumažėjimas.

TUI iš Vokietijos 2005 – 2010 m. sudarė nuo 4 iki 10 proc. visų tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje ir nuolat didėjo visą analizuojamą laikotarpį. Tačiau didėjimas nebuvo ženklaus, nes nuo 2005 iki 2006 m. TUI padidėjo 9,41 proc., nuo 2006 m. iki 2007 m. – 8,88 proc., nuo 2007 iki 2008 m. – 4,45 proc., nuo 2008 iki 2009 m. jos padidėjo 8,51 proc., 2010 m. lyginant su 2009 m. investicijos padidėjo 3,57 proc. Nuolatinius TUI srautus iš Vokietijos galima pastebėti ir iš dinamikos bazinių rodiklių analizės, kuri rodo, jog 2006 m. lyginant su baziniais 2005 m. TUI iš Vokietijos padidėjo 9,41 proc., 2007 m. – 19,12 proc., 2008 m. – 24,42 proc., 2009 m. – 35,01, o 2010 m. jų padidėjimas buvo dar didesnis, t.y. 39,83 proc. lyginant su baziniais 2005 m. (*žr. 7 priede, 1 lentelę*). Paskutiniaisiais analizuojamais metais ši šalis buvo ketvirta tarp daugiausiai investuojančių užsienio investuotojų Lietuvoje.

Lietuvoje, remiantis Statistikos departamento duomenimis, yra įregistruota apie 1200 Vokietijos įmonių. Didžiausi investuotojai - tai akcinė bendrovė „E.On Ruhrgas AG“, kuri drauge su „Gasprom“ yra Lietuvos dujų, aprūpinančių Lietuvą dujomis, strateginis investuotojas, bei bankas „Nord/LB Lietuva“, kuris, 2002 m. perėmęs Žemės ūkio banką, tapo trečiuoju pagal dydį šalies banku. Kiti svarbūs Vokietijos investuotojai Lietuvoje - tai „Siemens AG“, „Ergo grupė“, dviračių gamykla „Panther“ ir priekabų gamintojas „Schmitz Cargobull“. Ypač savo pozicijas Vokietija sustiprino 2008 m. Greičiausiai, tokį Vokietijos šuolį lėmė vienas neeilinis sandoris. Antrajame pagal dydį Lietuvos mieste įsikūrusį prekybos ir pramogų centrą „Akropolis“ įsigijo Vokietijos įmonė „Deka Immobilien“, atstovaujanti nekilnojamojo turto fondui „WestInvest InterSelect“. Sandorio su Vokietijos kompanija suma neatskleidžiama, tačiau neabejotina, kad tai vienas didžiausių pardavimo sandorių Lietuvoje 2008 m. Jei ne ekonominė krizė, greičiausiai būtų buvę parduoti Vilniaus ir Klaipėdos „Akropoliai“, nes tokių planų savininkai turi. Kauno „Akropolis“ yra antroji „Deka Immobilien“ investicija Lietuvoje. 2007 m. ji nupirko BIG prekybos centrą Vilniuje. „DekaBank“ grupė – didžiausia nekilnojamojo turto fondų valdytoja Vokietijoje.

Tikslinga nagrinėti šalis iš kurių sulaukta daugiausiai bei mažiausiai tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje. Iš pateiktos 2.2 lentelės aukščiau matyti, jog pokyčiai tarp daugiausiai investuojančių ir mažiausiai investuojančių šalių yra labai ryškūs. Kodėl Lietuva yra patraukli Danijai, Lenkijai ir Švedijai išanalizavome. Taip pat svarbu panagrinėti kodėl iš tokių didelių ir

ekonomiškai stiprių šalių kaip Jungtinės Amerikos valstijos, Didžioji Britanija bei Norvegija sulaukiame mažiausiai investicijų (žr. 7 priede, 1 pav.).

Per paskutinius du dešimtmečius JAV kapitalas gausiai tekėjo į Lietuvą – po nepriklausomybės atgavimo čia investavo tokios stambios amerikiečių kompanijos kaip „Philip Morris Baltic“, „Kraft Foods Lietuva“, „The Coca-Cola company“, IBM, „Microsoft“ ir kitos. Intelektualių inžinerinių sprendimų lyderė Lietuvoje bendrovė „Fima“ – vienas pavyzdžių, kaip amerikietiškas kapitalas gali sėkmingai įsiliesti į jau veikiančią lietuvišką bendrovę. Tačiau analizuojant TUI srautus gaunama, jog 2006 – 2007 m. investicijų pokytis buvo nežymus – 7,2 proc. ir 3,5 proc. lyginant su baziniais 2005 m. 2008 - 2009 m. investicijos augo ir 2008 m. buvo 27,9 proc., o 2009 m. 36,1 proc. didesnės nei baziniais metais. 2010 m. investicijų srautas sumažėjo 7,9 proc. dydžiu (žr. 7 priede, 2 lentelė). Bendras JAV įnašas į Lietuvos tiesiogines užsienio investicijas nagrinėjamu laikotarpiu yra vos 1 – 3 proc. visu TUI Lietuvoje.

Tiesioginės užsienio investicijos iš Didžiosios Britanijos analizuojamu laikotarpiu sudaro vos 1 - 2 proc. visos investicijų sumos. Didesnis investicijų pokytis, lyginant su baziniais 2005 metais buvo tik 2007 – 2008 metais, kai investicijos didėjo 45,9 proc. ir 56,8 proc. atitinkamai. Kitu laikotarpiu investicijos keitėsi nežymiai arba mažėjo. 2009 metais jos buvo 23,00 proc. mažesnės nei 2008 m., o 2010 metus lyginant su 2009 m., investicijos mažėjo 43,8 proc. 2010 metais investicijos iš Didžiosios Britanijos sudarė vos 0,97 proc. bendros investicijų sumos ir buvo 20,1 proc. mažesnės nei 2005 metais (žr. 7 priede, 2 lentelę). Nepaisant šių žemų rodiklių, investuotojai iš Didžiosios Britanijos ypač domisi viešo ir privataus finansavimo projektais, ES struktūrinių fondų praktika ir vykdymu Lietuvoje, Lietuvos bankų sistema. Tačiau pagrindinės kliūtys, stabdančios Lietuvos ir Didžiosios Britanijos bendradarbiavimą, įvardijamos kaip vieningo Lietuvos įvaizdžio nebuvimas, taip pat dažnai pasitaikančios britų abejonės ir atsargumas dėl mūsų šalies bankų patikimumo, mokestinių sąlygų verslui vystyti stabilumo.

Norvegija, kaip paaiškėjo atlikus analizę, kaip šalis buvo ir yra suinteresuotas ilgalaikėmis investicijomis į Lietuvos ekonomiką, ypač į nekilnojamojo turto, švietimo, bankų ir draudimo sritis. Norvegijos statybų ir žuvis pramonės verslininkai tiria galimybes investuoti Lietuvoje, kadangi Lietuvą laikome jūrine šalimi. Analizuojamu laikotarpiu investicijos iš Norvegijos sudarė 2 – 4 proc. bendros investicijų sumos. Lyginant metinius investicijų pokyčius su baziniais 2005 metais, pastebima, jog investicijos išaugo labai žymiai ir 2006 m. buvo 56,80 proc., 2007 – 224,8 proc., 2008 – 255,60 proc., 2009 – 254,3 proc., 2010 – 237,9 proc. didesnės. 2007 m. investicijos augo 43,40 proc. daugiau nei 2006 m., 2008 m. – 13,70 proc. nei 2007 m. 2009 m. ir 2010 metais investicijos mažėjo 0,5 proc. ir 6,5 proc. nei praėjusiais metais. Vidutiniškai kasmet Lietuvą pasiekdavo 1000,92 mln. litų investicijų iš Norvegijos, tačiau kaip matome to nepakanka, kad jos sudarytų žymų investicijų srautą. Lietuvoje investuotojai iš

Norvegijos yra pavieniai. Galima teigti, jog santykiai su Norvegija ateityje tik stiprės ir kasmet galime tikėtis sulaukti vis daugiau TUI iš šios šalies.

Taip pat dėmesį reikėtų atkreipti į Rusiją – potencialią šalį iš kurios galima tikėtis sulaukti daugiau TUI. Tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje iš šios šalies didžiausios buvo 2005 m. ir sudarė 24,61 proc. visų investicijų. Tam įtakos galėjo turėti pasirašyti Europos Bendrijos – Rusijos susitarimai dėl vizų išdavimo tvarkos supaprastinamo ir readmisijos. 2006 m. lyginant su baziniais 2005 m. fiksuojamas labai didelis 69,32 proc. TUI sumažėjimas. Tačiau jau 2007 m. investicijos išaugo beveik 2 kartus ir buvo 92,19 proc. didesnės nei 2006 m. 2008 m. investicijų srautai vėl ženkliai mažėjo lyginant su baziniais bei su praėjusiais metais ir buvo 71,39 proc. ir 51,48 proc. mažesnės atitinkamai. Sekančiais metais investicijos augo ir 2009 m. sudarė 6,38 proc. bendros investicijų sumos ir 27,80 proc. didesnės nei 2008 m. 2010 m. lyginant su 2009 m. investicijos skyrėsi 35,42 proc. ir buvo 50,48 proc. mažesnės nei baziniais 2005 metais. 2010 m. tiesioginiai užsienio investicijų srautai iš Rusijos sudarė 8,30 proc. visų tiesioginių užsienio investicijų.

Įmonės, turinčios daugiausia tiesioginių Rusijos investicijų, 2009 m. buvo AB „Lifosa“, AB „Lietuvos dujos“, UAB „Kauno termofikacijos elektrinė“, UAB „Bioetan Lt“, UAB „Baltijos delikatesų konservai“. Taip pat reikėtų paminėti: AB „Alytaus pieninė“, AB Tarptautinės kompanijos „Rusijos tyrinėjimai ir technologijos“ įmonės biznio centras „Baltija – Ritm“, AB „Silmeqa“, AB „Gargždų mida“.

Apibendrinus, pagal atliktą analizę, gaunama, jog Lietuva per šešerių metų nagrinėjamą laikotarpį daugiausia investicijų sulaukė iš Danijos, Švedijos, Lenkijos ir Vokietijos. Mažiausiai Lietuvos investicinė aplinka yra patraukti Jungtinėms Amerikos valstijoms, Didžiajai Britanijai bei Norvegijai, nes iš šių šalių 2005 – 2010 metais sulaukta mažiausiai tiesioginių užsienio investicijų. Tarp užsienio investuotojų Lietuvoje, pagal atliktus analizės duomenis, išskiriamos Lenkija bei Rusija, kurios įvardijamos kaip šalys turinčios potencialią investuoti Lietuvoje ir kasmet iš šių šalių sulaukiama vis daugiau tiesioginių užsienio investicijų.

2.1.4. Tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymo Lietuvoje pagal ekonominės veiklos rūšis analizė

Tiesioginės užsienio investicijos kaip ūkio plėtros veiksnys augančiu produktyvumu gali paspartinti pramonės vystymąsi. Tiesioginių užsienio investicijų atėjimą į šalies ūkį lemia daug skirtingų veiksnių – ne vien tik ekonominė, politinė, bet ir geografinė šalies padėtis, atskirų ūkio šakų išsivystymo lygis. Kaip žinia, užsienio investuotojai labiau domisi įmonėmis, kurios

pelningos ir turi specifinių privalumų, palyginant su kitomis šalyje ar regione esančiomis įmonėmis, aprūpindama tam tikras rinkas. Nors Europos Sąjungoje, kaip ir kitose pasaulio regionuose, vis didesnis dėmesys skiriamas smulkioms ir vidutinėms įmonėms, tačiau pagrindinė ekonomikos (pramonės) varomoji jėga vis dėlto išlieka stambios įmonės. Ypač tai pasakytina apie pramonę, prekybą, energetiką, transportą. Lietuvos pramonė per pastaruosius 20 metų iš esmės pasikeitė. Iki 1990 m. joje ryškiai dominavo stambios įmonės, o dabar įmonės, kuriose dirba daugiau negu 250 darbuotojų, tesudaro 0,6 proc. bendro įmonių skaičiaus. Ši dalis yra stebėtinai vienoda visose pramonės šakose ir svyruoja nuo 0,48 proc. iki 0,78 proc. Stambios įmonės yra svarbios ir kaip galimi centriniai vietinių verslo sistemų bei klasterių branduoliai.

Remiantis šiomis prielaidomis, analizuojamos tiesiogines užsienio investicijas pagal ekonomines veiklos rūšis Lietuvoje 2005 – 2010 m. Darbe pateikiamos ekonomines veiklos šakos, suskirstytos pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (toliau – EVRK, plačiau žr. 8 priede). Darbe bus naudojami ekonominių veiklos rūšių trumpiniai (A) - žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė, (B) - kasyba ir karjerų eksploatavimas, (C) - apdirbamoji gamyba, (D) - elektros, dujų ir vandens tiekimas, (F) – statyba, (G) - didmeninė ir mažmeninė prekyba, (I) - viešbučiai ir restoranai, (H) - transportas ir sandėliavimas, (J) - paštas ir telekomunikacijos, (K) - finansinis tarpininkavimas, (L) - nekilnojamasis turtas, nuoma ir kita verslo veikla, (PQ) - švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinis darbas, (R) - poilsio organizavimo, kultūrinė ir sportinė veikla, (T_P_N_T) - privataus nekilnojamojo turto įsigijimas ir pardavimas, ir kitos veiklos. Remiantis Statistikos departamente pateiktais duomenimis, galima teigti, jog Lietuvoje užsienio investuotojams labiausiai paklausios yra apdirbamoji gamyba (C), elektros, dujų ir vandens tiekimas (D), finansinis tarpininkavimas (K), didmeninė ir mažmeninė prekyba (G) (2.2 lentelė).

Kaip matoma iš pateiktos 2.2 lentelės, Lietuvoje ūkio šakos plėtojamos nevienodai. Akivaizdu, jog daugiausiai per 2005 - 2010 m. laikotarpį buvo investuota į apdirbamąją pramonę (C), t.y vidutiniškai 10029,93 mln. litų (vidutiniškai 31,81 proc.). Kasmet vidutiniškai finansiniam tarpininkavimui (K) teko 4694,96 mln.lt (14,89 proc.) tiesioginių užsienio investicijų, didmeninei ir mažmeninei prekybai (G) – 3865,04 mln. litų (12,26 proc.), nekilnojamam turtui, nuomai ir kitai verslo veiklai (L) – 3694,45 mln. lt (11,72 proc.) ir paštui ir telekomunikacijoms (J) 3657, 18 mln. litų (11,60 proc.) (žr. 9priede, 2lentelė).

2.2 lentelė

**Tiesioginės užsienio investicijos srautai ir jų pokytis pagal ekonominės veiklos rūšis
Lietuvoje 2005-2010 m.**

	2005	proc	2006	proc	2007	proc	2008	Proc.	2009	proc	2010	proc
(A)	168,10	0,70	170,30	0,59	196,04	0,55	268,89	0,84	278,52	0,83	317,80	0,91
(B)	159,70	0,67	156,40	0,54	187,24	0,53	188,49	0,59	177,15	0,53	167,45	0,48
(C)	9457,60	39,58	11510,30	39,79	12586,25	35,45	7328,32	22,87	9242,31	27,4	10054,81	28,65
(D)	2994,40	12,53	3049,10	10,54	3206,20	9,03	2354,16	7,35	2660,21	7,89	3018,49	8,60
(F)	283,00	1,18	474,80	1,64	549,01	1,55	632,17	1,97	627,1	1,86	1186,08	3,38
(G)	2636,90	11,03	3085,00	10,67	3980,92	11,21	4471,03	13,95	4478,81	13,29	4537,58	12,93
(I)	212,40	0,89	201,80	0,70	263,19	0,74	307,27	0,96	244,33	0,73	212,11	0,60
(H)	342,4	1,43	335,4	1,16	682,4	1,92	569,04	1,78	742,22	2,20	800,16	2,28
(J)	2926,1	12,25	2795	9,66	3760,59	10,59	3971,98	12,40	3977,86	11,81	4511,56	12,85
(K)	2944,10	12,32	4603,80	15,92	5946,00	16,75	5337,76	16,66	4922,40	14,61	4415,72	12,58
(L)	1524,70	6,38	2265,40	7,83	2900,88	8,17	5151,44	16,08	5362,84	15,92	4961,44	14,14
(PQ)	28,80	0,12	45,30	0,16	62,84	0,18	69,01	0,22	69,39	0,21	72,87	0,21
(R)	170,4	0,71	180,00	0,62	242,69	0,68	286,8	0,90	189,6	0,56	87,24	0,25
Kt.veiklos	47,20	0,20	52,00	0,18	41,96	0,12	37,69	0,12	44,70	0,13	68,57	0,20
(T_P_N_T)	...	...	...	0,00	897,72	2,53	1066,39	3,33	678,42	2,01	687,58	1,96
Iš viso:	23895,80	100	28924,60	100	35503,93	100	32040,44	100	33695,86	100	35099,46	100

*... – tokio reiškinio (rodiklio) atitinkamu laikotarpiu nebuvo, nėra duomenų

Šaltinis: sudarytą autorių, remiantis Statistikos departamento duomenimis

Kaip matoma iš pateiktos 2.2 lentelės, Lietuvoje ūkio šakos plėtojamos nevienodai. Akivaizdu, jog daugiausiai per 2005 - 2010 m. laikotarpį buvo investuota į apdirbamąją pramonę (C), t.y vidutiniškai 10029,93 mln. litų (vidutiniškai 31,81 proc.). Kasmet vidutiniškai finansiniam tarpininkavimui (K) teko 4694,96 mln.lt (14,89 proc.) tiesioginių užsienio investicijų, didmeninei ir mažmeninei prekybai (G) – 3865,04 mln. litų (12,26 proc.), nekilnojamam turtui, nuomai ir kitai verslo veiklai (L) – 3694,45 mln. lt (11,72 proc.) ir paštui ir telekomunikacijoms (J) 3657, 18 mln. litų (11,60 proc.) (žr. 9priede, 2lentelė).

2005 m. daugiausia investuota į apdirbamąją gamybą (C) - 9457,60 mln. litų (39,58 proc.). taip pat nemažai tiesioginių užsienio investicijų sulaukė tokios veiklos sritys kaip: Elektros, dujų ir vandens tiekimas (D) – 2994,40 mln. litų, t.y. 12,53 proc. visu TUI Lietuvoje, finansinio tarpininkavimo įmonės (K) – 2994,10 mln. litų (12,32 proc.), Paštas ir telekomunikacijos (J) – 2926,10 mln. litų (12,25 proc.), didmeninė ir mažmeninė prekyba (G) – 2636,90 mln. litų (11,03 proc.) Likusioms veiklos sritims atiteko apie 12 proc. TUI Lietuvoje. Per šiuos metus daugiausia išaugo investicijos į elektros, dujų ir vandens tiekimo (D), apdirbamąją gamybą (C) ir finansinio tarpininkavimo (K) įmones. Apdirbamojoje gamyboje daugiausia investuota į naftos produktų ir chemijos gaminių gamybą – 29,7 proc., maisto

produktų, gėrimų ir tabako gamybą – 24,4proc., guminių ir plastikinių dirbinių gamybą – 11,1 proc. visų apdirbamosios gamybos investicijų.

2006 m. kaip ir 2005 m. daugiausia TUI sulaukė apdirbamoji gamyba (C). 2006 m. jos didėjo 11510,30 mln. litų ir sudarė 39,79 proc. visų TUI Lietuvoje. Antroje vietoje patraukliausia užsienio investuotojams buvo finansinio tarpininkavimo veiklos (K) sektorius, kuris tais metais pritraukė 46003,80 mln. litų (15,92 proc.). Į tokias sritis kaip elektros, dujų ir vandens tiekimas (D), didmeninė bei mažmeninė prekyba (G) bei paštas ir telekomunikacijos (J) 2006 metais TUI sulaukta vidutiniškai apie 10 proc. Kitoms sritims tais metais teko tik apie 14 proc. visų TUI Lietuvoje. 2006 m. lyginant su praėjusiais 2005 m. daugiausia didėjo tiesioginės užsienio investicijos į statybų (F) sektorių – 67,77 proc. Taip pat ne ką mažesnis didėjimas stebimas ir finansinio tarpininkavimo (K) bei švietimo, sveikatos priežiūros ir kt. (PQ) sektoriuose, atitinkamai po 56,37 proc. ir 57,29 proc. Šiek tiek mažesnis padidėjimas 2006 m. lyginant su praėjusiais metais buvo nekilnojamo turto, nuoma ir kt. verslo veiklos (L) ekonominiame veiklos sektoriuje – 48,58 proc.

2007 m. vėl daugiausia investuota į apdirbamąją gamybą (C) – 35,45 proc. (iš jos į naftos ir chemijos produktų gamybą – 24,1%) ir tai sudarė 12586,25 mln. litų. Šiais metais žymesnis padidėjimas fiksuojamas finansinio tarpininkavimo srityje (K). Čia investicijos jau sudarė 16,75 proc. (5946,00 mln. lt). Kaip ir praėjusiais metais į Didmeninę ir mažmeninę prekybą (G), elektros, dujų ir vandens tiekimą (D) bei pašta ir telekomunikacijas (J) atitekusi TUI dalis sudarė apie 10 proc. visų TUI Lietuvoje (apytiksliai po 3600 mln. litų). 2007 m. lyginant su 2006 m. TUI padvigubėjo į transportą ir sandėliavimą (H), jos išaugo net 103,46 proc. O į tokias ekonomines veiklos sritis kaip: švietimas, sveikatos priežiūra ir kt. (PQ), poilsio organizavimo kultūrinė ir sportinė veikla (R), viešbučiai ir restoranai (I), didmeninė ir mažmeninė prekyba (G), finansinis tarpininkavimas (K) TUI padidėjo maždaug po 30 proc. 2007m. lyginant su baziniais 2005 m. TUI dvigubai išaugo į švietimą, sveikatos priežiūrą ir kt. (PQ) ir finansinį tarpininkavimą (K). Beveik dvigubai, t.y. nuo 90 iki 99 proc. TUI augo į tokias veiklos sritis kaip statybos (F), transportas ir sandėliavimas (H), nekilnojamas turtas, nuoma ir kt. verslo veikla (L).

2008 m. visų sukauptų investicijų suma palyginus su 2008 m. sumažėjo beveik 10 proc. ir sudarė 32040,40 mln. Lt. Daugiausia 2008 m. visų sukauptų tiesioginių užsienio investicijų buvo nukreipta į apdirbamąją pramonę (C) – 22,87 proc. (7328,32 mln. lt). Ne ką mažiau teko ir finansiniam tarpininkavimui (K) - 5337,76 mln. litų (16,66 proc.) bei nekilnojamo turto, nuomos ir kitai verslo veiklai (L) – 5151,44 mln. litų (16,08 proc.), o didmeninei ir mažmeninei prekybai (G) šiek tiek mažiau, 4471,03 mln. litų (13,95 proc.) bendros tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje sumos. 2008 m. – krizės Lietuvoje metai, todėl lyginant 2008 m. su praėjusiais 2007

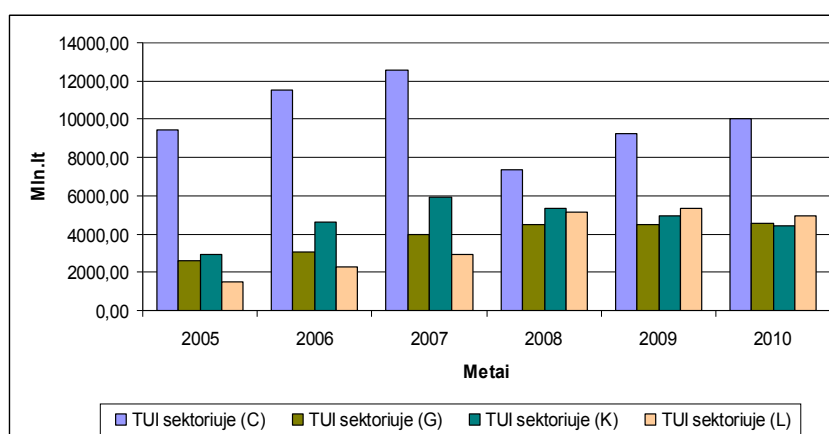
m. fiksuojami TUI pagal ekonomines veiklos rūšis svyravimai. Kai kuriose veiklose TUI daugėjo, o kai kuriose mažėjo, ko beveik nebuvo stebima praėjusiais analizuojamais metais, kai TUI į beveik visas veiklas tik didėdavo lyginant su praėjusiais metais. 2008m. lyginant su prieš tai buvusiais metais TUI labiausiai išaugo nekilnojamo turto, nuomos ir kitoje verslo veikloje (L) 77,58 proc. taip pat nemažas padidėjimas fiksuojamas ir žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės ir žuvininkystės (A) srityje 37,16 proc. Labiausiai TUI sumažėjo į apdirbamąją pramonę (C) beveik per pus, t.y. 41,78 proc. Taip pat mažėjimas buvo stebimas elektros, dujų ir vandens tiekimas (D), transporto ir sandėliavimo (H), finansinio tarpininkavimo (K) veiklos sektoriuose. 2008m. lyginant su baziniais 2005 m. TUI tris kartus išaugo nekilnojamo turto, nuomos ir kitoje verslo veikloje (L), o dvigubai - statybos (F) ir švietimo, sveikatos priežiūros ir kt. (PQ) sektoriuose.

2009 m. situacija Lietuvoje stabilizavosi ir TUI sulaukė maždaug 5 proc. daugiau nei praėjusiais 2008 m. Daugiausia šių investicijų buvo nukreipta į apdirbamąją gamybą (C) – 9242,31 mln. litų (27,40 proc. visų TUI), nekilnojamą turtą, nuomą ir kitą verslo veiklą (L) – 5362,84 mln. litų (15,92 proc.), finansinį tarpininkavimą (K) – 4922,40 mln. litų (14,61proc.), didmeninę ir mažmeninę prekybą (G) - 4478,81 mln. litų (13,29 proc.). Didžiausias pokytis palyginus su 2008 m. buvo 30,43 proc. TUI padidėjimas į transportą ir sandėliavimą (H), į apdirbamąją gamybą (C) - 26,11 proc. Ekonominiai veiklos sektoriai - kasyba ir karjerų eksploatavimas (B), statyba (F), viešbučiai ir restoranai (I), finansinis tarpininkavimas (K), poilsio organizavimas, kultūrinė ir sportinė veikla (R), privataus nekilnojamojo turto įsigijimas ir pardavimas (T_P_N_T) TUI sulaukė mažiau nei praėjusiais 2008 m. 2009 m. lyginant su baziniais 2005 m. stebimos beveik tos pačios tendencijos t.y. tris kartus daugiau TUI sulaukė nekilnojamo turto, nuomos ir kita verslo veikla (L), o du kartus didesnių TUI - statybos (F), švietimo, sveikatos priežiūros ir soc. darbo bei transporto ir sandėliavimo (H) sektoriai

2010 m. sudarė 35099,56 mln. litų iš kurių daugiausia buvo investuota į apdirbamąją gamybą (C) – 100054,81 mln. litų (28,65 proc.), nekilnojamas turtas, nuoma ir kt. verslo veikla (L) – 4961,44 mln. litų (14,14 proc.). Po 12 proc. TUI sulaukė didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) – 4537,58 mln. litų, pašto ir telekomunikacijų (J) – 4511,56 mln. litų ir finansinio tarpininkavimo (K) – 4415,72 mln. litų. Veiklos sektoriai. 2010 m. sukauptos tiesioginės užsienio investicijos pagal ekonomines veiklos rūšis buvo 4,17 proc. didesnės nei 2009 m. 2010m. lyginant su praėjusiais 2009m. galime daryti tokias išvadas, jog TUI į statybų (F) sektorių beveik padvigubėjo, t.y. išaugo net 89,14 proc. Po 13 proc. TUI padaugėjo elektros, dujų ir vandens tiekimo (D) bei pašto ir telekomunikacijų (J) sektorius. Didžiausias sumažėjimas TUI lyginant 2010 m. su praėjusiais 2009 m. fiksuojamas poilsio organizavimo, kultūrinės ir sportinės veiklos (R) sektoriuje, kur TUI sumažėjo net 54 proc. 2010 m. lyginant su baziniais

2005m. TUI į statybų (F) sektorių išaugo keturis kartus, į nekilnojama turta, nuomą ir kt. verslo veiklą (L) tris kartus, o į transportą ir sandėliavimą (H) ir švietimą, sveikatos priežiūrą ir kt. (PQ) – dvigubai (skaičiavimai žr. 9 priede, 1 ir 2 lentelėje).

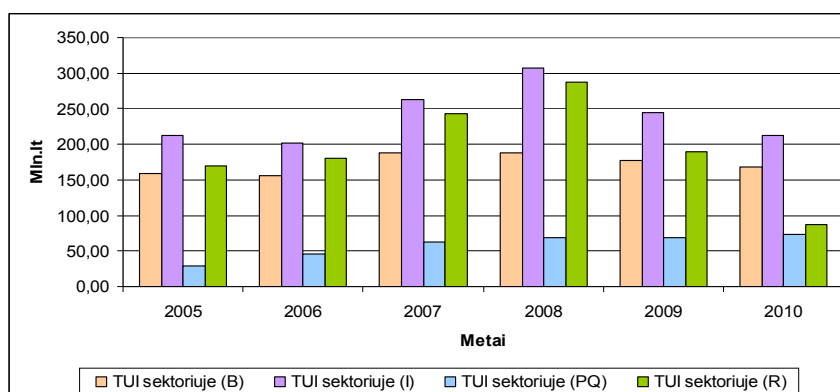
Išanalizavus tiesiogines užsienio investicijas pagal veiklos sritis galima teigti, jog vidutiniškai kasmet šių investicijų tekdavo po: apdirbamajai gamybai (C) – 10029,93 mln. Lt, didmeninei ir mažmeninei prekybai (G) – 3865,04 mln. Lt, finansiniam tarpininkavimui (K) – 4694,96 mln. Lt., nekilnojamojo turto nuomai ir kitai verslo veiklai (L) – 3694,45 mln. Lt. Veiklos sritys į kurias buvo investuota daugiausia 2005 – 2010 m. laikotarpiu vaizduojama 2.3 paveiksle, o duomenų analizė pateikta 9 priede 2 lentelėje.

2.3 pav. Tiesioginės užsienio investicijos pagal veiklos sritis, sulaukusias daugiausia investicijų 2005 – 2010 m.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

2.3 paveiksle matyti, jog atskiros ūkio šakos buvo nevienodai patrauklios užsienio investuotojams. Tokius netolygius investicijų srautus galima būtų paaiškinti, jog santykinai didesnės investicijos į paslaugų sektorių atitinka pasaulinę paslaugų sektoriaus plėtros tendenciją. Dėl šios priežasties būtina išskirti mažiausiai TUI sulaukusias ekonomines veiklos sritis, kurios vaizduojamos 2.4 paveiksle.

2.4 pav. Tiesioginės užsienio investicijos pagal veiklos sritis, sulaukusias mažiausiai investicijų 2005 – 2010 m.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Vidutiniškai kasmet švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (PQ) veiklos sektorius sulaukė 58,04 mln. lt TUI, kasyba ir karjerų eksploatavimas (B) – 172,74 mln. litų, poilsio organizavimo, kultūrinė ir sportinė veikla (R) – 192,72 mln. lt, viešbučių ir restoranų (I) – 240,18 mln. lt.

Tiesioginių užsienio investicijų nauda šalies ūkiui yra ne tik gaunamos lėšos, bet ir prekių ženklai, lengvesnis priėjimas prie naujų rinkų, vietinės ekonomikos integracija į tarptautines vertės kūrimo grandines. Be užsienio kapitalo paramos sunku būtų tikėtis didelių pokyčių aukštų technologijų sektoriuje ar taikomuosiuose tyrimuose.

Ne visos valstybės sugeba pritraukti tiek investicijų, kiek norėtų ir reikėtų. Viena iš tų priežasčių gali būti ir kiekvienos valstybės investicijų kokybė: į kokias sritis dažniausiai investuojama – ar į tradicinės ekonomikos, mažą pridedamąją vertę generuojančias šakas ir sektorius, ar į naujų technologijų, specifinių mokslo žinių reikalaujančias veiklas. Akivaizdu, jog investicijos į tradicinių produktų masinę gamybą neturi didelės perspektyvos. Tai lemia bendrosios raidos tendencijos. Vis didesnę svarbą įgyja investicijos į paslaugas, ypač į profesionalias ir kokybiškas verslo paslaugas.

Apibendrinus galima teigti, jog daugiausia tiesioginių užsienio investicijų sulaukia apdirbamoji gamyba, elektros dujų ir vandens tiekimas, didmeninė ir mažmeninė prekyba, paštas ir telekomunikacijos, finansinis tarpininkavimas, nekilnojamasis turtas, nuoma ir kita verslo veikla. Analizė taip pat rodo, jog švietimo, sveikatos priežiūros, socialinio darbo, kasyba ir karjerų eksploatavimas, poilsio organizavimo, kultūrinėje ir sportinėje veikloje bei viešbučių ir restoranų veiklos sektoriuose sulaukta mažiausiai investicijų per visą analizuojamą 2005-2010 m. laikotarpį.

2.2. Tiesioginių užsienio investicijų ir ekonominių rodiklių, pagal ekonomines veiklos rūšis, glaudumas Lietuvoje 2005-2010m.

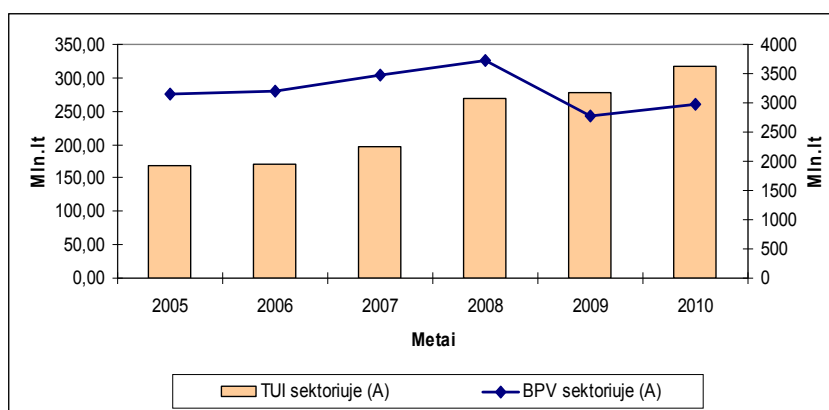
Šioje darbo dalyje, pagal ekonominius veiklos sektorius, bus nagrinėjamas ekonominių rodiklių ir tiesioginių užsienio investicijų glaudumas 2005 – 2010 metų laikotarpiu. Analizei atlikti duomenys gauti iš Statistikos departamento. Svarbu pažymėti, jog Statistikos departamente nebuvo išskirtos, kai kurios veiklos rūšys pagal pasirinktus rodiklius, dėl to bus nagrinėjami tik tie rodikliai pagal veiklos rūšis, kurių duomenys pateikti.

Bus analizuojama bendrosios pridėtinės vertės, užimtumo, darbo našumo, vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika ir tiesioginių užsienio investicijų glaudumas su minėtais rodikliais.

2.2.1. Tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės, pagal ekonomines veiklos rūšis, analizė 2005 – 2010 m.

Bendroji pridėtinė vertė, kaip žinoma, yra bendroji produkcijos vertė, išskaičiavus tarpinį vartojimą. Šis rodiklis nusako šalies ekonomikos lygį. Bus nagrinėjama BPV pokyčiai pagal ekonomines veiklos šakas suskirstytas pagal EVRK.

Pirmoji veiklos šaka pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių yra žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė (A). Šiame sektoriuje sukurta bendroji pridėtinė vertė vaizduojama 2.5 paveiksle.

2.5 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės dinamika žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės veiklos (A) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

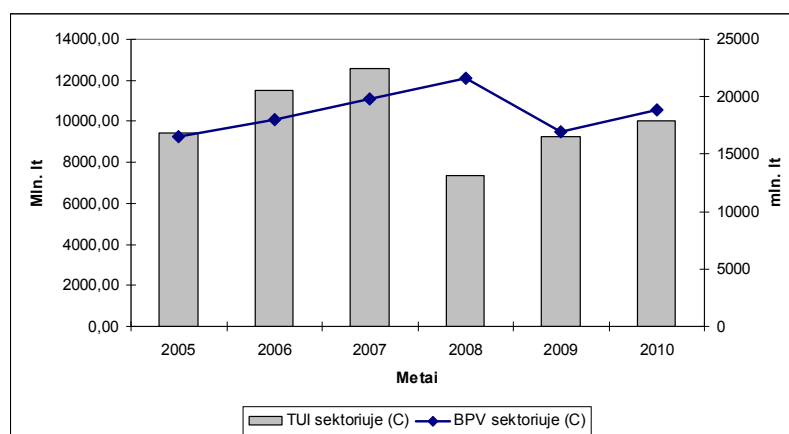
Analizė rodo, kad žemės ūkyje ir susijusiose veiklos sektoriuje sukurta pridėtinė vertė augo sparčiau nei vidutiniškai šalies ūkyje ir 2005 – 2008 metų laikotarpiu padidėjo 1,4 karto (žr. 10 priede). BPV 2006 m. buvo 2,36 proc. didesnė nei 2005 m., 2007 m. 8,47 proc. didesnė nei 2006 m., o 2008 m. 6,59 proc. didesnė nei 2007 m. Pastaraisiais metais vyravusią stabilią pridėtinės vertės augimo tendenciją 2009 metais pakeitė kritimas. 2009 metais, palyginti su 2008-aisiais, šis rodiklis sumažėjo net penktadaliu t.y. 25,41 proc. ir sudarė 2769,81 mln. lt, tačiau buvo 5 proc. didesnis nei 2007 metais. 2010 metais vėl stebimi teigiami pokyčiai, kai BPV didėjo 7,11 proc. lyginant su 2009 m. Taigi vertinant šešerių metų laikotarpį, išliko pridėtinės vertės augimo tendencija.

Norinti išanalizuoti tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės glaudumą žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės (A) veiklos sektoriuje skaičiuojamas koreliacijos koeficientas R. Tarp šių abiejų rodiklių nustatytas silpnas tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų -25,95 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra silpna statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = -0,2595$), parodo, jog tarp TUI ir BPV žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės,

žuvininkystės (A) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja silpnas ryšys, nes koeficientas R yra intervale $-0,39 \leq |R| \leq -0,20$. Gautasis koeficientas parodo, jog BPV pokyčiai nagrinėjamame sektoriuje 25,95 proc. priklauso nuo TUI srautų, o 74,05 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daroma prielaida kad kiti veiksniai nekinta, o bendrojo pridėtinės vertės apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Pridėtinės vertės sumažėjimą lėmė žemės ūkio produkcijos supirkimo kainų kritimas. Taip pat darbo užmokestis šiame sektoriuje dėl mažesnio darbo našumo yra žemesnis nei apdirbamosios gamybos šakose ar paslaugose, nagrinėjimu laikotarpiu šie skirtumai palaipsniui mažėjo. Šis rodiklis bus nagrinėjamas vėliau ir bus pateikta išsamesnė kitimo analizė. Kitas svarbus rodiklis šiame sektoriuje yra tiesioginės išmokos, kurios įvardijamos kaip vienas svarbiausių paramos struktūros elementų, palaikant ūkininkaujančiųjų pajamas, išlaikant užimtumą žemės ūkyje ir užtikrinant apsirūpinimą maistu. Svarbios yra kaimo plėtros priemonės bei intervenciniai pirkimai bei kiti neanalizuoti rodikliai.

Toliau pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių nagrinėjamas apdirbamosios gamybos sektorius (C). Analizuojant apdirbamosios gamybos (C) šaką, kurios dinamika pateikta žemiau esančiame 2.6 paveiksle, 2005 – 2008 metais stebimi teigiami (augantys) veiklos pokyčiai. 2006 m. buvo sukurta 9,05 proc. didesnė nei 2005 m., 2007 m. buvo sukurta 9,93 proc. didesnė nei 2006 m., o 2008 m. buvo sukurta 9,08 proc. didesnė pridėti vertė nei 2007 m. (žr. 10 priede). Tačiau jau 2009 metais stebime BPV kritimą, kuris sudaro 21,48 proc. mažesnę vertę nei 2008 m., tačiau palyginus su 2005 m. situacija buvo pakitusi 2,67 proc. didesne verte. Tai parodo, jog 2009 m. pasiekė bazinių metų lygį. 2010 m. BPV apdirbamosios gamybos sektoriuje buvo auganti ir 11,60 proc. didesnė nei 2009 m. ir 14,57 proc. didesnė nei 2005 m.

2.6 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės dinamika apdirbamosios gamybos (C) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

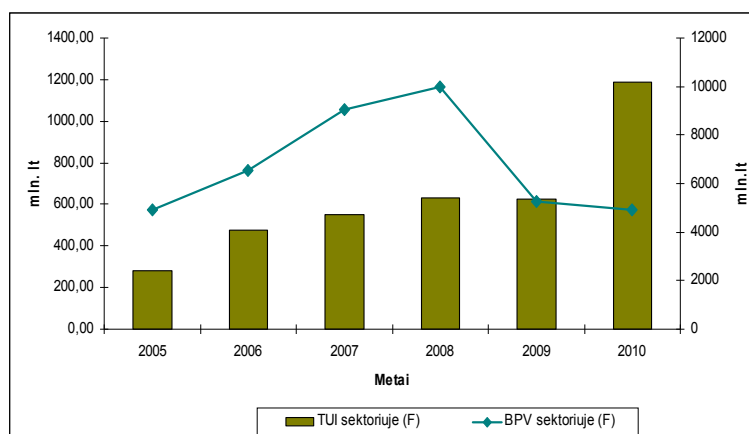
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Suskaičiavus koreliacijos koeficientą tarp TUI ir BPV apdirbamosios gamybos sektoriuje (C), nustatyta, jog tarp šių abiejų rodiklių egzistuoja labai silpnas tiesinis ryšys. Įvertinus

apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų -15,57 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra labai silpna statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = -0,1957$), parodo, jog tarp TUI ir BPV apdirbamosios gamybos sektoriuje (C) apimčių egzistuoja labai silpnas ryšys, nes koeficientas R yra intervale $-0,19 \leq |R| \leq 0,01$. Gautasis koeficientas parodo, jog BPV pokyčiai nagrinėjamame sektoriuje 19,57 proc. priklauso nuo TUI srautų, o 80,43 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį daryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o bendrojo pridėtinės vertės apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Mažėjimą pramonės srityje galėjo lemti infliacijos pokyčiai, nes kaip žinia infliacija didina gamybos kaštus. Vieni investuotojai gamina produkciją Lietuvoje ir po to ją eksportuoja į užsienio šalis, kiti pagamintą produkciją realizuoja vietinėje rinkoje. Infliacija veikia abiejų tipų investuotojus, tačiau labiausiai pokyčius jaučia tie, kurie produkciją eksportuoja. Pakilus infliacijai jiems didėja gamybos kaštai, brangsta darbo jėga, dėl to jie yra priversti ieškoti pigesnės darbo jėgos kitose šalyse. Taip didesnė infliacija Lietuvoje nei kitose eksporto rinkose, neigiamai veikia Lietuvoje gaminamos produkcijos konkurencingumą. Apdirbamosios gamybos šakos investicijų mažėjimą lėmė tiesioginių užsienio investicijų mažėjimas iš kai kurių šalių investuotojų, kurias nagrinėjome aukščiau.

Statybos sektoriuje (F) pridėtinei vertei skaičiuoti naudojami keli regresoriai: statybos darbų apimtys (vertė), pastatytų gyvenamųjų namų ir negyvenamų pastatų vertė. Žemiau esančiame 2.7 paveiksle pateikiama BPV bei TUI dinamika pagal šią ekonominę veiklą.

2.7 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės statybos veiklos (F) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

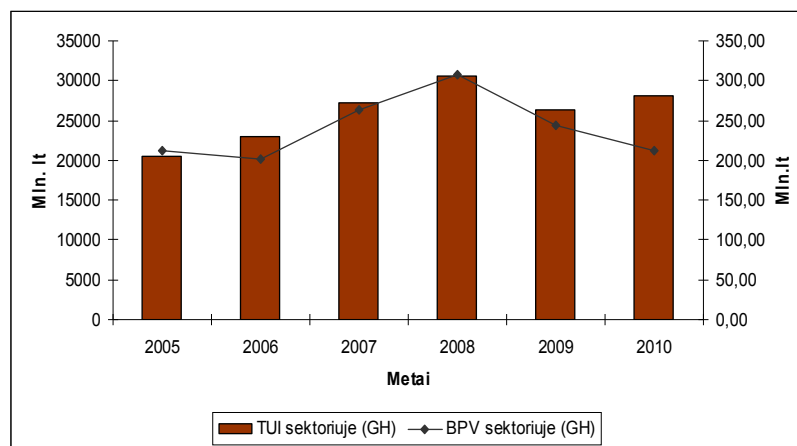
Analizuojant šios veiklos dinamiką 2005 – 2008 m. laikotarpiu stebimas augimas, kuris 2008 m. buvo ypač žymus ir buvo 103,16 proc. didesnis nei baziniais 2005 m. (žr. 10 priede). 2006 m. augimas buvo 33,31 proc., 2007 m. 84,03 didesnis nei baziniais 2005 m. 2009 metais BPV statybos sektoriuje (F) smarkiai krito ir buvo 47,14 proc. mažesnė nei 2008 m., tačiau

palyginus su 2005 m. situacija buvo 7,39 proc. geresnė nei 2005 m. 2010 m. BPV pramonėje beveik nesiskyrė nuo bazinių 2005 m. ir jos pokytis buvo vos 0,19 proc., tačiau lyginant su 2009 m. BPV buvo 6,7 proc. mažesnė nei 2009 m.

Analizuodami TUI ir BPV statybų sektoriuje (F) glaudumą nustatyta, jog tarp šių abiejų rodiklių yra labai silpnas tiesinis ryšys. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo padaryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o bendrosios pridėtinės vertės apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų -15,59 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra labai silpna statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = -0,1549$) parodo, jog tarp TUI ir BPV statybos sektoriuje (F) apimčių egzistuoja labai silpnas ryšys, nes koeficientas R yra intervale $-0,19 \leq |R| \leq 0,01$. Gautasis koeficientas parodo, jog bendrosios pridėtinės vertės pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 15,49 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 84,41 proc. nuo kitų veiksnių.

Vertinant šios ekonominės veiklos pokyčius būtent statybos sektorius (F) fiksavo didžiausią pridėtinės vertės kritimą bei itin blogus finansinius rezultatus. Svarbiausiais tokio mažėjimo rodikliais tapo dirbančiųjų skaičiaus mažinimas, ženkiausias darbo užmokesčio mažėjimas bei Statistikos departamente skelbiamas didžiausias įmonių bankrotų skaičius, kur 2008 m. teko 23 proc. visų bankroto procesų šalyje. Buvo pristabdyta kreditų rinka, blogėjo įmonių tarpusavio atsiskaitymo procesai, klientų nemokumas, apyvartinių lėšų trūkumas, slegiantys įsipareigojimai rangovams ir sunki paskolų aptarnavimo našta tapo kritiniu išbandymu ne vienai statybų bendrovei. Ekonominis nuosmukis bei su juo susijusios pasekmės suprastino vidaus paklausos rinkos rodiklius, kurie atbaidė užsienio investuotojus. Situacija šiek tiek pagerino 2009 metais Vyriausybės biudžete patvirtinta ir skirta beveik 5 mlrd. litų valstybės investicijų programa. 2010 m. fiksuojami teigiami šios veiklos pokyčiai. Tam įtakos turėjo 2007–2013 metų finansinės perspektyvos lėšų įsisavinimo paankstinimas 2010 metais, kuris leido panaudoti statybų sektoriaus gamybinius pajėgumus. Taip pat ženkliai išaugus pramonės sektorių ekonominiams rodikliams pagerėjo ir statybų veiklos sektoriaus rodikliai.

Kita nagrinėjama ekonominės veiklos rūšis, pateikiama Statistikos departamente, kurios kuriamą pridėtinę vertę nagrinėsime yra prekyba; viešbučiai ir restoranai, transportas, sandėliavimas ir ryšiai (GH) (Statistikos departamente pateikiamas suminis šių veiklų bendrosios pridėtinės vertės dydis), kurią vaizduojame *2.8 paveiksle*.

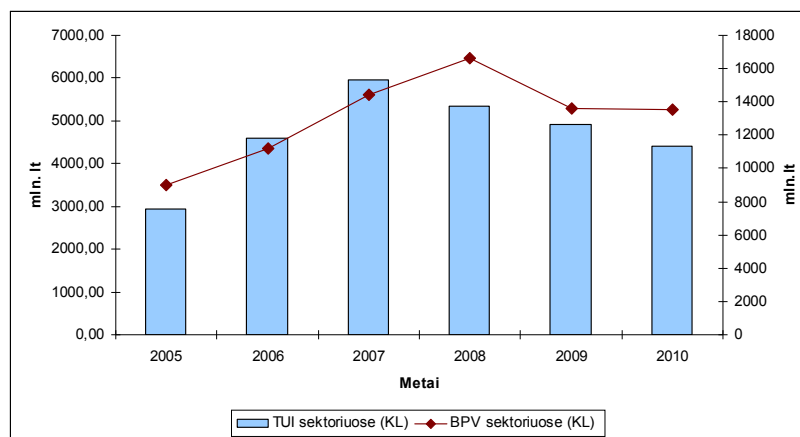
2.8 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės dinamika prekybos, viešbučių ir restoranų, transporto, sandėliavimo ir ryšių veiklos (GH) sektoriuose 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Šiame veiklos sektoriuje analizuodami duomenis gauname, jog nuo bazinių 2005 m. BPV visą analizuojamą laikotarpį augo ir 2006 m. buvo 12,48 proc., 2007 m. – 32,81 proc., 2008 m. 49,30 proc. didesnė. 2009 m. stebime pridėtinės vertės šiame sektoriuje 13,54 proc. mažėjimą nei 2008 m., tačiau lyginat su baziniais 2005 metais buvo sukurta 29,08 didesnė pridėtinė vertė. 2010 fiksuojame teigiamus pokyčius – lyginant su 2009 m. šios ekonominės veiklos rodiklis buvo 6,70 proc. didesnis, o lyginant su baziniais 2005 m. 37,72 proc. didesnis. Vertinant šešerių metų laikotarpį, išliko pridėtinės vertės augimo tendencija:

Tarp TUI ir BPV prekybos, viešbučių ir restoranų, transporto, sandėliavimo ir ryšių veiklos sektoriuje (GH) nustatytas stiprus tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų 73,78 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra stipri statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,7378$), parodo, jog tarp TUI ir BPV prekybos, viešbučių ir restoranų, transporto, sandėliavimo ir ryšių veiklos sektoriuje (GH) apimčių egzistuoja stiprus ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,70 \leq |R| \leq 0,89$. Gautasis koeficientas parodo, jog BPV pokyčiai nagrinėjamame sektoriuje 73,78proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 26,22 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį daryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o bendrojo pridėtinės vertės apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Bendrąją pridėtinę vertę kuria finansinis tarpininkavimas, nekilnojamas turtas, nuoma ir kita verslo veiklos (KL) (Statistikos departamente pateikiamas suminis šių veiklų bendrosios pridėtinės vertės dydis). Analizuojant veiklos dinamiką šiame sektoriuje 2005 -2010 metų laikotarpiu (2.9 pav.). augimas fiksuojamas 2005 – 2008 metų laikotarpiu.

2.9 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės dinamika finansinio tarpininkavimo, nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (KL) sektoriuose 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Pokyčiai buvo itin ryškūs 2008 m., kai BPV didėjo net 85,29 proc. nei kad ji buvo baziniais 2005 m. 2007 m. lyginant su baziniais metais augimas buvo 60,81 proc., 2006 m. – 24,50 proc. 2009 ir 2010 metais šio sektoriaus sukurta pridėti vertė buvo stabili ir beveik nesikeitė. 2009 m. lyginant su 2008 m. BPV mažėjo 18,20 proc. nei ankstesniais metais ir ši tendencija išliko ir 2010 m. Tačiau lyginant bazinius ir 2009 – 2010 m. , pastaraisiais augimas buvo apie 50 proc. (žr. 10 priede).

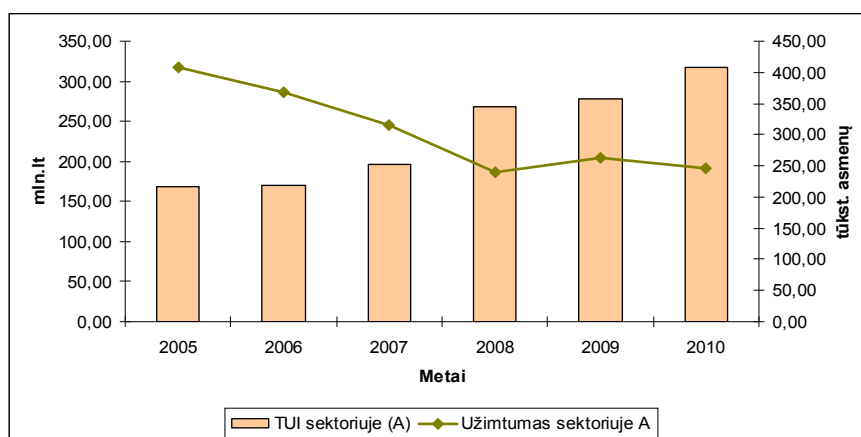
Analizuojant TUI ir BPV glaudumą finansinio tarpininkavimo, nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos sektoriuje (KL) taip pat skaičiuojamas koreliacijos koeficientas R. Tarp šių abiejų rodiklių nustatytas stiprus tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų 83,68 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra stipri statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybės. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,8368$), parodo, jog tarp TUI ir BPV finansinio tarpininkavimo, nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (KL) sektoriuje apimčių egzistuoja stiprus ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,70 \leq |R| \leq 0,89$. Gautasis koeficientas parodo, jog bendrosios pridėtinės vertės pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 83,68 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 26,32 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį daryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o bendrojo pridėtinės vertės apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Atlikus analizę, galima daryti išvadas, jog ryšys tarp tiesioginių užsienio investicijų ir bendrosios pridėtinės vertės tokiuose sektoriuose kaip prekyba, viešbučiai ir restoranai, transportas, sandėliavimas ir ryšiai bei finansinis tarpininkavimas, nekilnojamas turtas, nuoma ir kita verslo veikla yra labai stiprus. Tačiau šių ekonominių rodiklių tarpusavio ryšys apdirbamojoje gamyboje, žemės ūkyje, medžioklėje, miškininkystėje ir žuvininkystėje bei statyboje yra labai silpnas.

2.2.2. Tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo, pagal ekonomines veiklos rūšis, analizė 2005 – 2010 m.

Užimtumo rodiklis yra svarbus nagrinėjimo objektas, nes jis nusako ekonomikos situaciją, kai nedarbo lygis yra kuo žemiausio lygio ir nesąlygoja infliacijos padidėjimo, tai maksimalus gyventojų (darbo išteklių) ekonominio panaudojimo lygis. Manoma, jog darbo jėgos sudėties dydis ir instituciniai darbo rinkos pokyčiai pastaraisiais metais daugelyje šalių lėmė visiško darbinio užimtumo lygio normos padidėjimą, kas savo ruožtu sukėlė palyginti aukštą ir besitęsiantį nedarbą. Vietinė užimtumo plėtra ypač svarbi darbo vietų kūrimui, švietimo ir mokymo programų sklaidai, vietovių (bendruomenių) atnaujinimo plėtotei, abipusio pasitikėjimo atkūrimas tarp vietinės, regioninės, nacionalinės valdžios, skatinamas suvokimas, kad didesnių įgaliojimų suteikimas vietose stiprina ir centrinės valdžios politikos efektyvumą, tvirtina demokratiją ir skatina socialinę sanglaudą. Užimtumo dinamiką nagrinėsime pagal ekonomines veiklos šakas suskirstytas pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių.

Pirmiausia, analizuojamas užimto rodiklis žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės bei žuvininkystės sektoriuje (A) (2.10 pav.).

2.10 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo dinamika žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės veiklos (A) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

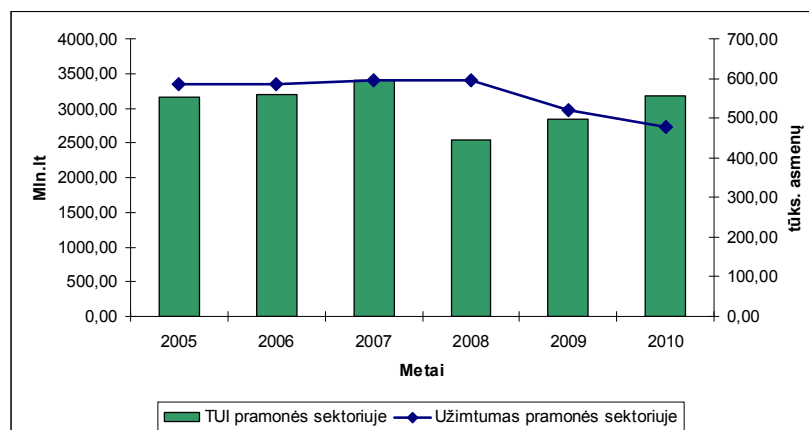
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Šio sektoriaus užimtumas nagrinėjamu 2005 – 2010 laikotarpiu buvo mažėjantis. 2006 m. užimtumas mažėjo 9,88 proc. nei baziniais metais. 2007 m. rodiklis buvo 14,17 proc. mažesnis nei praėjusiais metais, ir 22,65 proc. mažesnis nei baziniais 2005 m. 2008 m. rodiklis taip pat mažėjo – 23,83 proc. skyrėsi nuo praėjusių metų ir net 41,08 proc. nuo bazinių metų. 2009 m. užimtumas lyginat su 2008 m. išaugo 9,36 proc., tačiau vis tiek buvo mažesnis 35,44 proc. nei baziniais 2005 m. 2010 m. vėl sumažėjo 3,77 proc. nei 2008 m., o nuo bazinių 2005 m. skyrėsi 39,93 proc. (žr. 11 priede).

Norint išanalizuoti TUI ir užimtumo glaudumą žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės (A) veiklos sektoriuje skaičiuojamas koreliacijos koeficientas R. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daroma prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o užimtumo apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių. Tarp šių abiejų rodiklių nustatytas labai stiprus tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų -0,9230 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra stipri statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = -0,9230$), parodo, jog tarp TUI ir užimtumas žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės (A) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja silpnas ryšys, nes koeficientas R yra intervale $-0,99 \leq |R| \leq -0,90$. Gautasis koeficientas parodo, jog užimtumo pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 92,30 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 7,70 proc. nuo kitų veiksnių.

Pramonės veiklos užimtumo duomenys skaičiuojami sumuojant kasybos ir karjerų eksploatavimo, elektros, dujų, garo tiekimo ir oro kondicionavimo, vandens tiekimo, nuotekų valymų, atliekų tvarkymų ir regeneravimų veikslų duomenis. Šių veiklų dinamika pateikiama 2.11 paveiksle.

2.11 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo dinamika pramonės veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

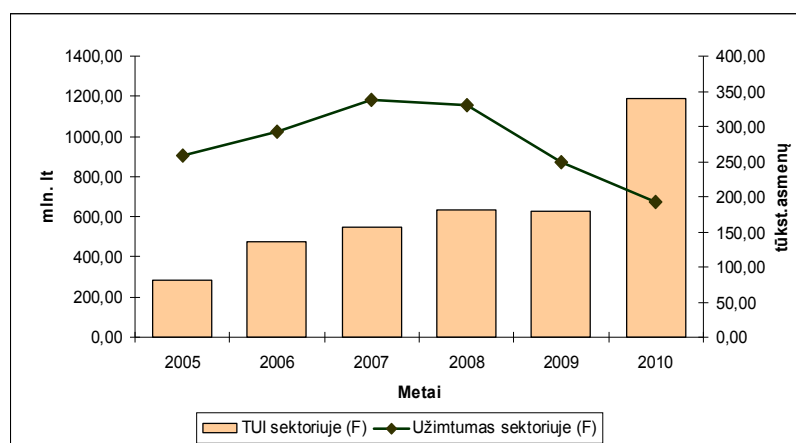
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Pramonės sektoriuje nagrinėjamu laikotarpiu užimtumas išliko ganėtinai stabilus. 2005 – 2006 m. šis faktorius nesikeitė. 2007 m. užimtumas išaugo vos 1,57 proc. ir toks liko visus 2008 m. Didesnio užimtumo šiame veiklos sektoriuje pokyčio sulaukta 2009 m., kai užimtumas sumažėjo 12,39 proc. nei, kad jis buvo praėjusiais metais, ir 11,22 proc. mažėjo lyginant su baziniais metais. 2010 m. lyginant su baziniais 2005 m. užimtumas mažėjo dar daugiau t.y. 18,79 proc., o nuo praėjusių 2009 m. skyrėsi 8,53 proc. (žr. 11 priede).

Suskaičiavus koreliacijos koeficientą R tarp TUI ir užimtumo pramonės sektoriuje nustatyta, jog tarp šių abiejų rodiklių nustatytas labai silpnas tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų 16,05 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra silpna statistikai

reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,1605$), parodo, jog tarp TUI ir užimtumo pramonės sektoriuje apimčių egzistuoja labai silpnas ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,01 \leq |R| \leq 0,19$. Gautasis koeficientas parodo, jog užimtumo pokyčiai nagrinėjamame sektoriuje 16,05 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 83,95 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį daryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o užimtumo apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Toliau analizuojama statybos (F) sektoriaus dinamika 2005 – 2010 m. laikotarpiu. Stebima, jog užimtumas augo 2005 – 2007 metų laikotarpiu (2.12 pav.).

2.12 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo dinamika statybos veiklos (F) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

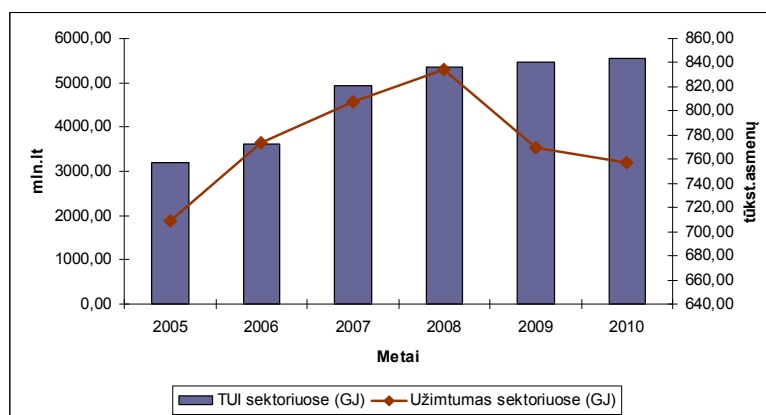
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Lyginant bazinius šio sektoriaus rodiklius, gaunama, jog 2006 m. buvo 12,74 proc., o 2007 – 30,62 proc. didesnis užimtumas. Metiniai pokyčiai 2006 ir 2007 metais vidutiniškai buvo 13 proc. 2008 m. užimtumo rodiklis sumažėjo, tačiau nežymiai lyginant su 2007 m., pokytis sudarė vos 2,39 proc. Lyginant su baziniais 2005 m. užimtumo rodiklis 2008 m. buvo augantis ir buvo 27,49 proc. didesnis. 2009 – 2010 m. užimtumo rodiklis mažėjo vidutiniškai 25 proc. nei ankstesniais metais. Lyginant su baziniais 2005 metais, 2009 m. užimtumo rodiklis sumažėjo vos 3 proc. 2010 m. šis pokytis buvo žymiai didesnis, nes palyginus su 2005 m. rodiklis mažėjo net 25,95 proc. (žr. 11 priede).

Analizuojant TUI ir užimtumo glaudumą statybų (F) sektoriuje nustatyta, jog tarp šių abiejų rodiklių nustatytas labai silpnas tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų $-57,80$ proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra vidutinė statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = -0,5780$), parodo, jog tarp TUI ir užimtu pramonės sektoriuje apimčių egzistuoja vidutinis ryšys, nes koeficientas R yra intervale $-0,69 \leq |R| \leq -0,40$. Gautasis koeficientas parodo, jog užimtumo pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 57,80 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų,

o 42,20 proc. nuo kitų veiksmų. Skaiciuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo padaryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o užimtumo apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Pagal pateiktus duomenis Statistikos departamente, prekybos, viešbučių ir restoranų, transporto, sandėliavimo ir ryšių veiklos sektoriuje (GJ) stebimas pakankamai stabilus užimto rodiklis ir dideli svyravimai nefiksuoja. Šio sektoriaus dinamika vaizduojama žemiau pateiktame 2.13 paveiksle.

2.13 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo dinamika prekybos, viešbučių ir restoranų, transporto, sandėliavimo ir ryšių veiklos (GJ) sektoriuose 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

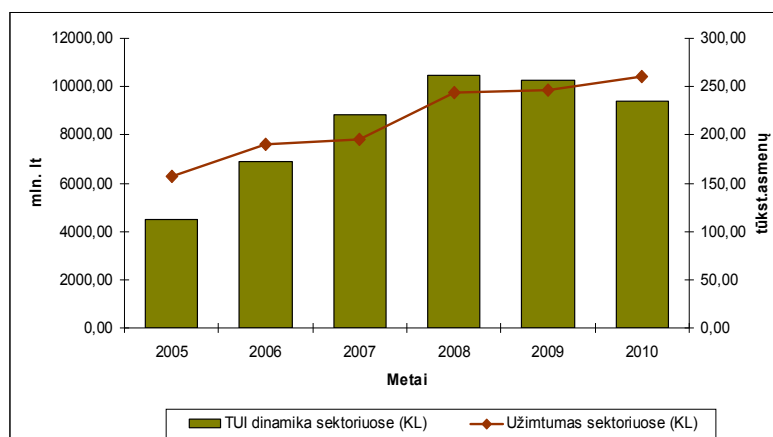
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

2006 m. prekybos, viešbučių ir restoranų, transporto, sandėliavimo ir ryšių veiklos ar (GJ) sektoriaus duomenis lyginant su baziniais metais, stebimas 9,24 proc. augimas. 2007 jau fiksuojamas 14,02 proc., o 2008 m. 17,80 proc. užimtumo rodiklio augimas. Analizuojant metinius pokyčius, 2006 m. investicijos išaugo 9,24 proc. (baziniai rodikliai sutampa su grandininiais), tuo tarpu 2007 – 2008 m. kasmet užimtumo rodiklis kito vos po 3-4 proc. 2009 – 2010 m. užimtumas mažėjo, tačiau mažėjimas nebuvo labai didelis, nes 2009 m. buvo fiksuojamas 7,74 proc., o 2010 m. vos 1,65 proc. mažesnis nei praėjusiu laikotarpiu užimtumo rodiklis. Tuo tarpu lyginant su baziniais metais, 2009 – 2010 metų užimtumo rodiklio duomenys buvo geresni ir augimas buvo 8,68 proc. ir 6,89 atitinkamai (žr. *11 priede*).

Kadangi Statistikos departamente prekybos, viešbučių ir restoranų, transporto, sandėliavimo ir ryšių veiklos sektoriuose pateikimas vienas bendras užimtumo rodiklis, tai nagrinėjamas suminis šių sektorių užimtumo rodiklio ir TUI glaudumas. Nustatyta, jog tarp šių abiejų rodiklių yra vidutinis tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygu 40,13 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra vidutinė statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,4013$), parodo, jog tarp tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo nagrinėjamame sektoriuje apimčių egzistuoja vidutinis ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,40 \leq |R| \leq 0,69$. Gautasis koeficientas parodo, jog užimtumo

pokyčiai nagrinėjamame sektoriuje 40,13 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 59,87 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį daroma prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o užimtumo apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Finansinio tarpininkavimo, nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (KL) sektoriuje užimtumo rodiklis buvo vienas stabiliausių ir augo visą analizuojamą 2005 – 2010 m. laikotarpį (2.14 pav.).

2.14 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo dinamika finansinio tarpininkavimo, nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (KL) sektoriuose 2005 – 2010 m. laikotarpiu. Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Šio sektoriaus augimo tempai lyginant su baziniais 2005 metais, 2006 m. buvo 20,74 proc., 2007 – 24,24 proc., 2008 – 54,71 proc., 2009 – 56,62 proc., o 2010 m. net 66,03 proc. (žr. 11 priede). Analizuojant grandininis rodiklius, gaunama, jog 2006 m. jie sutampa su baziniais rodikliais ir kitimas yra 20,74 proc. 2007 m. fiksuojamas vos 2,90 proc. didesnis užimtumo rodiklio augimas nei kad jis buvo 2006 m. Tačiau jau 2008 m. užimtumo rodiklis šiame sektoriuje augo 24,53 proc. dydžiu, nei kad buvo fiksuojama 2007 m. 2009 m. metais finansinio tarpininkavimo, nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (KL) sektoriuje situacija išlieka mažai pakitusi nuo 2008 m. ir grandininiai rodikliai rodo vos 1,23 proc. pokytį. 2010 m. skaičiuojame jau didesnius pokyčius, kai užimtumas lyginant su 2009 m. išaugo 6,01 proc.

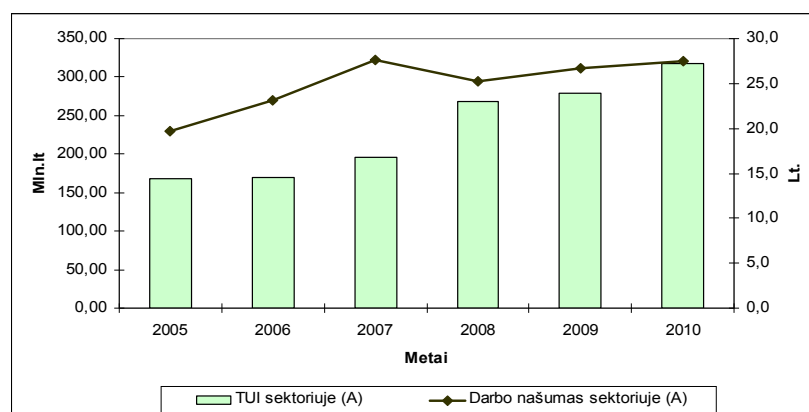
Remiantis Statistikos departamente pateiktais duomenimis, gauname, jog užimtumo rodiklis taip pat pateikiamas bendras šiems sektoriams - finansiniam tarpininkavimui, nekilnojamojo turto, nuomos ir kitai verslo veiklai (KL). Vertinamas minėtų sektorių bendras užimtumo rodiklio ir TUI glaudumas. Tarp šių abiejų rodiklių nustatytas vidutinis tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų 40,13 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra vidutinė statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,4013$), parodo, jog tarp tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo nagrinėjamame sektoriuje apimčių egzistuoja vidutinis ryšys, nes koeficientas R yra intervale

$0,40 \leq |R| \leq 0,69$. Gautasis koeficientas parodo, jog užimtumo pokyčiai nagrinėjamame sektoriuje 40,13 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 59,87 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo padaryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o užimtumo apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Apibendrinus gauname, jog priklausomybė tarp tiesioginių užsienio investicijų ir žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės ir žuvininkystės, apdirbamosios gamybos užimtumo rodiklių yra labai stipri. Vidutiniškai stiprus ryšys tarp tiesioginių užsienio investicijų ir užimtumo yra statybos, finansinio tarpininkavimo, nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos, prekybos, viešbučių ir restoranų, transporto, sandėliavimo ir ryšių veiklos sektoriuose.

2.2.3. Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo, pagal ekonomines veiklos rūšis, analizė 2005 – 2010 m.

Sekantis ekonominis rodiklis, kurio glaudumas su TUI bus nagrinėjamas 2005-2010 laikotarpiu, yra darbo našumas, kuris dar kitaip vadinamas darbo efektyvumu. Šiuo atveju analizuojama pridėtinė vertė, tenkanti vienai faktiškai dirbtai valandai, kuri pateikiama Statistikos departamente. Nuolat besivystančioms šalims, prie kurių priskiriama ir Lietuva, būdingas nuolatinis darbo našumas, kuris didėja tobulėjant žmogaus darbo įgūdžiams ir naudojant geresnius įrankius bei mašinas. Pavyzdžiui, žemės ūkio veiklos sektoriuje jis priklauso ir nuo žemės derlingumo bei meteorologinių sąlygų. Plačiau analizuojama žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės (A) veiklos sektoriuje darbo našumo dinamika nagrinėjimu laikotarpiu pavaizduota 2.15 pav..

2.15 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo dinamika žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės veiklos (A) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

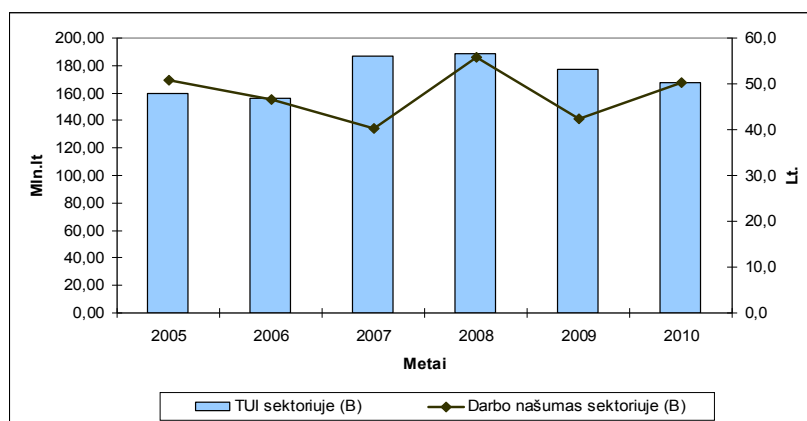
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Kaip matoma iš pateikto 2.15 paveikslo darbo našumas šiame sektoriuje nagrinėjamu šešerių metų laikotarpiu buvo pakankamai stabilus. 2006 m. darbo našumas augo 17,73 proc.

lyginant su baziniais 2005 m. 2007 m. darbo našumo pokytis lyginant su baziniais metais buvo žymesnis ir sudarė 40,22 proc. augimo pokytį, tačiau skirtumas nuo praėjusių metų buvo 19,30 proc. didesni rodiklio duomenys. 2008 m. fiksuojamas šio sektoriaus darbo našumas mažėjo 8,63 proc. nei jis buvo 2007 m., tačiau lyginant su baziniais metais išliko 28,13 proc. augimas. 2009 m. darbo našumas išaugo 5,99 proc. lyginant su 2008 m. ir 35,80 proc. lyginant su baziniais 2005 m. 2010 m. rodiklio tendencijos šiame sektoriuje išliko panašios ir darbo našumas buvo 39,86 proc. didesnis nei 2005 m. ir vos 2,99 proc. skyrėsi nuo 2009 m. (žr. 12 priedą).

Norint išanalizuoti TUI ir darbo našumo glaudumą žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės (A) veiklos sektoriuje skaičiuojamas koreliacijos koeficientas R. Tarp šių abiejų rodiklių nustatytas vidutinis tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų 67,99 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra vidutinė statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,6799$), parodo, jog tarp TUI ir darbo našumo žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės (A) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja vidutinio stiprumo ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,40 \leq |R| \leq 0,69$. Gautasis koeficientas parodo, jog darbo našumo pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 67,99 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 33,01 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo padaryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o darbo našumo apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Toliau nagrinėjama darbo našumo dinamika kasybos ir karjerų eksploatavimo (B) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu. (2.16 pav.)

2.16 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo dinamika kasybos ir karjerų eksploatavimo veiklos (B) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

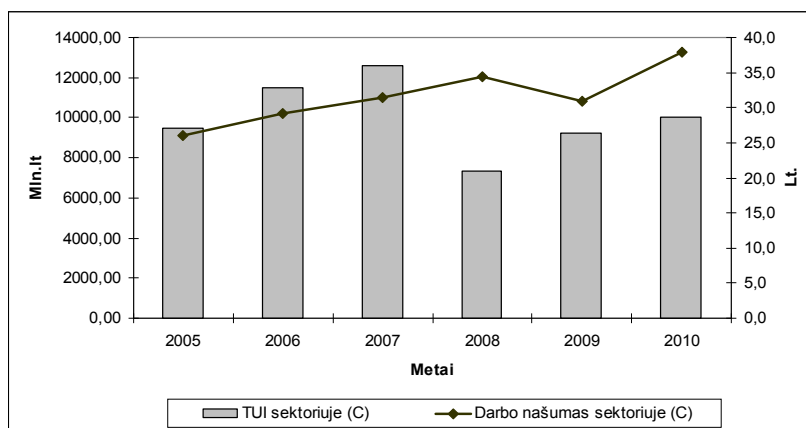
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Kasybos ir karjerų eksploatavimo sektoriuje (B) darbo našumas nagrinėjamu laikotarpiu turėjo tendenciją mažėti. Analizuojant šešerių metų laikotarpį stebima, jog 2006. darbo našumas lyginant su baziniais 2005 m. mažėjo 8,00 proc., o 2007 m. - 20,52 proc. 2008 m. šiame

sektoriuje stebime darbo našumo augančius rodiklius, kurie lyginant su 2007 m. išaugo 38,76, o lyginant su baziniais metais augimas buvo 10,29 proc. 2009 ir 2010 m. fiksuojami šio sektoriaus darbo našumo mažėjantys rodikliai, kurie 2009 m. buvo 16,54 proc. mažesnis nei baziniais metais, o 2010 m. grįžo į 2005 m. lygį ir skyrėsi vos 1 procentine dalimi. Taip pat svarbu pastebėti, jog lyginant su 2008 metais, 2009 m. darbo našumas mažėjo net 24,33 proc. tačiau 2010 m. lyginant su 2009 išaugo 18,62 proc. (žr. 12 priedą).

Skaičiuojant TUI ir darbo našumo koreliacijos koeficientą Kasybos ir karjerų eksploatavimo (B) veiklos sektoriuje, gaunama, jog tarp šių abiejų rodiklių egzistuoja labai silpnas tiesinis ryšys. Galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra labai silpna statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė, nes apskaičiuotas koreliacijos koeficientas lygus -9,39 proc. Koreliacijos koeficientas ($R = -0,0939$), parodo, jog tarp TUI ir darbo našumo kasybos ir karjerų eksploatavimo veiklos sektoriuje (B) apimčių egzistuoja labai silpnas ryšys, nes koeficientas R yra intervale $-0,19 \leq |R| \leq 0,01$. Gautasis koeficientas parodo, jog darbo našumo pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 9,39 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 91,61 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o darbo našumo apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Apdirbamosios gamybos (C) ekonominiame veiklos sektoriuje darbo našumas visą analizuojamą laikotarpį lyginant su baziniais metais augo. Šio sektoriaus dinamika vaizduojama 2.17 paveiksle.

2.17 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo dinamika apdirbamosios gamybos veiklos (C) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

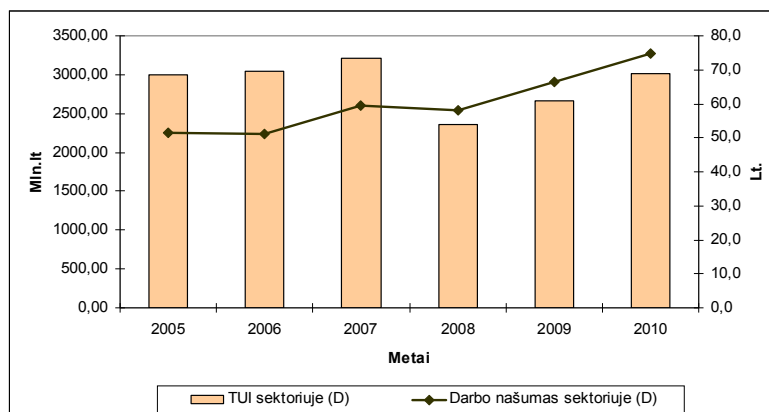
Baziniai rodikliai 2006 m. fiksavo 12,12 proc. didesnę darbo našumą, 2007 m. – 21,10 proc., 2008 – 32,03 proc., 2009 – 19,06 proc., o 2010 m. net 45,72 proc. didesnę nei baziniais 2005 metais darbo našumą. Analizuojant grandininis rodiklius gaunama, jog 2007 m. darbo našumas buvo 8,01 proc. didesnis nei 2006 m., 2008 m. 9,03 proc. didesnis nei 2007 m. 2009 m.

lyginant su praėjusiais 2008 m. darbo našumo rodiklis sumažėjo 9,83 proc., tačiau 2010 m. lyginant su 2009 m. vėl stebime teigiamus pokyčius, kai darbo našumas buvo 22,39 proc. didesnis (žr. 12 priedą).

Apdirbamosios gamybos (C) veiklos sektoriuje tarp TUI ir darbo našumo nustatytas labai silpnas tiesinis ryšys. Galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra labai silpna statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė, nes apskaičiuotas koreliacijos koeficientas lygus -19,59 proc. Koreliacijos koeficientas ($R = -0,1959$), parodo, jog tarp TUI ir darbo našumo apdirbamosios gamybos (C) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja labai silpnas ryšys, nes koeficientas R yra intervale $-0,19 \leq |R| \leq 0,01$. Gautasis koeficientas parodo, jog darbo našumo pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 19,59 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 80,41 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o darbo našumo apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Toliau analizuojama darbo našumo elektros, dujų ir vandens tiekimo (D) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu dinamika (2.18 pav.).

2.18 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo elektros, dujų ir vandens tiekimo sektoriuje veiklos (D) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

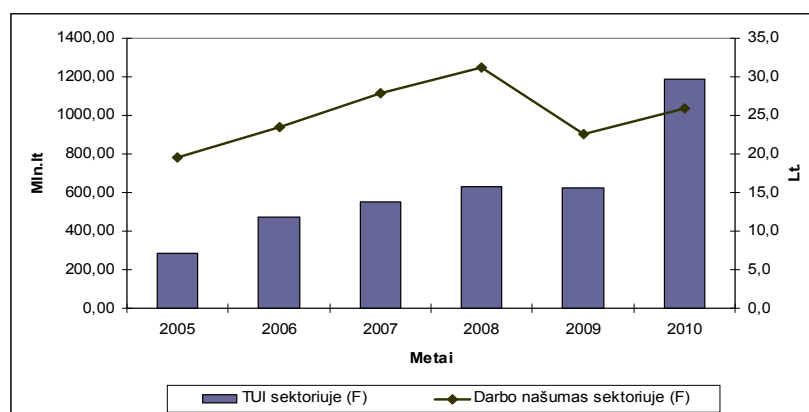
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Šio sektoriaus darbo našumo rodikliai nagrinėjamu laikotarpiu buvo vieni didžiausių. 2006 m. situacija žymiai nesiskyrė nuo bazinių 2005 m. nes darbo našumas mažėjo vos 1,22 proc. Visus sekančius metus palyginę su baziniais 2005 m. gaunama teigiamus (augančius) darbo našumo pokyčius, kurių didžiausias fiksuojamas 2009 m. kai rodiklis buvo 28,92 proc. didesnis ir 2010 m., kai darbo našumas buvo net 44,83 proc. didesnis nei baziniais metais. Tačiau lyginant grandininių rodiklių pokyčius 2007 m. stebime 16,84 didesnius darbo našumo rodiklius nei 2006, o jau 2008 m. 2,39 proc. mažesnius darbo našumo rodiklius nei 2007 m. 2009 darbo našumas lyginant su 2008 metais augo 14,44 proc. o 2010 m. 12,34 proc. t.y. per paskutinius du metus augimas buvo beveik tolygus. (žr. 12 priedą).

Elektros, dujų ir vandens tiekimo (D) sektoriuje apskaičiavus koreliacijos koeficientą nustatyta, jog tarp TUI ir darbo našumo šiame sektoriuje egzistuoja labai silpnas tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų - 7,28 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra labai silpna statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = -0,0728$), parodo, jog tarp TUI ir darbo našumo elektros, dujų ir vandens tiekimo sektoriuje (D) apimčių egzistuoja vidutinio stiprumo ryšys, nes koeficientas R yra intervale $-0,19 \leq |R| \leq -0,01$. Gautasis koeficientas parodo, jog darbo našumo pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 7,28 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 92,72 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o darbo našumo apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Statybos (F) sektoriuje nagrinėjamu laikotarpiu darbo našumo rodiklio augimas fiksuojamas 2005 - 2008 m. (pav. 2.19). Augimo tempai lyginant su baziniais metais buvo intensyvūs ir 2006 m. buvo 19,69 proc., 2007 m. – 42,49 proc. o 2008 m. net 59,13 proc. didesni darbo našumo rodikliai nei baziniais 2005 metais. Grandininiai darbo našumo duomenys 2005 – 2008 m. skyrėsi 11- 20 proc. dydžiu. 2009 m. darbo našumo rodiklis lyginant su 2008 m. mažėjo 27,83 proc., tačiau vis tiek išliko 14,85 proc. didesnis nei baziniais 2005 m. Tokios pačios tendencijos išliko ir 2010 m. – lyginant su 2009 m. darbo našumo rodiklis augo 14,94 m., o lyginant su baziniais 2005 m. 32,01 proc. (žr. 12 priedą).

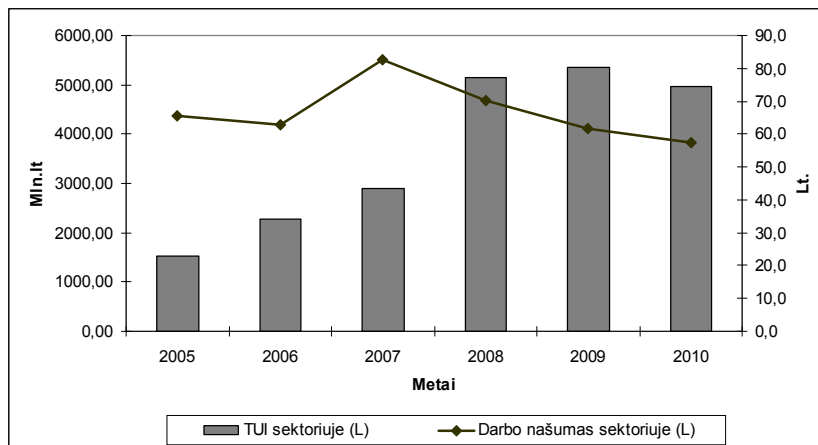
2.19 pav. Tiesioginių užsienio investicijų darbo našumo statybos veiklos (F) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Statybų (F) sektoriuje apskaičiavus TUI ir darbo našumo šiame sektoriuje koreliacijos koeficientą, gaunama, jog tarp šių abiejų rodiklių nustatytas silpnas tiesinis ryšys. Galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra silpna statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė, nes apskaičiuotas koreliacijos koeficientas lygus 38,15 proc. Koreliacijos koeficientas ($R = 0,3815$), parodo, jog tarp TUI ir darbo našumo statybų (F) sektoriuje apimčių egzistuoja labai silpnas ryšys, nes

koeficientas R yra intervale $0,20 \leq |R| \leq 0,39$. Gautasis koeficientas parodo, jog darbo našumo pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 38,15 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 61,85 proc. nuo kitų veiksnių. Skaiciuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o darbo našumo apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (L) sektoriaus darbo našumo rodikliai buvo didžiausi per visą nagrinėjamą 2005 – 2010 m. laikotarpį. Šio sektoriaus darbo našumo dinamika vaizduojama 2.20 paveiksle.

2.20 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo dinamika nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos veiklos (L) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

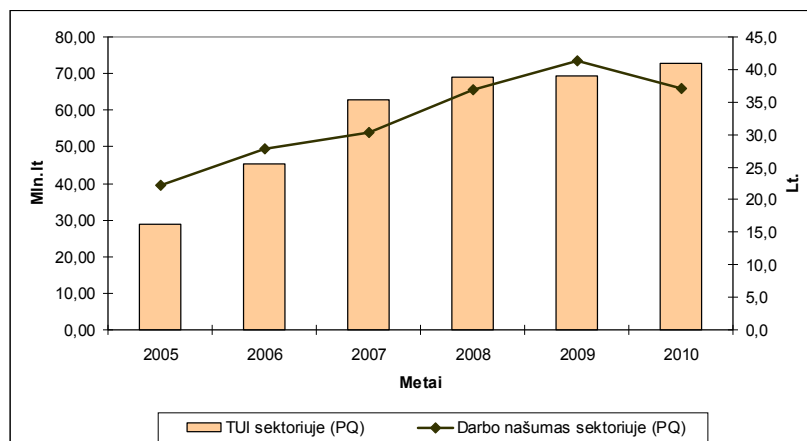
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Šiame veiklos sektoriuje, kaip ir kituose jau išanalizuotuose, fiksuojami ir teigiami ir neigiami svyravimai. Analizuojant bazinius ir grandininius rodiklius, 2006 m. darbo našumo rodiklis nuo 2005 m. sumažėjo 4,03 proc. 2007 m. stebimi teigiami augimo tempai, kai darbo našumas buvo net 31,53 proc. didesnis nei 2006 m. ir 26,18 proc. didesnis nei 2005 m. 2008 m. stebimas šio rodiklio sumažėjimas 14,90 proc. nei kad jis buvo 2007 m., tačiau išliko 7,37 proc. didesnis nei baziniais metais. 2009 – 2010 m. nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (L) sektoriuje darbo našumas, lyginant su praėjusiais metais, mažėjo 11,98 proc. ir 7,09 atitinkamai. Šis rodiklis šiuo laikotarpiu taip pat buvo mažesnis nei baziniais 2005 m., t.y 5,49 proc., 2009 m. ir 12,19 proc. mažesnis 2010 m. (žr. 12 priedą).

Vertinant darbo našumo ir TUI glaudumą nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos sektoriuje (L), nustatyta, jog tarp šių dviejų rodiklių egzistuoja silpnas tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų 25,51 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra silpna statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = -0,2551$), parodo, jog tarp TUI ir darbo našumo nagrinėjamame sektoriaus apimčių egzistuoja silpnas ryšys, nes koeficientas R yra intervale $-0,39 \leq |R| \leq -0,20$. Gautasis koeficientas parodo, jog darbo našumo vertės pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 25,51 proc.

priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 74,49 proc. nuo kitų veiksmų. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o darbo našumo apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (PQ) veiklos sektorius yra kita ekonominės veiklos rūšis kuri bus nagrinėjama 2005 - 2010 laikotarpiu. Šio sektoriaus dinamika vaizduojama 2.21 paveiksle.

2.21 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo dinamika švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo veiklos (PQ) sektoriuose 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (PQ) sektoriuje nagrinėjamu laikotarpiu darbo našumas augo 2005 - 2009 m. ir mažėjo tik 2010 m. Analizuojant detaliau matoma, jog lyginant bazinius metus su visais sekančiais turime teigiamus pokyčius, nes darbo našumas augo kasmet ir 2006 m. buvo 24,92 proc., 2007 – 36,31, 2008- 65,97 proc., 2009 – 85,96 proc., 2010 – 67,42 proc. didesnis rodiklis. Grandiniai šio sektoriaus rodikliai fiksuojami augantys iki 2009 m. ir tik 2010 m. mažėjo 9,97 proc. lyginant su 2009 m. (žr. 12 priedą)

Švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (PQ) sektoriuje tarp TUI ir darbo našumo nustatytas labai stiprus tiesinis ryšys. Galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra labai stipri statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė, nes apskaičiuotas koreliacijos koeficientas lygus 92,10 proc. Koreliacijos koeficientas ($R = 0,9210$), parodo, jog tarp TUI ir darbo našumo švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (PQ) veiklos sektoriaus apimčių egzistuoja labai stiprus ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,90 \leq |R| \leq 0,99$. Gautasis koeficientas parodo, jog darbo našumo pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 92,10 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 7,90 proc. nuo kitų veiksmų. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o darbo našumo apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Tikslinga išanalizuoti darbo našumo priklausomybę nuo TUI srautų į Lietuvą. Tyrimu nustatyta, jog TUI turi įtakos darbo našumui. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,98$),

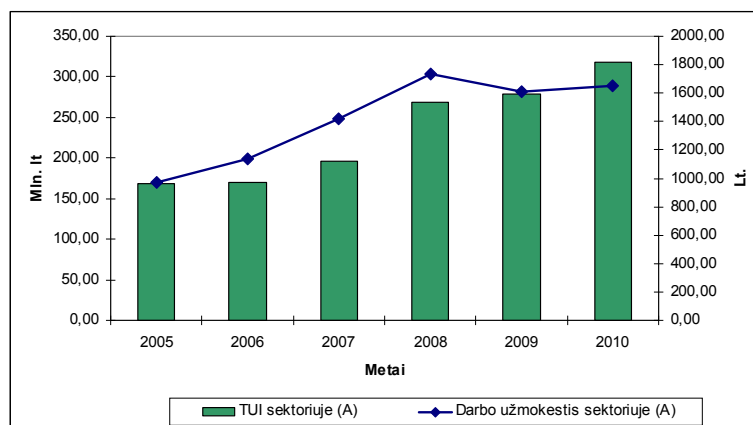
parodo, jog tarp TUI ir darbuotojų našumo apimčių egzistuoja labai stiprus ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,9 \leq |R| \leq 1,0$. Gautasis determinacijos koeficientas $R^2 = 0,9791$ yra reikšminis ir parodo, jog vidutinio darbuotojų darbo užmokesčio pokyčiai 97,9 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 2,1 proc. nuo kitų veiksnių.

Apibendrinus gaunama, jog ryšys tarp tiesioginių užsienio investicijų ir darbo našumo yra labai stiprus švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo sektoriuje, ir vidutinis žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuje. Kituose nagrinėtuose sektoriuose šie ryšiai yra silpni.

2.2.4. Tiesioginių užsienio investicijų ir darbo užmokesčio, pagal ekonomines veiklos rūšis, analizė 2005 – 2010 m.

Duomenys apie vidutinį mėnesinį bruto darbo užmokestį (litais) gauti iš Statistiko departamento. Nagrinėjama darbo užmokesčio dinamika tose veiklos sektoriuose, kurie sutampa su tiesioginių užsienio investicijų, pateikiamų Statistikos departamente, klasifikavimu.

Pirmasis analizuojamas sektorius, pateikiamas 2.22 paveiksle, yra vidutinio bruto darbo užmokestis žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės (A) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

2.22 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės (A) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

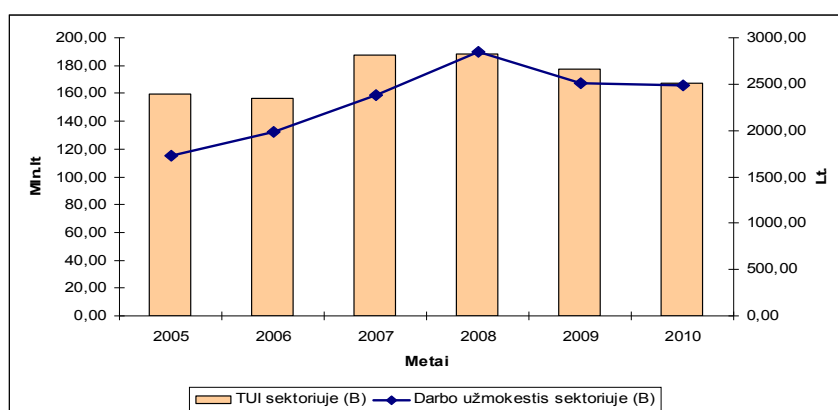
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Šiame sektoriuje darbo užmokestis nagrinėjamu laikotarpiu išlaikė didėjančius augimo tempus. Lyginant bazinius rodiklius gaunama, jog visais sekančiais metais darbo užmokestis didėjo ir didėjimas 2006 m. buvo 16,65 proc., 2007 – 45,94 proc., 78,42 proc., 65,78 proc., 70,08 proc. Vertinant metinius pokyčius (grandininius rodiklius) 2006 m. pokytis sutampa su baziniu pokyčiu. 2007 m. lyginant su 2006 m. pokytis buvo 25,11 proc., o 2008 m. 22,25 proc. didesnis

darbo užmokestis nei 2007 m. 2009 m. darbo užmokestis mažėjo 123 lt ir tai buvo 7,09 proc. mažesnis rodiklis nei 2008 m. , tačiau jau 2010 vėl stebimi teigiami pokyčiai ir darbo užmokestis didėjo 2,6 proc. nei jis buvo 2009 m. (žr. 13 priedą)

Norint atskleisti TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės, žuvininkystės (A) veiklos sektoriuje glaudumą skaičiuojamas koreliacijos koeficientas, kuris tarp šių dviejų rodiklių lygus 89,21 proc. Tyrimu nustatyta, jog TUI turi įtakos vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamikai Lietuvoje šiame sektoriuje. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,8921$), parodo, jog tarp tiesioginių užsienio investicijų ir darbuotojų vidutinio darbo užmokesčio apimčių egzistuoja labai stiprus ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,9 \leq |R| \leq 1,0$. Gautasis koeficientas $R = 0,8921$ yra reikšminis ir parodo, jog vidutinio darbuotojų darbo užmokesčio pokyčiai 89,21 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 10,79 proc. nuo kitų veiksnių.

Vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika kasybos ir karjerų eksploatavimo (B) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu vaizduojama 2.23 paveiksle.

2.23 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika kasybos ir karjerų eksploatavimo (B) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

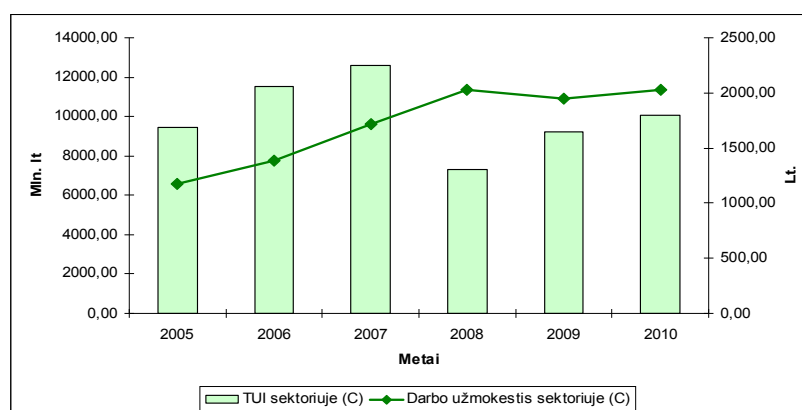
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Kasybos ir karjerų eksploatavime (B) vidutinis bruto darbo užmokestis 2006 m. lyginant su baziniais metais augo 14,84 proc. 2007 m. pokytis nuo bazinių metų 37,41 proc. , tačiau nuo 2006 m. darbo užmokestis skyrėsi 19,66 proc. Toks pat pokytis buvo palyginus 2008 ir 2007 m., tačiau 2008 m. nuo bazinių darbo užmokestis išaugo 64,67 proc. 2009 m. augimas buvo 45,03 proc. o 2010 - 43,51 proc. lyginant su baziniais 2005 m. Lyginat 2009 m. su 2008 ir 2010 su 2009 m. vidutinis darbo užmokestis mažėjo 11,92 proc. ir 1,05 proc. atitinkamai. (žr. 13 priedą).

Kasybos ir karjerų eksploatavimo (B) veiklos sektoriuje apskaičiavus TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio koreliacijos koeficientą, gauname, jog tarp šių abiejų rodiklių nustatytas stiprus tiesinis ryšys. Galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra stipri statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė, nes apskaičiuotas koreliacijos koeficientas lygus 80,88 proc.

Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,8088$), parodo, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio kasybos ir karjerų eksploatavimo (B) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja stiprus ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,70 \leq |R| \leq 0,89$. Gautasis koeficientas parodo, jog vidutinio bruto darbo užmokesčio pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 80,88 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 19,12 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daryta prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o vidutinio bruto darbo užmokesčio apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Apdirbamosios gamybos sektoriuje (C) vidutinis darbo užmokestis lyginant su baziniais metais kito teigiamais tempais ir 2006 m. buvo 18,55 proc. didesnis. 2007 m. teigiamas pokytis sudarė 47,09 proc., 2008 m. – 73,33 proc., 2009 – 66,84, o 2010 m. – 73,63 proc. didesnius darbo užmokesčio srautus nei baziniais 2005 metais. Vertinant metinius pokyčius stebimas 24,08 proc. didesnis augimas 2007 m. nei 2006 m., o 2008 m. 17,84 proc. didesnis augimas nei 2007 m. 2009 m. šis rodiklis lyginant su 2008 m. sumažėjo 3,75 proc. tačiau 2010 m. lyginant su 2009 augo 4,07 proc. (2.24 pav.) (žr. 13 priedą).

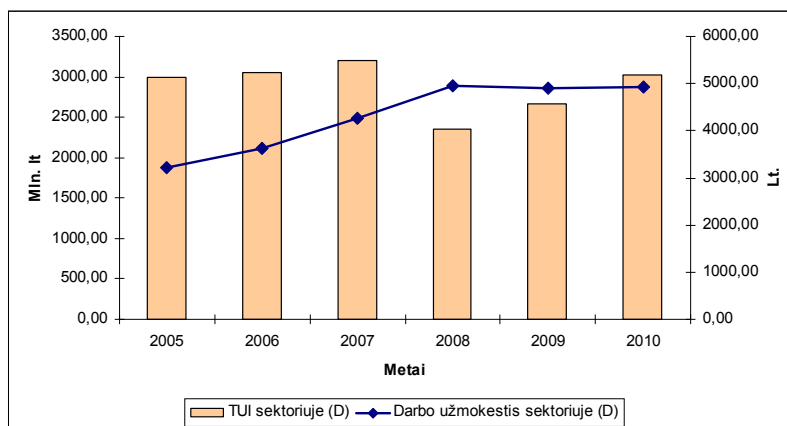
2.24 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika apdirbamosios gamybos (C) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Norint atskleisti TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio apdirbamosios gamybos (C) sektoriuje glaudumą, skaičiuojamas koreliacijos koeficientas ir gaunama, jog tarp šių abiejų rodiklių yra silpnas tiesinis ryšys. Galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra silpna statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė, nes apskaičiuotas koreliacijos koeficientas lygus 35,36 proc. Koreliacijos koeficientas ($R = -0,3536$), parodo, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio apdirbamosios gamybos (C) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja silpnas ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,20 \leq |R| \leq 0,39$. Gautasis koeficientas parodo, jog darbo našumo pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 35,36 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 64,64proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį daryta

prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o vidutinio darbo užmokesčio apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Kitas nagrinėjamas ekonominės veiklos sektorius yra elektros, dujų ir vandens tiekimo (D) veiklos sektorius 2005 -2010 m. laikotarpiu. Jo dinamika vaizduojama 2.25 paveiksle.

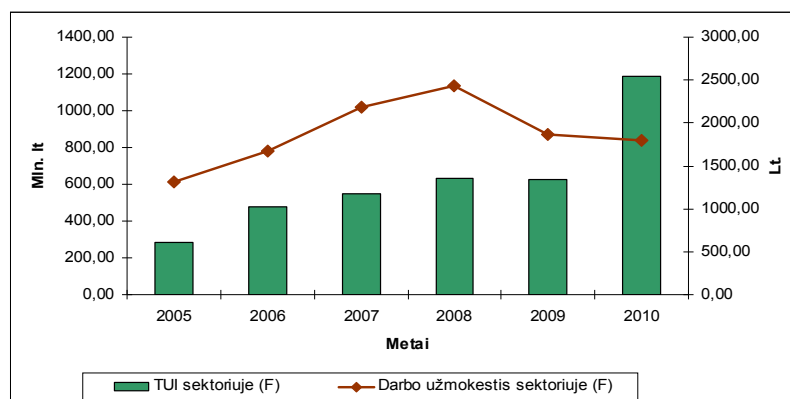
2.25 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio elektros, dujų ir vandens tiekimo (D) sektoriuje veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Elektros, dujų ir vandens tiekimo (D) veiklos sektoriuje vidutinis bruto darbo užmokestis turėjo tendenciją didėti. Išanalizavus bazinius rodiklius matoma, jog pokyčiai tam tikru laikotarpiu yra žymūs. 2006 m. fiksuojamas 12,87 augimas. 2007 m. darbo užmokesčio pokytis nuo 2006 buvo 638,00 lt, kas sudaro 17,61 proc., tačiau lyginant su baziniais metais turim 32,74 didesnį darbo užmokestį. 2008 – 2010 m. darbo užmokesčio rodiklis nuo bazinių metų vidutiniškai skyrėsi 53 proc. t.y. fiksuojamas stabilus darbo užmokestis. Tuo tarpu grandininiai rodikliai rodo, jog per 2009 m. darbo užmokestis nuo 2008 m. skyrėsi 61,00 lt. arba 1,23 proc., o per 2010 m. nuo 2009 m. išaugo 36,35 lt. (0,74 proc.) (žr. 13 priedą).

Elektros, dujų ir vandens tiekimo (D) veiklos sektoriuje apskaičiavus koreliacijos koeficientą nustatyta, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio egzistuoja vidutinis tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų 54,38 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra vidutinė statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = -0,5438$), parodo, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio elektros, dujų ir vandens tiekimo (D) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja vidutinio stiprumo ryšys, nes koeficientas R yra intervale $-0,69 \leq |R| \leq -0,40$. Gautasis koeficientas parodo, jog vidutinio bruto darbo užmokesčio pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 54,38 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 43,62 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daroma prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o vidutinio bruto darbo užmokesčio apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Statybos (F) sektoriuje nagrinėjama 2005 – 2010 m. laikotarpį vidutinio bruto darbo užmokesčio pokyčiai buvo teigiami lyginant su baziniais 2005 m. (pav. 2.26). 2006 m. augimas buvo 28,08 proc., 2007 – 66,72 proc., 2008 – 85,92 proc. , 2009 – 42,46 proc., 2010 – 37, 57 proc. iki 2008 m. analizuojant metinius vidutinio darbo užmokesčio pokyčius, jie buvo teigiami ir augantys kasmet. 2009 metais vidutinis darbo užmokesčio rodiklis lyginant su 2008 m. sumažėjo 23,37 proc. , o 2010 m. lyginant su 2009 m. buvo 3,44 proc. mažesnis rodiklis (žr. 13 priedą)..

2.26 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio statybos (F) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

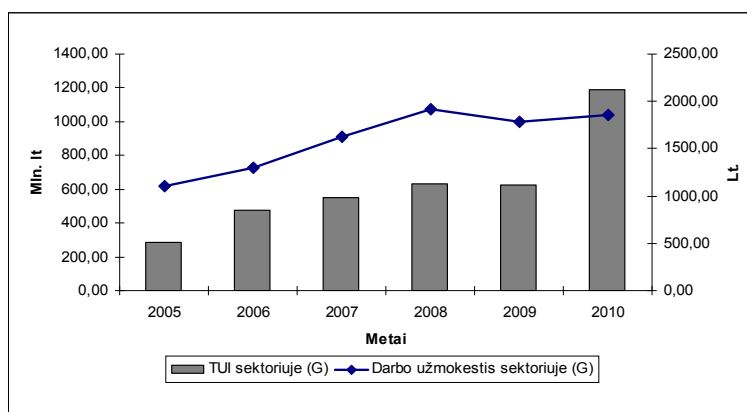
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Statybos (F) sektoriuje apskaičiavus TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio koreliacijos koeficientą, gaunama, jog tarp šių abiejų rodiklių nustatytas silpnas tiesinis ryšys. Galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra silpna statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė, nes apskaičiuotas koreliacijos koeficientas lygus 27,24 proc. Koreliacijos koeficientas ($R = 0,2724$), parodo, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio statybos (F) sektoriuje apimčių egzistuoja labai silpnas ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,20 \leq |R| \leq 0,39$. Gautasis koeficientas parodo, jog vidutinio bruto darbo užmokesčio pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 27,24 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 72,76 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daroma prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o vidutinio bruto darbo užmokesčio apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriaus pokyčiai analizuojant vidutinį darbo užmokestį nuo baziniu metų 2006 m. kito 16,76 proc., 2007 m. 46,31 proc., 2008 – 72,79 proc., 2009 – 2010 60-67 proc. (pav.2.27). Panašūs teigiami kitimo srautai buvo ir lyginant vidutinio darbo užmokesčio duomenis kasmet (grandininiai rodikliai). 2007 m. nuo 2006 m. skyrėsi 25,31, o 2008 m. 18,18 proc. dydžiu. Tuo tarpu 2009 m. stebimas 6,93 proc. mažėjimas lyginant su

2008 m. 2010 m. palyginus su 2009 gaunamas 3,87 proc. didesnis vidutinio darbo užmokesčio rodiklį (žr. 13 priedą).

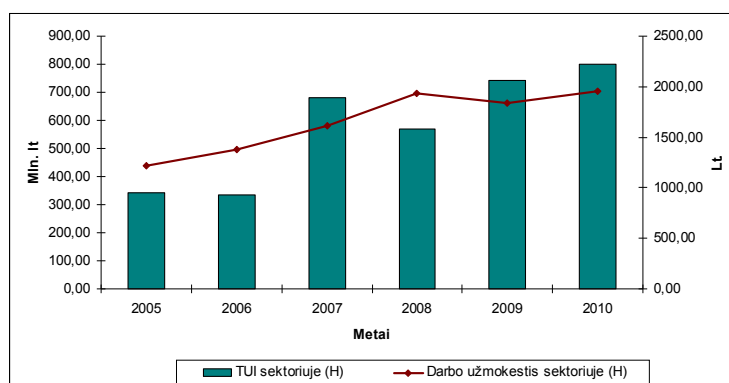

2.27 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuje apskaičiuotas koreliacijos koeficientas parodo, jog tarp šių abiejų rodiklių nustatytas labai stiprus tiesinis ryšys. Galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra labai stipri statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė, nes apskaičiuotas koreliacijos koeficientas lygus 99,05 proc. Koreliacijos koeficientas ($R = 0,9905$), parodo, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja labai stiprus ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,99 \leq |R| \leq 0,90$. Gautasis koeficientas parodo, jog vidutinio bruto darbo užmokesčio pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 99,05 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 0,95 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daroma prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o vidutinio bruto darbo užmokesčio apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Kitas veiklos sektorius, kurio vidutinis bruto darbo užmokesčio bus nagrinėjamas yra transportas ir sandėliavimas (H). Šio sektoriaus minėto rodiklio dinamiką vaizduojama 2.28 pav.

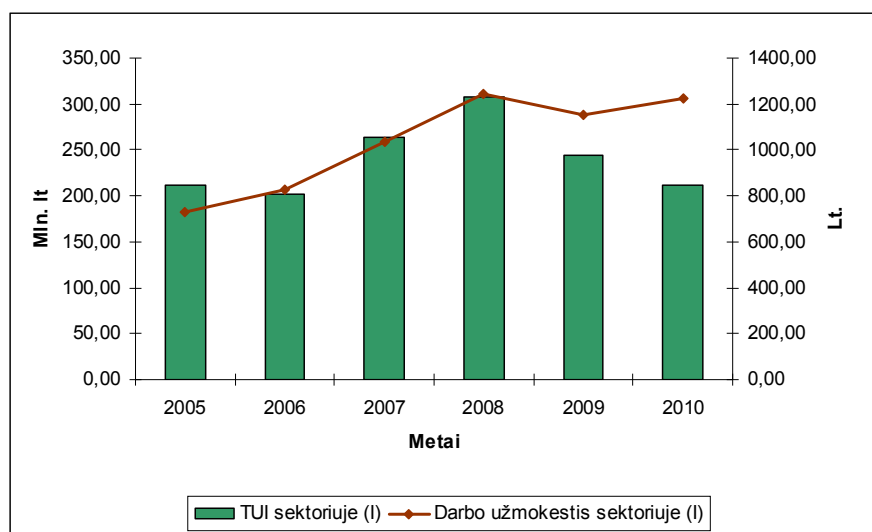
2.28 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika transporto ir sandėliavimo veiklos (H) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Transporto ir sandėliavimo (H) veiklos sektoriuje per visą nagrinėjamą laikotarpį stebimi teigiami vidutinio darbo užmokesčio pokyčiai. 2006 m. baziniai rodikliai, kurie sutampa su grandininiais, buvo 12,43 proc. 2007 m. pokytis nuo 2005 m. buvo 32,13 proc., o nuo 2006 m. išaugo 17,53 proc. 2008 m. augimas lyginant su baziniais metais buvo 58,54, 2009 – 50,61 proc., o 2010 – 60,22 proc. Tačiau 2009 palyginus su 2008 gaunama, jog vidutinio darbo užmokesčio rodiklis sumažėjo 5,00 proc. tačiau jau 2010 augo panašiu tempu koks buvo mažėjimas .t.y 6,38 proc. (žr. 13 priedą).

Analizuojant TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio transporto ir sandėliavimo (H) veiklos glaudumą skaičiuojamas koreliacijos koeficientas. Gautas koreliacijos koeficientas parodė, jog tarp šių abiejų rodiklių nustatytas stiprus tiesinis ryšys. Galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra stipri statistiškai reikšminga tiesioginė priklausomybė, nes apskaičiuotas koreliacijos koeficientas lygus 84,49 proc. Koreliacijos koeficientas ($R = 0,8449$), parodo, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio transporto ir sandėliavimo (H) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja stiprus ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,70 \leq |R| \leq 0,89$. Gautasis koeficientas parodo, jog vidutinio bruto darbo užmokesčio pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 84,49 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 15,51 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daroma prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o vidutinio bruto darbo užmokesčio apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Nagrinėjamu 2005 – 2010 m. laikotarpiu viešbučių ir restoranų (I) sektoriuje vidutinis bruto darbo užmokestis kito netolygiai ir tai galima pamatyti vaizduojamame 2.29 paveiksle.

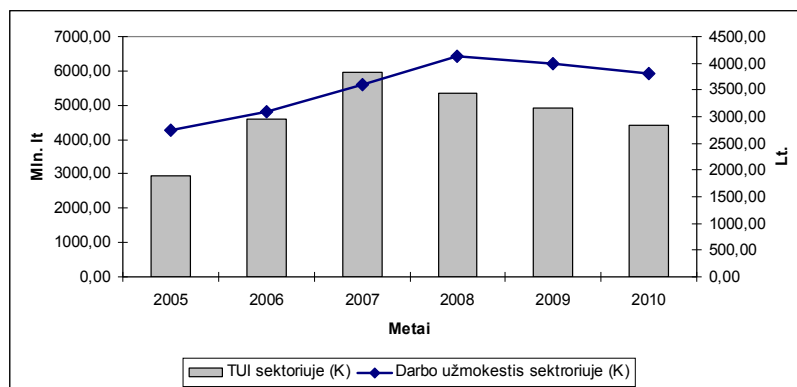
2.29 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika viešbučių ir restoranų (I) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Per 2006 m. šis rodiklis padidėjo 13,11 proc., per 2007 – 41,26 proc., o per 2008 m. – 69,81 proc. 2008 m. vidutinis bruto darbo užmokestis šiame sektoriuje buvo didžiausias ir sudarė 1243 lt. ir tai buvo 20,21 proc. didesnis darbo užmokestis nei 2007 m. 2009 m. vidutinis darbo užmokestis mažėjo 88 lt. arba 7,08 proc. nei 2008 m., tačiau jau 2010 m. išaugo 6,24 proc. kas sudaro 72,10 lt didesnę darbo užmokestį nei 2009 m. (žr. 13 priedą).

Tiriant šio sektoriaus vidutinio bruto darbo užmokesčio glaudumą su TUI gaunama, jog tarp šių abiejų rodiklių nustatytas vidutinis tiesinis ryšys. Galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra vidutinė statistiškai reikšminga tiesioginė priklausomybė, nes apskaičiuotas koreliacijos koeficientas lygus 59,02 proc. Koreliacijos koeficientas ($R = 0,59,02$), parodo, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio viešbučių ir restoranų (I) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja vidutinis ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,40 \leq |R| \leq 0,69$. Gautasis koeficientas parodo, jog vidutinio bruto darbo užmokesčio pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 59,02 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 40,92 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daroma prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o vidutinio bruto darbo užmokesčio apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Finansų ir draudimo (K) veiklos sektoriuje stebimi vieni didžiausių vidutinio bruto darbo užmokesčio rodiklių (2.30 pav.). 2006 m. vidutinis darbo užmokestis buvo 3092 lt. ir tai buvo 12,85 proc. didesnis darbo užmokestis nei 2005 m. 2007 m. stebima, jog rodiklis nuo 2005 m. skyrėsi 31,28 didesniu dydžiu, o nuo 2006 m. skyrėsi 505 lt. kas sudaro 16,33 proc. 2008 m. vidutinio darbo užmokesčio rodikliai lyginant su baziniais metais išaugo beveik 2 kartus t.y. 50,84, o nuo praėjusių metų skyrėsi 536 lt. 2009 m. kaip ir beveik visuose kituose sektoriuose stebime vidutinio darbo užmokesčio mažėjimą. Šiais metais jis mažėjo 134 lt. arba 3,24 proc. nuo 2008 m., tačiau nuo bazinių metų išlieka augančios tendencijos – 45,95 proc. didesnis rodiklis. 2010 m. darbo užmokestis lyginant su 2009 m. mažėjo 183,98 lt (4,60 proc.), ir nuo bazinių metų skyrėsi 39,23 proc. didesniu darbo užmokesčio rodikliu (žr. 13 priedą).

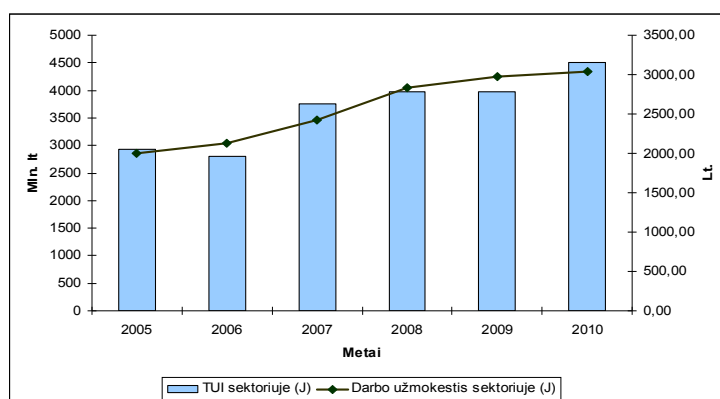

2.30 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika finansinio tarpininkavimo (K) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Finansinio tarpininkavimo (K) veiklos sektoriuje apskaičiuotas koreliacijos koeficientą nustatyta, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio egzistuoja vidutinis tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų 69,42 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra vidutinė statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,6942$), parodo, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio finansinio tarpininkavimo (K) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja vidutinio stiprumo ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,40 \leq |R| \leq 0,69$. Gautasis koeficientas parodo, jog vidutinio bruto darbo užmokesčio pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 69,42 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 30,48 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daroma prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o vidutinio bruto darbo užmokesčio apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Kitas nagrinėjamas veiklos sektorius yra telekomunikacijos (J). Telekomunikacijų sektoriuje vidutinis bruto darbo užmokestis išlaikė augimo tendenciją visą nagrinėjamą 2005 – 2010 m. laikotarpį. (2.31 pav.)

2.31 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio telekomunikacijų (J) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpį.

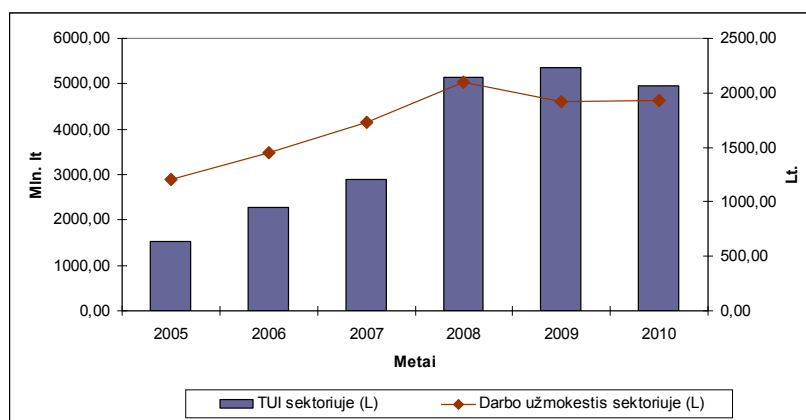
Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Šio sektoriaus grandininis rodiklis, kuris sutampa su baziniu, 2006 m. buvo lygus 6,50 proc. arba 130 lt. dydžiui. 2007 m. šie vidutinio darbo užmokesčio rodikliai kito – bazinis pokytis buvo 21,16 proc., grandininis 13,76 proc. kas sudaro 293,00 lt. 2008 m. lyginant su baziniais 2005 m. darbo užmokestis išaugo 42,02, tačiau nuo 2007 m. skyrėsi 417 lt. Arba 17,22 proc. 2009 m. bazinis rodiklis buvo panašus kaip ir 2008 m. t.y. 49,02 proc. Nuo 2008 m. darbo užmokestis 2009 m. padidėjo 140 lt. Arba 4,93 proc. 2010 m. vidutinio bruto darbo užmokesčio pokytis lyginant su praėjusiais metais buvo 2,04 proc. kas sudaro 60,68 lt., tačiau lyginant su baziniais metais pokytis buvo žymus – net 52,06 proc. (žr. 13 priedą).

Skaičiuojant koreliacijos koeficientą telekomunikacijų (J) sektoriuje tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio nustatytas labai stiprus tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų 93,79 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra labai stipri statistikai

reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,9379$), parodo, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio telekomunikacijų (J) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja labai stiprus ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,90 \leq |R| \leq 0,99$. Gautasis koeficientas parodo, jog vidutinio bruto darbo užmokesčio pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 93,79 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 6,21 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daroma prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o vidutinio bruto darbo užmokesčio apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Nekilnojamojo turto nuomos ir kitos verslo veiklos (L) sektoriuje vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika taip pat buvo netolygi (2.32 pav.). 2006 metų bazinis pokytis 20,02 proc. arba 242 lt. 2007 m. darbo užmokestis didėjo 279 lt. arba 19,23 proc. lyginant su 2006 m., o nuo bazinių metų išaugo net 43,09 proc. Didžiausias vidutinis bruto darbo užmokestis fiksuojamas 2008 m. kai jis buvo 2098 lt. Nuo bazinių metų jis išaugo beveik dvigubai t.y. 73,53 proc., tačiau nuo 2007 m. pokytis buvo 368,00 (21,27 proc.). 2009 m. lyginant su 2008 m. fiksuojamas darbo užmokesčio sumažėjimas 180 lt. (-8,58 proc.), tačiau išliko 58,64 proc. didesnis nei baziniais 2005 m. 2010 m. vidutinis darbo užmokestis nežymiai kito lyginant su 2009 m. – vos 8,80 lt. daugiau, tačiau nuo bazinių metų pokytis 59,37 proc. didesnis darbo užmokestis (žr. 13 priedą).

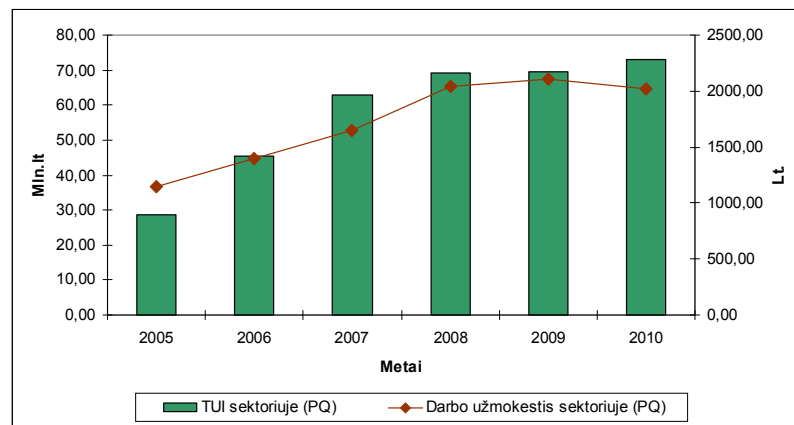
2.32 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos veiklos (L) sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (L) sektoriuje tiriant vidutinio bruto darbo užmokesčio ir TUI glaudumą skaičiuojamas koreliacijos koeficientas. Gauta, jog tarp šių dviejų rodiklių egzistuoja labai stiprus tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų 94,37 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra labai stipri statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,9437$), parodo, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (L) sektoriuje apimčių egzistuoja labai stiprus ryšys, nes koeficientas R yra

intervale $0,90 \leq |R| \leq 0,99$. Gautasis koeficientas parodo, jog vidutinio bruto darbo užmokesčio pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 94,37 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 5,63 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daroma prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o vidutinio bruto darbo užmokesčio apimtytys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (PQ) sektoriuje vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika kito įvairiai ir tai matoma iš pateikto 2.33 paveikslo.

2.33 pav. Tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio bruto darbo užmokesčio dinamika švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (PQ) veiklos sektoriuje 2005 – 2010 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis statistikos departamento duomenimis.

Šiame sektoriuje vidutinio bruto darbo užmokesčio rodiklis 2006 m. išaugo 21,03 proc. tai sudaro 242 Lt didesnę darbo užmokestį nei 2005 m. 2007 m. turime 43,63 proc. didesnę darbo užmokestį nei baziniais metais ir 18,67 proc. (260 Lt) didesnę augimą nei 2006 m. 2008 m. vidutinis darbo užmokestis išaugo beveik dvigubai ir buvo 2045 Lt., tai buvo 77,75 proc. didesnis rodiklis nei baziniais metais. Lyginant su 2007 m. rodiklis padidėjo 392,50 Lt. arba 23,75 proc. 2009 m. vidutinis darbo užmokestis, lyginant su 2008 m. sumažėjo 61 Lt. arba 2,98 proc., tačiau lyginant su baziniais metais šis rodiklis buvo net 83,05 proc. didesnis. Vidutinio darbo užmokesčio sumažėjimas stebimas ir 2010 m. lygindami su 2009 m., kai rodiklis sumažėjo 3,94 proc. tai sudaro 83,01 Lt. Tačiau palyginus su baziniais metais gaunama, jog rodiklis ir šiuo laikotarpiu didėjo ir didėjimas buvo 75,84 proc. (žr. 13 priedą).

Skaičiuojant koreliacijos koeficientą švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (PQ) veiklos sektoriuje tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio nustatytas labai stiprus tiesinis ryšys. Įvertinus apskaičiuotą koreliacijos koeficientą lygų 95,87 proc., galima teigti, kad tarp šių rodiklių yra labai stipri statistikai reikšminga tiesioginė priklausomybė. Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,9587$), parodo, jog tarp TUI ir vidutinio bruto darbo užmokesčio švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (PQ) veiklos sektoriuje apimčių egzistuoja labai

stiprus ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,90 \leq |R| \leq 0,99$. Gautasis koeficientas parodo, jog vidutinio bruto darbo užmokesčio pokyčiai nagrinėjame sektoriuje 95,87 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 4,13 proc. nuo kitų veiksnių. Skaičiuojant koreliacijos koeficientą ir regresijos lygtį buvo daroma prielaida, kad kiti veiksniai nekinta, o vidutinio bruto darbo užmokesčio apimtys priklauso nuo kitų makroekonominių rodiklių.

Žvelgiant į bendrą Lietuvos situaciją ir tiriant darbuotojų vidutinio darbo užmokesčio priklausomybę nuo TUI, nustatyta, jog tiesioginės užsienio investicijos turi įtakos vidutiniam darbuotojų darbo užmokesčiui (*13 priedas*). Apskaičiuotas koreliacijos koeficientas ($R = 0,961$), parodo, jog tarp TUI ir darbuotojų vidutinio darbo užmokesčio apimčių egzistuoja labai stiprus ryšys, nes koeficientas R yra intervale $0,9 \leq |R| \leq 1,0$. Priklausomybę patvirtina tikimybės reikšmė $p = 0,0484$, o tai yra mažiau už 0,05, todėl galime atmesti nulinę hipotezę apie koeficiento prie x lygybę nuliui. Gautasis determinacijos koeficientas $R^2 = 0,961$ yra reikšminis ir parodo, jog vidutinio darbuotojų darbo užmokesčio pokyčiai 96,1 proc. priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų srautų, o 4,9 proc. nuo kitų veiksnių.

Investicijų dėka, kuriamos naujos įmonės arba plėtojamos jau esamos, tuo pačiu kuriamos naujos darbo vietos arba didinamas darbo vietų skaičius. Tai savaime suprantama skatina darbuotojus kelti savo kvalifikaciją, tobulėti, konkuruoti tarpusavyje. Taip pat tai skatina darbuotojus telktis tose vietose, kuriose investicijos realizuojamos, jei pagal žmonių skaičių tai yra nedidelis regionas. Šie faktoriai teigiamai veikia viso regiono ekonominę padėtį, nes skatinama darbo pasiūla, teigiamai veikiamas sektoriaus užimtumas.

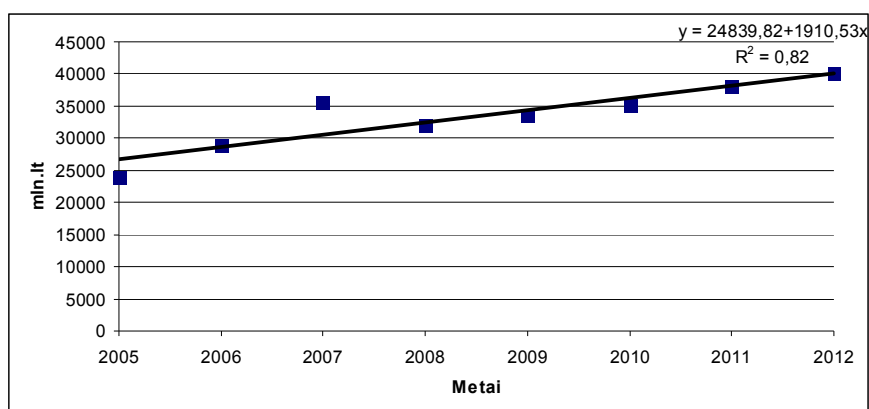
Atlikus analizę, apibendrintai galima teigti, jog žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės ir žuvininkystės (A), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G), telekomunikacijų (J), nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (L), švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (PQ) sektoriuose ryšys tarp vidutinio darbo užmokesčio ir tiesioginių užsienio investicijų yra labai stiprus. Elektros, dujų ir vandens tiekimo (D), kasybos ir karjerų eksploatavimo (B), transporto ir sandėliavimo (H) sektoriuose šis ryšys yra stiprus, o viešbučių ir restoranų (I) bei finansinio tarpininkavimo (K) – vidutinis. Apdirbamosios gamybos (C) Pramonės bei statybos (F) sektoriuose ryšys tarp vidutinio darbo užmokesčio bei tiesioginių užsienio investicijų šiuose sektoriuose yra silpnas bei labai silpnas atitinkamai.

3. TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ PROGNOZĖS LIETUVOJE

Lietuvos ekonominės prognozės, nepaisant praėjusios pasaulinės ekonominės krizės pasekmių, yra teigiamos. Žinoma spartesnio augimo nesiryžta prognozuoti nė vienas ekspertas, tačiau stabili ekonominė padėtis turėtų išlikti. Investicijų sričiai prognozės taip pat yra optimistinės. Lietuvos banko teigimu, atsigauna investicijos į bendrojo pagrindinio kapitalo formavimą. Manoma, jog daugiausia turėtų būti investuojama į statinius – jų statybą ir rekonstrukciją, į mašinas ir įrenginius. Šalyje ypač gausėja investicijų į transporto priemones. Iš atliktos analizės praėjusių penkerių metų laikotarpiui gauta, jog ekonominių veiklos sričių paklausa investicijų atžvilgiu buvo įvairi. Kai kurių ekonominių sektorių investicijų srutai mažėjo ženkliai, kitų – padėtis išliko stabili arba kito nežymiai. Dėl šių priežasčių tikslinga prognozuoti būsimus tiesioginių užsienio investicijų srutus ekonominėse veiklos srityse.

3.1 Tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje prognozavimas 2011 ir 2012 m.

2005 – 2010 m. galima išskirti tris TUI etapus: iki 2007 m. TUI augo, 2008 m. TUI srutas Lietuvoje sumažėjo, o 2010 m. buvo pasiektas 2007 m. TUI lygis, kuomet investicijos nagrinėjamo laikotarpiu buvo didžiausios. Remiantis šiais rezultatais TUI pokytis ateinančius du metus taip pat turėtų būti teigiamas. Pirmiausia, prognozuojamos visos (bendros) TUI Lietuvoje 2011 ir 2012 metams. Apskaičiavus gautas koreliacijos koeficientas lygus 0,82, kuris yra patikimas (ryšys stiprus), todėl prognozės apskaičiuojamos pagal tiesinę funkciją. Gauta, jog 2011 m. TUI skaičius turėtų išaugti iki 38213,54 mln. lt, o 2012 m. – 40124,07 mln.lt. (3.1 pav.).

3.1 pav. Tiesioginių užsienio investicijų Lietuvoje srutai 2005 – 2010 m. ir prognozė 2011 - 2012 metams.

Šaltinis: Sudaryta autorių, remiantis Statistikos departamento duomenimis.

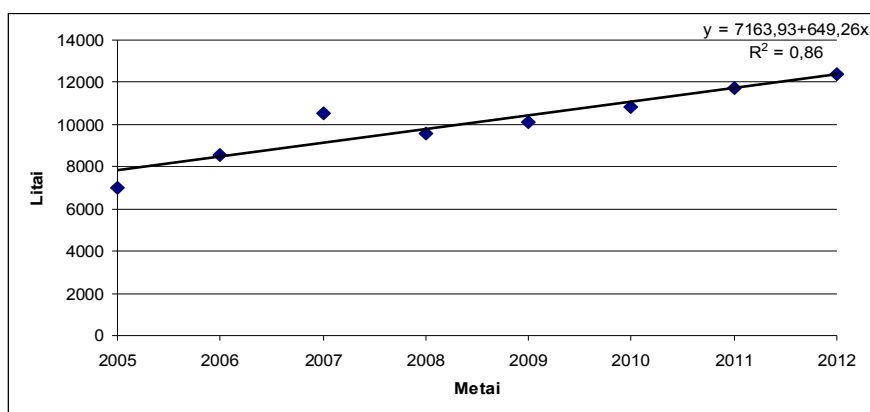
Palyginus gautus TUI prognozavimo rezultatus su nagrinėjamo laikotarpio TUI galima teigti, jog 2011 m. TUI turėtų būti 3114,08 mln. litų didesnės nei 2010 m. 2012 m. TUI

Lietuvoje srautas turėtų didėti iki 1910,53 mln. litų. TUI turėtų būti dar didesnės nei prognozuojamais 2011 m., o lyginant su 2010 m. teigiamas pokytis būtų 5024,61 mln. litų (žr. 14 priedas, 1 lentelė).

Prognozės yra gana optimistiškos ir paklūstančios pasaulinėms tendencijoms, kad užsienio investicijos pradės augti. Tačiau gali būti, kad TUI srautų augimas prasidės vėliau arba bus mažesnis, nei prognozuojama. Remiantis Lietuvos bei užsienio šalių analitikų pranešimais bei atliktomis analizėmis, galima teigti jog pasaulio ekonomika, o taip pat ir Lietuvos ekonomika jau stabilizuojasi.

Darbe buvo nagrinėjamos TUI, tenkančios vienam gyventojui, dėl to tikslinga atlikti ir šių investicijų prognozę. Gautas patikimas koreliacijos koeficientas, kuris lygus 0,86 todėl prognozė skaičiuojama pagal tiesinę funkciją. 2005 – 2010 m. ir prognozuojamas 2011 - 2012 m. TUI, tenkančių vienam gyventojui kitimas vaizduojamas 3.2 pav.

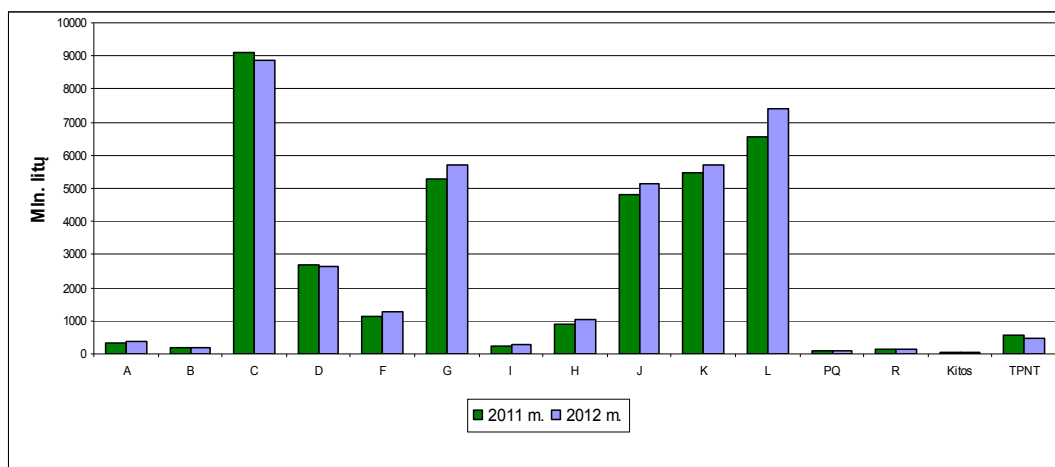
3.2 pav. Tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui, Lietuvoje dinamika ir prognozė 2011 ir 2012 m.

Šaltinis: Sudaryta autorių, remiantis Statistikos departamento duomenimis.

Atlikus TUI prognozę buvo gauta, jog jau 2011 m. TUI tenkančių vienam gyventojui skaičius sieks apie 11708 litų ir bus 891 litų daugiau nei paskutiniaisiais 2010 m. darbe nagrinėjamo laikotarpio metais. 2012 m. TUI, tenkančių vienam šalies gyventojui, turėtų išaugti iki 12 357 litų, o tai yra 649 litais daugiau nei prognozuojamais 2011 m. ir net 1541 lito daugiau nei 2010 m. (žr. 14 priedas, 1 lentelė).

Vienas pagrindinių LR Finansų ministerijos tikslų, susijusių su tiesioginėmis užsienio investicijomis Lietuvoje, yra iki 2012 m. pabaigos padidinti tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą tiek, kad TUI vienam gyventojui, pasitinkant 2013 metus tektų 12000 Lt. Iš atliktos analizės matyti, jog šie tikslai gali būti įgyvendinti ir pasitinkant 2013 m. TUI gali net šiek tiek viršyti 12000 Lt.

Taip pat darbe plačiai buvo nagrinėjamos TUI, pagal ekonomines veiklos sritis, kurių prognozę taip pat būtina pateikti. Prognozės rezultatai 2011 – 2012 m. (žr. 14 priedas) vaizduojamai 3.3 paveiksle, kuriame taip pat atsispindi ir 2005 – 2010 m. srautai.

3.3 pav. Tiesioginių užsienio investicijų pagal ekonomines veiklos rūšis prognozė 2011 - 2012m. Čia: A - žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė; B - kasyba ir karjerų eksploatavimą; C - apdirbamoji gamyba; D - elektros, dujų ir vandens tiekimas; F - statyba, G - didmeninė ir mažmeninė prekyba; I- viešbučiai ir restoranai; H - transportas ir sandėliavimas; J - paštas ir telekomunikacijos; K - finansinis tarpininkavimas; L - nekilnojamasis turtas, nuoma ir kt verslo veikla; PQ - švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinis darbas; R - Poilsio organizavimo, kultūrinė ir sportinė veikla; kitos veiklos; T_P_N_T - privataus nekilnojamojo turto įsigijimo ir pardavimo.

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių.

Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė (A) sektoriuje TUI Lietuvoje, remiantis tiesinio trendo funkcija, 2011 m. turėtų siekti 347,88 mln. litų, apytiksliai 30 mln. litų daugiau nei 2010 m. 2012m. TUI Lietuvoje į šią veiklos sritį turėtų išaugti iki 380,62 mln. litų – 33 mln. litų daugiau nei prognozuojamais 2011m.

Kasyba ir karjerų eksploatavimas (B) sektoriaus prognozė rodo, jog 2011 m. TUI šiame sektoriuje padidės iki 182,96 mln. litų. Lyginant su 2010 m. augimas apytiksliai būtų 16 mln. litų. Didėjimas prognozuojamas ir 2012 m., kai TUI šioje veiklos srityje išaugs iki 185,88 mln. litų. Tačiau palyginus prognozuojamų 2012 m. TUI srautus su prognozuojamais 2011 TUI pokyčiais, gaunama, jog TUI didėjimas būtų apie 3 mln. litų

Apdirbamosios gamybos (C) sektorius 2011 m. turėtų sulaukti apie 9122,35 mln. litų, t.y. apie 9 mln. litų mažiau nei prieš tai buvusiais 2010 m. 2012 m. prognozės šiam sektoriui taip pat nėra teigiamos, nes TUI turėtų mažėti maždaug 2,5 mln. ir turėtų būti apie 8863,04 mln. litų.

Elektros, dujų ir vandens tiekimo (D) sektoriui 2011 m. prognozuojamos 2690,60 mln. litų investicijos, o 2012 m. apie 2636,37 mln. litų. Šiame veiklos sektoriuje numatomas TUI mažėjimas. 2011 m. lyginant su 2010 m. TUI sumažėtų apie 328 mln. litų, o 2012 m. lyginant su 2011 m. mažėjimas būtų apie 54 mln. litų.

Statybos (F) sektoriuje TUI labai kintančios. Tai atsispindi ir prognozėje. 2011m. TUI į statybų sektorių turėtų siekti 1130,91 mln. litų, t.y. 55 mln. litų mažiau nei 2010m. O jau 2012

m. išaugti iki 1275,35 mln. litų ir tai yra beveik 145 mln. litų daugiau nei prognozuojamais 2011 metais.

Didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektorius 2011 m. turėtų sulaukti 5282,53 mln. litų, o 2012 m. apie 5687,53 mln. litų TUI. Gauta, jog prognozuojamu laikotarpiui investicijos turėtų augti ir 2011 m. būtų apie 745 mln. litų didesnės nei 2010 m., o 2012 m. – 405 mln. litų daugiau nei prognozuojamais 2011 m.

Viešbučių ir restoranų (I) sektoriuje 2011 m. prognozuojami 257,21 mln. lt., o 2012 m. – 262,07 mln. lt TUI srautai. Lygindami 2011 m. su 2010 m., gauta, jog TUI į šią veiklos sritį turėtų didėti maždaug 45 mln. litų, o 2012 m. tik 5 mln. litų daugiau nei prognozuojamais 2011 metais.

Transporto ir sandėliavimo (H) ekonomikos veiklos srityje prognozuojami investicijų srautai 2011 m. turėtų sudaryti 918,19 mln. litų, t.y. 118 mln. litų daugiau nei 2010 m. 2012 m. TUI srautai turėtų dar didėti ir siekti 1015,22 mln. litų, tai sudarytų 97 mln. litų didesnes investicijas nei prognozuojamais 2011 m.

Analizuojant pašto ir telekomunikacijų (J) veiklos sektorių, gauta, jog 2011 m. investicijos turėtų sudaryti 4825,91 mln. litų, o 2012 m. 5159,83 mln. litų. Šiam sektoriui prognozuojamas teigiamas augimas ir tikimasi 2011 m. sulaukti 314 mln. litų daugiau nei 2010 m., o 2012 m. net 334 mln. litų didesnių TUI, nei jos turėtų būti 2011 m.

Finansinio tarpininkavimo (K) sektorius 2011 m. turėtų sulaukti 5465,53 mln. litų TUI ir tai būtų net apie 1050 mln. litų daugiau nei 2010 m. TUI 2012 m. turėtų sudaryti 5685,69 mln. litų ir tai būtų 220 mln. litų daugiau nei prognozuojamais 2011 m.

Nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos (L) ekonominiame sektoriuje, pagal atliktą prognozę, buvo gauta, jog 2011 m. investicijos turėtų siekti 6567,11 mln. litų ir tai būtų apie 1606 mln. litų didesni investicijų srautai nei 2010 m. 2012 m. prognozės taip pat teigiamos ir investicijos turėtų sudaryti 7387,87 mln. lt, o tai apie būtų 821 mln. lt didesnės investicijos nei 2011 metais.

Švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (PQ) sektorius, atlikus prognozę 2011 m. buvo gauta, jog TUI turėtų sudaryti 87,91 mln. litų, o 2012 m. 96,45 mln. litų. Tai 2011 m. sudarytų apie 15 mln. litų didesnes investicijas nei 2010 m. ir 2012 m. beveik 9 mln. litų didesnes investicijas nei 2011 m.

Poilsio organizavimo, kultūrinės ir sportinės veikla (R) sektoriaus prognozė rodo, jog TUI srautai turėtų pasiekti 158,50 mln. litų, o 2012 m. – 148,70 mln. litų. Šiame sektoriuje palyginus prognozuojamus 2011 m. su 2010 m., fiksuojamas 71 mln. litų padidėjimas, o jau 2012 m. lyginant su 2011 m. prognozuojamas beveik 10 mln. litų sumažėjimas.

Privataus nekilnojamojo turto įsigijimo ir pardavimo (T_P_N_T) sektoriui prognozuojamais 2011 ir 2012 metais TUI turėtų mažėti (kaip ir paskutiniaisiais 2009 ir 2010 metais). 2011 m. prognozuojama, jog TUI į šią veiklos sritį turėtų sumažėti iki 577,93 mln .lt ir būtų 109,65 mln. litų mažesnė nei 2010 m. Prognozuojamais 2012 m. TUI dydis šiame veiklos sektoriuje, kaip prognozuojama, turėtų dar mažėti ir siektų 476,09 mln. litų, t.y. nuo 2011 m. būtų 101,84 mln. mažesnes investicijas.

Atlikus prognozę kitų veiklų sektoriuje, kurie sudaro nedidelę TUI dalį, gauta, jog 2011 m. investicijos sieks 56,76 mln .litų, o 2012 m. – 59,06 mln. litų. Šis pokytis 2011 m. yra beveik 12 mln. litų mažesnis lyginant su 2010 m., o 2012 m. lyginant su 2011 m. prognozuojamas vos 2 mln. litų investicijų padidėjimas.

Kaip matyti iš aukščiau pateikto 3.3 paveikslu ir pateiktos analizės, prognozuojamu laikotarpiu investuotojams patrauklios turėtų išlikti tos pačios ekonominės veiklos sritys kaip ir nagrinėjamu 2005 – 2010 m laikotarpiu, t.y.: apdirbamoji gamyba (C), elektros, dujų ir vandens tiekimas (D), didmeninė ir mažmeninė prekyba (G), paštas ir telekomunikacijos (J), finansinis tarpininkavimas (K), nekilnojamasis turtas, nuoma ir kt. verslo veikla (L). Dvi iš šių paminėtų ekonominių veiklos sričių turėtų mažėti - apdirbamoji gamyba (C) ir elektros, dujų ir vandens tiekimas (D), kurios 2012 m. turėtų sulaukti mažiau TUI lyginant su 2011 m. Tokią prognozuojamą mažėjimo tendenciją gali įtakoti tai, jog 2008 m. TUI į šias dvi ekonomines veiklos sritis buvo ypač sumažėjusios. Lyginant su 2011 metais 2012 m. TUI turėtų sulaukti daugiau, lyginant su 2011m. TUI į (G) didmeninę ir mažmeninę prekybą bei (J) pašta ir telekomunikacijas visus analizuojamus 2005 – 2010 m. didėjo ir turėtų didėti ir prognozuojamais 2011 - 2012 metais. O į tokias sritis kaip (K) finansinis tarpininkavimas (K) ir (L) nekilnojamasis turtas nuoma ir kt verslo veikla (L) TUI srautas buvo sumažėjęs nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje, t.y. 2010m. Tačiau atliktos prognozės trendo metodu rodo jog ateinančiais 2011 ir 2012 m. TUI į šias sritis turėtų didėti.

Atlikus TUI Lietuvoje prognozavimą, nustatyta, jog 2007 metų, TUI įplaukų dydį Lietuva turėtų pasiekti ir netgi jį viršyti ateinančiais 2011 metais, o sekančiais 2012 metais TUI turėtų dar labiau išaugti. Tam didžiausios įtakos turi atsigaunanti pasaulio ir Lietuvos ekonomika. TUI, tenkančių vienam gyventojui Lietuvoje artėja prie siekiamo tikslo iki 2012 m. pabaigos padidinti tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą tiek, kad TUI vienam gyventojui, pasitinkant 2013 metus tektų 12 000 Lt. Atlikta TUI pagal atskiras veiklos sritis prognozė rodo, jog daugiausia užsienio investicijų 2011 – 2012 metais turėtų sulaukti tokios veiklos sritys kaip apdirbamoji gamyba, elektros, dujų ir vandens tiekimas, didmeninė ir mažmeninė prekyba, paštas ir telekomunikacijos, finansinis tarpininkavimas, nekilnojamasis turtas, nuoma ir kt. verslo veikla.

3.2 Tiesioginių užsienio investicijų perspektyvų vertinimas ekspertų požiūriu

Prognozuojant tiesiogines užsienio investicijas tikslinga atkreipti dėmesį į nagrinėjamos srities žinovų, analitikų t.y. ekspertų pateikiamus vertinimus. Ekspertų rengiamos makroekonominės prognozės yra labai svarbu vykdant ekonominę analizę. Šios prognozės padeda susisteminti ir apibendrinti daug ekonominių duomenų ir užtikrinti iš įvairių šaltinių gautų ekonominių įrodymų nuoseklumą. Ekspertų pateikiamos išvados gali būti vienas iš būdų norint geriau įvertinti tiesiogines užsienio investicijų perspektyvas.

Pateikiama daugybė vertinimų kaip valstybė turi ieškoti būdų kaip skatinti investicijas, kaip turi kisti šalies prioritetinės investicijų pritraukimo sritys. Valstybės uždavinys, siekiant pritraukti daugiau tiesioginių užsienio investicijų, būti konkurencingais, išryškinti šalies ar regiono privalumus, sudaryti palankią teisinę aplinką, skatinti pritraukimo politiką. Tiesioginės užsienio investicijos turi būti vienas iš prioritetinių objektų, kadangi nuo užsienio kapitalo pritraukimo, investavimo tikslingo paskirstymo svarbiausiam šalies ūkio sektoriams, priklauso tolimesnė šalies tiek ekonominė, tiek socialinė plėtra.

Prognozuojant TUI didėjimą šalyje ir norint išlikti konkurencinga ne tik vietinėje, bet ir tarptautinėje rinkoje, Ūkio ministerijos ekspertų nuomone, būtina sėkmingai tęsti ir tobulinti jau esamą investicijų 2008 - 2013 m. skatinimo programą. Prioritetinės kryptys siekiant pritraukti daugiau tiesioginių užsienio investicijų turėtų būti tolimesnis mokesčių mažinimas, biurokratizmo valstybinėse institucijose bei korupcijos reguliavimas ir mažinimas. Didesnius TUI srautus bei spartesnę ūkio plėtrą artimiausiems metams turėtų užtikrinti nuosekli ir tikslinga Lietuvos vyriausybės politika, aktyviai įgyvendinama investicijų pritraukimo programa, teisingas ES struktūrinių fondų paskirstymas, šalies verslininkų veržlumas.

Lietuvos gebėjimai sėkmingai pritraukti tiesiogines užsienio investicijas teigiamai vertinami „World investment prospects to 2011“ apžvalgoje. Lietuvoje 2011 m. prognozuojamos TUI turėtų sudaryti apie 3200 mln. lt, o 2012 – beveik 3300 mln. lt. Remiantis FDiMarkets duomenimis, Lietuvai per pirmąjį šių metų ketvirtį pavyko pritraukti 19 tiesioginių užsienio investicijų projektų, kurių bendra vertė 468 mln. Lt.

Remiantis Statistikos pateiktais duomenimis 2011 m. pirmąjį ketvirtį daugiausia investuota į apdirbamąją gamybą - 27,7 proc., didmeninę ir mažmeninę prekybą; transporto priemonių- 13,4, informacijos ir ryšių veiklą - 12,7, nekilnojamojo turto - 11,6, finansinę ir draudimo veiklą - 11,3, proc. visų TUI. Apžvelgus „FDI Global Outlook 2011“ ataskaitą, matome, jog didžiausias investicijų atsigavimas net 21 proc. taip pat skaičiuojamas apdirbamosios gamybos srityje, o perspektyviausiu ekonominiu sektoriumi laikomas žemės ūkis. Žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės ir žuvininkystės (A)s sektoriui prognozuojami svarbūs

tiesioginių užsienio investicijų pokyčiai 2011 m. Investicijas šiame sektoriuje turėtų paskatinti tai, jog 2011 m. keletą mėnesių užsienio subjektai nevaržomai galėjo sudaryti sandorius dėl žemės ūkio paskirties ir miškų ūkio paskirties žemės įsigijimo Lietuvoje. Taip pat šio sektoriaus investicijų rodikliai vertinami teigiamai ir dėl struktūrinių fondų teikiamos paramos, kuri turėtų keistis tik po 2013 m., kai ši paramą turėtų sumažėti ar visai nutrūkti. Kiti analitikai skeptiškiau vertina šio sektoriaus prognozes. Manoma, jog 2012 metais augimas šiame sektoriuje sulėtės dėl 2009 metų krizės sumažėjusių investicijų neigiamo poveikio ūkio potencialiam augimui. Tačiau sustiprėjęs investuotojų pasitikėjimas regiono perspektyvomis bei gausesnės investicijos ūkio raidą turėtų paspartinti.

Pasak kitų ekspertų Lietuvoje palankiausi sektoriai investicijoms – paslaugos, informacinės technologijos ir gamtos mokslai. Vienas tokių sėkmingų investavimo pavydžių galėtų būti D. Britanijos banko „Barclays“ informacinių technologijų centro steigimas Lietuvoje. Per penkerius ateinančius metus ši kompanija planuoja investuoti daugiau nei 20 mln. lt.

Ekonomikos augimą 2011 m. daugiausia skatinti turėtų investicijos, ypač privačiuose sektoriuose. 2011 m., remiantis bankų ekspertų išvadomis, prognozuojama 8 proc. didesnės investicijos nei 2010 m. Manoma, jog panaši tendencija turėtų išlikti ir 2012 m. Investicijos ilgainiui skatins atsigavimą ir konkurencingumą. Prognozuojama, jog 2011 metais TUI įplaukos į Lietuvą pasieks 1 proc. BVP. Daugiau nei pusė jų sudarys reinvesticijos. Būtina pažymėti, jog 2010 m. didelis dėmesys buvo skirtas užsienio bendrovių investicijoms į Lietuvą skatinimui, ypač technologijų ir IT sektoriuose. Šios pastangos davė teigiamų rezultatų 2010 m. ir kartu su ekonomikos stabilizavimusi turėtų daryti teigiamą poveikį ir 2011-2012 m. Investicijos į IT turėtų sudaryti 253,9 mln. litų. Remiantis ekspertų nuomone, iš valstybės ir Europos Sąjungos (ES) paramos lėšų numatomos rekordinės investicijos į informacinių technologijas (IT) - 22 proc. didesnės nei 2010 metais. Tačiau planuojama investicijų prieaugį lemia tik ES paramos lėšos, tad poveikis sektoriui priklausys nuo to, kada šie pinigai realiai pasieks rinką.

Teigiamai vertinamos investicijos į mašinas ir įrenginius, transporto priemones, statinius – jų statybą ir rekonstrukciją bei nekilnojamą turtą. Šios investicijos patyrė didžiausią nuosmukį sunkmečio laikotarpiu, o atsigaunant transporto sektoriui, šiuo metu pastebimas spartus jų augimas. Investicijų į mašinas ir įrenginius augimas yra susijęs su kurį laiką augančia pramone ir išaugusiu gamybinių pajėgumų panaudojimo lygiu, kuris artėja link prieš sunkmečio laikotarpį buvusio lygio. Šia prognozę patvirtina Europos komisijos bei Lietuvos bankų ekspertai. Remiantis tų pačių ekspertų teiginiais, manoma, jog 2011-2012 metais daugiausiai planuojama investuoti į mokslinius tyrimus ir plėtrą (darbe ši sritis nebuvo išskirta nagrinėta plačiau, tačiau pažymima kaip viena iš perspektyvų). Šios investicijos 2011 ir 2012 m. kasmet turėtų didėti apie 5 proc. Tai daugiau nei dvigubai viršija praeitų metų prognozes, o atsižvelgiant į tai, kad 2009 m.

įmonės investicijas į mokslinius tyrimus ir plėtrą buvo sumažinusios 2,6 %, prognozuojamas investicijų augimas yra didelis.

Kaip žinia, investavimo sąlygos daugelyje šalių vis labiau vienodėja ir sėkmę gali garantuoti tik specifinės iniciatyvos, geriausiai išreiškiančios specifinių investuotojų interesus ir vietos specifines galimybes. Beveik kiekviename Pasaulio ekonomikos forume analizuojamos investavimo ar ne investavimo priežastys. Kaip jau aukščiau buvo aprašyta, dažniausiai minimos investavimo priežastys yra: politikos stabilumas, makroekonominis stabilumas, skaidri teisinė aplinka ir stabilios žaidimo taisyklės, kryptinga TUI politika. Pastarieji veiksniai Lietuvoje vertinami palankiai, tačiau svarbiausiais neigiamais aspektais Pasaulio ekonomikos forumo ataskaitose įvardijama korupcija bei skaidrumo stoka. Nors sunkmečiu investicijos neišvengiamai mažėjo, Lietuva vis dar turi privalumų prieš kitas šalis: Lietuvoje yra daug kvalifikuotos darbo jėgos, dirbančios už nedidelius atlyginimus. Matomas nemažas potencialas aptarnavimo centrų kūrimo – šalyje yra daug jaunimo, norinčio ir galinčio dirbti tokioje srityje. Augimo perspektyvos numatomos finansų ir bankininkystės sektoriuose, kuris Lietuvoje dar nėra itin išplėtotas. Pokyčiai kurie gali gerina investicinę aplinką Lietuvoje 2011 m. yra pakeitimai mokesčių srityje. Vienu pozityviausių mokesčių projektų pakeitimų verslui šiais metais yra pridėtinės vertės mokesčio (PVM) lengvatinio 9 proc. tarifo viešbučių paslaugoms grąžinimas. Kalbant apie PVM įstatymą, svarbu galėtų būti ir tai, kad importo PVM bus neapmokestinamos importuojamos prekės, jeigu importo metu žinoma, kad tos pačios prekės yra skirtos išgabenti į kitą Europos Sąjungos (ES) valstybę narę. Nemažą įtaką turėtų turėti dyzelino akcizo pakėlimas, bei nekilnojamojo turto mokesčio pakeitimai.

Apibendrinus tiesioginių užsienio investicijų 2011 -2012 m. vertinimus, manoma, jog nepaisant sumažėjusio investicijų srauto kelerius praėjusius metus, Lietuva išlieka konkurencinga bei patraukli investuotojams šalis. Ekonominių sektorių paklausa žymių pokyčių per ateinančius porą metų atnešti neturėtų, nes investuotojams, kaip prognozuojama, patraukliausios išlikti turėtų – apdirbamoji gamyba, nekilnojamas turtas, informacinės technologijos, transporto sektorius. Perspektyviausiu laikomas žemės ūkio sektorius. Jeigu Lietuva ir toliau sieks išryškinti savo kaip šalies privalumus, gerins investicinę aplinką, įvairiomis priemonėmis skatins prioritetinius investuotojams ekonominius sektorius, tiesioginės užsienio investicijos turės perspektyvų augti ne tik ateinančius dvejus metus.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Tiesioginių užsienio investicijų pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės. Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas į šalį yra vienas iš svarbiausių ekonominių šalies augimą lemiančių veiksnių. Tačiau dėl šalies skirtingų ekonominių, finansinių, gamybinių išteklių, tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo procesas yra sudėtingas. Tam reikalingos tinkamai parengtos strategijos. Investicijos kiekvienai šaliai yra būtinos dėl konkurencingumo, naujų technologijų vystimosi, darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo. Investicijos gerina šalies socialines, finansines sąlygas bei ekonominius šalies rodiklius. Gerinamas šalies įvaizdis, vykdomi tarptautiniai projektai, siekiama maksimaliai naudoti šalies potencialą. Lietuvoje investicijas skatina gerai išvystyta infrastruktūra, kvalifikuotos darbo jėgos ir mokslinis techninis ir inovacinis potencialas, laisvųjų ekonominių zonų vystymas. Investicijas taip pat skatina, jog Lietuvoje sparčiai vystomi ekonominiai sektoriai. Pagrindiniais veiksniais, ribojančiais tiesioginių užsienio investicijų atėjimą į Lietuvą, įvardijami nuolat besikeičianti įstatyminė bazė, nestabili padėtis finansų sistemoje, nepalanki mokesčių bei muitų sistema.

2005 – 2010 m. tiesioginių užsienio investicijų srautus Lietuvoje galima suskirstyti į tris etapus: 2005 – 2007 metais investicijos augo. 2007 metais tiesioginės užsienio investicijos buvo didžiausios per visą nagrinėtą laikotarpį. 2008 m. tiesioginių užsienio investicijų srautas Lietuvoje mažėjo, tačiau tai nebuvo labai didelis pokytis – 11 proc., lyginant su 2007 m. 2009 – 2010 investicijos augo po 4 – 5 proc. ir 2010 m. investicijos beveik pasiekė 2007 m. lygį. Panašiai kito ir tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, kurios vidutiniškai nagrinėjamu laikotarpiu augo po 9 proc. Per šešerių metų nagrinėjamą laikotarpį daugiausia tiesioginių užsienio investicijų sulaukta iš Danijos, Švedijos, Lenkijos ir Vokietijos. Mažiausiai Lietuvos investicinė aplinka yra patraukti Jungtinėms Amerikos valstijoms, Didžiajai Britanijai bei Norvegijai. Atlikta analizė parodė, jog kasmet tiesioginių užsienio investicijų vis daugiau sulaukiama iš Lenkijos ir Rusijos. Šios šalys yra potencialios investuotojos, iš kurių ateityje kasmet tikimasi sulaukti vis daugiau investicijų.

Darbe taip pat buvo nagrinėtos tiesioginės užsienio investicijos, pasiskirstytos pagal ekonominius veiklos sektorius. Daugiausia tiesioginių užsienio investicijų 2005- 2010 metais buvo apdirbamoji gamyba, elektros dujų ir vandens tiekimas, didmeninė ir mažmeninė prekyba, paštas ir telekomunikacijos, finansinis tarpininkavimas, nekilnojamasis turtas, nuoma ir kita verslo veikla. Šios sritys daugiausia tiesioginių užsienio investicijų sulaukė, nes yra paklausios rinkoje, yra išvystytos arba vystomos. Šiems ekonominiams veiklos sektoriams šiek tiek palankesnė mokesčių sistema, taikomos lengvatos. Taip pat šių sektorių investiciniai rodikliai

geresni, nes Lietuvoje yra įsikūrusi ne viena stambi pramonės įmonė. Švietimo, sveikatos priežiūros, socialinio darbo, kasybos ir karjerų eksploatavimo, poilsio organizavimo, kultūrinės ir sportinės veiklos sektoriai 2005 – 2010 metų laikotarpiu investicijų sulaukė mažiausiai. Šie ekonominiai veiklos sektoriai nėra pakankamai finansuojami, taip pat neskiriamas didelis valstybės dėmesys arba tik neseniai susirūpinta šių sektorių plėtojimu.

Darbe, išnagrinėjus tiesioginių užsienio investicijų glaudumą su ekonominiais rodikliais, gauti įvairūs ryšiai. Bendrosios pridėtinės vertės ir tiesioginių užsienio investicijų ryšys stipriausias didmeninės ir mažmeninės, transporto, telekomunikacijų, nekilnojamojo turto veiklos sektoriuose. Tuo tarpu užimtumo rodikliai žemės ūkio, apdirbamosios gamybos, nekilnojamojo turto, transporto veiklos sektoriuose labiausiai priklauso nuo tiesioginių užsienio investicijų pokyčių. Darbo našumą tiesioginės užsienio investicijos labiausiai įtakoja švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo sektoriuje, ir vidutiniškai - žemės ūkio sektoriuje. Kituose ekonominiuose sektoriuose šie ryšiai yra silpni. Darbo užmokestis taip pat labiausiai veikiamas tiesioginių užsienio investicijų yra žemės ūkio, didmeninės ir mažmeninės prekybos, statybos, telekomunikacijų, nekilnojamojo turto, švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo, transporto, elektros dujų ir vandens tiekimo, kasybos ir karjerų eksploatavimo sektoriuose. Šiek tiek mažiau įtakos tiesioginės užsienio investicijos darbo užmokestį veikia viešbučių ir restoranų bei finansinio tarpininkavimo sektoriuje. Pramonės bei statybos sektoriuose ryšys tarp vidutinio darbo užmokesčio bei tiesioginių užsienio investicijų - silpnas.

Tiesioginių užsienio investicijų apimčių prognozės Lietuvoje 2011 – 2012 metams yra optimistinės ir palankios. Kasmet investicijos turėtų augti vidutiniškai po 10 proc. Tikimasi, jog iki 2012 metų pabaigos investicijos, tenkančios vienam gyventojui, sieks 12000 litų. Paklausiausiais ekonominiais veiklos sektoriais turėtų išlikti apdirbamoji gamyba, elektros, dujų ir vandens tiekimas, didmeninė ir mažmeninė prekyba, paštas ir telekomunikacijos, finansinis tarpininkavimas, nekilnojamojo turto veikla. Šis tiesioginių užsienio investicijų didėjimas siejamas su atsiganančiomis verslo investicijomis, kurias skatina pagerėjusi pasaulio ekonomikos aplinka. Taip pat valstybė nuolatos siekia pagerinti verslo aplinką bei mokesstinę bazę, siekia išryškinti prioritetinius veiklos sektorius bei sudaryti palankias sąlygas kurtis užsienio kompanijoms Lietuvoje.

Darbe iškelta prognozė, jog didesnės tiesioginės užsienio investicijos į skirtingas ekonomines veiklos šakas, skatina spartesnę skirtingų sektorių vystimąsi, bei gerina makroekonominis rodiklius iš dalies pasitvirtino. Kaip parodė analizė, tie sektoriai, kurie sulaukė daugiausiai investicijų išliko stabilūs arba keitėsi nežymiai. Šių sektorių tiesioginių užsienio investicijų srautų prognozės yra teigiamos, kas ateityje tik dar labiau skatins jų vystimąsi. Makroekonominiai rodikliai šiuose sektoriuose kito panašiai kaip ir kito tiesioginių

užsienio investicijų srautai. Rodikliai, kurių ryšys su tiesioginėmis užsienio investicijomis buvo stiprus mažėjo kai mažėjo tiesioginės užsienio investicijos, ir didėjo kartu, kai tiesioginės užsienio investicijos augo. Svarbu pažymėti, jog ne visi makroekonominiai rodikliai yra stipriai veikiami tiesioginių užsienio investicijų.

Siekiant ateityje pritraukti daugiau tiesioginių užsienio investicijų rekomenduojama:

- Lietuva turi išryškinti savo regionų privalumus ir siekti investicijas nukreipti į tuos ekonominius veiklos sektorius, kurie tiesioginių užsienio investicijų sulaukia mažiausiai. Daugiau dėmesio skirti perspektyviems ekonominiams sektoriams tokiems kaip žemės ūkis, prekyba, sveikatos priežiūra. Daugiau dėmesio skirti moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai. Svarbu pritraukti investicijas į aukštą pridėtinę vertę kuriančias veiklos sritis, skatinti kokybiškų produktų, prekių ženklų kūrimą, siekti išlaikyti kvalifikuotus specialistus.

- Sukurti ir išplėtoti pramoninių parkų infrastruktūrą, taip sudarant sąlygas pritraukti tiesiogines užsienio investicijas.

- Sustiprinti Lietuvos ekonominės plėtros agentūrą, ją paverčiant visą užsienio investuotojų pritraukimo veiklą koordinuojančia institucija.

- Kurti įvairias strategijas ir programas, norint pagerinti šalies įvaizdį. Taip pat plėtoti jau vykdomus projektus, siekiant kuo labiau įsisavinti investicijas.

- Gerinti teisinę tiesioginių užsienio investicijų aplinką. Lietuva turi stengtis kurti kuo mažesnius teisinius trikdžius siekiant pritraukti užsienio investuotojus.

LITERATŪRA

1. Ališauskas, K. (2005). Investicinių projektų rengimas, valdymas ir vertinimas. Mokomoji knyga; Šiauliai;
2. Agar, Ch. (2005). Capital investment & Financing. A Practical Guide to Financial Evaluation. London: Butterworth-Heinemann Ltd.;
3. Bagdonas, E. (2004). Socialinė statistika. Pirmoji dalis, metodika, Kaunas;
4. Barzdenytė, B. (1999). Regioniniai ryšiai ir tiesioginės užsienio investicijos. Verslas ir vadyba 99, Vilnius;
5. Bernatonytė, D. (2007). Tarptautinė prekyba. Vadovėlis, Kaunas, Technologija;
6. Buškevičiūtė, E. (2006). Viešieji finansai. Vadovėlis; Kaunas, Technologija;
7. Bivainis J., Griškevičius A., Jakštas V. (1997). Investicinių projektų vertinimas, Vilnius;
8. Cibulskienė D., Butkus M., (2007). Investicijų ekonomika: realiosios investicijos. Mokomoji knyga, Šiauliai;
9. Cirulytė, R. (2005). Tiesiogines užsienio investicijas skatinantys veiksniai. Taikomieji tyrimai – visuomenės kaitai. Nr. 1;
10. Cirulytė, R. (2003). Tiesioginės užsienio investicijos: teorinis aspektas. 6-osios Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencijos "Lietuva be mokslo - Lietuva be ateities" medžiaga, Vilnius;
11. Cirulytė, R. (2003). Tiesioginių užsienio investicijų ir ekonomikos augimo tarpusavio sąveika. Verslas, vadyba ir studijos;
12. Čegyte O., Miečinskienė A. (2009). Tiesioginių užsienio investicijų poveikio tyrimas. Mokslas – Lietuvos ateitis, Vilnius, Technika, Nr. 3;
13. Čekanavičius, V., Murauskas, G. (2004). Statistika II ir jos taikymas, Vilnius;
14. Danišauskas G. (2003). Jurisprudencija, Teisinės valstybės sampratos ypatumai;
15. Davulis G. (2003). Ekonomikos teorija. Vadovėlis, Vilnius;
16. Davulis, G. (2003). Teisinės bazės, reglamentuojančios užsienio investicijas Lietuvos Respublikoje, raida ir jos įtaka investicijų procesui. Jurisprudencija;
17. Dunning, J.H. (1999). Trade, location of economic activity and the multinational enterprise: a search for an eclectic approach.
18. Džiugaitė R., Nadzveckas J. (2001). Palankaus klimato užsienio investicijoms Lietuvoje formavimo proceso analizė. Regionų plėtra, p. 113-118;
19. Evans K. (2002). Attracting Foreign Direct Investment for Development. Global Forum on International Investment;
20. Ginevičius R., Rakauskienė O.G., Patalavičius R., Tvaronavičienė M., Kalašinskaitė K., Lisauskaitė V. (2005). Eksporto ir investicijų plėtra Lietuvoje, Vilnius;
21. Genienė M., Čiulevičienė V. (1998). Bendroji ir žemės ūkio statistika, Vilnius;
22. Gražytė-Molienė O. (2004). Statistika, Vilnius;
23. Jucevičius R. (2004). Investavimo skatinimas gerinant investicinę aplinką Lietuvoje. Taikomojo mokslo tiriamasis darbas. Žinių visuomenės institutas, KTU Verslo strategijos institutas;
24. Kalašinskaitė, K. (2003). Tiesioginių užsienio investicijų į Lietuvos ūkį efektyvumo įvertinimas. Verslas, vadyba ir studijos, p. 32-38.;
25. Kancerevyčius G., (2006). Finansai ir investicijos, Kaunas;
26. Kėdaitis V. (2005). Elementarūs prognozavimo metodai, Vilnius;
27. Kunigėlytė L., Laškovas J., Markelevičius J. (1986). Bendroji statistikos teorija, Vilnius;
28. Kūvykaitė R. (1995). Ryšių su užsieniu organizavimas, KTU;
29. Kūvikaitė, R. (1997). Tarptautinis marketingas. Vadovėlis, Kaunas;
30. Kvainauskaitė V. (2003). Tarptautinių ekonominių santykių pagrindai, Kaunas;
31. Langvinienė N., Vengrauskas P., Žitkienė R. (2004) Tarptautinis verslas – Kaunas;
32. Levišauskaitė, K. (2003). Valstybės finansai :vadovėlis, Kaunas;
33. Lietuvos informacijos institutas (1998). Užsienio investicijos Lietuvoje: vadovas užsienio investuotojui, Vilnius;
34. Lietuvos Respublikos ekonominių zonų pagrindų įstatymas (1995). Valstybės žinios, Nr. 53–1462;
35. Lietuvos Respublikos užsienio investicijų Lietuvoje įstatymas (1991). Valstybės žinios, Nr. 2-38;

36. Lietuvos Respublikos užsienio investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymas (1991). Valstybės žinios, Nr. 66-2127;
37. Lietuvos Respublikos užsienio investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymas (1991). Valstybės žinios, Nr. 14-361;
38. Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas (1996). Valstybės žinios, Nr. 92-2141;
39. Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas (1995). Valstybės žinios. Nr. 55-1351;
40. Ludwig von Mises (2006). Užsienio investicijos. Ekonominė politika;
41. Lukaševičius, K. (2005). Verslo ekonomika: vadovėlis, Kaunas;
42. Mackevičius, J. (2007). Įmonių veiklos analizė, Vilnius;
43. Martišius, A. (2003). Pagrindinės XX a. Ekonomikos mokslo metodologinių tyrimų kryptys, Vilnius;
44. Martišius, S.; Kėdaitis, V. (2003). Statistika: 1 dalis. Statistinės analizės teorija ir metodai, Vilnius;
45. Martinkus B., Neverauskas B., Sakalas A., Venskus R., Žilinskas V. (2000). Aiškinamasis įmonės vadybos terminų žodynas, Kaunas;
46. McConnell, C. S.; Brue, S. L. (2004). Economics: Principles, Problems, and Policies. Boston: McGraw-Hill College;
47. Miškinis A., Lukoševičiūtė E. Tiesioginės užsienio investicijos: patirtis Vidurio ir Rytų Europos šalyse. Viešasis administravimas. – 2009, Nr. 2, p. 42-54;
48. Navickas V. (2003). Europos Sąjungos rinkų ypatumai, Kaunas;
49. Navicas, V. (2008). Europos sąjungos rinkų ypatumai: mokomoji knyga, Kaunas;
50. Norvaišienė, R. (2005). Įmonės investicijų valdymas, Kaunas;
51. Paulavičius, K. B. (2004). Statistikos įvadas: statistiniai rodikliai, Vilnius;
52. Pessoa, A., (2007). Innovation and Economic Growth: What is the Actual Importance of R&D? FEP Working Papers;
53. Piggott J., Cook M. (2006). International Business Economics. A European Perspective. Palgrave: Macmillian.;
54. Pilinkienė, V. (2008). Tarptautiniai ekonominiai santykiai: mokomoji knyga, Kaunas;
55. Pirmosios respublikinės jaunųjų mokslininkų konferencijos "Lietuva be mokslo - Lietuva be ateities" medžiaga (1998), Vilnius;
56. Rudzkienė, V. (2005). Socialinė statistika, Vilnius;
57. Rakauskienė, O. G. (2006). Valstybės ekonominė politika :(fiskalinė, užsienio prekybos ir socialinė politika) : monografija, Vilnius;
58. Ruplienė D., Montvilaitė K., Grigaliūnienė Ž. (2008). Tiesioginės užsienio investicijas lemiantys veiksniai. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, Nr. 3(12), p. 271-280;
59. Ruplienė D., Garšvienė L. (2008). Tiesioginių užsienio investicijų įtaka šalies ekonomiam augimui. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, Nr. 3(12), p. 262-270;
60. Samuolis, G. (1998). Bendrų su užsieniu įmonių organizavimas ir valdymas. Organizacijų vadyba: Sisteminiai tyrimai;
61. Samuolis, G. (2000). Tiesioginės užsienio investicijos – verslo plėtros pagrindas šalyje. Verslas, vadyba ir studijos;
62. Samuolis G. (1998). Tiesioginės užsienio investicijos pagal OECD metodologiją p. 47-51;
63. Samuolis G. (2002). Tiesioginių užsienio investicijų apskaitos organizavimas įmonėje. Mokslas ir technika, Nr.4, p.16;
64. Samuolis, G. (2001). Tiesioginių užsienio investicijų įtaka Lietuvos ūkiui. Mokslas ir technika, Nr.3, p.14-15,25;
65. Šečkutė L., Tvaronavičius V. (2007). Tiesioginių užsienio investicijų Baltijos šalyse tyrimas. Verslas: teorija ir praktika. Vilnius, Nr. 3, p.153–160;
66. Vaitkevičiūtė, V. (2007). Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius;
67. Valančius K. L. (2005). Investicijų teisė: užsienio investicijų teisinio reguliavimo raida Lietuvos Respublikoje (1990-2004), Vilnius;
68. Vengrauskas V., Perminienė N. (2002). Tarptautinis verslas (1 knyga), Kaunas;
69. Virvičienė R. (2004). Teritorinis tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymas Lietuvoje Verslas, ekonomika ir vadyba, p. 65-73;
70. Zaicevas S. (1999). Užsienio investicijų Baltijos šalyse palyginimas. Verslas ir vadyba 99, p. 329-332;

Internetiniai šaltiniai:

71. European Innovation Scoreboard 2008: Summary of the situation in the 27 Member States, prieiga per internetą:
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/18&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=de>;
72. Europos Sąjungos oficialus tinklalapis, prieiga per internetą:
<http://europa.eu.int/>;
73. Europos Sąjungos statistikos agentūra "Eurostat, prieiga per internetą:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>;
74. Europos Sąjungos oficialus leidinys. Rezoliucija dėl tiesioginių užsienio investicijų (TUI) poveikio, prieiga per internetą:
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:058:0026:0028:LT:PDF>;
75. Elektroninio verslo koncepcija, prieiga per internetą:
http://www.ukmin.lt/lt/veikla/veiklos_sritys/es_strukturiniai_fondai/2007-2013/INFO/El_verslo_koncepcija.pdf;
76. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, prieiga per internetą:
<http://oberon.sourceoecd.org/vl=45431544/cl=14/nw=1/rpsv/home.htm>;
77. FDI intelligence global insight from the finansial times, prieiga per internetą:
<http://www.fdiintelligence.com>;
78. Finansų ministerijos oficialus tinklalapis, prieiga per internetą:
<http://www.finmin.lt>;
79. Global forum on international investment attracting foreign direct investment for development, 2002, prieiga per internetą:
<http://www.oecd.org/dataoecd/54/25/2764407.pdf>;
80. Inovacijos.lt oficialus tinklalapis, prieiga per internetą:
http://www.inovacijos.lt/lt/naujiena/id/fdi_intelligence_lietuva_sekmingas_tiesioginiu_uzsienio_investiciju_pritraukimo_pavyzdys_/tp/lt/;
81. Investicijos – verslo banga, prieiga per internetą:
<http://www.verslobanga.lt/lt/zb.download/3c3ad8fb48e21/investicijos.html>;
82. Investicijų skatinimo 2008–2013 metų programa, prieiga per internetą:
<http://e-stud.vgtu.lt/users/files/dest/8182/investiciju%20strategija.doc>;
83. Investicinių projektų apžvalga Lietuvoje, per internetą:
<http://www.deklaruok.lt/index.php?new=6&lng=lt>;
84. Laisvųjų ekonominių zonų investicijos, prieiga per internetą:
<http://www.investlithuania.com/lt/investuok/laisvos-ekonomines-zonos>;
85. Lietuvos Ekonominės Plėtros Agentūros oficialaus tinklalapis, prieiga per internetą:
<http://www.lepa.lt>;
86. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl investicijų skatinimo 2008-2013 metų programos pertvarkymo:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=312822&p_query=&p_tr2=;
87. Lietuvos Respublikos vyriausybės ir Tarptautinės ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos sutartis, prieiga per internetą:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=203593&p_query=&p_tr2=;
88. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos oficialus tinklalapis, prieiga per internetą:
www.am.lt;
89. Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas, prieiga per internetą:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=340364&p_query=&p_tr2=;
90. Lietuvos Statistikos departamento oficialus tinklalapis, prieiga per internetą:
www.stat.gov.lt;
91. Lietuvos Ūkio ministerijos oficialus tinklalapis, prieiga per internetą:
<http://www.ukmin.lt/lt/>;
92. Lithuania. Investment Climate Assessment. Draft Report. – The World Bank:
http://siteresources.worldbank.org/EXTECAREGTOPKNOECO/Resources/IC_lithuania.pdf;

93. Lithuania Investment axis. Verslo Lietuva: kelias pirmyn, prieiga per internetą:
<http://www.development.lt/2007/index.php/kodelėinvestuotiėlietuvoje/versloėlietuvaėkeliasėpirmyn/765>;
94. Oxford University Press, prieiga per internetą:
<http://www.oup.com/uk/orc/bin/9780199296378/01student/additional/pageė12.htm>
95. Political Stability and Foreign Direct Investment, prieiga per internetą:
<http://www.economicshelp.org/blog/economics/political-stability-and-foreign-direct-investment>
96. Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros kaimo vietovėse strategijos ir priemonės, prieiga per internetą:
<http://www.ukmin.lt/lt/svv/doc/2.pdf>;
97. Tarptautinis valiutos fondo oficialus tinklalapis, prieiga per internetą:
<http://www.imf.org/external/country/LTU/index.htm>;
98. Going Global, Understanding foreign direct investment (FDI), prieiga per internetą:
http://www.going-global.com/articles/understanding_foreign_direct_investment.htm;
99. Valstybės žinios, (2004), Nr. 73-2517, Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas, prieiga per internetą.
<http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdocėl?pėid=232350>;

TRUMPINIŲ ŽODYNAS

ES – Europos Sąjunga;

EVRK - ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius;

BPV – bendroji pridėtinė vertė;

LEPA - Lietuvos ekonominės plėtros agentūra;

LEZ – Laisva ekonominė zona;

LR – Lietuvos Respublika;

MTEP - moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra;

NATO - North Atlantic Treaty organization - Šiaurės Atlanto sutarties organizacija;

NVS – nepriklausomų valstybių sandrauga;

OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO);

TUI –tiesioginės užsienio investicijos;

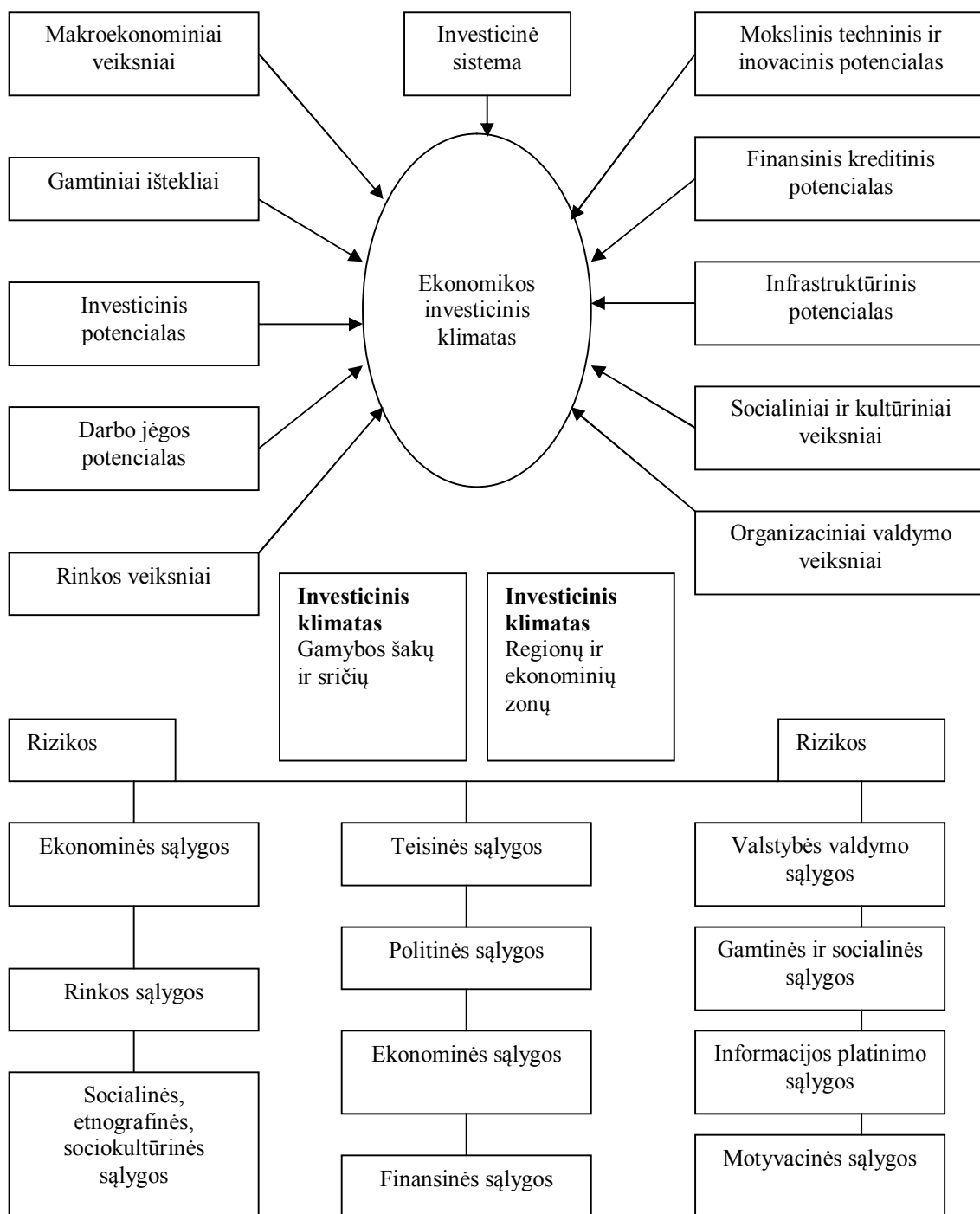
IT – informacinės technologijos;

IKT – informacinės komunikacinės technologijos.

PRIEDAI

Investicinio klimato struktūra bei investicijas įtakojantys veiksniai

Šaltinis: Navicas, V.(2008)

Laisvojoje ekonominėje zonoje veikiančių ūkio subjektų specialios ekonominės ir teisinės funkcionavimo sąlygos

Mokestis	%	Mokesčiai LEZ
Pelno mokestis	15	nėra pelno mokesčio pirmus 6 metus ir tik 50% pelno mokestis per kitus 10 metų
Pridėtinės vertės mokestis (PVM)	21	nėra PVM*
Dividendų apmokestinimas	nuo 0* iki 15	nėra dividendų apmokestinimo užsienio investuotojams**
Gyventojų pajamų mokestis (GPM)	15 (+6% sveikatos draudimo įmoka)	15 (+6% sveikatos draudimo įmoka)
Darbdavio socialinio draudimo įmoka	31 (+ darbdavio įmoka 3%)	31 (+ darbdavio įmoka 3%)
Nekilnojamojo turto mokestis	0,3-1	nėra nekilnojamojo turto mokesčio

*0 proc. PVM tarifo taikymas prekyboje tarp ES valstybių narių; ** 0 proc. dividendų apmokestinamas tuo atveju, kai akcininkas (įmonė) ne trumpiau kaip 12 mėnesių valdo ne mažiau kaip 10 proc. balsų suteikiančių akcijų

Šaltinis: Laisvųjų ekonominių zonų investicijos, prieiga per internetą:
<http://www.investlithuania.com/lt/investuok/laisvos-ekonomines-zonos>

Kauno ir Klaipėdos LEZ

Laisvoji ekonominė zona	Plotas 2010 m.	Planuojamas bendras plotas	Atstumas iki artimiausio tarptautinio oro uosto	Atstumas iki Klaipėdos jūrų uosto
Kauno LEZ	58,5 ha	534 ha	4 km iki Kauno oro uosto	228 km
Klaipėdos LEZ	300 ha	412 ha	25 km iki Palangos oro uosto 210 km iki Kauno oro uosto	3 km

Šaltinis: Laisvųjų ekonominių zonų investicijos, prieiga per internetą:
<http://www.investlithuania.com/lt/investuok/laisvos-ekonomines-zonos>

Klaipėdos LEZ įsteigta 1996 m. rugsėjį, priėmus Lietuvos Respublikos Klaipėdos laisvosios ekonominės zonos įstatymą. Tai pirmoji ir sėkmingiausia tokio pobūdžio zona Lietuvoje pagal pritrauktų investicijų ir sukurtų darbo vietų skaičių. Nuo 2002 m. Klaipėdos LEZ pritraukė daugiau nei 800 mln. Lt. investicijų bei sukūrė virš 1000 naujų darbo vietų. 2010 metais „Financial Times“ grupės „FDI Magazine“ leidinys Klaipėdos LEZ įvertino kaip vieną iš 5 geriausių ekonominių zonų pasaulyje pagal suteikiamas verslo sąlygas bei sukurtą infrastruktūrą ir 20-ta patraukliausia ekonomine zona pasauliniu mastu.

Kauno LEZ (534 ha) buvo įsteigta 1996 m. spalį, priėmus Lietuvos Respublikos Kauno laisvosios ekonominės zonos įstatymą. Šalia Kauno LEZ veikiantis Kauno tarptautinis oro uostas užtikrina puikų tarptautinį susisiekimą. Kauno LEZ iš oro uosto pasiekama per 10-20 minučių. Kauno LEZ yra patraukli savo geografine padėtimi bei puikiomis plėtros galimybėmis: didelės mokesčių lengvatos, puiki geografinė padėtis ir geras susisiekimas keliais ir traukiniais, Kauno tarptautinio oro uosto kaimynystė, nedidelis atstumas nuo neužšalancio Klaipėdos jūrų uosto, aukštos kvalifikacijos, nebrangi darbo jėga, gerai išvystyta infrastruktūra, palanki investicijoms aplinka, verslo saugumas.

Pirmasis Lietuvos Respublikos Užsienio investicijų įstatymas

1990 m. pirmasis LR Užsienio investicijų įstatymas suformulavo bendrus principus bei reikalavimus užsienio investuotojų komercinei-ūkinei veiklai. Pagal šį įstatymą šiai veiklai taikomi tie patys reikalavimai kaip ir šalies subjektams, išskyrus įstatymo nustatytas specialias išimtis ir tarptautinių sutarčių, kurių dalyviai yra LR, nuostatas. Jeigu tarptautinėse sutartyse nustatytos taisyklės prieštarauja LR įstatymams, paprastai taikomos tarptautinės sutarties nuostatos. Įstatymas nustatė, kad užsienio investicijų formos yra: dalis bendroje įmonėje ir užsienio kapitalo įmonė, taip pat užsienio kapitalo įmonių, turinčių užsienio kapitalo, veiklos sąlygos. Pagrindinis reikalavimas šioms savarankiškai veikiančioms įmonėms – laikytis LR įstatymų. Samdos sutartyse nustatytos darbo sąlygos šiose įmonėse neturi būti blogesnės už LR nustatytas sąlygas. Užsienio investuotojams suteikta teisė išsinuomoti patalpas, pastatus, žemės sklypus iki 99 metų, paliekant pirmenybės teisę šį nuomos laikotarpį pratęsti. Žemės nuomos sąlygas reglamentuoja Vyriausybė. Įmonių, turinčių užsienio kapitalo, veiklos trukmė neribojama, tačiau ši veikla gali būti sustabdyta, jeigu prieštarauja LR įstatymams, neatitinka ekologinių reikalavimų arba įmonės įstatų. Įmonių apmokestinimo tvarką reglamentuoja LR mokesčių įstatymai, bet 1990 m. įstatyme buvo numatytos šios pagrindinės lengvatos užsienio investicijoms:

- 1) įmonės, įsteigtos iki 1993 m. gruodžio 31 d., pajamų dalis, tenkanti užsienio investicijai, penkerius metus nuo įplaukų gavimo dienos apmokestinama 70 proc. sumažintu pelno arba pajamų mokesčiu. Po šio termino dar trejus metus pajamos apmokestinamos 50 proc. sumažintu tarifu;
- 2) jeigu užsienio kapitalas investuojamas nuo 1994 m. sausio 1 d. iki 1995 m. gruodžio 31 d., tai jo pajamų (pelno) dalis apmokestinama šešerius metus 50 proc. sumažintu tarifu;
- 3) užsienio investuotojų Lietuvoje gauti dividendai neapmokestinami.

Įstatymas numato galimybę taikyti ir kitas mokesčių lengvatas Aukščiausios Tarybos sprendimu. Užsienio investuotojai gali savo pajamas panaudoti šalies viduje reinvesticijoms ar prekėms ir paslaugoms įsigyti arba išvežti į užsienį be apmokestinimo (taip pat ir prekių forma). Užsienio investuotojų materialinis indėlis į įmonės kapitalą įvežamas be maito mokesčių. Įstatymas numatė galimybę LR Vyriausybei priimti sprendimą dėl maitų lengvatų įvežamoms žaliavoms bei išvežamai produkcijai. Įstatymas nurodo, jog užsienio investicijos negali būti nacionalizuojamos, rekvizuojamos ar kaip nors diskriminuojamos. Nors LR įstatymų nustatytais atvejais užsieniečiams priklausantis turtas gali būti paimamas, tačiau už jį privalo būti teisingai

atlyginta laikantis visuotinai pripažintų teisės normų. Nuostoliai, patirti dėl valstybės institucijų arba atskirų pareigūnų veiksmų, privalo būti visiškai atlyginti remiantis tarptautinės teisės normomis. Taigi pirmasis LR užsienio investicijas reglamentuojantis įstatymas numatė gana nemažas garantijas ir lengvatas užsienio investuotojams. Pagrindinės iš jų nepakito ir šiandien.

1995 m. LR užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymas kai kur papildo, o kai kur supaprastina buvusį įstatymą. Šis įstatymas nustatė, jog užsienio kapitalo investicijos gali būti investuojamos laisvai konvertuojama arba Lietuvos nacionaline valiuta, kilnojamojo ar nekilnojamojo turto forma arba kaip intelektinė ir pramoninė nuosavybė. Investavimo subjektai turi teisę investuoti kapitalą steigdami įmonę arba įsigydami veikiančių įmonių akcijų arba įmonės nuosavo kapitalo dalį. Įstatymas leidžia ir reguliuoja tik užsienio kilmės kapitalo investicijas siekiant užkirsti kelią pinigų plovimui. Užsienio valstybių įmonės pagal šį įstatymą turi teisę steigti antrines įmones arba atidaryti atstovybes, kurios nėra juridiniai asmenys ir negali užsiimti ūkine-komercine veikla. Užsienio kapitalo įmonių bei jų padalinių steigimo tvarką reglamentuoja LR įstatymai bei Statistikos departamento prie LR Vyriausybės išleisti teisės aktai. Pagrindinis šių teisės aktų reikalavimas – įrodyti investicijų užsienio kilmę.

Užsienio įmonėms paliekama teisė išsinuomoti žemės sklypus arba įsigyti nuosavybėn ne žemės ūkio paskirties sklypus. Valstybei priklausantys sklypai įmonėms nuomojami remiantis LR žemės nuomos įstatymu. Užsienio įmonių apmokestinimo sąlygos negali būti blogesnės nei taikomos LR rezidentams. 1990 m. įstatyme numatytos mokesčių lengvatos paliktos ir šiame įstatyme. Papildomai buvo numatytos dar šios lengvatos:

- 1) jeigu investuotojas po 1998 m. spalio 1 d. per trejus metus investavo ne mažiau kaip 200 mln. litų (50 mln. JAV dol.), Vyriausybė investuotojo pageidavimu turi sudaryti investicijų sutartį, kurioje numatoma penkerius metus nuo investavimo pradžios nedidinti mokesčių tarifų. Vyriausybė turi teisę šį terminą pratęsti iki dešimties metų;
- 2) jeigu užsienio kapitalo investicija yra 2 mln. JAV dolerių, tai įmonė trejus metus nemoka pajamų (pelno) mokesčių, kitus trejus metus mokesčių tarifai mažinami 50 proc. Tačiau ši lengvata netaikoma įmonėms, kurios verčiasi naftos produktų prekyba ir kurių pajamos iš šios prekybos pranoksta 30 proc. visų pajamų dalies.

Užsienio investuotojų materialūs įnašai į įmonės įstatinį kapitalą, naudojami kaip ilgalaikis turtas, įvežami be maito mokesčių. Įmonę likvidavus, užsienio investuotojams priklausantis turtas įvežamas be maito mokesčių. Užsienio investuotojai turi teisę savo pajamas, sumokėję mokesčius, pervesti į užsienį be apribojimų. Užsienio investuotojų dividendai ir akcijos negali būti apmokestinami, jeigu tai netaikoma LR fiziniams ar juridiniams asmenims. Jeigu tarptautinės sutartys nustato kitokias investavimo sąlygas, taikomos sutarties normos. Taigi

šiuose įstatymuose įvestos ir naujos lengvatos užsienio investuotojams, tačiau kai kurios sąlygos buvo sugriežtintos.

Nuo 1999 m. LR užsienio kapitalo investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymas neteko galios. Jį pakeitęs *LR investicijų įstatymas* nustato vienodas sąlygas visiems investuotojams – tiek užsienio tiek ir nacionaliniams. Vienodas visų Lietuvos investuotojų traktavimas pasireiškia taikant tuos pačius Lietuvos įstatymus bei kitus teisės aktus, vienodomis sąlygomis dalyvaujant turto privatizavimo programose ir viešojo vertybinių popierių apyvartoje, taikant vienodas apmokestinimo lengvatas. Įstatymas numato šiuos investavimo LR būdus: steigti įmones arba įsigyti veikiančias įmones ar jų kapitalo dalį; įsigyti visų rūšių vertybinius popierius; skolintis lėšas ar kitą turtą; vykdyti koncesijų bei išperkamosios nuomos (lizingo) sutartis. Sumokėjęs įstatymų nustatytus mokesčius, užsienio investuotojas turi teisę gautas pajamas konvertuoti į užsienio valiutą ir (ar) pervesti į užsienį be apribojimų. Užsienio investuotojai turi teisę įsigyti nuosavybės visų rūšių nekilnojamą turtą, taip pat ir žemę. Žemės įsigijimo tvarką ir sąlygas nustato specialus 1996 m. birželio 20 d. Seimo priimtas Konstitucinis įstatymas. Pagal jį ūkinei veiklai ne žemės ūkio paskirties žemę gali įsigyti užsienio subjektai iš valstybių, priklausančių ES arba asociacijomis su ja, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijai arba Šiaurės Atlanto sutarties organizacijai (NATO). Kitiems užsienio subjektams nurodytos paskirties žemės sklypus leidžiama tik nuomoti. Valstybei nuosavybės teise priklausanti žemė nuomojama LR žemės nuomos įstatymo nustatyta tvarka. Konstitucinis įstatymas numato tam tikros paskirties žemės sklypus, kurių negali įsigyti nei šalis, nei užsienio investuotojai. Tai valstybinių parkų, rezervatų, draustinių, žemės ūkio paskirties žemės.

Visos Lietuvos ekonomikos šakos yra atviros užsienio investicijoms, išskyrus kai kurias veiklos sritis, į kurias užsienio investicijos draudžiamos dėl valstybės interesų. 1991 m. gegužės 2 d. LR Seimas buvo priėmęs Lietuvos Respublikos užsienio investicijų draudžiamų ir ribojamų veiklos sričių įstatymą [34], kuriame nustatyta gana daug draudžiamų veiklos sričių, priklausančių ir nuo įmonių rūšių. 1995 m. priėmus LR užsienio kapitalo investicijų įstatymą, 1991 m. įstatymas dėl draudžiamų užsienio investicijoms veiklos sričių nustojo galioti. Pagrindinės šio įstatymo nuostatos buvo perkeltos į 1995 m. užsienio investicijas reglamentuojantį įstatymą, o kitos veiklos sritys tapo licencijuojamos. Dabar galiojančiame Investicijų įstatyme nurodytos šios užsienio investicijoms draudžiamos veiklos sritys:

- 1) susijusios su valstybės saugumo ir gynybos užtikrinimu (išskyrus investicijas iš šalių, priklausančių anksčiau nurodytoms organizacijoms, ir jei tam pritaria Valstybės gynimo taryba);
- 2) narkotinių ir stipriai veikiančių bei nuodingųjų medžiagų gamyba ir pardavimas;
- 3) loterijų organizavimas.

Jeigu investuojama į steigiamą ūkio subjektą, kurio veikla pagal LR įstatymus yra licencijuojama, užsienio investuotojas privalo įsigyti šios veiklos licenciją LR įstatymų nustatyta tvarka.

Taigi LR įstatymais buvo nustatytos gana nemažos privilegijos užsienio investuotojams, ypač mokesčių srityje. Šių privilegijų laipsniškai buvo atsisakoma, kol šalies ir užsienio investuotojų teisės buvo sulyginotos (Davulis, G. 2003 m.).

1 lentelė

Tiesioginių užsienio investicijų teisinių aktų analizė

	Įstatymo pav., metai	Teisinių aktų esminis dalykas
1.	Kolektyvinio investavimo subjektų įstatymas, 2003.07.04 Nr. IX-1709, Vilnius	Užtikrinti, kad būtų apsaugoti investicinių fondų bendraturčių, investicinių kintamojo kapitalo bendrovių ir uždaro tipo investicinių bendrovių akcininkų interesai.
2.	Kolektyvinio investavimo subjektų straipsnių bei priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas 2009.03.19 Nr. XI-204, Vilnius	Kolektyvinio investavimo subjektų 2003.07.14 Nr. IX-1709 įstatymo 2, 5, 10, 22, 41, 57, 58, 73, 90, 105 straipsnių pakeitimai.
3.	Kolektyvinio investavimo subjektų įstatymo 2, 5, 10, 22, 41, 57, 58, 73, 90, 105 straipsnių bei priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas, 2009.03.19 Nr. XI-204, Vilnius	Kolektyvinio investavimo subjektų įstatymo pakeitimo įstatymo, 2007.10.25 Nr. X-1303, 2, 5, 10, 22, 41, 57, 58, 73, 90, 105 straipsnių bei priedo pakeitimai ir papildymas.
4.	Finansinių priemonių rinkų įstatymo straipsnių bei priedo pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 85(1) straipsniu įstatymas 2009.03.19 Nr. XI-199, Vilnius	Finansinių priemonių rinkų įstatymas, 2007.01. 18 Nr. X-1024 įstatymo 3, 7, 10, 14, 20, 41, 42, 43, 47, 51, 62, 64, 80, 82, 83, 85, 86, 95, 97 straipsnių pakeitimai.
5.	Kontroliuojančiųjų investicinių bendrovių įstatymo straipsnių pakeitimo įstatymas, 2008.06.05 Nr. X-1585, Vilnius	Kontroliuojančiųjų investicinių bendrovių įstatymas, 2003.07.04 Nr. IX-1710, 4, 6, 9, 10, 11, 18 straipsnių pakeitimai.
6.	Kolektyvinio investavimo subjektų įstatymo pakeitimo įstatymas, 2007.10.25 Nr. X-1303, Vilnius	Užtikrinti, kad būtų apsaugoti investicinių fondų bendraturčių, investicinių kintamojo kapitalo bendrovių ir uždaro tipo investicinių bendrovių akcininkų interesai.
7.	Finansinių priemonių rinkų įstatymas, 2007.01.18 Nr. X-1024, Vilnius	Reguluoti visuomeninius santykius siekiant užtikrinti sąžiningą, atvirą ir efektyvų finansinių priemonių rinkų veikimą, investuotojų interesų apsaugą bei sisteminės rizikos ribojimą.
8.	Kolektyvinio investavimo subjektų įstatymas, 2003.07.04 Nr. IX-1709, Vilnius	Užtikrinti, kad būtų apsaugoti investicinių fondų bendraturčių, investicinių kintamojo kapitalo bendrovių ir uždaro tipo investicinių bendrovių akcininkų interesai.
9.	Kontroliuojančiųjų investicinių bendrovių įstatymas, 2003.07.04 Nr. IX-1710, Vilnius	Įstatymas reglamentuoja kontroliuojančiųjų investicinių bendrovių valdymo, veiklos ir likvidavimo ypatumus, veiklos valstybinę priežiūrą bei investicinių akcinių bendrovių likvidavimo tvarką.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis LR galiojančiais norminiais teisės aktais

Užsienio investicijų apsauga Lietuvoje

Užsienio investicijas, investuotojų pajamas, teises ir teisėtus interesus Lietuvos Respublikoje saugo Lietuvos valstybė ir Lietuvoje taikomos šios užsienio investicijų apsaugos priemonės:

- LR Konstitucija, įstatymai ir kiti teisės aktai, reguliuojantys ūkinę – komercinę veiklą, apsaugo investuotojo nuosavybę nuo nacionalizavimo arba rekvizavimo.
- Tarptautinės sutartys. Lietuvos Valstybė pereina prie tarptautinių standartų, pramonės bei intelektualinės nuosavybės apsaugos tarptautinių normų.
- Dvišalės sutartys dėl investavimo skatinimo ir abipusės apsaugos
- LR užsienio kapitalo investicijų įstatymas bei kiti teisiniai aktai, reguliuojantys muitus, mokesčius, santykius su finansų ir kontrolės organais, bei nustatantys ginčų nagrinėjimo tvarką.
- Kiti LR įstatymai ir teisės aktai, ginantys užsienio investuotojo teises ir interesus (Samuolis, G. 1998).

LR įstatymais yra garantuota užsienio investicijų apsauga bei investuotojų teisės. Užsienio investuotojų teises gina LR Konstitucija, kiti šalies įstatymai bei teisės aktai, reguliuojantys investicijas, mokesčius, muitus, taip pat ir tarptautinės sutartys. LR investicijų įstatymas garantuoja užsienio investuotojo teisę valdyti, naudotis ir disponuoti investavimo objektu pagal Lietuvos įstatymus. Investavimo objektą paimti valstybės reikmėms galima tik LR įstatymų numatytais atvejais ir tvarka. Atlyginimo dydis už paimtą investavimo objektą nustatomas remiantis LR įstatymais ir turi atitikti rinkos vertę įskaitant ir palūkanas. Užsienio investuotojo prašymu atlyginimas jam išmokamas bet kuria užsienio valiuta. Valstybės ir savivaldos institucijos ir pareigūnai neturi teisės trukdyti užsienio investuotojams įstatymų nustatyta tvarka valdyti ir naudoti savo turtą. Nuostoliai, patirti dėl pareigūnų veiksmų, atlyginami šalies įstatymų nustatyta tvarka.

Ginčai dėl investuotojų teisių pažeidimo sprendžiami šalies įstatymų nustatyta tvarka bei atsižvelgiant į tarptautinių sutarčių nuostatas. Investicinius ginčus šalių susitarimu nagrinėja LR teismai, tarptautiniai arbitražai arba kitos institucijos. Investuotojas turi teisę tiesiogiai kreiptis į Tarptautinį investicinių ginčų sprendimo centrą. Jeigu LR Seimo ratifikuota tarptautinė sutartis nustato kitokias užsienio investicijų LR sąlygas negu šalies įstatymai, taikomos tarptautinės sutarties normos (Davulis, G. 2003 m).

Pirmieji tiesioginių užsienio investicijų sandoriai Lietuvoje

Būdama rytinėje Baltijos jūros pakrantėje, Lietuva idealiai tinka investuotojams, norintiems plėtoti rinkos ekonomiką. Rytuose ji ribojasi su vartotojų grupe – NVS, vakaruose su vienu iš labiausiai klestinčiu pasaulio regionų – ES. Būdama geografiniame Europos centre, Lietuva turi puikias sąlygas, kad prekės ir žmonės pasiektų šias rinkas.

Lietuvos patrauklumą investicijoms taip pat įtakoja Lietuvos narystė NATO ir ES, gerai išvystytas Lietuvos transporto kelių tinklas, galimybė verslo plėtrai panaudoti ES struktūrinių fondų lėšas, e-verslo sektoriaus augimas, komunalinių paslaugų, prekių, pastatų, įvairių paslaugų kainos ir gyvenimo sąnaudos, kvalifikuotas bei konkurencingas darbo jėgos panaudojimas.

Galima išskirti keturis esminius motyvus, kodėl užsienio investuotojai renkasi šalį savo investicijoms - ieškoma naujų didelių rinkų, siekiama gamybos efektyvumo (darbo jėgos ir kitų sąnaudų požiūriu), įvertinama, ar yra gamtinių resursų ir ar yra galimybės didinti turtą. Ne visoms šalims šie motyvai vienodai svarbūs. Lietuva pagal du iš tų motyvų atrodo prastai: rinka maža (jei nesinaudoti visa ES rinka), gamtinių resursų dar mažiau. Be to, Lietuvoje užsienio investicijas reglamentuojantys įstatymai išleisti daug vėliau nei kitose Vidurio ir Rytų Europos šalyse.

Pirmoji bendra su užsienio partneriu Lietuvos – Vengrijos įmonė „Liettara - Volanpak“ buvo įsteigta dar 1987 metais. Tačiau ši, iš esmės tuo laiku nauja, tarptautinio bendradarbiavimo forma nepaplito. Užsienio įmonių atėjimas užsitęsė dar apie 3-4 metus. Pagrindinė to priežastis buvo politinis nestabilumas ir teisinė nežinomybė. Investiciniai procesai Lietuvoje pagyvėjo tik atkūrus nepriklausomybę ir priėmus svarbiausius ūkinę veiklą reguliuojančius įstatymus. 1990 metais buvo išleistas Užsienio Investicijų įstatymas, kuris buvo užsienio investicijų pradžios taškas Lietuvoje. 1991 –1992m. užsienio investicijų augimas nežymus, kadangi tuo metu šalyje buvo jaučiamas politinis(kariniai manevrai) ir ekonominis nestabilumas (hiperinfliacija). 1992 m. TUI Lietuvoje tesudarė vos 32 mln. Litų. Kai 1993m. atsirado pirmieji ekonominio stabilumo ženklai,- tai labai greitai atsispindėjo padidėjusiame užsienio investicijų kiekyje. Tais metais TUI vertė sudarė 76 mln. litų. 1995 m. TUI šoktelėjo iki 1408mln. litų. Dar spartesnis TUI augimo tempas pastebimas nuo 1995 metų, kai buvo pradėtas antrasis valstybinio turto privatizavimo etapas, priimti palankesni užsienio investuotojams įstatymai, nusistovėjus stabilesnei šalies politinei padėčiai.

Didžiausias TUI šuolis fiksuojamas 1998 m., kai buvo privatizuotas Lietuvos telekomas. Tais metais bendra Švedijos ir Suomijos kompanija „Amber Teleholding Consortium“ įsigijo 60

proc Lietuvos telekomo akcijų ir TUI tais metais siekė 4162,5 mln. litų. TUI padidėjo ir 1999 m. kai buvo privatizuoti „Mažeikių nafta“ ir „Lietuvos draudimas“. Svarbu tai, jog šiais metais TUI didėjimo Lietuvoje nesustabdė ir 1999 m. ekonomikos nuosmukis, kurį sukėlė Rusijos krizė. Iš to galima daryti išvadą, jog užsienio investuotojai palankiai įvertino ilgalaikes Lietuvos ekonomikos perspektyvas (Davulis, G. 2003m.).

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę į šalį pradėjo plūsti užsienio investicijos. Sparčiai išaugo vienam šalies gyventojui tenkanti TUI dalis. Nuo 1991 m. iki 1997 m. TUI vienam gyventojui pakilo nuo 9 litų iki 1168 litų. Šie skaičiai parodo ekonomikos augimą dar jaunoje demokratinėje Lietuvos valstybėje, kuri iš kitų mažų šalių išsiskyrė palankiu užsienio investicijoms klimatu. TUI tenkančių vienam gyventojui nuolat augo iki pat 2008 m. ir tik 2009 metais fiksuojamas TUI vienam šalies gyventojui sumažėjimas. Na, o pačiais naujausiais statistikos departamento duomenimis, nors ir esant ekonominei krizei Lietuvoje, 2010 m. TUI padidėjo lyginant su 2009 m., nors šis padidėjimas kol kas neviršija 2008m.

Didžioji užsienio investicijų dalis buvo pritraukta privatizuojant valstybinį turtą. Tačiau privatizavimo galimybės jau senka ir norint neprarasti užsienio investicijų teks ieškoti kitų investavimo Lietuvoje motyvų (Davulis, G. 2003 m.).

6 PRIEDAS

1 lentelė

Lietuvoje veikiančių ūkio subjektų skaičius 2005 - 2010 m., vnt.

Metai	2005	2006	2007	2008	2009	2010	1005m.
Įmonių sk. Lietuvoje	72 330	73 344	76 516	81 376	84 574	83 201	
Pokytis, vnt.	2469	1014	3172	4860	3198	-1373	10 871
Pokytis, %	+3,41	+1,38	+4,15	+5,97	+3,78	-1,65	

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Statistikos departamento duomenimis

2 lentelė

Užsienio investicijų absoliutiniai pokyčiai, mln. Lt

Metai	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
TUI Lietuvoje	23 895,79	28 924,60	35 503,93	32 040,44	33 695,86	35 099,56	
Pokytis metais	2005-2004	2006-2005	2007-2006	2008-2007	2009-2008	2010-2009	
Absolut. pokyčiai	Proc.	+32,24%	+17,39%	+18,53%	-10,81%	4,91%	4,00%
	Grandininiai		5 028,81	6 579,33	-3 463,49	1 655,42	1 403,7
	Baziniai		5 028,81	11 608,13	8 144,64	9 800,06	11 203,76

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Statistikos departamento duomenimis

3 lentelė

Tiesioginių užsienio investicijų kitimo tempai ir pokyčio tempai (proc.)

Metai	TUI mln. Lt	Kitimo tempai, %		Pokyčio tempai, %		Pokyčio tempo 1% absoliut. reikšmė, mln. Lt
		Baziniai	Grandininiai	Baziniai	Grandininiai	
2005	23895.79	-	-	-	-	-
2006	28924.60	121.04	121.04	21.04	21.04	238.96
2007	35503.93	148.58	122.75	48.58	22.75	289.25
2008	32040.44	134.08	90.24	34.08	-9.76	355.04
2009	33695.86	141.01	105.17	41.01	5.17	320.40
2010	35099.56	146.89	104.17	46.89	4.17	336.96

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Statistikos departamento duomenimis

4 lentelė

Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui metų pabaigoje 2005-2010m. litais.

Metai	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
TUI 1-am gyv.	7022	8545	10547	9565	10122	10817	
Metai	05-04	06-05	07-06	08-07	09-08	10-09	
Absolut. pokyčiai	proc.	+32,68	+17,82	+18,98	-10,27	+5,50	+6,43
	Grandininiai		1523	2002	-982	557	695
	Baziniai		1523	3525	2543	3100	3795

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Statistikos departamento duomenimis

7 PRIEDAS

1 lentelė

Tiesioginių užsienio investicijų srautai ir pokytis pagal šalis investuotojas, 2005 - 2010 m. laikotarpiu

Šalys investuotojos	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%	2009	%	2010	%
Iš viso	23895,79	100	28924,60	100	35503,93	100	32040,44	100	33695,86	100	35099,56	100
Danija	3791,62	15,87	4396,40	15,20	4491,14	12,65	2756,38	8,60	3356,61	9,96	3701,16	10,54
Estija	1776,55	7,43	1713,30	5,92	2030,07	5,72	2742,88	8,56	2498,13	7,41	2265,04	6,45
JAV	654,45	2,74	701,80	2,43	677,10	1,91	836,87	2,61	890,82	2,64	602,94	1,72
UK	425,70	1,78	392,90	1,36	621,19	1,75	667,45	2,08	513,93	1,53	340,00	0,97
Latvija	301,34	1,26	412,10	1,42	1633,02	4,60	1967,93	6,14	1421,26	4,22	1328,34	3,78
Lenkija	392,71	1,64	6492,60	22,45	6259,24	17,63	1921,91	6,00	3560,93	10,57	4087,94	11,65
Nyderlandai	704,93	2,95	710,70	2,46	1495,71	4,21	2116,36	6,61	2311,26	6,86	2497,87	7,12
Norvegija	488,50	2,04	766,00	2,65	1098,18	3,09	1248,58	3,90	1242,2	3,69	1162,05	3,31
Rusija	5879,93	24,61	1804,00	6,24	3467,02	9,77	1682,32	5,25	2150,01	6,38	2911,64	8,30
Suomija	1526,26	6,39	1932,80	6,68	1810,55	5,10	1768,36	5,52	1593,70	4,73	1601,74	4,56
Švedija	2643,89	11,06	3039,60	10,51	4056,59	11,43	5318,81	16,60	3942,11	11,70	3869,55	11,02
Vokietija	2552,34	10,68	2792,50	9,65	3040,34	8,56	3175,69	9,91	3445,95	10,23	3568,91	10,17
Kitos šalys	2757,57	11,54	3769,90	13,03	4823,78	13,59	5836,90	18,22	6768,95	20,09	7162,38	20,41

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Statistikos departamento duomenimis

$$S_{strukt8rinis} = \frac{visumosdalis(a)}{visavisuma(a)} * 100\%$$

2 lentelė

Tiesioginių užsienio investicijų pagal šalis investuotojas baziniai ir grandininiai skaičiavimai

Šalys investuotojos	2006/ 2005	2007/ 2005	2008/ 2005	2009/ 2005	2010/ 2005	2006/ 2005	2007/ 2006	2008/ 2007	2009/ 2008	2010/ 2009
	<i>Dinamikos baziniai</i>					<i>Dinamikos grandininiai</i>				
Danija	115,95	118,45	72,70	88,53	97,61	115,95	102,15	61,37	121,78	110,26
JAV	30,68	58,96	28,61	36,57	49,52	30,68	192,19	48,52	127,80	135,42
UK	92,30	145,92	156,79	120,73	79,87	92,30	158,10	107,45	77,00	66,16
Norvegija	156,8	224,81	255,59	254,29	237,88	156,81	143,37	113,70	99,49	93,55
Rusija	30,68	58,96	28,61	36,57	49,52	30,68	192,19	48,52	127,80	135,42
Švedija	114,97	153,43	201,17	149,10	146,36	114,97	133,46	131,12	74,12	98,16
Vokietija	109,41	119,12	124,42	135,01	139,83	109,41	108,88	104,45	108,51	103,57

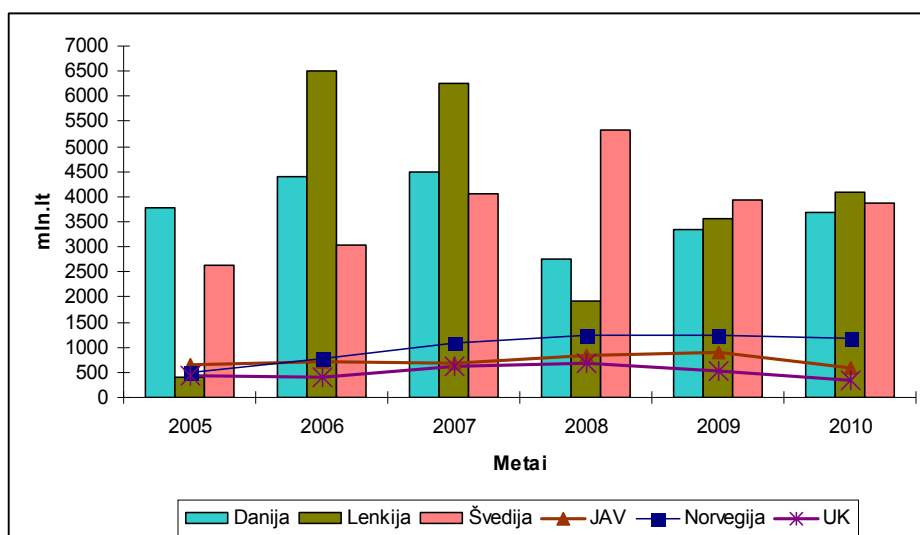
Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Statistikos departamento duomenimis

Dinamikos baziniai

Dinamikos grandininiai

$$S_{dinamikosbazinis} = \frac{y_i}{y_0} * 100\%$$

$$S_{dinamikosgrandininis} = \frac{y_i}{y_{i-1}} * 100\%$$

1 pav. Investuojančių šalių tiesioginių užsienio investicijų kitimo srantai Lietuvoje

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis

EVRK – nacionalinė versija, parengtą pagal Europos Sąjungos NACE 1 red. klasifikatorių. LR Vyriausybės 1995 m. gegužės 17 d. nutarimu Nr. 696 EVRK buvo pritarta kaip valstybiniam. Jis skirtas duomenų, susijusių su veiklos vienetais, skirstymui į kategorijas pagal veiklos rūšis. Juo remiantis rengiami statistiniai duomenys apie produkciją, įvairių rūšių gamybos išlaidas (darbo, žaliavų, energijos ir kt.), kapitalo formavimą ir finansines operacijas statistinių vienetų veikloje. Vadovaujantis Europos Tarybos 2001 m. gruodžio 19 d. priimto reglamento (EB) Nr. 29/2002 nuostatomis, parengta ir Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2002 m. gruodžio 16 d. įsakymu Nr. 252 (Žin., 2002, Nr. 126 – 5744) patvirtinta atnaujinta ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių lentelė. Šioje lentelėje pateikiamos 32 veiklos klasifikatorių rūšys. 2008 m. sausio 1 d. įsakymu buvo patvirtinta ir EVRK 1.1 bei EVRK 2 ryšių lentelė. Pagal šiuos klasifikatorius pateiksime veiklos rūšis 2005-2010 m., tačiau kai kurių naujai patvirtintų veiklos rūšių klasifikacija bus pateikta 2008-2010 m. laikotarpiui [73].

EVRK	Ekonominės veiklos rūšys Lietuvoje
(A)	Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė
(B)	Kasyba ir karjerų eksploatavimas
(C)	Apdirbamoji gamyba
(D)	Elektros, dujų ir vandens tiekimas
(F)	Statyba
(G)	Didmeninė ir mažmeninė prekyba
(I)	Viešbučiai ir restoranai
(H)	Transportas ir sandėliavimas
(J)	Paštas ir telekomunikacijos
(K)	Finansinis tarpininkavimas
(L)	Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kt. verslo veikla
(PQ)	Švietimas, sveikatos priežiūra ir soc. darbas
(R)	Poilsio organizavimas., kultūrinė ir sportinė veikla
Kt. veiklos	Kitos veiklos
(T P N T)	Privataus nekilnojamojo turto įsigijimas ir pardavimas

9 PRIEDAS

1 lentelė

Tiesioginės užsienio investicijos pagal ekonominės veiklos rūšis Lietuvoje 2005-2010 m.

EVRK	Ekonominės veiklos rūšys Lietuvoje	2005	%	2006	%	2007	%	2008	%	2009	%	2010	proc
(A)	Žemės ūkis, medžioklė, miškinink. ir žuvinink.	168,10	0,70	170,30	0,59	196,04	0,55	268,89	0,84	278,52	0,83	317,80	0,91
(B)	Kasyba ir karjerų eksploatavimas	159,70	0,67	156,40	0,54	187,24	0,53	188,49	0,59	177,15	0,53	167,45	0,48
(C)	Apdirbamoji gamyba	9457,60	39,58	11510,30	39,79	12586,25	35,45	7328,32	22,87	9242,31	27,4	10054,81	28,65
(D)	Elektros, dujų ir vandens tiekimas	2994,40	12,53	3049,10	10,54	3206,20	9,03	2354,16	7,35	2660,21	7,89	3018,49	8,60
(F)	Statyba	283,00	1,18	474,80	1,64	549,01	1,55	632,17	1,97	627,1	1,86	1186,08	3,38
(G)	Didmeninė ir mažmeninė prekyba	2636,90	11,03	3085,00	10,67	3980,92	11,21	4471,03	13,95	4478,81	13,29	4537,58	12,93
(I)	Viešbučiai ir restoranai	212,40	0,89	201,80	0,70	263,19	0,74	307,27	0,96	244,33	0,73	212,11	0,60
(H)	Transportas ir sandėliavimas	342,4	1,43	335,4	1,16	682,4	1,92	569,04	1,78	742,22	2,20	800,16	2,28
(J)	Paštas ir telekomunikacijos	2926,1	12,25	2795	9,66	3760,59	10,59	3971,98	12,40	3977,86	11,81	4511,56	12,85
(K)	Finansinis tarpininkavimas	2944,10	12,32	4603,80	15,92	5946,00	16,75	5337,76	16,66	4922,40	14,61	4415,72	12,58
(L)	Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt. verslo veikl.	1524,70	6,38	2265,40	7,83	2900,88	8,17	5151,44	16,08	5362,84	15,92	4961,44	14,14
(PQ)	Švietimas, sveikatos priežiūra ir soc. darbas	28,80	0,12	45,30	0,16	62,84	0,18	69,01	0,22	69,39	0,21	72,87	0,21
(R)	Poilsio organizav., kultūrinė ir sportinė veikla	170,4	0,71	180,00	0,62	242,69	0,68	286,8	0,90	189,6	0,56	87,24	0,25
Kt. veiklos	Kitos veiklos	47,20	0,20	52,00	0,18	41,96	0,12	37,69	0,12	44,70	0,13	68,57	0,20
(T P N T)	Privataus nekilnojamojo turto įsigijim., pardavim.	0,00	0,00	0,00	0,00	897,72	2,53	1066,39	3,33	678,42	2,01	687,58	1,96
Iš viso:	Iš viso:	23895,8	100	28924,6	100	35503,93	100	32040,44	100	33695,86	100	35099,46	100

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Statistikos departamento duomenimis

$$S_{struktūrinis} = \frac{\text{visumosdalis}(a1)}{\text{visavisuma}(a)} * 100\%$$

Tiesioginių užsienio investicijų pagal ekonomines veiklos rūšis, struktūriniai ir baziniai rodikliai, 2005 – 2010 m.

	2006		2007		2008		2009		2010		Viso pagal veiklą, mln. lt	Vidurkis	Proc nuo bendrų TUI
	Baz.	Grand.	Baz.	Grand.	Baz.	Grand.	Baz.	Grand.	Baz.	Grand.			
(A)	101,30	101,30	116,62	115,11	159,95	137,16	165,68	103,58	189,05	114,10	1399,65	233,28	0,74%
(B)	97,93	97,93	117,24	119,71	118,02	100,66	110,92	93,98	104,85	94,52	1036,43	172,74	0,55%
(C)	121,70	121,70	133,08	109,34	77,48	58,22	97,72	126,11	106,31	108,79	60179,59	10029,93	31,81%
(D)	101,83	101,83	107,07	105,15	78,61	73,42	88,83	113,00	100,80	113,46	17282,56	2880,43	9,14%
(F)	167,77	167,77	193,99	115,62	223,38	115,14	221,59	99,19	419,10	189,13	3752,16	625,36	1,98%
(G)	116,99	116,99	150,96	129,04	169,55	112,31	169,85	100,17	172,08	101,31	23190,24	3865,04	12,26%
(I)	95,01	95,01	123,91	130,42	144,66	116,74	115,03	79,51	99,86	86,81	1441,10	240,18	0,76%
(H)	97,96	97,96	199,29	203,45	166,19	83,38	216,76	130,43	233,69	107,80	3471,62	578,60	1,84%
(J)	95,52	95,52	128,51	134,54	135,74	105,62	135,94	100,14	154,18	113,41	21943,09	3657,18	11,60%
(K)	156,37	156,37	201,96	129,15	181,30	89,77	167,19	92,21	149,98	89,70	28169,78	4694,96	14,89%
(L)	148,58	148,58	190,25	128,05	337,86	177,58	351,73	104,10	325,40	92,51	22166,70	3694,45	11,72%
(PQ)	157,29	157,29	218,19	138,71	239,61	109,81	240,93	100,55	253,02	105,01	348,21	58,04	0,18%
(R)	105,63	105,63	142,42	134,82	168,30	118,17	111,26	66,10	51,19	46,01	1156,73	192,79	0,61%
Kt.veiklos	110,17	110,17	88,89	80,69	79,85	89,82	94,70	118,59	145,27	153,40	292,12	48,69	0,15%
(T_P_N_T)						118,78		63,61		101,35	3330,11	555,02	1,76%
											189160,09	-	100,00%

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Statistikos departamento duomenimis

Dinamikos baziniai

Dinamikos grandininiai

$$S_{\text{dinamikosbazinis}} = \frac{y_i}{y_0} * 100\%$$

$$S_{\text{dinamikosgrandininis}} = \frac{y_i}{y_{i-1}} * 100\%$$

Bendroji pridėtinė vertė (BPV) pagal ekonominės veiklos rūšis, 2005-2010 m.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė (A)						
TUI toje veikloje	168,10	170,30	196,04	268,89	278,52	317,80
BPV To meto kainomis, mln. lt	3137,738	3211,706	3483,82	3713,494	2769,809	2966,608
Kaip kito rodiklis proc.		2,357%	8,473%	6,593%	-25,412%	7,105%
Kaip kito TUI proc.		1,309%	15,115%	37,161%	3,581%	14,103%
Apdirbamoji gamyba (C)						
TUI toje veikloje	9457,60	11510,30	12586,25	7328,32	9242,31	10054,81
BPV To meto kainomis, mln. lt	16494,02	17985,86	19772,21	21568,02	16934,48	18898,45
Kaip kito rodiklis proc.		9,045%	9,932%	9,082%	-21,483%	11,597%
Kaip kito TUI proc.		21,704%	9,348%	-41,775%	26,118%	8,791%
Statyba (F)						
TUI toje veikloje	283,00	474,80	549,01	632,17	627,1	1186,08
BPV To meto kainomis, mln. lt	4916,494	6553,992	9047,988	9988,403	5279,569	4925,864
Kaip kito rodiklis proc.		33,306%	38,053%	10,394%	-47,143%	-6,700%
Kaip kito TUI proc.		67,774%	15,630%	15,147%	-0,802%	89,137%
bazinis statyba		133,306%	184,033%	203,161%	107,385%	100,191%
Prekyba; viešbučiai ir restoranai; transportas, sandėliavimas ir ryšiai (GH)						
TUI toje veikloje	212,40	201,80	263,19	307,27	244,33	212,11
BPV To meto kainomis, mln. lt	20471,09	23024,79	27187,58	30562,27	26424,08	28193,23
Kaip kito rodiklis proc.		12,475%	18,080%	12,413%	-13,540%	6,695%
Kaip kito TUI proc.		-4,991%	30,421%	16,748%	-20,484%	-13,187%
bazinis GI		112,475%	132,810%	149,295%	129,080%	137,722%
Finansinis tarpininkavimas; nekilnojamas turtas, nuoma ir kita verslo veikla (KL)						
TUI toje veikloje	2944,10	4603,80	5946,00	5337,76	4922,40	4415,72
BPV To meto kainomis, mln. lt	8985,172	11186,7	14449,29	16648,14	13618,09	13539,16
Kaip kito rodiklis proc.		24,502%	29,165%	15,218%	-18,201%	-0,580%
Kaip kito TUI proc.		56,374%	29,154%	-10,229%	-7,782%	-10,293%
bazinis GI		124,502%	160,813%	185,285%	151,562%	150,683%

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Statistikos departamento duomenimis

Užimtumas, pagal ekonomines veiklos rūšis, 2005 -2010 m

		2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė (A)							
	Iš viso, tūkst. asmenų	408,00	367,70	315,60	240,40	262,90	245,10
	kaip kito užimtumas vnt.	0,00	-40,30	-52,10	-75,20	22,50	-17,80
	kaip kito užimtumas proc.	0,00	-9,88%	-14,17%	-23,83%	9,36%	-6,77%
	grandininis užimtumas	0,00	90,12%	85,83%	76,17%	109,36%	93,23%
	bazinis užimtumas	0,00	90,12%	77,35%	58,92%	64,44%	60,07%
Apdirbamoji gamyba (C)							
	Iš viso, tūkst. asmenų	586,40	586,40	595,60	594,20	520,60	476,20
	kaip kito užimtumas vnt.	0,00	0,00	9,20	-1,40	-73,60	-44,40
	kaip kito užimtumas proc.	0,00	0,00%	1,57%	-0,24%	-12,39%	-8,53%
	grandininis užimtumas	0,00	100,00%	101,57%	99,76%	87,61%	91,47%
	bazinis užimtumas	0,00	100,00%	101,57%	101,33%	88,78%	81,21%
Apdirbamoji gamyba (C)							
	Iš viso, tūkst. asmenų	526,80	523,60	532,40	531,00	465,90	428,00
	kaip kito užimtumas vnt.	0,00	-3,20	8,80	-1,40	-65,10	-37,90
	kaip kito užimtumas proc.	0,00	-0,61%	1,68%	-0,26%	-12,26%	-8,13%
	grandininis užimtumas	0,00	99,39%	101,68%	99,74%	87,74%	91,87%
	bazinis užimtumas	0,00	99,39%	101,06%	100,80%	88,44%	81,25%
Statyba (F)							
	Iš viso, tūkst. asmenų	259,00	292,00	338,30	330,20	249,80	191,80
	kaip kito užimtumas vnt.	0,00	33,00	46,30	-8,10	-80,40	-58,00
	kaip kito užimtumas proc.	0,00	12,74%	15,86%	-2,39%	-24,35%	-23,22%
	grandininis užimtumas	0,00	112,74%	115,86%	97,61%	75,65%	76,78%
	bazinis užimtumas	0,00	112,74%	130,62%	127,49%	96,45%	74,05%
Prekyba; viešbučiai ir restoranai; transportas, sandėliavimas ir ryšiai (GH)							
	Iš viso, tūkst. asmenų	708,50	774,00	807,80	834,60	770,00	757,30
	kaip kito užimtumas vnt.	0,00	65,50	33,80	26,80	-64,60	-12,70
	kaip kito užimtumas proc.	0,00	9,24%	4,37%	3,32%	-7,74%	-1,65%
	grandininis užimtumas	0,00	109,24%	104,37%	103,32%	92,26%	98,35%
	bazinis užimtumas	0,00	109,24%	114,02%	117,80%	108,68%	106,89%
Finansinis tarpininkavimas; nekilnojamasis turtas, nuoma ir kita verslo veikla (KL)							
	Iš viso, tūkst. asmenų	157,20	189,80	195,30	243,20	246,20	261,00
	kaip kito užimtumas vnt.	0,00	32,60	5,50	47,90	3,00	14,80
	kaip kito užimtumas proc.	0,00	20,74%	2,90%	24,53%	1,23%	6,01%
	grandininis užimtumas	0,00	120,74%	102,90%	124,53%	101,23%	106,01%
	bazinis užimtumas	0,00	120,74%	124,24%	154,71%	156,62%	166,03%
Viešasis valdymas; paslaugos socialinei sferai ir komunalinė veikla							
	Iš viso, tūkst. asmenų	802,40	765,10	805,20	795,00	780,60	754,00
	kaip kito užimtumas vnt.	0,00	-37,30	40,10	-10,20	-14,40	-26,60
	kaip kito užimtumas proc.	0,00	-4,65%	5,24%	-1,27%	-1,81%	-3,41%
	grandininis užimtumas	0,00	95,35%	105,24%	98,73%	98,19%	96,59%
	bazinis užimtumas	0,00	95,35%	100,35%	99,08%	97,28%	93,97%

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Statistikos departamento duomenimis

Darbo našumas, pagal ekonomines veiklos rūšis, 2005 -2010 m

Ekonominė veikla	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	19,7	23,2	27,6	25,2	26,8	27,6
kaip kito našumas proc.		17,73%	19,30%	-8,63%	5,99%	2,99%
grandininis našumas		117,73%	119,30%	91,37%	105,99%	102,99%
bazinis našumas	0,00	117,54%	140,22%	128,13%	135,80%	139,86%
Kasyba ir karjerų eksploatavimas	50,7	46,7	40,3	55,9	42,3	50,2
kaip kito našumas proc.		-8,00%	-13,65%	38,76%	-24,33%	18,62%
grandininis našumas		92,00%	86,35%	138,76%	75,67%	118,62%
bazinis našumas	0,00	92,04%	79,48%	110,29%	83,46%	99,00%
Apdirbamoji gamyba	26,0	29,2	31,5	34,3	31,0	37,9
kaip kito našumas proc.		12,08%	8,01%	9,03%	-9,83%	22,39%
grandininis našumas		112,08%	108,01%	109,03%	90,17%	122,39%
bazinis našumas	0,00	112,12%	121,10%	132,03%	119,06%	145,72%
Elektros, dujų ir vandens tiekimas	51,6	51,0	59,6	58,1	66,5	74,7
kaip kito našumas proc.		-1,30%	16,84%	-2,39%	14,44%	12,34%
grandininis našumas		98,70%	116,84%	97,61%	114,44%	112,34%
bazinis našumas	0,00	98,78%	115,41%	112,65%	128,92%	144,83%
Statyba	19,6	23,5	27,9	31,2	22,5	25,9
kaip kito našumas proc.		19,88%	19,04%	11,68%	-27,83%	14,94%
grandininis našumas		119,88%	119,04%	111,68%	72,17%	114,94%
bazinis našumas	0,00	119,69%	142,49%	159,13%	114,85%	132,01%
Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kita verslo veikla	65,4	62,7	82,5	70,2	61,8	57,4
kaip kito našumas proc.		-4,03%	31,53%	-14,90%	-11,98%	-7,09%
grandininis našumas		95,97%	131,53%	85,10%	88,02%	92,91%
bazinis našumas	0,00	95,93%	126,18%	107,37%	94,51%	87,81%
Viešasis valdymas ir gynyba	28,4	34,3	34,5	41,4	36,5	36,6
kaip kito našumas proc.		20,44%	0,77%	19,80%	-11,80%	0,46%
grandininis našumas		120,44%	100,77%	119,80%	88,20%	100,46%
bazinis našumas	0,00	120,65%	121,58%	145,66%	128,46%	129,05%
Švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	22,2	27,7	30,3	36,8	41,3	37,2
kaip kito našumas proc.		24,79%	9,12%	21,76%	12,04%	-9,97%
grandininis našumas		124,79%	109,12%	121,76%	112,04%	90,03%
bazinis našumas	0,00	124,92%	136,31%	165,97%	185,96%	167,42%
Kita veikla	15,3	16,9	18,2	21,6	21,8	24,6
kaip kito našumas proc.		10,94%	7,62%	18,61%	0,89%	12,75%
grandininis našumas		110,94%	107,62%	118,61%	100,89%	112,75%
bazinis našumas	0,00	110,66%	119,09%	141,24%	142,51%	160,68%

Šaltinis: sudaryta darbo autorių remiantis Statistikos departamento duomenimis

Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, pagal ekonominės veiklos rūšis, 2005 – 2010 m.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	973,00	1135,00	1420,00	1736,00	1613,00	1654,93
kaip kito DU vnt.		162,00	285,00	316,00	-123,00	41,93
kaip kito DU proc. kasmet		16,65%	25,11%	22,25%	-7,09%	2,60%
grandininis DU		116,65%	125,11%	122,25%	92,91%	102,60%
bazinis DU		116,65%	145,94%	178,42%	165,78%	170,08%
Kasyba ir karjerų eksploatavimas	1732,00	1989,00	2380,00	2852,00	2512,00	2485,60
kaip kito DU vnt.		257,00	391,00	472,00	-340,00	-26,40
kaip kito DU proc. kasmet		14,84%	19,66%	19,83%	-11,92%	-1,05%
grandininis DU		114,84%	119,66%	119,83%	88,08%	98,95%
bazinis DU		114,84%	137,41%	164,67%	145,03%	143,51%
Apdirbamoji gamyba	1170,00	1387,00	1721,00	2028,00	1952,00	2031,48
kaip kito DU vnt.		217,00	334,00	307,00	-76,00	79,47
kaip kito DU proc. kasmet		18,55%	24,08%	17,84%	-3,75%	4,07%
grandininis DU		118,55%	124,08%	117,84%	96,25%	104,07%
bazinis DU		118,55%	147,09%	173,33%	166,84%	173,63%
Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	1995,00	2230,00	2535,00	2918,00	2962,00	2979,08
kaip kito DU vnt.		235,00	305,00	383,00	44,00	17,07
kaip kito DU proc. kasmet		11,78%	13,68%	15,11%	1,51%	0,58%
grandininis DU		111,78%	113,68%	115,11%	101,51%	100,58%
bazinis DU		111,78%	127,07%	146,27%	148,47%	149,33%
Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	1215,00	1393,00	1726,00	2046,00	1941,00	1960,28
kaip kito DU vnt.		178,00	333,00	320,00	-105,00	19,28
kaip kito DU proc. kasmet		14,65%	23,91%	18,54%	-5,13%	0,99%
grandininis DU		114,65%	123,91%	118,54%	94,87%	100,99%
bazinis DU		114,65%	142,06%	168,40%	159,75%	161,34%
Statyba	1307,00	1674,00	2179,00	2430,00	1862,00	1798,03
kaip kito DU vnt.		367,00	505,00	251,00	-568,00	-63,97
kaip kito DU proc. kasmet		28,08%	30,17%	11,52%	-23,37%	-3,44%
grandininis DU		128,08%	130,17%	111,52%	76,63%	96,56%
bazinis DU		128,08%	166,72%	185,92%	142,46%	137,57%
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	1110,00	1296,00	1624,00	1918,00	1785,00	1854,10
kaip kito DU vnt.		186,00	328,00	294,00	-133,00	69,10
kaip kito DU proc. kasmet		16,76%	25,31%	18,10%	-6,93%	3,87%
grandininis DU		116,76%	125,31%	118,10%	93,07%	103,87%
bazinis DU		116,76%	146,31%	172,79%	160,81%	167,04%
Transportas ir saugojimas	1223,00	1375,00	1616,00	1939,00	1842,00	1959,48
kaip kito DU vnt.		152,00	241,00	323,00	-97,00	117,48
kaip kito DU proc. kasmet		12,43%	17,53%	19,99%	-5,00%	6,38%
grandininis DU		112,43%	117,53%	119,99%	95,00%	106,38%
bazinis DU		112,43%	132,13%	158,54%	150,61%	160,22%
Viešbučiai ir restoranai	732,00	828,00	1034,00	1243,00	1155,00	1227,10
kaip kito DU vnt.		96,00	206,00	209,00	-88,00	72,10
kaip kito DU proc. kasmet		13,11%	24,88%	20,21%	-7,08%	6,24%
grandininis DU		113,11%	124,88%	120,21%	92,92%	106,24%
bazinis DU		113,11%	141,26%	169,81%	157,79%	167,64%

13 PRIEDO TĘSINYS

1 lentelės tęsinys

Informacija ir ryšiai	1999,00	2129,00	2422,00	2839,00	2979,00	3039,68
kaip kito DU vnt.		130,00	293,00	417,00	140,00	60,68
kaip kito DU proc. kasmet		6,50%	13,76%	17,22%	4,93%	2,04%
grandininis DU		106,50%	113,76%	117,22%	104,93%	102,04%
bazinis DU		106,50%	121,16%	142,02%	149,02%	152,06%
Finansinė ir draudimo veikla	2740,00	3092,00	3597,00	4133,00	3999,00	3815,03
kaip kito DU vnt.		352,00	505,00	536,00	-134,00	-183,98
kaip kito DU proc. kasmet		12,85%	16,33%	14,90%	-3,24%	-4,60%
grandininis DU		112,85%	116,33%	114,90%	96,76%	95,40%
bazinis DU		112,85%	131,28%	150,84%	145,95%	139,23%
Nekilnojamojo turto operacijos	1209,00	1451,00	1730,00	2098,00	1918,00	1926,80
kaip kito DU vnt.		242,00	279,00	368,00	-180,00	8,80
kaip kito DU proc. kasmet		20,02%	19,23%	21,27%	-8,58%	0,46%
grandininis DU		120,02%	119,23%	121,27%	91,42%	100,46%
bazinis DU		120,02%	143,09%	173,53%	158,64%	159,37%
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	1723,00	2080,00	2339,00	2770,00	2599,00	2711,45
kaip kito DU vnt.		357,00	259,00	431,00	-171,00	112,45
kaip kito DU proc. kasmet		20,72%	12,45%	18,43%	-6,17%	4,33%
grandininis DU		120,72%	112,45%	118,43%	93,83%	104,33%
bazinis DU		120,72%	135,75%	160,77%	150,84%	157,37%
Administracinė ir aptarnavimo veikla	1141,00	1270,00	1524,00	1831,00	1700,00	1710,00
kaip kito DU vnt.		129,00	254,00	307,00	-131,00	10,00
kaip kito DU proc. kasmet		11,31%	20,00%	20,14%	-7,15%	0,59%
grandininis DU		111,31%	120,00%	120,14%	92,85%	100,59%
bazinis DU		111,31%	133,57%	160,47%	148,99%	149,87%
Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	1996,00	2288,00	2491,00	3069,00	2776,00	2615,35
kaip kito DU vnt.		292,00	203,00	578,00	-293,00	-160,65
kaip kito DU proc. kasmet		14,63%	8,87%	23,20%	-9,55%	-5,79%
grandininis DU		114,63%	108,87%	123,20%	90,45%	94,21%
bazinis DU		114,63%	124,80%	153,76%	139,08%	131,03%
Švietimas, žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	1150,50	1392,50	1652,50	2045,00	2106,00	2022,99
kaip kito DU vnt.		242,00	260,00	392,50	61,00	-83,01
kaip kito DU proc. kasmet		21,03%	18,67%	23,75%	2,98%	-3,94%
grandininis DU		121,03%	118,67%	123,75%	102,98%	96,06%
bazinis DU		121,03%	143,63%	177,75%	183,05%	175,84%
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	1096,00	1270,00	1444,00	1714,00	1688,00	1616,60
kaip kito DU vnt.		174,00	174,00	270,00	-26,00	-71,40
kaip kito DU proc. kasmet		15,88%	13,70%	18,70%	-1,52%	-4,23%
grandininis DU		115,88%	113,70%	118,70%	98,48%	95,77%
bazinis DU		115,88%	131,75%	156,39%	154,01%	147,50%
Kita aptarnavimo veikla	1074,00	1271,00	1438,00	1683,00	1628,00	1748,93
kaip kito DU vnt.		197,00	167,00	245,00	-55,00	120,93
kaip kito DU proc. kasmet		18,34%	13,14%	17,04%	-3,27%	7,43%
grandininis DU		118,34%	113,14%	117,04%	96,73%	107,43%
bazinis DU		118,34%	133,89%	156,70%	151,58%	162,84%

Tiesioginių užsienio investicijų prognozavimas trendo metodu

t	y	t	y*t	t ²	yt*	paklaida	
TUI prognozavimas 2011m. ir 2012m							
2005	23895,8	1	23895,80	1	26750,35	0,1195	$n = 6$ $a_1 = 1910.53$ $a_0 = 24839.82$
2006	28924,6	2	57849,20	4	28660,88	0,0091	
2007	35503,93	3	106511,79	9	30571,41	0,1389	
2008	32040,44	4	128161,76	16	32481,94	0,0138	
2009	33695,86	5	168479,30	25	34392,47	0,0207	
2010	35099,46	6	210596,76	36	36303,00	0,0343	
Iš viso	189160,09	21	695494,61	91	189160,05	0,3362	
2011 prognozė	38213,54067	7					
2012 prognozė	40124,07181	8					
TUI tenkančių 1 gyventojui Lietuvoje prognozavimas 2011m. ir 2012m							
2005	7022	1	7022	1	7813,19	0,1127	$n = 6$ $a_1 = 649.26$ $a_0 = 7163.93$
2006	8545	2	17090	4	8462,45	0,0097	
2007	10547	3	31641	9	9111,71	0,1361	
2008	9565	4	38260	16	9760,97	0,0205	
2009	10122	5	50610	25	10410,23	0,0285	
2010	10817	6	64902	36	11059,49	0,0224	
Iš viso	56618	21	209525	91	56618,04	0,3298	
2011 prognozė	11708,73	7					
2012 prognozė	12357,99	8					
TUI prognozės pagal atskiras veiklos sritis.							
<i>Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė</i>							
2005	168,1	1	168,10	1	151,42	0,0992	$n = 6$ $a_1 = 32.74$ $a_0 = 118.67$
2006	170,3	2	340,60	4	184,16	0,0814	
2007	196,04	3	588,12	9	216,90	0,1064	
2008	268,89	4	1075,56	16	249,65	0,0716	
2009	278,52	5	1392,60	25	282,39	0,0139	
2010	317,8	6	1906,80	36	315,13	0,0084	
Iš viso	1399,65	21	5471,78	91	1399,65	0,3809	
2011 prognozė	347,876	7					
2012 prognozė	380,6191	8					
<i>Kasyba ir karjerų eksploatavimas</i>							
2005	159,7	1	159,70	1	165,43	0,0359	$n = 6$ $a_1 = 2,92$ $a_0 = 162,51$
2006	156,4	2	312,80	4	168,36	0,0764	
2007	187,24	3	561,72	9	171,28	0,0853	
2008	188,49	4	753,96	16	174,20	0,0758	
2009	177,15	5	885,75	25	177,12	0,0002	
2010	167,45	6	1004,70	36	180,04	0,0752	
Iš viso	1036,43	21	3678,63	91	1036,43	0,3488	
2011 prognozė	182,9633	7					
2012 prognozė	185,8848	8					

14 PRIEDO TĘSINYS

1 lentelės tęsinys

<i>Apdirbamoji gamyba</i>							
2005	9457,6	1	9457,60	1	10678,21	0,1291	$n = 6$ $a_1 = -259.31$ $a_0 = 10937.52$
2006	11510,3	2	23020,60	4	10418,90	0,0948	
2007	12586,25	3	37758,75	9	10159,59	0,1928	
2008	7328,32	4	29313,28	16	9900,28	0,3510	
2009	9242,31	5	46211,55	25	9640,97	0,0431	
2010	10054,81	6	60328,86	36	9381,66	0,0669	
Iš viso	60179,59	21	206090,64	91	60179,61	0,8777	
2011 prognozė	9122,347	7					
2012 prognozė	8863,037	8					
<i>Elektros, dujų ir vandens tiekimas</i>							
2005	2994,4	1	2994,40	1	3016,02	0,0072	$n = 6$ $a_1 = -54.24$ $a_0 = 3070.25$
2006	3049,1	2	6098,20	4	2961,78	0,0286	
2007	3206,2	3	9618,60	9	2907,55	0,0931	
2008	2354,16	4	9416,64	16	2853,31	0,2120	
2009	2660,21	5	13301,05	25	2799,07	0,0522	
2010	3018,49	6	18110,94	36	2744,84	0,0907	
Iš viso	17282,56	21	59539,83	91	17282,56	0,4839	
2011 prognozė	2690,601	7					
2012 prognozė	2636,365	8					
<i>Statyba</i>							
2005	283	1	283,00	1	264,26	0,0662	$n = 6$ $a_1 = 144.44$ $a_0 = 119.81$
2006	474,8	2	949,60	4	408,70	0,1392	
2007	549,01	3	1647,03	9	553,14	0,0075	
2008	632,17	4	2528,68	16	697,58	0,1035	
2009	627,1	5	3135,50	25	842,02	0,3427	
2010	1186,08	6	7116,48	36	986,46	0,1683	
Iš viso	3752,16	21	15660,29	91	3752,16	0,8275	
2011 prognozė	1130,906	7					
2012 prognozė	1275,348	8					
<i>Didmeninė ir mažmeninė prekyba</i>							
2005	2636,9	1	2636,90	1	2852,54	0,0818	$n = 6$ $a_1 = 404.99$ $a_0 = 2447.55$
2006	3085	2	6170,00	4	3257,54	0,0559	
2007	3980,92	3	11942,76	9	3662,54	0,0800	
2008	4471,03	4	17884,12	16	4067,54	0,0902	
2009	4478,81	5	22394,05	25	4472,54	0,0014	
2010	4537,58	6	27225,48	36	4877,54	0,0749	
Iš viso	23190,24	21	88253,31	91	23190,24	0,3843	
2011 prognozė	5282,534	7					
2012 prognozė	5687,532	8					
<i>Viešbučiai ir restoranai</i>							
2005	212,4	1	212,40	1	228,02	0,0736	
2006	201,8	2	403,60	4	232,89	0,1541	
2007	263,19	3	789,57	9	237,75	0,0967	

1 lentelės tęsinys

2008	307,27	4	1229,08	16	242,61	0,2104	$n = 6$ $a_1 = 4.86$ $a_0 = 223.16$
2009	244,33	5	1221,65	25	247,48	0,0129	
2010	212,11	6	1272,66	36	252,34	0,1897	
Iš viso	1441,10	21	5128,96	91	1441,10	0,7372	
2011 prognozė	257,2053	7					
2012 prognozė	262,0688	8					
<i>Transportas ir sandėliavimas</i>							
2005	342,4	1	342,40	1	336,04	0,0186	$n = 6$ $a_1 = 97.03$ $a_0 = 239.01$
2006	335,4	2	670,80	4	433,07	0,2912	
2007	682,4	3	2047,20	9	530,10	0,2232	
2008	569,04	4	2276,16	16	627,13	0,1021	
2009	742,22	5	3711,10	25	724,16	0,0243	
2010	800,16	6	4800,96	36	821,19	0,0263	
Iš viso	3471,62	21	13848,62	91	3471,69	0,6857	
2011 prognozė	918,1933	7					
2012 prognozė	1015,219	8					
<i>Paštas ir telekomunikacijos</i>							
2005	2926,1	1	2926,10	1	2822,38	0,0354	$n = 6$ $a_1 = 333.92$ $a_0 = 2488.46$
2006	2795	2	5590,00	4	3156,30	0,1293	
2007	3760,59	3	11281,77	9	3490,22	0,0719	
2008	3971,98	4	15887,92	16	3824,14	0,0372	
2009	3977,86	5	19889,30	25	4158,06	0,0453	
2010	4511,56	6	27069,36	36	4491,98	0,0043	
Iš viso	21943,09	21	82644,45	91	21943,08	0,3235	
2011 prognozė	4825,909	7					
2012 prognozė	5159,831	8					
<i>Finansinis tarpininkavimas</i>							
2005	2944,10	1	2944,10	1	4144,56	0,4078	$n = 6$ $a_1 = 220.16$ $a_0 = 3924.40$
2006	4603,80	2	9207,60	4	4364,72	0,0519	
2007	5946,00	3	17838,00	9	4584,88	0,2289	
2008	5337,76	4	21351,04	16	4805,04	0,0998	
2009	4922,40	5	24612,00	25	5025,20	0,0209	
2010	4415,72	6	26494,32	36	5245,36	0,1879	
Iš viso	28169,78	21	102447,06	91	28169,76	0,9972	
2011 prognozė	5465,529	7					
2012 prognozė	5685,691	8					
<i>Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kt verslo veikla</i>							
2005	1524,7	1	1524,70	1	1642,55	0,0773	$n = 6$ $a_1 = 820.76$ $a_0 = 821.79$
2006	2265,4	2	4530,80	4	2463,31	0,0874	
2007	2900,88	3	8702,64	9	3284,07	0,1321	
2008	5151,44	4	20605,76	16	4104,83	0,2032	
2009	5362,84	5	26814,20	25	4925,59	0,0815	
2010	4961,44	6	29768,64	36	5746,35	0,1582	
Iš viso	22166,7	21	91946,74	91	22166,70	0,7397	
2011 prognozė	6567,108	7					
2012 prognozė	7387,867	8					

1 lentelės tęsinys

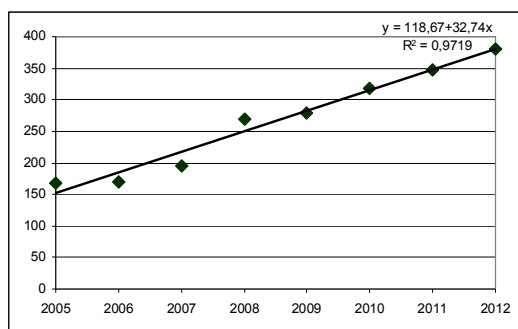
<i>Švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinis darbas</i>							
2005	28,8	1	28,80	1	36,70	0,2743	$n = 6$ $a_1 = 8.54$ $a_0 = 28.16$
2006	45,3	2	90,60	4	45,24	0,0013	
2007	62,84	3	188,52	9	53,78	0,1442	
2008	69,01	4	276,04	16	62,32	0,0969	
2009	69,39	5	346,95	25	70,86	0,0212	
2010	72,87	6	437,22	36	79,40	0,0896	
Iš viso	348,21	21	1368,13	91	348,30	0,6275	
2011 prognozė	87,914	7					
2012 prognozė	96,45086	8					
<i>Poilsio organizavimo, kultūrinė ir sportinė veikla</i>							
2005	170,4	1	170,40	1	217,28	0,2751	$n = 6$ $a_1 = -9.80$ $a_0 = 227.08$
2006	180	2	360,00	4	207,48	0,1527	
2007	242,69	3	728,07	9	197,68	0,1855	
2008	286,8	4	1147,20	16	187,88	0,3449	
2009	189,6	5	948,00	25	178,08	0,0608	
2010	87,24	6	523,44	36	168,28	0,9289	
Iš viso	1156,73	21	3877,11	91	1156,68	1,9478	
2011 prognozė	158,4993	7					
2012 prognozė	148,7025	8					
<i>Kitos veiklos</i>							
2005	47,20	1	47,20	1	42,93	0,0905	$n = 6$ $a_1 = 2.31$ $a_0 = 40.62$
2006	52,00	2	104,00	4	45,24	0,1300	
2007	41,96	3	125,88	9	47,55	0,1332	
2008	37,69	4	150,76	16	49,86	0,3229	
2009	44,70	5	223,50	25	52,17	0,1671	
2010	68,57	6	411,42	36	54,48	0,2055	
Iš viso	292,12	21	1062,76	91	292,23	1,0492	
2011 prognozė	56,75467	7					
2012 prognozė	59,05981	8					
<i>Privataus nekilnojamojo turto įsigijimas ir pardavimas</i>							
2007	897,72	1	897,72	1	985,29	0,0975	$n = 4$ $a_1 = -101.84$ $a_0 = 1087.13$
2008	1066,39	2	2132,78	4	883,45	0,1716	
2009	678,42	3	2035,26	9	781,61	0,1521	
2010	687,58	4	2750,32	16	679,77	0,0114	
Iš viso	3330,11	10	7816,08	30	3330,12	0,4326	
2011 prognozė	577,93	5					
2012 prognozė	476,09	6					

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių remiantis statistikos departamento duomenimis

TUI prognozės pagal atskiras veiklos sritis

Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė (A)

Regresijos koeficientas – 0,9719

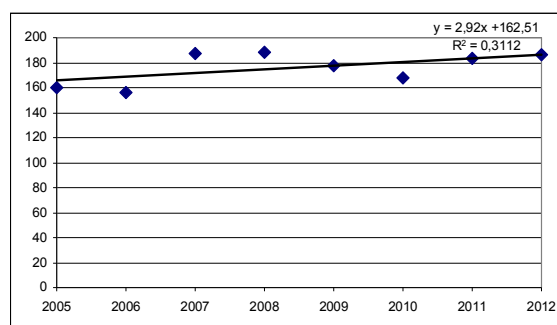
$$Y = 32,74x + 118,67$$

$$Y_{2011} = 32,74 * 7 + 118,67 = 347,88$$

$$Y_{2012} = 32,74 * 8 + 118,67 = 380,62$$

Pagal šį tiesinio trendo modelį TUI Lietuvoje į žemės ūkį, medžioklę, miškininkystę ir žuvininkystę 2011m. turėtų siekti 347,88 mln. litų, apytiksliai 30 mln. litų daugiau nei 2010m. O 2012m. TUI Lietuvoje į šią veiklos sritį turėtų išaugti iki 380,62 mln. litų – 33 mln. litų daugiau nei prognozuojamais 2011m.

Kasyba ir karjerų eksploatavimas (B)

Regresijos koeficientas – 0,3112

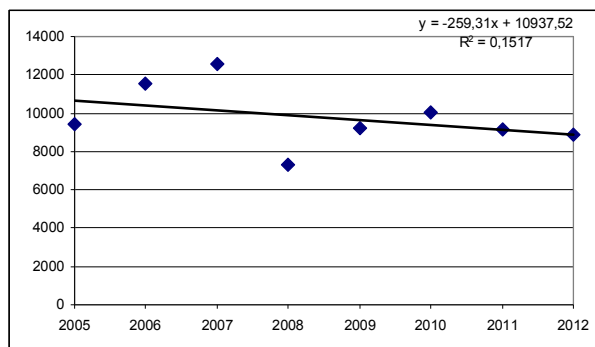
$$Y = 2,92x + 162,51$$

$$Y_{2011} = 2,92 * 7 + 162,51 = 182,96$$

$$Y_{2012} = 2,92 * 8 + 162,51 = 185,88$$

Prognozės rodo, jog 2011m. TUI į kasybą ir karjerų eksploatavimą padidės iki 182,96 mln. litų. Padidės apytiksliai 16 mln. litų lyginant su praėjusiais 2010m. Didėjimas planuojamas ir 2011m., kai TUI šioje veiklos srityje išaugs iki 185,88mln. litų. Tačiau lyginant 2011m. su 2012m TUI padidės tik apytiksliai 3 mln. litų.

Apdirbamoji gamyba (C)

Regresijos koeficientas – 0,1517

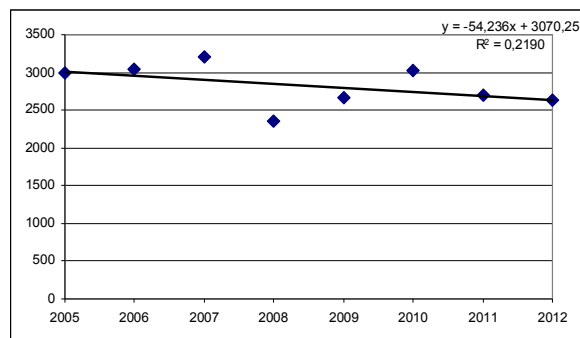
$$Y = -259,31x + 10937,52$$

$$Y_{2011} = -259,31 * 7 + 10937,52 = 9122,35$$

$$Y_{2012} = -259,31 * 8 + 10937,52 = 8863,04$$

2011m. apdirbamoji gamyba (C) turėtų sulaukti apie 9122,35 mln. litų, t.y. 932,46 mln. litų mažiau nei prieš tai buvusiais 2010m. Ir 2012m. TUI į šią veiklos sritį vėl mažės, 259,31 mln. litų mažiau nei 2011m. (2012m - 8863,04 mln. litų).

Elektros, dujų ir vandens tiekimas (D)

Regresijos koeficientas – 0,2190

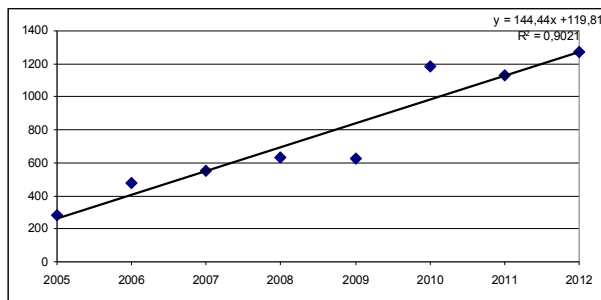
$$Y = -54,24x + 3070,3$$

$$Y_{2011} = -54,24 * 7 + 3070,3 = 2690,60$$

$$Y_{2012} = -54,24 * 8 + 3070,3 = 2636,37$$

Elektros, dujų ir vandens tiekimas (D) 2011m turėtų sulaukti 2690,60 mln. litų, o 2012m. apie 2636,37 mln. litų. Ir šioje ekonominėje veiklos srityje planuojamas TUI mažėjimas. 2011m palyginus su 2010m. TUI sumažės apie 328 mln. litų, o 2012m. lyginant su 2011m. mažėjimas planuojamas apytiksliai 54 mln. litų.

Statyba (F)

Regresijos koeficientas – 0,9021

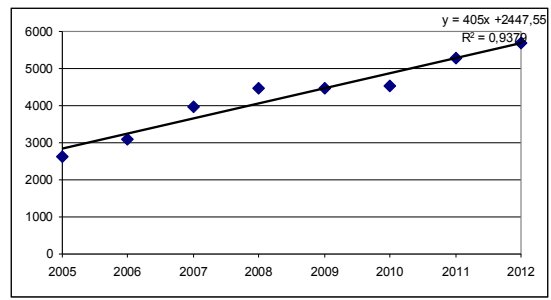
$$Y = 144,44x + 119,81$$

$$Y_{2011} = 144,44 * 7 + 119,81 = 1130,91$$

$$Y_{2012} = 144,44 * 8 + 119,81 = 1275,35$$

Statybos sektorių 2011m turėtų pasiekti 1130,91 mln. litų, o 2012m. apie 1275,35 mln. litų. tiesioginių užsienio investicijų. Šioje veiklos srityje prognozuojamas nežymus TUI mažėjimas t.y. 55,17 mln. It mažesne investicijos nei 2010 m. 2012 m. prognozuojamos investicijos turėtų augti ir būtų 89,27 mln. It didesnės nei 2010 m. ir 144,44 mln. didesnės nei 2011 m.

Didmeninė ir mažmeninė prekyba (G)

gresijos koeficientas – 0,9379

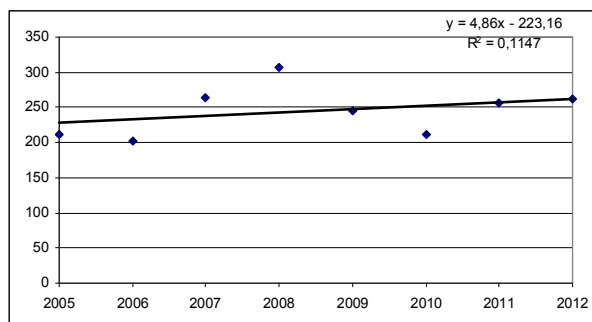
$$Y = 405x + 2447,55$$

$$Y_{2011} = 405 * 7 + 2447,55 = 5282,53$$

$$Y_{2012} = 405 * 8 + 2447,55 = 5687,53$$

Didmeninė ir mažmeninė prekybos sektorius 2011 m. turėtų sulaukti 5282,53 mln. litų, o 2012m. apie 5687,53 mln. litų. Tiesioginių užsienio investicijų. Gauname, jog prognozuojama laikotarpiui investicijos turėtų augti ir 2011 m. būtų 744,95 didesnės nei 2010 m., o 2012 m. šis pokytis turėtų būti 1149,95 mln. It.

Viešbučiai ir restoranai (I)

Regresijos koeficientas – 0,1147

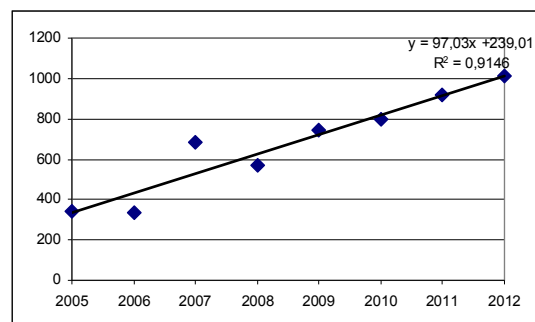
$$Y = 4,86x + 223,16$$

$$Y_{2011} = 4,86 * 7 + 223,16 = 257,21$$

$$Y_{2012} = 4,86 * 8 + 223,16 = 262,07$$

Viešbučių ir restoranų sektoriuje 2011 m. prognozuojami 257,21 mln. It., o 2012 m. – 262,07 mln. It investicijų srautai. Lygindami su analizuotais 2010 metais, gauname, jog investicijos 2011-2012 m. turėtų didėti 45,1 mln. It ir 49,96 mln. It atitinkamai

Transportas ir sandėliavimas (H)

Regresijos koeficientas – 0,9146

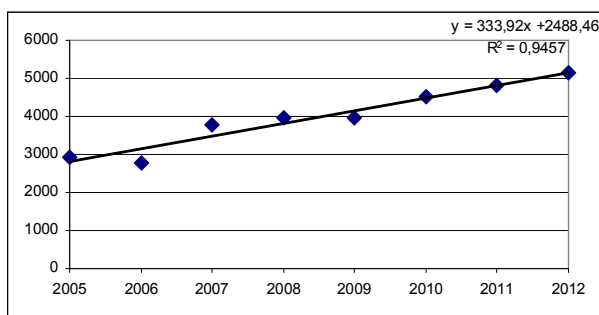
$$Y = 97,03x + 239,01$$

$$Y_{2011} = 97,03 * 7 + 239,01 = 918,19$$

$$Y_{2012} = 97,03 * 8 + 239,01 = 1015,22$$

Transporto ir sandėliavimo ekonomikos veiklos srityje prognozuojami investicijų srautai 2011 m. turėtų sudaryti 918,19 mln. It, o 2012 m. TUI srautai turėtų dar didėti ir turėtų būti 1015,22 mln. It. Pokyčiai, nuo analizuotų 2010 m. gana žymūs ir vidutiniškai prognozuojamam laikotarpiui investicijos turėtų didėti 166,55 mln. It kasmet.

Paštas ir telekomunikacijos (J)

Regresijos koeficientas – 0,9457

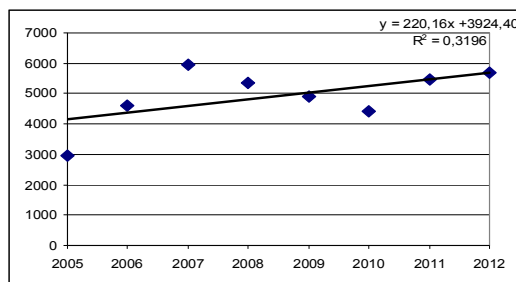
$$Y = 333,92x + 2488,46$$

$$Y_{2011} = 333,92 * 7 + 2488,46 = 4825,91$$

$$Y_{2012} = 333,92 * 8 + 2488,46 = 5159,83$$

Šiame veiklos sektoriuje gavome, jog 2011 m. investicijos turėtų sudaryti 4825,91 mln. lt, o 2012 m. 5159,83 mln. lt. Šiam sektoriui prognozuojamas taip pat teigiamas augimas ir tikimasi 2011 m. sulaukti 314 mln. lt, o 2012 m. net 648,27 mln. lt didesniu investicijų nei jos buvo 2010 m.

Finansinis tarpininkavimas (K)

Regresijos koeficientas – 0,3196

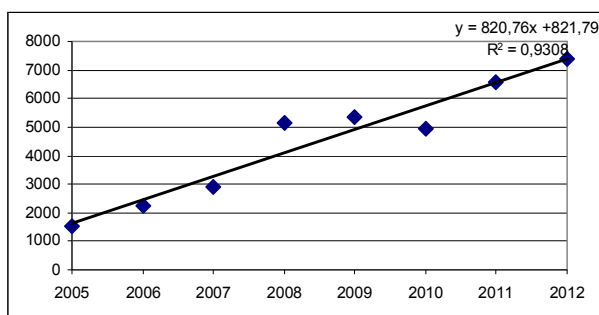
$$Y = 220,16x + 3924,4$$

$$Y_{2011} = 220,16 * 7 + 3924,4 = 5465,53$$

$$Y_{2012} = 220,16 * 8 + 3924,4 = 5685,69$$

Finansinio tarpininko sektorius 2011 m. turėtų sulaukti 5465,53 TUI, o 2012 m. – 5685,69 mln. lt. Tai 2011 m. sudarytų 1049,81 mln. lt didesnes investicijas nei 2010 m., o 2012 m., lyginant su 2010 m. šis pokytis būtų 1269,97 mln. lt.

Nekilnojamasis turtas, nuoma, kt verslo veikla (L)

Regresijos koeficientas – 0,9308

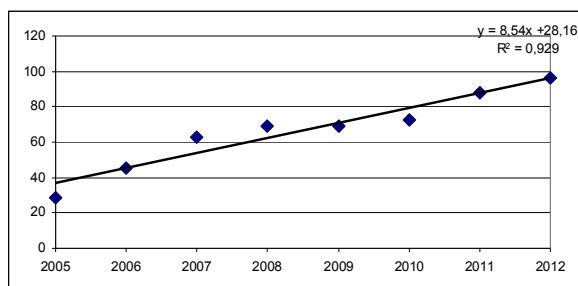
$$Y = 820,76x + 821,79$$

$$Y_{2011} = 820,76 * 7 + 821,79 = 6567,11$$

$$Y_{2012} = 820,76 * 8 + 821,79 = 7387,87$$

Nekilnojam ojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos sektoriuje, pagal atliktą prognozę, gauname, jog 2011 m. investicijos turėtų būti 6567,11 mln.lt ir tai būtų 1605,67 mln. lt didesni investicijų srautai nei 2010 m. 2012 m. prognozės taip pat teigiamos ir investicijos turėtų sudaryti 7387,87 mln. lt, o tai 1605,67 mln. lt didesnės investicijos nei 2010 m.

Švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinis darbas (PQ)

Regresijos koeficientas – 0,9290

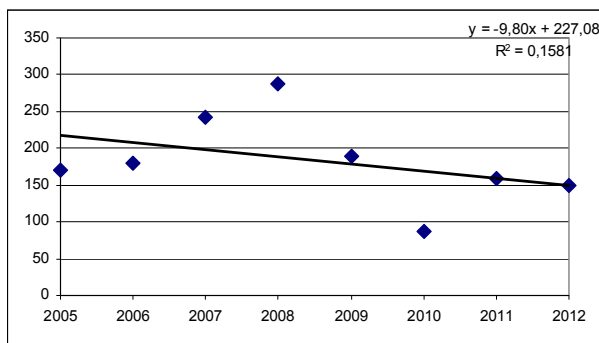
$$Y = 8,54x + 28,16$$

$$Y_{2011} = 8,54 * 7 + 28,16 = 87,91$$

$$Y_{2012} = 8,54 * 8 + 28,16 = 96,45$$

Švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinio darbo veiklos sirtis, atlikus prognozę 2011 m. gavome, jog TUI bus 87,91 mln. lt, o 2012 m. 96,45 mln.lt. Tai 2011 m. sudarytų 15,04 mln. lt didesnes investicijas nei 2010 m. ir 2012 m. 23,58 mln. lt didesnes investicijas nei 2010 m.

Poilsio organizav., kultūrinė ir sportinė veikla (R)

Regresijos koeficientas – 0,1581

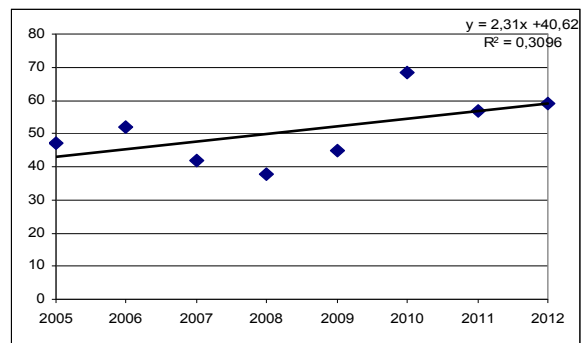
$$Y = -9,8x + 227,08$$

$$Y_{2011} = -9,8 * 7 + 227,08 = 158,50$$

$$Y_{2012} = -9,8 * 8 + 227,08 = 148,70$$

Poilsio organizavimo, kultūrinėje ir sportinėje veikloje 2011 m. prognozė parodė, jog TUI srutai bus 158,50 mln. lt, o 2012 m. – 148,70 mln.lt. Šiame sektoriuje investicijų srutai taip pat gaunami teigiami ir palyginus su 2010 m., prognozuojama laikotarpiui gauname didesnius pokyčius .

Kitos veiklos

Regresijos koeficientas – 0,3096

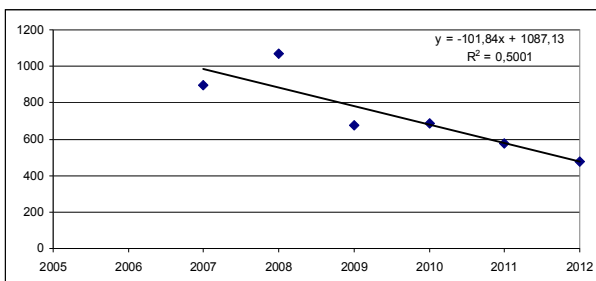
$$Y = 2,31x + 40,62$$

$$Y_{2011} = 2,31 * 7 + 40,62 = 56,76$$

$$Y_{2012} = 2,31 * 8 + 40,62 = 59,06$$

Kitos veiklos, kurios sudaro nedidelę TUI dalį, atlikus prognozė turėtų būti 2011 m. – 56,76 mln .lt, o 2012 m. – 59,06 mln. lt. gavome mažesnes TUI. Šis pokytis 2011 m. yra 11,81 mln. lt mažesnis lyginant su 2010 m., o 2012 m. turėtume sulaukti 9,51 mln. lt mažesnių investicijų nei jos buvo 2010 m.

Privataus nekilnojamojo turto įsig. ir pardavimas (TPNT)

Regresijos koeficientas – 0,5001

$$Y = -101,84x + 1087,13$$

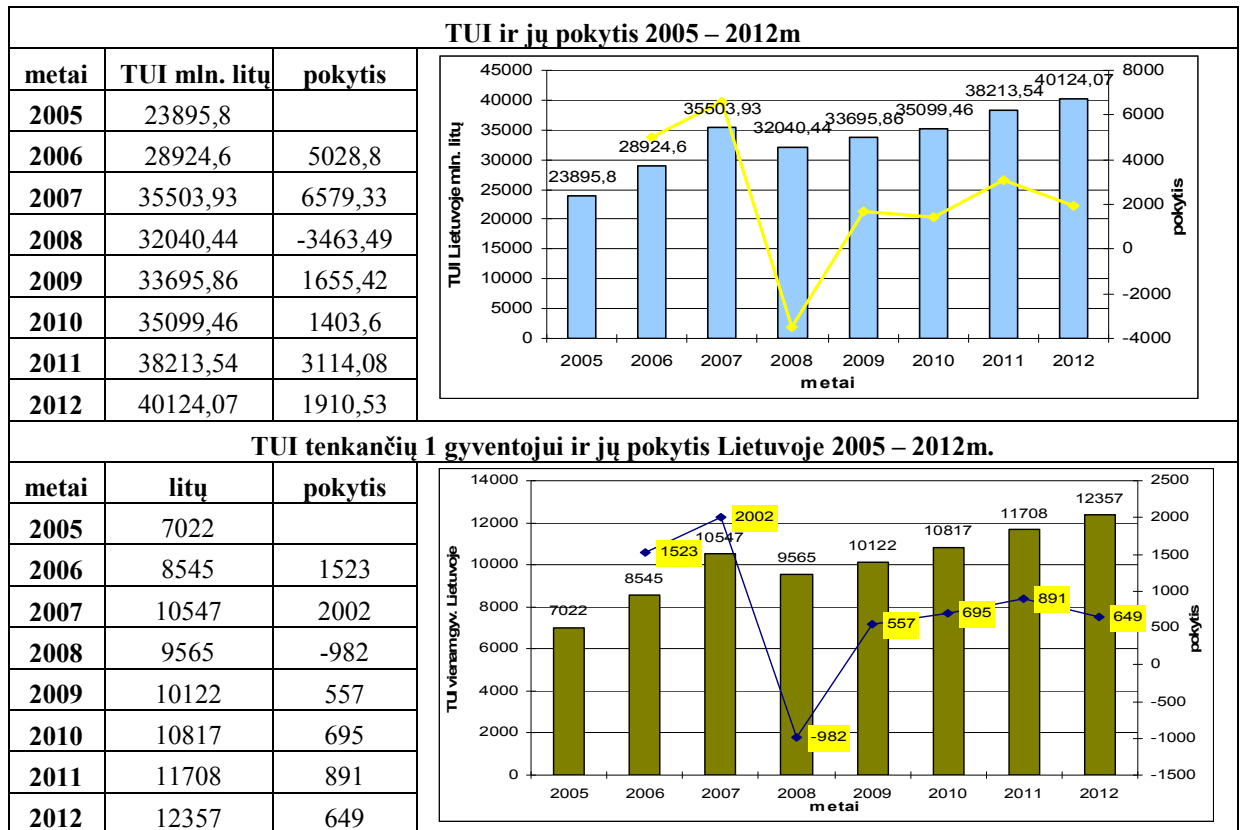
$$Y_{2011} = -101,84 * 5 + 1087,13 = 577,93$$

$$Y_{2012} = -101,84 * 6 + 1087,13 = 476,09$$

Privataus nekilnojamojo turto įsig. ir pardavimas prognozuojamais 2011 ir 2012m. turėtų mažėti (kaip ir paskutiniaisiais 2009 ir 2010m.). 2011m. prognozuojama jog TUI į šią veiklos sritį turėtų kristi iki 577,93 mln .lt, ir būti 109,65 mln. litų mažiau nei 2010m. O prognozuojamais 2012m. dar labiau mažėti ir tiesiekti 476,09 mln. litų, t.y. nukristi dar 101,84 mln. litų lyginant su prognozuojamais 2011m.

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių

Tiesioginės užsienio investicijos ir tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, dinamika bei jų pokytis 2005-2012m.

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių remiantis statistikos departamento duomenimis.

Tiesioginės užsienio investicijos pagal ekonomines veiklos sritis prognozė 2011 ir 2012 metais

Ekonominės veiklos sritys		2011	2012
Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	(A)	347,88	380,62
Kasyba ir karjerų eksploatavimas	(B)	182,96	185,89
Apdirbamoji gamyba	(C)	9122,35	8863,04
Elektros, dujų ir vandens tiekimas	(D)	2691,6	2636,37
Statyba	(F)	1130,91	1275,35
Didmeninė ir mažmeninė prekyba;	(G)	5282,53	5687,53
Viešbučiai ir restoranai	(I)	257,21	262,07
Transportas ir sandėliavimas	(H)	918,19	1015,22
Paštas ir telekomunikacijos	(J)	4825,91	5159,83
Finansinis tarpininkavimas	(K)	5465,53	5685,69
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kt verslo veikla	(L)	6567,11	7387,87
Švietimas, sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	(PQ)	87,91	96,45
Poilsio organizavimo, kultūrinė ir sportinė veikla	(R)	158,5	148,7
Kitos veiklos	Kt. veiklos	56,76	59,06
Privataus nekilnojamojo turto įsigijim. ir pardavim.	(T_P_N_T)	577,93	476,09

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių remiantis statistikos departamento duomenimis